

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్ ప్రకటితము. సంఖ్య. ౧౮.

శ్రీరస్తు.

నారసింహపురాణము. » ఉత్తరభాగము «

హరిభట్టారకప్రణీతము.

(ద్వితీయముద్రణము-౧౯౦౦.)

రాజమహేంద్రవరము.

శ్రీసుజనరంజనముద్రాక్షరశాలలో ముద్రింపబడి

కాకినాడ, ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తువారిచే

ప్రకటింపబడియెను.

1930.

వెల, రు. 1-0-0

విషయసూచిక.

విషయములు.

పేరటలు.

ఉపోద్ఘాతము

I-XV,

కృత్యాదిస్తోత్రాదికము.

౧

షష్ఠ్యంతములు.

౮

కథాప్రారంభము.

౯

నారదుఁడొంద్రునికడకు వచ్చుట.

౧౦

దానవులు శివునిం గూర్చి తపముచేయుట.

౧౨

రాక్షసులు శివుని స్తుతియించుట.

౧౩

నారదుఁడు శివునకు నరసింహుని ప్రతాపము చెప్పట.

౧౪

నారసింహశరణయ్యుద్ధము.

౨౧

బ్రహ్మహరిహరులయ్యుద్ధము మాన్వవచ్చి స్తుతింపుట.

౨౫

అవతారద్వయోజనసంహారము.

౨౯

పురవర్ణనము.

౩౪

ఋతువర్ణనము.

౩౫

రాక్షసమంత్రుల రహస్యాలోచనము.

౩౮

సూర్యాస్తమయాదివర్ణనము.

౪౮

వామనుం డను దానవుండు కొల్వునకు వచ్చుట.

౫౩

వామనుండు ప్రహ్లాదునకు నీతిం చెల్పుట.

౫౫

వామనుండు ప్రహ్లాదునకు హంసునికథ చెప్పట.

౫౯

ప్రహ్లాదుఁడు దేవతలపై విరోధించుట.

౭౦

ప్రహ్లాదుఁడు శ్రీవిష్ణువుపై దాడి వెడలుట.

౭౧

ప్రహ్లాదుం డంగరాజుపై దాడి వెడలుట.

౭౬

ప్రహ్లాదునికడకు దేవరాతుఁడు వచ్చుట.

౭౭

వరాకాలవర్ణనము.

౮౦

ప్రహ్లాదుఁడు స్వర్గముపై దాడి వెడలుట.

౮౧

శ్రింద్రుఁడు ప్రహ్లాదునిపై యుద్ధమునకు వచ్చుట.

౮౫

శ్రింద్రుఁడు ప్రహ్లాదునకు బోధించుట.

౯౪

విషయములు.

పౌరటలు

ప్రహోదుండు నిరుత్తరుండైన నింద్రునకు భూప్రాప్తుం డుత్తర
మిచ్చుట. ౯౦౭

స్వర్గంబేలు ప్రహోదునికడకు శుక్రాచార్యులు వచ్చుట. ౧౦౮

ప్రహోదుండు విష్ణుదేవుని స్తుతించుట. ౧౦౯

నారాయణుండు వృద్ధబ్రాహ్మణవేషముఁ చాల్చుట. ౧౦౯

వృద్ధబ్రాహ్మణుండు ప్రహోదుం బొగడుట. ౧౦౭

ప్రహోదుండు వైకుంఠముపై దాడి వెడలుట. ౧౧౦

ప్రహోదుని పశ్చాత్తాపము. ౧౧౨

ప్రహోదునికి విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్షమగుట. ౧౧౩

శ్రీహరి ప్రహోదునకు హరివాసరమహిమఁ జెప్పుట. ౧౧౪

నారసింహపురాణము

ఉత్తరభాగము

ఉ పో ధా త ము.

ప్రాచీనాంధ్రకవిప్రవరుల ప్రశస్తకవిత కొంత, యిప్పటికిని దనసాభాగ్య సంపత్తి నెఱుంగని జానపదులయట్టుకలపైఁబడి మట్టిబుంగినతాటియాకులలో శిథిలశిథిలంబగుస్వరూపముతోఁ గొనయాపిరి గలిగి మూల్గుచున్నది. అట్టి యామె దురవస్థ నిష్పడిప్పుడు కొందఱు భాషాభిమాను లత్యుదారభావము లతోఁ దొలఁగింపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. వారిలో ముఖ్యముగా మన యాంధ్రసాహిత్యపరివత్తువా రావిషయమై మిగులఁ బ్రశంసనీయముగఁ బని చేసియున్నారు. వారియమూల్యప్రయత్నమువలననే యీహరిభట్టునారసింహ పురాణకృతికన్యక—ఇంతకాలముపఱకు జీవితసంశయస్థితిలోనున్న యీకృతి. తన్యక—ఇప్పటికివనయాంధ్రచేశరంగమునఁ, జరకాలాజ్ఞాతవాసముచేఁగ్రుశించి విశ్లేషములై నశరీరభాగములతో నెట్లెట్లొ తలయెత్తిప్రజలలోఁబడి నడయాడఁ గలిగిపడి. మఱియు మనయాంధ్రదేశమున నింకను నిట్లెన్ని కృతులఁడఁగిమఁడఁగి జీర్ణించుచున్నో తెలియదు. కొన్నిసంవత్సరములక్రిందట, మ. రా. మాస వల్లి రామకృష్ణకవిగారు గద్వాలసంస్థానమునఁ దాము సంపాదించినహరిభట్టు మత్స్యపురాణము (వ్రాతప్రతి)కడపట “This author also wrote another work called ఉత్తరనరసింహపురాణముasపూర్వనరసింహపురాణముwas already handled by greater poets ఎఱ్ఱయ్య and వేములవాడ భీమకవి but this work is not available and only one stanza quoted by జగన్నాథశర్మ in his రత్నాకరముsurvives to lament over the loss of it.

స. సుందారకుసుమంబుఁ జండుకుండును నొంది మాళిభాగంబునఁగీలుకొనఁగ
భణికుండలంబును మణికుండలంబును గిరిజాభాగంబునఁ గన్పొకొనఁగ
నరచక్రతూలాజ్ఞాననదీనైవమలందులఁగఁజొలుజగకంకణము లమరఁ
గనకకౌశేయంబు గజరాజవర్తంబు మునుగొని కటిభాగమున నటంపఁ
దిమిరమునుజంద్రికయుజోకనమలనట్లు, పుండరీకోత్పలద్యుతులవాదలనట్లు
సీలనప్రంబు లొకచుట్ట చిలిచినట్లు, హరిహరాకృతిత్రిభువనాహ్లాదమయ్యె.

Quoted in రత్నాకరము Canto I."

అని వ్రాసికొని యీకృతి నామావశేష యయ్యె నని భావించిన స్థితిలో నిది యిప్పు డిట్లు లభించుట యాంధ్ర భాషాభిలాషుల కమూల్యమాణి క్యము, లభించినట్లే కాదా? జగన్నాథకవిచే నుదాహృతమైన పై సీసపద్యమే ప్రస్తుతము ప్రకటింపఁబడిన యీనారసింహపురాణమునందు విశేష పాఠభేదములతో నిట్లు కనఁబడుచున్నది:—

సీ. మందారదామంబు నిందుఖండంబును మహాభిభాగంబునఁ గీలితముగ
మణికుండలమును ఘణికుండలమును గండమండలముల ముండుకొనఁగఁ
జక్రాంకశూలాంకశయముల మాణిక్యకంఠాభుజగంకంఠము లమరఁ
గనకకౌశేయంబు గజరాజచర్తంబు మునుకొని కటిభాగముల ఘటిల్ల
రమయు నుమయును నుభయపార్శ్వముల నమరఁ
బులుఁగుతేఁడును నందియుఁ గొలిచి మెలఁగ
పైష్ణవశ్రేష్ఠులును శైష్ణవరులుఁ బొగడ
హరిహరస్ఫూర్తి యేకదేహమునఁ బొలిచె.

ఈరెండుపద్యములకును సీసపాదములలోఁ గొన్ని పాఠాంతరములు గొన్నించుచుండుట వింతగాదు; కాని కడపటి యెత్తుగీతము లొకదానితో నొకదానికీ బోలికయే లేకయున్నవి. ఇది చిత్రము! జగన్నాథకవిచే రత్నాకరమున నుదాహరింపఁబడిన దని రామకృష్ణకవిగారు వ్రాసినసీసగీతి నించుమించుగాఁ బోలుచున్న మఱియొకసీసగీత మీగ్రంథమున సీహరిహరాకృతినందర్భముననే యిట్లున్నది.

సీ. నీలమును వజ్రఫలకంబుఁబోలి యుత్పలంబుఁగుముదంబుననఁదగిలచ్చితోడే
యురము నగరాజపుత్రి కకునికియైన, యెడమవంకయుఁగలిగి శ్రీనిరవుకొనిరి.
మఱియు నిందలి ద్వితీయాశ్వాసమున మఱియొక సందర్భమునఁ జెప్పఁబడిన ౧౮-వ సంఖ్యగల కందపద్యములోని కొంతభాగము, మీఁద నుదాహరింపఁబడిన గీతపద్యభాగమును బోలుచున్నది.

క. భీకటియుఁ జంద్రికారస, మేకస్థానంబునంద యిరవొందుగతిన్
నాకొకోరిపుకులమున్, నాకాలయకులము నొక్కనంటాన మెలఁగున్.

మఱియు సీహరిహరరూపై క్యమును వర్ణించు సీసపద్య మింకొకటి గూడ నిందుఁ గలదు. పైపద్యములయం దిట్టివిశేషపాఠభేదము లెట్లుగలిగినవో నిర్ణయించుటగాని కవికంతో క్తపాఠము లినియని నిశ్చయించుటగాని మనకు శక్త్యున్నది.

ముగాడు. త్రిపురగా నిట్టిభేదములు లేఖకులయు, సంస్కర్తలయు, ఋద్రాపకులయు బుద్ధిసూక్ష్మతచే సంభవింపవచ్చు నని నాయభిప్రాయము. ఇదిప్రసక్తానుప్రసక్తముగా క్రాయబడిన విషయము. ప్రస్తుతవిషయ మేమనగా?

ఈనారసింహపురాణమును రచించినకవి హరిభట్టు. ఏకారణముననో కాని, కృతికర్త యగుహరిభట్టుచే గాక యతనికుమారుడైన రాఘవమనీషిచే నీగ్రంథము ప్రోలుగంటి రంగప్రధానికే గృతి యాయబడినట్లు కృత్యాదినిబద్ధమైన యాక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

సీ. విను రాఘవమనీషి! మానుమత్కృపావరలబ్ధకవిత్వవిలాసమహిమఁ దనరి యేకాదశద్వాదశస్కంధముల్ తెలిగించె మీతండ్రి ధీయుతుండు హరిభట్టు నిఖలవిద్యాచతురాస్యండు రాజమాన్యండు కవిరాజనుతుండు నారసింహపురాణపారస్వభాగంబుఁ జెదలువా డెట్టన మొదలునేయఁ బ్రతిభ దళితాత్మనుత్తరభాగమిప్పు, డాంధ్ర భాషను వచనకావ్యంబొనర్చె నాప్రబంధంబు నాపేర నంకితముగ, నీవు గావింపవలయుఁ గవీంద్రగణ్య!

ఈపద్యమునుబట్టి తండ్రి హరిభట్టు రచించిన గ్రంథమునే కొడుకు రాఘవమనీషివలనఁ బ్రోలుగంటిరంగన్న కృతిపొందినట్లు స్పష్టమగుచున్నది, కాని, తెలుగుకృతులలోఁ దఱచుగా గ్రంథకర్తయే తనగ్రంథమునుగృతియిచ్చు నాచార ముండుటచేతను, గృతికర్తృభిన్ను లిట్లుకృతు లిచ్చుట మిక్కిలి యరుదుగానుండుటచేతను, బై సీపపద్య మన్వయసారశ్యము లేమింజేసి స్థూలదృష్టికి నన్యార్థదోష్యతకముగ నుండుటచేతను, మఱియు నందలి “వచనకావ్య” శబ్దమిప్పుడు ప్రత్యేకగద్యకావ్యపర్యాయమై వ్యవహరింపఁబడుచుండుటచేతను, దొలుదొలుత నీగ్రంథము రాఘవమనీషికృతమైనట్లించుక భ్రాంతి పొడమ వచ్చును. ఆదికేవలము రజ్జునర్పభ్రాంతియే కాని మఱియొకటి కాదు. తండ్రి హరిభట్టు గ్రంథమును సంపూర్ణముగా విరచించి యెవ్వరికిని గృతి యాయకమున్నే వార్ధక్యరోగాదులచే నశక్తుఁడై యుండుటచేతనో, తనంతటఁ దాను నరులకుఁ గృతియిచ్చి ప్రతిఫలము నొందుట కిచ్చగింపనివాఁ డగుటచేతనో యొకవేళఁ గాలధర్మము నొందుటచేతనో యతనికుమారుండు రాఘవమనీషి కృత్యాదిపద్యములును గృతిభర్తృవంశావతారవర్ణనాదికమును రచించి రంగప్రధానికే గృతియిచ్చి యతనిచే “సకర్పూరపీఠికాశాటికాలంకారపేటికా”ది పారితోషికములుపడసి యుండవచ్చును. ఇట్లే తెనాలిరామకృష్ణకవిచే రచింపఁబడిన ఘటికాచలమహాత్మ్య మాతనిపాత్రుండు తీసికొని వచ్చి ఖండ్జోజీ విచిత్రరాయఁ డనురాజునకు సమర్పింపఁగా నాతఁడు వేంకటగిరింద్రుఁ డను

విచేఁ గృత్యారంభమున నడపవలసిన దేవతాస్తోత్రాదిక పద్యములును గృతి
 తివంశావతారపద్యములును రచియింపఁజేసి కృతిపొందెను. ఈనారసింహపు
 రాణమునందలి యాశ్వాసాంతగద్యము లన్నియు నీగ్రంథము హరిభట్టుకృత
 యనియే నొడువుచున్నవి. ఇందలి గద్యములకును హరిభట్టారకుని యితరగ్రంథ
 ములయందలి గద్యములకును గొంచెమైనను భేదము కాన్పించుటలేదు. సం
 స్కృతనారసింహపురాణమునఁ బూర్వభాగము చెడలువాడ యెట్టన్న మొ
 వటు నాంధ్రీకరింపఁగా, నిఖలవిద్యాచతురాస్యండును, రాజమాన్యుఁడును, గవి
 రాజనుతుఁడును, ధీయుతుఁడు నగు మితండ్రి హరిభట్టప్రభుత్వభాగము
 వాంఛభాషయందు వచనకావ్యము (గద్యపద్యాత్మక మైన ప్రబంధము) గా
 రచించెను గావున నీవాప్రబంధమును నాపేర నంకితముఁ గావింపవలయు నని
 రంగప్రధాని కోరికగా రాఘవమనీషి యట్లు చేయుట కేమియభ్యంతర ముం
 డును? ఉండదు. వచనకావ్య మనఁగా గద్యపద్యాత్మకమైన ప్రబంధ మనుట
 కాధారము హరిభట్టుకృత మగువరాహపురాణమున నీక్రిందివచనమునఁ గ
 న్నట్టుచున్నది. “పురాతనకవీశ్వరానుసరణంబును గుకవినిరాకరణంబునుం జేసి
 శబ్దార్థభావరసాలంకారబంధంబుగా నొక్కప్రబంధం బ్రాంధభాషాభవ్యంబగు
 వచనకావ్యంబుగా రచియింపం బూనిన సమయంబున” అను నీవచనము గల
 వరాహపురాణము గద్యపద్యాత్మకమేకాని కేవలవచనకావ్యముకాదు. దీనిం
 బట్టిచూడఁగా వచనకావ్య మన్నగద్యపద్యాత్మకకావ్య మని హరిభట్టుకాల
 మున వ్యవహృతిలోనున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఇందలికవిత్వమునకును హరి
 భట్టుకృతము లగువరాహపురాణాదులయందలి కవిత్వమునకును సర్వజనవే
 ద్యము లయిన పోలికలుఁ గూడఁ జెక్కులు గలవు. ఆయాకారణములచే నీ
 గ్రంథము నిస్సంశయముగ హరిభట్టుకృతమే యని స్పష్టమగుచున్నను, గించి
 ద్రాఢిజనకము లైనకారణభావములచే స్థూలదృష్టికి రాఘవమనీషికృత
 మని భ్రాంతిపొడము నేమో యని (అనవసర మైనను) ఇంతవఱకు వ్రాయవ
 లసివచ్చినది.

ఏతద్గ్రంథకర్త యగుహరిభట్టు యజుర్వేదివైకబ్రాహ్మణుఁడు.

† ఈతఁడే కవిత్రియమునందలి యెఱ్ఱాపైగఁడ యనియు శంభుదాసుని
 యింటిపేరు చెడలువాడవా రనియు నామిత్రు లొకరు చెప్పిరి. చెడలవాడ
 మల్లయకవికృతమగు విప్రనారాయణచరిత్ర వినిమయమునకుఁ బ్రబలప్రమా
 ణముగా నున్నది. దీనిని ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారుప్రకటించిరి.

మ. అమృతప్రాయవిశేషకావ్యరచనాహంభావవాగ్రామణీ
రమణీమూర్తివి; వేదశాస్త్రవివిధగ్రంథార్థనిర్ణీతి; వే
కముఖబ్రహ్మపు; యాజుషప్రకటశాఖాధర్మధుర్యుండ; వ
ర్యమతేజుండపు రాఘవాద్యహరిభట్టా! సత్కవిగ్రామణీ!

అనువరాహపురాణపద్యము పై విషయమును చెలుపుచున్నది. మఱియు
సితనిగ్రంథములయందలి యాశ్వాసాంతగద్యములం బట్టి యీతఁడు భార
ద్వాజనగోత్రుండును రాఘవమనీషిపుత్రుఁడును, చానుమదుపాసకుఁడును, అష్ట
ఘంటావధానపరమేశ్వరభిరుదాంకితుఁడు నై యున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది.
అశ్వాసాంతగద్యములవలననే కాక వరాహపురాణమునందలి-

గీ. అష్టఘంటావధానవిశిష్టభిరుద, సీపు రచియింపఁదలఁచిన నిరుపమార్థ
రమ్యమగు సీవరాహపురాణకావ్య, మంకితమునేయు నాపేరనంచితముగ.

అనుపద్యమును బట్టియు సీతనికి “అష్టఘంటావధాన”భిరుద మున్నట్లు
విశద మగుచున్నది. ఇది యెవ్వరిచే నీయఁబడినదో తెలియదు. ఇతఁడు తన
చే రచియింపఁబడిన వరాహపురాణమునః—

సీ. వరుణదిగ్విధి నేపురమునఁ బ్రవహించె బావనసలిలసంపన్న పెన్న
దీపించె నేపురి గోపికామానసాస్పదవర్తి చెన్నగోపాలమూర్తి
భాసిల్లె నేవీటఁ బ్రహ్లాదభక్తివిశ్రాణి కొండనృసింహశాఙ్గపాణి
యేవట్టణంబునఁ జూపట్టె హితపద్మహేళి వీరేశబాలేందుమాళి
చతురచతురంగబలరత్నసాధయూథ, సాలగోపురతోరణ నకలవర్ణ
పారవారాంగనాజన ప్రముఖవస్తు, మేదురం బట్టికంబముమెట్టుపురము.

అని కంబముమెట్టును వర్ణించియుండుటచే నాకంబముమెట్టయే యీతని
నివాసస్థల మయి యుండునేమో యనితో చుచున్నది. మఱియు మత్స్య
పురాణమునందలి—

శా. భారద్వాజనగోత్రసంభవుఁడ నాపస్తంబుఁడన్ దిష్టుమాం
బారాజద్వరగర్భసంభవుఁడ రామత్మోనురానేకజ
న్దూరాధాధికపుణ్యలబ్ధ హరినామాంకాప సత్పుత్రుఁడన్
శ్రీరామానుజపాదపద్మయుగళీచింతాసమాయుక్తుఁడన్.

అనుపద్యమువలన సీకవి యాపస్తంబసూత్రుఁడును, రామమనీషికిని
దిష్టాంబకును బుత్రుఁడును, వైష్ణవమతాసక్తుఁడు నైనట్లు తెలియవచ్చుచు
న్నది. ఇతఁడు మొదటవరాహపురాణమును రచియించికంబముమెట్టుకరణమగు

కొలిపాక యెఱుఁగిన కుఁ గృతియిచ్చి యట్లు నరకృతి యిచ్చుటచే గలిగినదో
వమును బరిహరించుకొనుతలంపుతోఁ దరువాత మత్స్యపురాణమును రచించి
శ్రీరంగనాథున కర్పించినట్లు మత్స్యపురాణమునందలి యీక్రిందిపద్యము
వలన నూహింపఁబడుచున్నది.

సీ. ఆయురారోగ్యనిత్యైశ్వర్యములు గల్గి విభవంబుతోఁ ధాత్రి వెలయకొఱకు
ధనమునకై నరాధములనన్ను తీసేయఁ బాడమి నపావమున్ చెడఁటకొఱకు
హృదయంబు లక్ష్మీశపదపంకజములందు నిశ్చలవృత్తితో నిలుచుకొఱకు
రారవమ్ములు వాసి రయమున వై కుంఠనదనంబునకు వేడ్క జనెడుకొఱకు
బరమవైష్ణవజనులెల్లఁబ్రస్తుతింప, మత్కృతంబయిహరికి థామాన్యమగుచు
నుత్తమంబగు పిష్టుధర్మోత్తరంబు, రంగనాథునకర్పింతు రాణమెఱసి.

ఇంతకమున్ను లభించిన యేతత్కవికృతములగు మత్స్యవరాహపురాణ
ములయందీకవికాలమును నిర్ణయించుటకుఁ దగిన యాధారము లేవియు లభిం
చినవికావు. కావుననే మ. రా. రా. కందుకూరి పీఠేశలింగముపంతులుగారు
తమయాంధ్రకవులచరిత్రమునందుఁకవికాలమును నిర్ణయించుటకీపుస్తకములు
రేంటిలోను నాకాధారము లేవియుఁ గానరాలేదు. . . . నిర్దుష్టమనిచెప్పఁ
దగిన గ్రంథరచనను బట్టియు శైలినిబట్టియుఁ జూడఁగా నీపుస్తకములు చిరకా
లముక్రిందటనే రచియింపఁబడిన వైనట్లు తోచుచున్నది. . . అప్పకవి యీ
గ్రంథములనుండి లక్ష్యములఁ జేకొనకపోవుటచేత నీకవి యాతనికీ దరువాత
నున్నాడేమో యని యూహ కలుగుచున్నది, కాఁబట్టి తగిన యాధారములు
దొరకువఱకును మన మిప్పటి కీ కవికాలము క్రీస్తుశకము ౧౬౬౦-న సంవత్సర
ప్రాంత మని భావించుము. తెలియనివిషయముల నూహించి పెంచి వ్రాయుట
కంటెఁ గవికృతగ్రంథములనుండి కొన్నిపద్యములను నాహరించి యింతటితో
విరమించుట యుక్తము. . . .” అని వ్రాసియున్నారు. తరువాత మఱి కొంత
కాలమునకు మేమికవిమత్స్యపురాణమును మాకవితాపత్రికయందుఁబ్రకటిం
చియుంటిమి. అప్పటికినిమాకీతనికాలనిర్ణయ మొనరించుటకు మార్గ మేమియును
దొరకకుండుటం జేసి యాగ్రంథవీతికయందుఁకాతనికాలమింకను జరిత్రకారు
లచే సరిగా నిర్ణయింపఁబడలేదు; కాని యపూర్వమగు గ్రంథోపక్రమమును
బట్టి చూడ నీతఁడు మిక్కిలి ప్రాచీనుఁ డైనట్లు తోచుచున్నది.” అని వ్రాసి
యుంటిమి. ఇప్పుడాంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తువారిచే విశేషవ్యయప్రయాసములతో
సంపాదించఁబడి ప్రచురింపఁబడిన యీ నారసింహపురాణమునందుఁ గాళకుళావ

లంబనన్యాయమున నించుమించుగాఁ గవికాలమును నిర్ణయించుటకుఁ దగిన యాధారములు చూపట్టుచున్నవి. ఎట్లనినః-ఏతద్గ్రంథకృతిభర్త యగుప్రోలు గంటి రంగప్రధాని, నందెల చినయోబభూపాలుని దండనాథుఁ డై నట్లు లీ గ్రంథమునఁ గృతిపతిప్రస్తావమున రాఘవమనీషిచే నీక్రిందిపద్యములయందుఁ జెప్పబడియున్నది.

సీ. తనమండలాగ్ర ముద్గండాదిమండల భూధరంబులకు దంభోలిగాఁగఁ
దనకృపారసము బాంధవ సేవకాశ్రితోద్యానసీమకు వసంతంబుగాఁగఁ
దనచక్కదనము కాంతామనశ్చంద్ర కాంతములకుఁ జంద్రికోదయముఁగ
దనసీతివర్తన ధారుణీజనచాతకంబుల కభ్రాగమంబుగాఁగఁ
వెలసె నేరాజు సముదగ్రబలసమగ్ర, కమతశర్తదభుజవీరగమితధరణి
యతిఁడు నందెలనరసింగ యాంతరంగ, తామరసహేళిచినయోబదానశాలి.

శా. ఆరాజస్యశిఖాపతంసచతురాశాంతావసీచక్రభృ
ద్ధారంధర్యుఁడు శత్రునిర్మథనవిద్యాశాలి లీలావతీ
మారాకారుఁడు ప్రోలుగంటి నరసామాత్యాత్మజుం డార్యర
క్షారంభుం డగురంగమంత్రి యొకనాఁ డాత్మీయగేహంబునక.
మఱియుఁ బ్రథమాశ్వాసము రంగ పద్యమునః—

సీ.

నందేలచినయోబనాథహృద్వీణకు రంగమీఠినతంత్రి రంగమంత్రి.

అనియు నున్నది. ఈనందెల చినయోబనృపాలుఁడారెవీటిబుక్కరాజు వంశములోని వాఁడైనట్లు పింగళి సూరనార్యుని కళాపూర్ణోదయకృతిపతి వంశావతారపద్యములవలనఁ దెలియనచ్చుచున్నది. ఆరెవీటి బుక్కరాజునకుఁ బెద్దభార్య యగునబ్బల దేవియందు సింగరయ్య, రామవిభుఁడు, అహోబలుఁడు నని ముగ్గురు పుత్రులు పుట్టిరి. వారిలోఁ బెద్దవాఁడగుసింగరయ్యకు నరసింగ రాజు, నారయ్య, తిమ్మయ్య, యని ముగ్గురుకొడుకులు. ఆముగ్గురలోను నరసింగరాజునకు సింగరయ్య, నారయ్య, కుమారౌబళుఁడు, వరదరాజు, రఘుపతి, యను నైదుగురు కుమారులు గలిగిరి. అందు సింగరయ్యకు నరసింహరాజు, రఘుపతి, ఓబరాజు, ననిముగ్గురు కొమాళ్లు. వారిలో నరసింహరాజుకొడుకు ఆవళిచినాబళుఁడు. ఇతఁడే యీమననారసింహపురాణకృతిభర్త యగుప్రోలు గంటి రంగన్నప్రభువు. ఈతని పినతాతలు నలుగురలో నారయ్యకుమారుఁడు నరసింగయ్య. ఈనరసింగయ్య కొడుకు కృష్ణమరాజు. ఈతఁడే కళాపూర్ణో

దయమును గృతిపొందిన సంధ్యాల కృష్ణమరాఱి, కనుక, సీకృష్ణమరాజునకు ఆవళి చినొబళుఁడు పెదతాతమనుమఁ డన్నమాట. మఱియు సీసంధ్యాలవంశమున నింకొక చిన్నయహోబళుఁడును, గుమాకొబళుఁడును, చిన్నయోబళుఁడును, ఓబల్యయు, ఓబలరాజును, పెద్ద-ఉద్దండ-కనగిరి-శబ్దపూర్వకొబళులును గనువట్టుచున్నారు, కాని, నామసామ్యముచేతను బిత్తనామముంబట్టియు నావళిచినొబళుఁడే ప్రొలుగంటి రంగన్నప్రభువైనట్లు నిర్ధారించవలసియున్నది. చూడుఁడు.

ఈగ్రంథమునందే ప్రథమాశ్వాసాంతపద్యములయందు:—

క. హావళిచినయకొబళవసు, ధావల్లభమంత్రినరళి! ధైర్యాహార్యా!
ధీవిభవతోపితార్యా! పావననేత్రాబ్జయుగకృపారసధుర్యా!

అనియును దృతీయాశ్వాసాంతపద్యములయందు:—

ఉ. హావళిచిన్నయోభశ్శధరాధిపశేఖరసైన్యపాల! నానావిధ...

అనియు విస్పష్టముచేయఁబడినది. ఈయావళిచినొబళుని గుఱించి పింగళి సూరనార్యుఁడు కళాపూర్ణోదయకృత్యాదియం దిట్లు వ్రాసియున్నాఁడు.

క. ఆనారసింహవిభుఁ డస, మానగుఱుఁడు రఘుపతిక్షమావరుఁడు యశ
శ్రీనిధియహోబళాఖ్యధ, రానాథుఁడు నకలగుణవిరాజితుఁ డయ్యెన్.

క. ఆమువ్వురలోనగ్రజుఁ, డైమించుసృసింహునకుఁ దదంగనయగుశ్రీ
రామాంబకు నుదయించె మ, హామతి యావళిచినొబళాఖ్యుఁడు వెలయన్.

ఉ. దేవవిభుండు భోగమునఁ దీప్తమయాఖుఁ డఖండచండతే
జోవిభవంబునం దపనసూనుఁ డనూనవిత్తిరి పెంపునన్

దైవతమేదిసీధరము ధైర్యమహత్త్వమునం దలంపఁగా

నావళిచిన్నయో బమనుజాధిపముఖ్యుఁడు రాజమాత్రుఁడే?

ఈపద్యములకును సీనారసింహపురాణములోని వైయాశ్వాసాంతపద్యములకును నామవిషయమున విసంవాదలేశ మేసియు లేకుండుటచేఁ బ్రోలుగంటి రంగప్రధానికే బ్రభువైన యావళి చినయోబళుపాబుఁ డితిఁడే యని తెల్లమగుచున్నది. కళాపూర్ణోదయకృతిభర్త యగునంద్యాలకృష్ణరాజువలెనే యీ యావళిచినయో బళుపాలుఁడును ఆరెపేటి బుక్కరాజున కాలవతరము వాడగుటచే మ. రా. రా. కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులుగారి లెక్కప్రకారము క్రీ-శ-౧౮౭౩-వ సంవత్సరము మొదలుకొని క్రీ-శ-౧౮౮౧-వ సంవత్సరమువఱకు రాజ్యముచేసిన బుక్కరాజునకుఁ దరువాతవచ్చిన యతనిసంతతి

వారు నలుగురు నొక్కొక్కరిరువదినంవత్సరములుండి రనుకొన్న పక్షమునఁ జనయోబన్మపాలుఁడును గృష్ణరాజుకాలమున ననఁగా, క్రీ. శ. ౧౫౬౦ వ సంవత్సరప్రాంతమున నున్నవాఁడగును. అతనిదండనాయకుఁడగురంగప్రధానియు నతనికిగ్రంథమును గృతీయిచ్చిన రాఘవమనీషియు నించుమించుగ నాకాలము వారే యగుదురు. ఈరాఘవమనీషి పసివాఁడై యుండఁగా హరిభట్టిగ్రంథమును రచించి యెవ్వరికి నంకితము నేయకుండమృతినొందినవాఁడనుకొన్నయెడలఁ దంత్రీయనంతరము రాఘవనీషి పెరిగి పెద్దవాఁడై రంగప్రధాని కీగ్రంథమును గృతీయిచ్చునప్పటికి అత్యధమ మిరువది వత్సరములైనఁ బట్టును. కావున నాయురువదివత్సరములును రాఘవమనీషికాలమనుకొనుచున్న ౧౫౬౦ లోనుండి తీసివైచినచో హరిభట్టు నిర్యాణకాలము రమారమి క్రీ. శ. ౧౫౪౦-వ సంవత్సరప్రాంతమై యుండును. ఈతఁడు కొంచె మెచ్చు తగ్గుగా నేఁబదినంవత్సరములు జీవించియుండు నని భావించినచో నీతనిజీవితకాల మించు మించుగా క్రీ. శ. ౧౪౯౦ వ సంవత్సరము మొదలు క్రీ. శ. ౧౫౪౦-వ సంవత్సరప్రాంతమువఱకు నని యేర్పడుచున్నది. ఇది యిట్లుండఁగా నీకృతిభర్త యగురంగప్రధానికి ముత్తాత యగుతిప్పన ప్రాథదేవరాయని దండధీశ్వరుఁడైన ట్టిగ్రంథము నందలి—

క. ఆమునిమణికులజలనిధి, సోమునికై వడి జనించె సురుచిరవిభవో

ద్వాముఁడు సమధికసమర, స్థేముఁడు నాప్రోలుగంటి తిప్పనధాత్రిన్.

శా. ఆమంత్రీంద్రుఁడు ప్రాథరాఘన్మృపదండధీశసంవత్సరా

సామగ్రిన్విలసిల్లి మల్లిసుమభాన్వత్కీర్తివిస్ఫూర్తి ను

ద్వామాసాధ్యనుహోమహత్త్వమున సంధాయుక్తి దోశ్యక్తి వా

చామాధుర్యమునం బురావిభలతో జర్పించు వర్చస్వియై.

అనుపద్యములకుఁ బెరియఁబట్టుచున్నది. ప్రాథదేవరాయలు క్రీ. శ.

౧౪౨౨వ సంవత్సరము మొదలుకొని ౧౪౪౭వ సంవత్సరమువఱకును రాజ్యముచేసినవాఁడు కనుక నాకాలమున నున్నప్రోలుగంటి తిప్పన్నకు మూఁడవ తరమువాఁడగురంగన్న (తరమున కిరువది సంవత్సరముల వఱకునఁ బెంచిన యెడల) క్రీ. శ. ౧౫౦౭వ సంవత్సరప్రాంతమున నున్నవాఁడగును. మొదటి లెక్కకు నీలెక్కకును సుమా రేఁబదినంవత్సరములు భేదమున్నను మొత్తము మీఁదఁ బ్రోలుగంటి రంగప్రధాని క్రీ. శ. ౧౪౩౪ శతాబ్దాది నున్నవాఁడగును గనుక నతనికి ముందున్న హరిభట్టు ౧౫వ శతాబ్దియందుత్తరభాగమున

నున్నవాడగుటకు సందేహముండదు. అట్లగుచో నీకవి శ్రీకృష్ణదేవరాయల రాజ్యరంభకాలమునకు ముందే యల్లసానిపెద్దనామాత్యునికంటె గొంచెము పూర్వండుగానో సమకాలమువాడగునో యుండి యాధునికకవుల కాది యందుఁ జేర్పబడుటకు బదులుగా మధ్యకవుల కాదినో పూర్వకవులకుఁ గడ పటనో చేర్పఁదగినవాఁ డగును. అంతియే కాని శ్రీవీరేశలింగముపంతులు గారు వ్రాసినట్లు, అప్పకవి యీతనిగ్రంథములనుండి లక్ష్యములను జేకొనక పోయినంతమాత్రమున నీకవి యితనికిఁ దరువాతివాఁ డేమోయని యూహించుట యుక్తముగాదు. అప్పకవిచే సుదాహృతములుగాని ప్రాచీనాంధ్రగ్రంథము లెన్నిలేవు? అవి యన్నియు నప్పకవికంటె నర్వాచీను లగుకవులచేరచి యింపఁబడి యుండునని భావింపవచ్చునా? అంతకంటె-ఈతఁడు రచించిన గ్రంథము లన్నియుఁ బురాణాంధ్రీకరణములే యై యుండుటం బట్టియు మత్స్యపురాణమున నీతఁ డొనర్చిన యపూర్వగ్రంథోపక్రమమును బట్టియుఁ బ్రబంధ కాలమునకుఁ బూర్వంఁ దని యూహించుట యుక్తమేమో?

ప్రస్తుత మీకవికాలనిర్ణయ మింతకంటె సరిగా నొనర్చుటకుఁ దగిన ప్రబలాధారములు నాకుఁ గనుపట్టకున్నవి. ఇంతకు ముం దీమాత్రమైన నాధారము గానరాని యీతని జీవితకాలనిర్ణయమున కిప్పు డీయాధారమైనదొరకి నందుకు సంతసింపవలసినదే. ఇప్పు డీ నేఁజూపిన నిర్ణయాంశము గూడ నెంత వఱకు సరియైనదో చరిత్రపరిశోధనములం దభినివేశముగల తద్జ్ఞులుపరిశీలించ వలసియుండును; గావున నాధారము వారిపై వైచి యీనారసింహపురాణము నందలి కవిత్యముంగూర్చి యొకించుక వ్రాసి ముగించుచున్నాఁడను. హరిభట్టు గ్రంథము లిప్పటికి నాల్గు లభించినవి. ఇవిగాకయాతఁడింక నేవైనగ్రంథములు రచియించి యుండె నేమో తెలియదు. లభించినగ్రంథములు (1) వరాహపురాణము, (2) మత్స్యపురాణము, (3) భాగవతవృక్షేకాదశ ద్వాదశసంస్కంధములు, (4) ఈనారసింహపురాణము. వీనిలో నీగ్రంథ మెన్నవదో సరిగా నిర్ణయింపఁ జాలము కాని మత్స్యపురాణమునందలి—సీ.....ధనమునకై నరాధముల నన్ను తినేయఁ బొడమిన పాపముల్ చెడుటకొఱకు.....అను దానింబట్టి, నరకృతి యీయఁబడిన వరాహపురాణము, మత్స్యపురాణము కంటె ముందు రచియింపఁబడెనేమోయనితోచుచున్నది. ఈనారసింహపురాణమునందు—సీ. విను రాఘవమనీషి! హనుమత్కృపావరలబ్ధకవిత్యవిలాస మహిమఁ దనరి యేకాదశద్వాదశసంస్కంధముల్ చెలిఁగించె మీతండ్రి ధీయు

తుండు హరిభట్టు అని చెప్పఁబడియుండుటచే నీ గ్రంథము కంటె

హరిభట్టు భాగవతమునవృత్తస్కంధముఁగూడ నాంధ్రీ కరించియున్నాఁడు. అది మాఘీకాపురమునందలి యాంధ్రపరిశోధకమహామండలియందుండఁగా నేను జూచితిని. ఈపద్యమున దానిపనినక్తి యేల చెయఁబడలేదో తెలియదు. అప్పటి కీస్కంధ మాంధ్రీకరింపఁబడి యుండకపోవునా? అట్లయిన మఱి యెప్పుడు తెలుఁగుసేయఁబడి యుండున? ఈవృత్తస్కంధకృత్యాదిపద్యములయందుఁ గూడ నీతనికాలనిర్ణయముల కనుకూలించువిషయములు లభించినవిగావు. అందు—

శా. శ్రీసీలాచలనాథు సంచితదయాసింధున్ జగన్నాయకున్
నానావైభవసన్నతున్ మునిజనానందాలయున్ సర్వదే
వాసీకా(మల?)మాళిరత్నరుచిదివ్యాంఘ్రిష్వయీశోభితు
న్మూనాశ్రుప్రభవాశ్రయున్ హరిని సంశోభింతు నెల్లప్పుడన్.

మ. గురుకావ్యాదినిలింపనంఘములు వైకుంఠంబుతో సాటిగా
బురణింపం బురుషోత్తమాహస్వయమహాపుణ్యస్థలంబందు సా
గరతీరంబున నీలశైలశిఖరాగ్రంబందు వేంచేసి యు
న్నరమాకాంతుని భక్తవత్సలు జగన్నాథుం బ్రశంసించెదన్.

మ. కర(క్రమ?) మొప్పకముసలాయుధుండునుసభద్రాదేవియుంబార్వభా
గమునఁ బ్రేమయొసర్ప రత్నమకుట్రైవేయహారాంగద
ప్రముఖానేకవిభూ - - - - - డై బ్రహ్మాండగౌరీశ్వరా
ద్యమరుల్ గొల్వ నుఖోపవిష్టుఁడగు సీలాద్రీశ్వరుం గొల్చెదన్.

చ. ఎడవక విష్ణునిం బొగడ నెన్నఁడు నొల్లక దుర్గదంబునం
గడుపులకై నరాధనులఁ గావ్యముఖంబుల నన్నతింపఁగాఁ
బొడమిన పాపజాలముల బొట్టణఁగం బొలియించు ముక్తిఁ బొం
దెడుకొఱకై రచింతుఁ గృతి నీలగిరీంద్రున కర్పితంబుగన్.

శా. ప్రిస్కంధామరరాజ్యరక్షకుని భూభారాపహర్తా మహే
శస్కందాభినుతప్రభావుఁ గమలానంక్రాంతరాజనహా
రస్కున్ విష్ణుఁ దలంచి భాగవతపౌరాణీయమైనట్టి ష
ష్ఠస్కంధంబుఁ దెనుంగుఁజేసెదను గృష్ణప్రీతిగా వేడ్కఱోన్.

క. కృతినాథుఁడు సీలాచల, పతియట శుకయోగి వదనభాషితమగు త
త్కృతి భాగవతం బటయిది, చుతఁడలఁపగనింతకన్నమాన్యముగలదే.

వ. ఇవ్విధంబున సకలదేవతానాయకుండై యింద్రద్యుమ్నసరోవరతీరం
బున నీలగిరినిలయుండైన జగన్నాథదేవునకు ననంతంబులైన సాష్టాం

ముందుగా భాగవతస్కంధము లాంధ్రీకరించినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. వరాహపురాణమత్యైవపురాణము లంతకుఁ బూర్వమే రచింపఁబడియున్నయెడల వాని ప్రస్తావ మిం దేల చేయఁబడ లే దని యొకశంక పొడమును; పోనిండు. భాగవతస్కంధములకును నారసింహపురాణమునకును బరమంజే వరాహమత్యైవపురాణములు విరచింపఁబడిన వనుకొందమన్నచో నాగ్రంథములు రచియించు నంతకాలమువఱకు నీనారసింహపురాణము కవిచే నెవ్వరిపేర నంకితముచేయఁ బడక మిగిలియుండి యిట్లెల కవిపుత్రునిచే గృతియాయఁబడునని నంశయింప వలసివచ్చును. ఇట్లు సంశయాస్పదమగు నేతద్గ్రంథరచనాక్రమమును గూర్చి విశేషతర్కము లొనరింపవలసిన పనిలేదు, కాని, గ్రంథకర్తచే నెవ్వరికి నంకితము చేయఁబడక మిగిలియున్న దగుటచేతను, నీకవిచేతనే రచియింపఁబడిన యితరగ్రంథములయందలి కవిత్వముకంటె నిందలికవిత్వము కొంత ప్రౌఢము గాఁ గాన్పించుచుండుటచేతను నీనారసింహపురాణ మింకవిగ్రంథము లన్నిటి లోను గడవటి దని సంభావించుకొని సంశయవిచ్ఛేదకమైనసందర్భాంతరము సమకూరువఱకును సంతోషింపవచ్చును.

భారతభాగవతరామాయణాదులవలెనే యిదియును గథాసందర్భమున సంస్కృతమూలము ననుసరించి యభేదముగాఁ దెలుఁగునేయఁబడినట్లు కనుపట్టుచున్నది. కాని యెంతవఱకు మూలానుగుణముగా నున్నదో చూచి వివరించుటకు నాకుఁ దగిన యవకాశము చిక్కినది కాదు. ఇందలికథ యెఱ్ఱా ప్రెగ్గడ నారసింహపురాణమునందలి కథ కుత్తరభాగమని తోచుచున్నది.

గదండప్రణామంబులు సమర్పించి తత్పాదపద్మంబులు మదీయమనఃపద్మంబునం గీలుకొల్పి తదర్పితంబుగా వ్యవస్కంధంబు మతిగోచరించుకొలఁదిని దెనిఁగించెద.

గీ. పరుసమునకు నినుము బంగారమునునొక్క, విధమయైనయట్లుపీఠనేయ శ్వపచుఁడైన విప్రవరుఁడైన శ్రీవిష్ణుభక్తికొక్కనమము పరిచరింప.

క. సురవరమాళివిరాజిత, సురుచిరత్నప్రభాభిశోభితపాదాంబురుహద్వయాతినిర్దల, నిరుపమగుణనన్నివేళ నీలాద్రీశా!

ప. అవధరింపుము.

అను నీపద్యగద్యములతో, గ్రంథోపక్రమము నేయఁబడి—“ఇది శ్రీహనుమత్కూటాక్షలభవప్రసాద సహజసారస్వతచంద్రనామాంకరామవిద్యనణికుమా రాష్ట్రమంటావధానహరిభట్టారప్రణీతంబైన” ఇత్యాదిగద్యముతో వ్యవస్కంధము పరిసమాప్తి చేయఁబడియున్నది.

ఈ గ్రంథమునందలి కవిత్యము నిరర్గళమైన ధారగలదై ద్రాక్షాపా! మునఁ బడి చక్కఁగా నుండును.

చ. అలఘుభుజాబలప్రథితృ లాశరపుంగవు లుగ్రసాధనం

బుల నరకేనఁ బొందువఁ బూనిన యంతనె తన్నుసింహుచూ

పుల యెఱుమంటలం జిమిడిపోయిరి జీర్ణములైరి జీవముల్

తొలఁగిరి తూలి రోటఱి తొట్రిలి వ్రాలిరి కూలి రందఱున్ పృ||ఆ||౧౭:

క. ఎదిరినపగ మీలోసల, ముదిరినయది లేదు లోకములు గూకలిడం

గదనము నేయఁగఁదగునే, మదపజనక మదనదమన మానుఁడు గినుకల్.

ప్ర||ఆ|| ౨౦:.

సీ. సమరాభిముఖులై న యమరవీరులగిట్టి యని మొనఁడుత్తుమురాడవలదె

దర్పితదండయాత్రాభేరిభాంకార ధుంకారముల మిన్ను చఱవవలదె

యుత్పలదళముల యొప్పునఁ బైకొను నరిశిలీముఖముల నాపఁవలదె

తుంగమాతంగశతాంగతురంగాంగ శకలకోటుల నేలఁ జమరవలదె

కలవె యొకనిఁగొలిచి గర్వవిహీనుఁడై, యూడిగములు నేయుచున్న పతికి

ధూర్తవిజయలబ్ధికిర్తిప్రతాపంబు, లసురసుతునకిట్టులడఁగఁదగునె. ద్వి||౫||౭

ఉ. పక్షికులేంద్రవాహనుని బల్విడిఁ దోలఁగరాదొ - - - ద్వి. ఆ. ౬౪

శా. అన్నా! యన్నలుఁదమ్ములైనమిము మున్నాక్షేపముల్ పల్కినే

నిన్నాశ్శేలితి మూఁడులోకములు తృ. ఆ. ౯౦

మ. తపముల్ నేయుచు ప్రసిక్రుస్సి విషినాంతర్వాసులై. తృ. ఆ. ౯౫

క. గర్వింబియశోవామృ, త్యుర్వా యని దివిజబలమహోగ్రాకృతివై

గీర్వాణవిమతజలనిధి, పర్వతమైనిలువవయ్య పాకధ్వంసీ. చ.ఆ. ౨౬.

క. జలధిపతిబలపరాక్రమములు జలలిపులుగ నొనర్చి ముచ్చెఱువుజలం

బులు ద్రావించిన నీయు, జ్వలవిక్రమముగ్రతరము శత్రుధ్వంసీ! పం. ఆ. ౩౬

గ్రంథవిస్తరభీతిచే స్థాలీపులాకన్యాయముగ నీపద్యములెత్తి చూపఁబడి నవి. కాని కవిత్యమంతయు నిట్లే మృధుమధురముగ నుండును.

ఈ గ్రంథమునం దచలనచట నంత్యానుస్రాసాది శబ్దాలంకారములుగల పద్యము లుండుటం బట్టియుఁ గొన్ని పోలికలం బట్టియుఁ జూడ గ్రంథకర్తకు బయ్యెరపోతనామాత్యుని కవిత్యమునందు మిక్కిలియాదరమున్నట్లు తెలియ వచ్చుచుండును. ఈయాదరమే యేతత్కవిని భాగవతస్కంధములు రచింపఁ జోత్సహించెనేమో?

మ. శరభేంద్రుండు మనంబులోఁదలఁచె రత్నస్సైనికాభీలముం

జరవై రోద్ధతభాస్కరోద్భవశిరచ్ఛేదక్రియామూలముం

బురవప్రావళిభూరిమేఘవిలయప్రాద్భూతవాతూలమున్

వరఘంటాజనితాతిదీర్ఘ సినదవ్యాలోలమున్ శూలమున్. ఆ. ౧. ౧౦౮

ఉ. విక్రమసత్త్వసంయుతుఁడు వీరవృసింహుఁడూ లోఁదలంచె ని

ర్వక్రపరాక్రమక్ర మధురంధరసోహసికత్వవిభ్ర మో

పక్రమమీనధామగృహపాలనిజధ్వజసీమహాపుర

శ్శుక్రము నిర్గళజ్వలనశోషితనక్రము నాత్మచక్రమున్. ఆ. ౧. ౧౦౯

క. కదనంబున నాటెక్కలు.

సీ. వలమానదహనకీలల సీనునెమ్మోముములికితో డావంక కలికితోడ ఆం. ౧౦౯

సీ. హృదయంబు లక్ష్మీశపదపద్మములయంద నిను కలుహరికథల్ విసుటయంద

క. వచ్చినచోటికిఁ గ్రమ్మఱి, వచ్చుం బూదోటసూది వచ్చుఁ బ్రియముతో

నెచ్చెలులనడుగునడుగుల, మచ్చమరయునొటలుఁదెరుమలఁగుంగలఁగున్

ఆ. ౩. ౧౧౩.

శా. అన్నా! వెన్నునినమ్మఁగా నలదు నూయానాట్యకేళీరతుం

డన్నారాయణుఁ డాదితేయులకు రంధ్రాన్వేషసంపాదియై

యిన్నీసంపద లన్నియుం గిలిబి తానిచ్చు న్నిజంబీవు సం

పన్నప్రాశ్నివహించి యేమటకుమీ బ్రత్యర్థి కృత్యంబులన్. ఆ. ౪. ౧౧౪.

యతిప్రాసపాదపూరణాదులకై వచ్చిపడు వ్యర్థపదము లీగ్రంథమున

విశేషముగాఁ గానఁబడవు. శైలిసర్వత్ర సునోజ్జముగానున్నది; కాని యం

దందుఁ గొన్ని విరుద్ధప్రయోగములు గనుపట్టచున్నవి.

క. ఏమియవరాధ మొదలె, దామరవిరిమనుమరుండుఁడత్కథసర్వం ఆం. ౧౧౫

సీ.

మఱియు సీహిసర్పమానుపక్రమములు, లెక్కనేయువారు లేరు నిజము

ఆ. ౧. ౨౨౪

సీ.

ఏనమయము చూచినా సదాశివమిత్ర గోచరగ్రంథార్థసూచనంబు

ఆ. ౨. ౧౪.

గీ. ఆహారణ్యకశిపు నందు నీమామిడ్కిక్రింది సోమరెట్లు బొందియెత్తె

ఆ. ౨. ౧౬.

క. భావించి కల్పతరువుల, రావించిట్లనియె . . . ఆ. ౩. ౧౭.

క. మొకమడచినఁగానఁగలే, కొకవస్తువు నిట్టి దనఁగ నోడిరి లోకుల

శకలితహరిహరాయమణికో, రకములలోనఁగిరనఁగ రాత్రిటివేళన్ ౩-౧౭౪.

చ. హరికిని నీకు నేమిపని యాయన నన్నెఱుంగే నెఱుంగుదున్

హరిని ఆ. ౪. ౧౮.

గీ. కర్తనిర్దుక్తుడై చెంచుగబ్బిగుబ్బ, లానికతమునఁబాతిత్వలీనుఁడయ్యె. ౧౭౧
దండకము. వంచనాచుంచురత్వంబున న్నిపదాంభోజములే....

ఇట్టివి మఱియుఁ గొన్నిగలవు. ఇవియెట్లు దొరలెనో కాని కవియజ్ఞతచేఁ బ్రయోగింపఁబడినవి చెప్పసాహసంపడగదు. మొత్తముమీఁదఁ గవిత్వము నిర్దుష్టమనియే చెప్పవచ్చును. మఱియు నిందు యతిప్రాసములయందు గురు లఘురేఫభేదముపాటించినట్లు కనఁబడదు. ఇందలి పద్యగద్యములు చాలభాగము సంస్కృతపదభూయిష్టములై యున్నవి. కొన్ని చోట్లఁదేట తెలుఁగుమాటలతో నలరారు వాటములగు పద్యములునుగలవు. అందు రూఢిపదములకు మాఱుగఁ బద్యాయపదములు ప్రయోగింపఁబడియుండుటచేఁ బద్యపఠనోత్తర కాలార్ధానభోధమున కవి యిందుక ప్రతిబంధముఁ గలుగఁ జేయుచుండును. అయిన నది యొక గొప్పలోపముగాఁ బరిగణింపఁజనదు. ఈగ్రంథము పెక్కు తెఱఁగులఁ జాలఁబ్రశస్తమైన దని యే తుదకుఁ జెప్పవలసినమాట. తినఁబోవు వారికి రుచులు పెప్పనేల యేను తలంపుతోడను, ఆయాసందర్భములయందింతకు మున్ను దాహృతములైన పద్యములే చాలుననునాశయముతోడను గవితారీతిని దెలుపుటకై పురలఁ బ్రత్యేకముగాఁ గొన్నిపద్యము లెత్తివ్రాయలేదు. పాఠకమహాశయు లీగ్రంథమును సాంతముగఁ జదివి యిందలికవితారసమునాస్వాదించి యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారి పరిశ్రమము ఫలవంతి మొనర్చుట యుభయతారకము. గ్రంథవిస్తృతియేల?

కవితావిలాసము. }
నీతికాపురము. }

ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రి.

ముద్రణవిషయము.

ఈనారసింహపురాణోత్తరభాగమును, చిత్రకవిపెద్దనార్యుడు రచించిన లక్షణసారసంగ్రహమును, బరిషత్సుప్తకభాండాగారమునకై మైసూరు దొరతనమువారి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారాధిపతులయొద్దఁగొనఁబడినవి. ఈపురాణమును లక్షణసారసంగ్రహమును చిత్రకవివారియింటినుండియే మైసూరు దొరతనమువారికి దొరకియుండును. నారసింహపురాణము చివర—

శ్రీమత్పాదిరీన్మసింహాయనమః. శ్రీ వేంకటేశాయనమః.

క. ధరశుభకిలకసంప, త్వరమున శ్రావణమునందుఁ దగఁజిత్రకవి

శ్వరుబుచ్చయార్యుతమ్ముఁడు, వరమతి నరసింహుకథయు వ్రాసితివేడ్కె.

శ్రీశారదాంబాద్వైతముః, కీలకనామసంపత్సర శ్రావణశుద్ధ ౨ వరకు శ్రీమత్పాదిరీన్మసింహవరప్రసాదుఁడగు చిత్రకవిబుచ్చయార్యులతమ్ముండు రామాచార్యులు వ్రాసిన నారసింహపురాణమునకు శుభమస్తు-అనియున్నది,

లక్షణసారసంగ్రహమును పై రామాచార్యులే దుర్ముఖసంపత్సరపుష్య శు. ౩ లో వ్రాసినట్లున్నది.

ఈకీలక దుర్ముఖులు మొన్న మొన్నటివికాక వానిపై వి యగును. వానిపై వియైనఁగానవచ్చునని యాకులప్రాతదనము కొంతసూచించుచున్నది.

ఈపురాణమునకురెండవప్రతి మనఁహంధ్ర దేశములో నెక్కడను లేదు. ప్రకటనరూపముగాఁ గోరి ప్రత్యంతరమునకై వేచియుంటిమిగాని లభింపకుండుటచేఁ గొన్నితావులఁ బాఠములు సవరింప వలసివడలేదు. లుప్తభాగము లట్లే విడువ వలసివచ్చినవి. అందందు లోపము లున్నను గథాభాగమునకు హానివచ్చునంతటివిగా లేవు.

క్రొ. సూ.

శ్రీరస్తు.

నారసింహపురాణము.

» ఉత్తరభాగము «

ప్రథమాశ్వాసము.

—: (౦):—

— కృత్యాదిస్తోత్రాదికము —

- శా. శ్రీమహిళాంతరంగసరసీజనభోమణి యాదవాన్వయ
గ్రామణి నర్వదైవతశిఖామణి యాశ్రితభక్తలోకవాం
ఛామణి శాంబరీమృగదృశామణి వేంకటశైలరాజర
క్షామణి ప్రోలుగంటి నరసప్రభురంగనఁ బ్రోచుఁగావుతన్. ౧
- చ. మఘని జయించి యు స్తరల మచ్చి క వచ్చి ప్రసన్నమూర్తియై
గిరిజకు మేను జాహ్నువికీఁ గెంజడలుం దగ నిచ్చి నిచ్చలు
న్సరతనుఖప్రసంగతులఁ జొక్కెడుశంభుఁ డొసంగుఁగాత భా
స్కరసమతేజఁ డైనరసప్రభురంగన కీప్సితార్థముల్. ౨
- సీ. చిలుకతోఁ దేనియ ల్చిలుకంగఁ బలుకుచుముద్దాడు నేవేల్పుముద్దరాలు
తనతనూరుచిధారఁ దనరుచందురుడాలు వారించు నేవేల్పువారువంబు
మధురసం బానించి మధులిహంబుల కింపుపుట్టించు నేవేల్పుపుట్టినిల్లు
కల నన్నమాత్రానఁ గలకల నగుచు నానందించు నేవేల్పునందనుండు
కల్పితాఖిలలోకైకవేల్పు వేల్పు, బెద్ద నలువ కృపాసముపేతదృష్టిఁ
గలితయశుఁబ్రోలుగంటిరంగప్రభాన, శేఖరునకాయురభివృద్ధినేయుఁగాత. ౩
- చ. నరసురవంద్యుఁ డాకమలనాభసురఃస్థలి నున్న మాడ్కిఁ గి
న్నరసముదాయభ ర్తనదసంబుననిల్చినవైఖరిం బ్రసూ
నరసమిళచ్ఛరాసను ననన్యజుఁ గన్నపయోధికన్య యీ
నరసయరంగమంత్రి భవనంబున వేడ్క వసించుఁగావుతన్. ౪
- ఉ. అంబ నిజాంఘ్రిపద్మవిసతాఖిలదేవకదంబ చారువ
క్రాంబుజవై రిబింబ లలితాలకనిరితనీలనీలరో
లంబ నమగ్రమంగళవిలాసకళానికురుంబ ప్రోచు నె
య్యంబునఁ బ్రోలుగంటినర సాధిపురంగయమంత్రిపుంగవున్. ౫

చ. కలకలఁ గేలిచిల్ల పలుకం బలుకం దభుకొత్తునెమ్మిత్తోఁ
బులకల మేను దేలగిలఁ బొంగును బంగరువీణె దానవుం
గురుకులు రాల్చి నల్వఁ జనుగుబ్బలతాకునఁ జొక్కజేయు నా
పలుకులకల్కి నిచ్చలును బాయక నాచుది నిల్చుఁగావుతన్.

మ. హరుఁ డంకంబున ముద్దుసేసి తను బాలార్పంగఁ దన్నస్తకాం
తరవిన్యస్తమృగాంకరేఖ బినసూత్రం బంచు లో శంక నొం
ది రతిం దుండము సాచి పట్టి తెలియున్ దీక్షొన్నదానోల్లస
త్కరిరాజాస్యుడు మత్ప్రబంధమునకుం గావించు నిర్విఘ్నముత్.

సీ. వల్క్రికసంభవవ్యాసభట్టారకకాళిదాసుల వేషకల భజించి
భవభూతిశివభద్ర బాణమయూరుల ఘనతరవాక్యవైఖరులఁ బొగడి
మలవాణితే మేంద్రమూఘభారవిభానదండిచోరులకు పందనమొనర్చి
హర్షసౌమిల్లమురారినబంధులఁ బటుభక్తి దలఁపులోఁ బాదుకొలిపి
యనమయశులు నన్నపాచార్యటిక్కన, యాయజూకు లెట్టయప్రధాన
వర్ణుఁ డాదిగాఁగ వహికి నెక్కినమహాకవులనాశ్రయించి గరిమగాంచి.

క. ఇప్పటిదుష్కువు లొకకృతి, చెప్పంగాలేరు గాని చెప్పినకృతులం
నప్పులు పట్టును బ్రహ్మలు, మెప్పింపఁగ వశమె వారి మృదునకునైనన్.

ప. అనియిష్టదేవతాభినందనంబును మహాకవీంద్రాభినందనంబును గుకవినిం
దనంబునుం గావించి సకలసుకవిజనశ్రావ్యంబుగా నొక్కకావ్యం జేను
రదియింప నుపక్రమించునమయంబున.

సీ. తనమండలాగ్ర ముద్ధండామండలభూధరంబులకు దంభోళి గాఁగఁ
దనకృపారసముబాంధవసేవకాశ్రితోద్యానసీమకు వసంతంబుగాఁగఁ దన
చక్కదనము కాంతామనశ్చంద్రకాంతములకుఁజుంద్రికోదయముగాఁగఁ
దననీతివర్తన ధారణీజనచాతకంబుల కభ్రాగమంబు గాఁగ
వెలసె సేరాజు నముదగ్రబలసమగ్ర, కమతశర్కదభుజవీరగమితధరణి
యతఁడు నందెలనరసింగయాంతరంగ, తామరనహేళిదినయోజదానశాలి.

శా. ఆరాజస్యశిఖావతంసచతురాశాంతావసీచక్రభృ

ధౌరంధర్యుడు శత్రునిర్మథనవిద్యాశాలి లీలావతీ

మారాకారుడు ప్రోలుగంటి నరసామాత్యాత్మజుం డార్యర

క్షౌరంభుం డగురంగమంత్రి యొకనాఁ డాత్మీయగేహంబునన్.

- సీ. హితులుసామంతులునుతులుదాయాదులునృపులుబాంధవులుమనీషివరులు
 పౌరాణికులు : రాయబారులు సుకవులు వండిమాగధులు దైవజ్ఞమణులు
 దొరలు పురోహితు ల్దర్శనాథులు మంత్రులు గణికులు మాన్యజనులు
 భటులువారస్త్రీలునటులు నాటకు లాదియగునియోగములెల్లదగినయెడల
 వరుసతోగొల్వవై భవన్సురములను, యెలమిగై నేసికెండనయింద్రుమాడ్చి
 గొలుపునకలంబుఁజెంగల్వకొలనిఁబోలఁ గొలుపుగూర్చుండిహరికథాగోష్ఠిఁ
- క. ననుఁ బిలువఁబనిచి యర్థా,ననమున నుపవిష్టుఁజేసి నన్తానములం (దవిలి.
 దనియించిచిటునగవు మొగ,మున నీరికెలొదవ వినయమున నిట్లనియె.
- సీ. వినురాఘవమనీషి హనుమత్కృపానరలబ్ధకవిత్వవిలాసమహిమఁ
 దనరి యేకాదశద్వాదశసంధము లైనిఁగించె మీతండ్రి ధీయుతుండు
 హరిభట్టు నిఖిలవిద్యాచతురాస్యుండు రాజమాన్యుండు కవిరాజనతుండు -
 నారసింహపురాణపారస్యభాగంబుఁ జెడలువా డెట్టి న మొడలునేయఁ
 బ్రతిభ దళుకొత్త సుత్తరభాగ మిప్పు, డంద్ర భాషను వచనకావ్యంబానశ్చై
 నాప్రబంధంబు, నాపేర నంకితముగ,నీవు గావింపవలయుఁ గప్పింపగణ్య.
- క. కృతము మనిననత్పురుషులు,కృతులవలనఁ గాదె భువినిఁ గీర్తి గని మహా
 కృతకృత్యులైరిగావునఁ, గృతి దక్కఁగ నొండు కీర్తి హేతువుగలదే. ౧౬
- వ. అని సకర్పూర వీటికాశాటికాలంకారపేటిక లిచ్చినం బరిగ్రహించి ౧౭
- క. మిసిమిగల*పసిఁడి పుగుదకు, వనుదేవజముద్రదొరకువడువున నన్న
 ద్రసవత్కవితాయువతికి, రసికుం డగుప్రోలుగంటి రంగన గలిగెన్. ౧౮
- వ. అని పరమహర్షోత్కర్షంబున నంగీకరించి యేతత్ప్రారంభంబునకు శోభ
 నాచారంబుగాఁ దదీయవంశానతారం బభివర్ణించెద. ౧౯
- సీ. గాధినందనతపోగాధవయోధి పాష్టికద్వయద్వయన మేనియతమతికి
 నింద్రసన్నిభహరిశ్చంద్రాదిభూపతుల్ శిష్యులై మెలఁగి రేశీలఖనికి
 యోగీశనాజ్ఞానసాగమ్యతత్త్వంబు కరతలామలక మేవరమమునికి
 సకలవిద్యావిశేషజ్ఞానసారంబు హృదయస్థ మేవిజతేంద్రియునకు
 నతఁడు ఫణివరకుంభజన్మాబ్జమిత్ర, నివననోచితదండకుండీజపాక్ష (యు.
 వలయుఁడమరాదినతతపోబలముకలిమి, జయముపూని యరుంధతీజానివెల

* పసిఁడి పూదెకు అని యుండవలయు నేమో, పూదె యనఁగా పూగారు
 పూన.

- క. ఆమునిమణికులజలనిధి, సోమునికై వడి జనించె నురుచిరవిభవో
ద్వాముఁడు సమధికసమర, నేముఁడు నాప్రోలుగంటి తిప్పనధాత్రిక్. ౨౧
- శా. ఆమంత్రీంద్రుఁడు ప్రౌఢరాయస్మపదండాధీశసంపత్కళా
సామగ్రిన్విలసిల్లి మల్లినుమభాస్వత్కిర్తివిస్ఫూర్తి ను
ద్దామాసాధ్యమహోమహత్త్వమున సంధాయుక్తిదోశ్యక్తివా
చామాధుర్యమునం బురావిభులతోఁ జర్పించు వర్చస్వియై. ౨౨
- క. అరుదంద లోక మాతని, బిరుదందియఁ గీలుకొన్న భీకరశత్రు
త్కరములకు ననుదినంబును, సాగిది స్సమకూరు భోగసుకృతఫలంబుల్. ౨౩
- సీ. కదలనిభక్తితోఁ గట్టించెఁ బంపావిరూపాక్షదేవుని గోపురంబు
విత్తలపతికిఁ గావించి యర్పణచేసె మహనీయతరభోగమండపంబు
మాల్యవంతమురఘుత్నోవభూభర్తకు ఘనకిరీటం బుపాయన మొసంగె
*దరిసెనంబిచ్చె మృతంగ + పీరన్నకుఁగట్టాణిముత్యాలకంఠమాల
బ్రాహ్మణులనిల్పె నగ్రహారములయందు, దిక్కులన్నింటగోర్తులుపిక్కటిల్ల
వెలసెదుర్మంత్రి సంఘాతవిభవజాత, తిమిరకుముదారియగుచునాతిప్పశౌరి.
- చ. అతనికి భామినీతిలక మై నుతికెక్కినభైరవాంబకు
స్సతు లుదయించి రిద్దఱు యశోరమణీయచతుర్దిగంతరు
ల్వితరణచాతురీజితరవిప్రభవామరధామధేనువు
ల్కుతలకనత్సరందరులు కొండనమంత్రియు నాగశౌరియున్. ౨౪
- వ. తదగ్రజుండు. ౨౫
- ఉ. నిండినవేడ్కఁదేగవహి నిల్వినబంగరుకొండ నాఁగ భూ
మండలి నెల్లవార్లు బహుమార్గముల నివిసుతింప నశ్వవే
తండవినూత్నరత్న సముదంచితకాంచనముఖ్య వస్తువుల్
కొండని తిప్పయప్రభునికొండన యర్థల కిచ్చు నిచ్చలున్. ౨౬
- గీ. శాఁడు నిర్మలనిజవంశవర్ధనుండు, వాఁడు బాంధవసముదాయవత్సలుండు
వాఁడు దేవేంద్రసన్నిభుడై భవుండు, వానిఁజోలఁ బ్రధానులివ్వనుధఁగలరె.
- సీ. ఘోరాహవతోఁ గిఁగుంది ధైర్యముదూలికురు రాజుమడుఁగులోజొరకయున్న
జీవనస్థితి చౌకగా వానరములచే వడినముద్రుఁడు గట్టువడకయున్నఁ
బోరిలో నడుచుచుఁ బూని ధర్మతనూజుఁడాచార్యుతోఁ గల్లలాడకున్నఁ
బురహరనేత్రవిస్ఫురదనలాహుతిఁ గంతుఁ డనంగుండు గాకయున్న

జగత్పై మానగాంభీర్యసత్వరూప, గరిమలను గొంత యెనవత్తు రరసిచూడ
శ్రీశపాదాబ్జసేవాసమృద్ధుడైన, మంత్రి తిప్పయకొండనామాత్యునకును.

క. ఆకొండమంత్రి సునకి ను, భాకృతిఁ జెన్నొంటుమల్లమాంబకు రామ
శ్రీకృష్ణులగతిఁ బుట్టిరి, ధీకలితులు నరసవిభుఁడుఁ దిమ్మఘనుండున్. 30

ఉ. కొండయదండనాయకునికూరిమితమ్ముఁడు నాగరాజు మా
ర్తాండుఁ డఖండ తేజమున సంబుజునైరి సమగ్రకాంతి నా
ఖండలమూర్తి భోగమునఁ గర్ణుఁడు దాసమునఁ లతాంతకో
దండుఁడు రూపసంపదల ధైర్యమున స్ఫురజైల మారయన్. 31

క. ఆనాగమంత్రివరుసకుఁ, బ్రాణవగం బైన దేవమాంబకు దాసే
దాసీతనకాసీనుం, జోనాఁ డగి చెన్నకౌరి యుదయము నొందె. 32

సీ. ఆమంత్రిపుంగవుం డవ్యభాషాకవివక్రుడై పొగడొందె వసుధయందు
ద్విపదగా నారసింహపురాణ మొనరించి భక్తి సహజోబలభర్తకిచ్చె
బాలభారత మంధ్రభాషను నచసకావ్యంబుచేసెను గవిశ్వరులు మెచ్చ
సౌభరిచరిత్రంబు జస్కులకథ చెప్పె లాలితనవరసాలంకృతముగ
మఱియుఁబెక్కుకృతుల్పలుమలిరచించె, ఖ్యాతినరసింగరాయలచేతఁగొనియె
నగ్రహారంబులునువివిధార్థములును, వెలసెగొండమఁబెండ్లియైవిభవమొనఁగ

క. అచెన్నయమంత్రికిఁ బుత్రాచారకుఁ గొండమాంబ కంచితసీతి
స్వాచస్పతితుల్యుఁడు విద్యాచతురాసనుఁడు సరసనాఖ్యుఁడు పుట్టెన్. 33

గీ. తిప్పయామాత్యుకొండమంత్రికినిబుణ్య, సాధ్వీయగుమల్లమాంబకునకలభాగ్య
సహితులై యుద్భవించినమహితకీర్తి, హంబుగునారసింహతిమ్మాఖ్యులందు

సీ. శ్రీమదహోబలస్వామిపాదాబ్జము ల్లరగించినాఁ డాత్మమధులిహమును
దానాంబుధారల ధారణీసురదైన్యకర్తమపుంజంబుఁ గడిగినాఁడు
సత్కిర్తిమల్లికాసౌరభ్యములను వైరించాండవేటి* వాసించినాఁడు
చండప్రతాపమార్తాండమండలిచేత ధూర్తారితుహినంబుఁ దోలినాఁడు
ప్రణతియొసరింపఁగదెన్నపాలనభలఁ, బరమభాగవతోత్తముభవ్యచరితుఁ
జారుతరపుణ్యగణ్యు నీనకలదండ, నాథకులసింహుఁగొండయనారసింహు.

మ. పరకాంతామణిఁ దల్లిగా మనమున న్భావించు నేవేళ నె
వ్వరితో బొంకఁ డొకప్పు డన్యధనము ల్వాంఛింపఁ డశ్రాంతమున్

* వైరించాండపెట్టి-మూలము.

హరినామస్మరణంబై కాని యితరవ్యాసంగముల్ సేయఁ డా
నరసామాత్యునిసాటి యాదురె ప్రధానశ్రేణిలో నెవ్వరున్. 32

క. నారదుఁ బ్రహ్లాదు న్సుకుఁ, బారాశర్యు న్నసిష్ఠు బలి గాంగేయుం
గోరి వినుతించువేళల, ధారణిలో నరసమంత్రిఁ దగు వినుతంపన్. 33

సీ. ఆనరసామాత్యుఁ డద్రినందనతోడ నలయరుంధతితోడ నదితితోడ
భూమిజతోడ లోపాముద్రతోడ నాజాహ్నువితోడఁ గౌనల్యతోడ
ధారణీకాంతతో భారతీనతితోడఁ జాలోమితోడఁ సుభద్రతోడ
రుక్మిణీరమణితో రోహిణీదేవితో దమయంతితోడ గాంధారితోడ
సాటిసేయంగఁ దగినట్టిజలరుహాక్షిఁ, బరమకళ్యాణిదితుమలాంబనువరించి
రమ్యమగుప్రోలుగంటిపురంబునందుఁ, దనరె సౌభాగ్యముల బంధుజనులు

క. శ్రీదనర ననుసినంబుచు, మేదురభోగములచేత మించినవేడ్కన్ (వొగడ.
మేదినిలోపల నెఱసిన, యాదంపతులకును బంధు లానందింపఁ. 34

సీ. నైత్తిమితావిఁ జెందినపద్ధినీజాతికొమ్మల కతనుండు తిమ్మఘనుఁడు
బంధువర్గంబులభవనాంగణంబుల వెలయువేలుపుఁదిప్ప వెంగళప్ప
వెలలేనివస్తువు ల్విద్యత్కవీంద్రుల కొనఁగదానవిహారి యోబశౌరిఁ
నందేలచినయోబనాథహృద్విణకు రంగమూతినతంత్రి రంగమంత్రి
చండమార్తాండనృపుండుకొండవిభుఁడు, దిశలనతీర్చి చంద్రికల్తేజతిల్ల
జననమొందిరి కల్పవృక్షంబులేను, బురుషరూపముధరించి *పుట్టెననంగ.

గీ. అందు నగ్రజుఁడైనతిహ్వాహ్వయుండు, ప్రేమతోలక్ష్మమాంబనుబెండ్లియాడి
కుశలపులఁబోలువారలవిశదయశుల, సింగననుమాదననుగాంచెఁజెన్ను మీఱ

క. ఘనుఁ డైనవెంగళప్ప యు, నొనరఁగాఁ దిమ్మమాంబ నుద్వాహంబై
దిననాథప్రతిమప్రభు, జననుతచారిత్రు సూరనచివుని గనియెన్. 35

చ. ఉరుతరపుణ్యగణ్యుఁ డగునోబయమంత్రియు గోపమాంబ నం
బురుహదళాయతాక్షిఁ బరిపూర్ణనిశాకరనన్ని భాననం
బరిణయ మై చెలంగి కులపావనుల స్తహసీయవై భవ
స్థిరులను గాంచె నిర్వురను జెన్నచమూవరుఁ దిమ్మనాహ్వయున్. 36

చ. ఘనతరుఁ డైనదానగుణగణ్యుఁడు రంగనదండనాథుఁ డా
వననిధిరాజకన్య కెనవచ్చినకోమలి యజ్ఞవేదిమ

- ధ్యను హనుమాంగనామణి ముదంబలరంగ వివాహమై సుహృ
జ్ఞనములు సన్నుతింప ఘనసంపద సొంపువహించె నెంతయున్. ౪౧
- క. అంగజనిభుండు కొండన, యుం గడువై భముమీలు నుత్పలగంధన్
రంగాబను నిరుపమితకు, భాంగి న్నరియించి మించె సంచితలీలన్. ౪౨
- గీ. ఆనరసమంత్రి శేఖరునరజుండు, గంధిలాశుగలావణ్యగణ్యమూర్తి
తిమ్మధీమణి వెలసె ధాత్రీతలమునఁ, బన్న గారాతివాహనభక్తిపరత. ౪౩
- మ. భువిలో నన్నము వెట్టు ద్వాదశుల నాభూదేవరత్నంబు లెం
డవరుక్మాంగదభూకళత్రుడొ యనా సర్వప్రయంబందఁ గ
ర్ణవీర్ణిప్రతిభావిభాసి యయి యెన్నంజాలి మందాకిని
లవలీకల్పలతాసితాంశుహిమఫలత్కీర్తిసంపన్నుణ్. ౪౪
- గీ. ఆతనికిఁ బుణ్యవతియైనయక్కమాంబ, వలనఁబసయలుగలిగిరివనధిసములు
తిమ్మధీరుండునప్పమంత్రియుననరస, సచివుఁడునద్దిల్లయ్యుఁజారుయశులు
క. ఏవంవిధవంశంబున, నావిశ్వాతప్రధానహర్యక్షులలో
శ్రీవెలయఁ గీర్తిశుభగం, భావుకుడై రంగమంత్రి మహి నుతికెక్కన్. ౪౫
- సీ. సర్వసహామహాజలరుహాకరమున విహరించు నేమంత్రి విజయలక్ష్మి
దిగ్విధూదరహానదీపులతోఁ జెల్లి గావించు నేమంత్రి ఘనయశంబు
పెరిమె సంభోధికిఁ బెక్కండ్రు సతుల నుత్పాదించు నేమంత్రి దానవారి
పున్నమజాబిల్లిచెన్ను నన్నువచేసి నవ్వు నేమంత్రి సౌందర్యరేఖ
యతఁడుహావలిచినయాభళాననీశ, బహుళసామ్రాజ్యధౌరేయమహిమనిపుణ
విపులబాహుగళాటోపవిజితభుజగ, సార్వభౌముండు రంగయనచివఘనఁడు.
- సీ. వైభవస్ఫురణచే వజ్రయుధుండయ్యు సస్యభామినిఁ గోరఁ డాత్మయుండు
సౌందర్యరేఖతోఁ జక్రాహితుండయ్యుఁ దొడిబడ నిజగురుద్రోహిగాఁడు
వరదానవైఖరి వైరోచనుండయ్యుఁ గించిత్తు సర్ధికిఁ గ్రిండుపడఁడు
వల్లువిక్రమశక్తి ఫల్గునుండయ్యును వెఱచి పోర శిఖండివెనుక సిలువఁ
డవుర కర్ణాటలాటచోటాంధ్రముఖ్య, మానవాధిపతుననభామధ్యభాగ
మాగధానీకజేగీయమానక్తీర్తి, రమ్యగుణహారి నరసయరంగశౌరి. ౪౬
- కా. కట్టించెం గలశాంబురాశితనయాకాంతామితాగారము
త్పట్టించెన్ ధరలోన సత్రములు భూబృందారకశ్రేణికి

నట్టిచెంగవటారిమంత్రివరుల స్సక్తిర్ని లోకంబుల

నెట్టించె న్నరసయ్యరంగసచివశ్రేష్ఠుండు నిష్ఠారణి.

౧౭

చ. ధనములు గూడఁబెట్టి పనుభాస్థులఁ గొండలు కూళమంత్రి లా

ధనములు రాజబాధల వృథా పొరివోవఁగనిత్తు రజ్జులై

జననతచర్యుఁడైన సరస్వతీ భురంగసమంత్రి దా యశో

ధనములు గూడఁబెట్టి ప్రపంచంబున మించె ధరాతలంబునన్.

౧౮

ఉ. రంగనివాసనిర్మలధరంగని పంకజనాభపుత్రుడా

రంగని యభ్రవాహినితెరంగని సాంద్రునత్సుభానుభా

రంగని సత్ప్రభానురుచిరంబున శేష్వరరామామూర్తి నో

ఱంగని ప్రోలుగంటిపురంగనీర్తి హాసించు నిస్తుహితా.

౧౯

గీ. ఎలమి నందెలచినయాభశేలద్రదత్త, సలలితాందోళికాచ్చత్రచామరాది

చిహ్నములుదాల్చియెంతయుఁజెన్నుమీఱి, మంత్రిరంగనవెలయుభూమండ

నీ. అమరమర్త్యభుజంగమారాధ్యసారావ్రసోమేశ్వరస్థానశోభితంబు (లమున

చెన్న కేశవదేవశేఖరప్రోత్తుంగభవనశోభురసాధభానురంబు

పాలకజీమూతపటలర్పుంఝాసలతుంగభద్రాతీరనంగతంబు

విహృతిలాలనసారమహిళాంఘ్రలాఘాంకపలసితప్రాకారవేష్టితంబు

జవనసైంధవగంధేభనంకులంబు, చతురవారపిలాసిసేనమధికంబు

బహులనిస్తులవస్తుసంపత్తి విజిత, గోపురంజూప్సఁ బ్రోలుగంటిపురంబు.

౧౭

క. ఆపురికేశవమూర్తికి, దీప్తిలముఖభూష లొసఁగి దృఢతిరరాజ్య

శ్రీపాలనభేలసథా, రాపాలుండు సరిసవిభునిరంగన వెలయున్.

౧౮

గీ. గురుశరవాధూలగోత్రాస్వప్నబాంభోధిపూర్ణిమాచంద్రుడై పాలుపుమీఱె

డైనచారావృకాదినకలమర్త్యతఘోరగహిణభూమాంకుడై కణకమించె

శిష్యకదంబకచిరతరసంపత్తి వితరణభాగ్యతిమై వృద్ధిబొందె

శ్రీవేంకటాచలశిఖరమండపదేవతాపరమూర్తియై యవతరిగా

జులకంగంచాళదావనాచార్యునివృద్ధి, సనయనాంకురై గురుస్వామిభువనతకెక్కి

నట్టి శ్రీరంగగురునాథుఁడైత్తుగడఁగెడు, గాఢసన్నతివడసెరంగప్రభుండు.

శ్రీ వ్యవర్తతములు.

క. ఏతాదృగ్గుణసుధికిని, భాగ్యతాశ్రీసకలనుకవికలశాంబుధికిన్

వీతాభిమానశాత్రవ, జాతాభయదాసనిపుణశయనేవధికిన్.

౨౦

- క. ఆర్వేలకులోజ్జ్వలునకు, గర్వితరిపుగహనదహనకనదనలునకున్
సర్వంసహామహాధిక, ధూర్వహబలునకును విగతదుశ్శీలునకున్. ౬౦
- క. ఖండితఘనదుష్కృతికిని, బండితజేగీయమానపరహితకృతికిన్
గండస్థలమండితమణి, కుండలవితతికి నిరస్తకుహనామతికిన్. ౬౧
- క. పాత్రచరితాశ్వలాయన, నూత్రున కధికతరసుకృతశుభగుణచంచ
ద్దాత్రునకును బుధసుతచా, రిత్తున కశ్రాంతకృతహరిస్తోత్రునకున్. ౬౨
- క. శ్రీవరషాదాంభోరుహ, సేవాదత్తావధానచిత్తాబునకున్
భావభవనదృశరూపధు, రావంచితనిష్కళంకరాకాబునకున్. ౬౩
- క. హిమమండలరిపుమండల, నమచండిమభీమధామసంస్త్రాయునకున్
రమణీయసురమణీనిక, రమణీధ్యేయునకు దానరాధేయునకున్. ౬౪
- క. సరసప్రధానురంగన, కరిన్మపదుర్మంత్రిగర్వహతిచంగునకుం
గరుణాగుణసంగునకును, బరమతిరపరోపకారఫణితాంగునకున్. ౬౫
- వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నేరదియింపంబూనినయుత్తరనరసింహపురా
ణంబునకుఁ బ్రారంభం జెట్టి దనిన.

—: కథాప్రారంభము. :—

- ఉ. పుణ్య మగణ్యయాగ ఫలభోగ నిరస్త నమస్త దేవతా
ర్పణ్యము ముక్తియావతశరణ్య ముదగ్రనమగ్రబోధదా
క్షిణ్య మశేషకాననవిశేషవరేణ్యము నైన నైమిశా
రణ్యము చూడ నిం పగుఁ దరణ్యభిభావినరణ్యగాగ్ర మై. ౬౬
- సీ. ఏయరణ్యమునందు నింద్రాదిదేవతాతతి సకుటుంబమై తరలకుండు
నేయరణ్యమునందు నిసుమంత జాతివైరములేక సత్త్వజాతములు మెలఁగు;
నేయరణ్యమునందునిందు శేఖరధాతృకమలాక్షముఖులు సౌఖ్యంబు గాంతు
రేయరణ్యమునందు నాయురారోగ్యాభివృద్ధిప్రదాయి వివేక మడరు
నేయరణ్యంబునందు భక్తేష్పితార్థ, సిద్ధికరి మౌనయోగలక్ష్మీయుఁ జెలంగు
నట్టి శ్రీనైమిశారణ్య ముఖలమాని, విహరణస్థానియై యభివృద్ధిఁ దనరు. ౬౭
- వ. ఆనైమిశారణ్యంబునంబ్రబోధనిస్తంధులగునుహమునీంధ్రులునఖలకళ్యాణా
క్షరణుం డగురోమహర్షులుపలనహిరణ్యకశిపుజన్మంబును సతనితపోమహత్త్వం
బును జంభునికూతురైనయంభోరుహాక్షిఁ గయాధు వసుదానిన్వయంవరం
బును మొక్కలంబున నక్కన్యకారత్నంబు హిరణ్యాక్షపూర్వకం శఖర్వ

దోర్లర్వంబునం దెచ్చుటయును జంభహిరణ్యకశిపుల యుద్ధసంరంభంబును నారంభోరువువలనఁ బ్రహ్లాదు నుదయంబును సతండు దైత్యకుమారులకు విష్ణుభక్తిప్రకారం బుపదేశించుటయును గనకకశిపుండు తనతనయుం గనలి పలుకుటయును శ్రీనృసింహావతారంబునుహిరణ్యకశిపువిశననంబును మొదలుగాఁ గలుగుకథావధానంబులు విని యక్కథకునకు శౌవకాదిముసింద్రు లిట్లనిరి. 2౦

ఉ. శ్రీనరసింహమూర్తి సురసిద్ధగణంబుల్కొనన్ నుత్తింప న
ద్దానవనాథువత్తుము శిత త్రిదశేశ్వరవజ్రనిష్ఠురా
త్యానతవిస్ఫురన్నఖచయాగ్రముల నిద్దళించి యంతఁ ద
త్సానునిఁగాచి యెచ్చటికిఁ జావ్వన నేగెనాళో యుకల్తపా. 2౧

గీ. విష్ణుకథలుల్లోలి వినినవేనియు నిత్య, నూతనోత్సుకంబు నూలుకొలిపి
పరిణమింపఁజేయుహరిణాంకకిరణంబు, లభినవములుగావెయనుదినంబు. 2౨

క. భవదీయముఖవినిర్గతే, వివిధకథామృతము గ్రోలి వివశములై మా
దెవు లిపుడుఁ దనివిఁజొందవు, భవగుణరహిత ప్రచార పరమోదారా. 23

వ. అని పలుకునమ్మహాతపోధనుల మునుమినుకులంజోని సూక్తిజాలంబు లాలించి
నహర్నోత్క్లష్టంబుగ రోమహర్షణుం డమ్మహాత్ముల కిట్లనియె. 2౪

క. నారాయణపదయుగళాం, భోరుహసద్భక్తు లఖిలపూజ్యచరిత్రుల్
మీ రెఱుఁగని విష్ణుకథా, ప్రారంభము లున్నవే మహామతులారా. 2౫

గీ. అయిన నేమి యుష్మదంప్రిపదార్చనా, ఫలితబుద్ధి సిద్ధిఁ బరఁగి యేను
నృహరిదివ్యదేహనిర్యాణోపృత్తంబు, వినినయంత మీకు విన్నవెంత. 2౬

—: నారదుఁ డింద్రునికడకు వచ్చుట. :—

వ. అది యెట్టి దనిన నొక్కనాఁడు మహేంద్రుండు దేవగంధర్వసిద్ధపాథ్యరతో
యక్షదిక్పాలకకిన్నరకింపురుషగణంబులుసురంభాదిసురకామినులుంగొలువ
నిండుకొలువున జేతెంచి యందు రత్ననిర్మితం బైనసింహాసనంబున నమా
సీనుండై యున్న సమయంబున సమరభోజన ప్రయోజనవిశారదుండగు నార
దుం జేతెంచిన నమ్మహాత్ముని నెదుర్కొని యర్ఘ్యపాద్యాదు లర్పించి
నముచితాసనంబున నుపవిష్టుండేసి కృతాంజలియై యుట్లనియె. 22

క. భవదీయపాదరేణువు, దవిలిన మద్భవన మెల్ల ధన్యత నొండెన్
వివిధభుభాస్వద మయ్యెను, దివమును ద్వద్ధర్మనమున దివ్యముసింద్రా. 2౮

* పృత్త మే-మూ.

- గీ. అడుగవలయు నొక్క టడిగెద నది మాకు, నిర్ణయింపవలయునేర్పుతోడ
నీజగంబులందు నెఱుంగనిదొకటైనఁ, గలదె మీకు నఖిలకలుషదూర. ౭౯
- క. పూరి నరహరియై నఖముల, సురవైరి వధించి యతనిసుతుఁగాచియనం
తరమున నిజతను వేక్రియఁ, బరిముక్తము చేసెనొక్కొ. పరమార్థజ్ఞ. ౮౦
- వ. అని పలికినదేవేంద్రునకు మునీంద్రుం డిట్లనియె. ౮౧
- ఉ. ఆ నరసింహుఁ డట్లు శ్లోభాకృతిఁ దాల్చుపురానురారితోఁ
బూనినరోషవహ్ని నిజభూత్పృతిమారుతవేగవర్ధితం
బై నలినోష్ణవాండము నహర్నిశమున్ దహియింప దేవతా
దానవబృందము ల్పొగడఁ దానొనరించె, రణం బరీణుడై. ౮౨
- క. శరభనృహరు లీక్రియ దు, ర్ధరయుద్ధముచేసి చేసిితమతమతేజ
స్సురణాపరిణాహము లా, దరమున నజవలనఁదెలిసి తత్ప్రియమునన్. ౮౩
- క. నరసింహశరభరూపము, లురవడి నుపసంహరించి యొద్దికతోడన్
హరిహరు లొకతనువున నిలి, చిరి సురలునుతింప భువన చిత్రచరిత్ర. ౮౪
- క. ఆక్షేత్రము హరిహర మన, నక్షిణదిక్స్పృథిత మయ్యెఁ దన్నికటమహిక్
మక్షికయు నిలిగి యక్షయ, మోక్షశ్రీ నక్షియుగళముకురము నేయున్.
- వ. అని యిట్లునారదుండు నృసింహవతారోపసంహరవృత్తాంతం జెఱింగించిన
విని పురందరుం డిట్లనియె.
- క. హరిహరులు లోకరక్షా, పరులు సృహరిశరభరూపబంధురులై భీ
కరఖరకరకరసితముఖ, శరముల. ననిసేయు లేమిచందము యనఘా. ౮౫
- క. సురభావితపదయుగ యగు, శరభాకృతి పూర్ణచంద్రశరభాకృతి శం
కరునకుఁ బూనఁగ నేవని, హరు, వయ్యెనొకో రణాశనా తెలుపఁగదే. ౮౬
- వ. ఇవిధంబున శచీవల్లభుండు పలికినఁ దపోధనవల్లభుండు విని శరభావతార
వృత్తాంతంబు స్వకీయాపరాధంబున నై నది యగుటంజేసి యతండు తత్క
థావిశేషంబు సంకోచంబునం జెప్పి బ్రహ్మలోకంబునకరిగెనని రోమహర్ష
ణుండు శౌనకాదులకు విన్నవించిన నమ్మునీంద్రు లిట్లనిరి. ౮౭
- క. ఏమియపరాధ మొదవె, దామరవిరిమనుమనందుఁ దత్కథ సర్వం
బామిదఁటివృత్తాంతము, ధీమహితా నీవుమాకుఁ జెలుపఁగవలయున్. ౮౮
- వ. అనిన విని రోమహర్షణుం డమ్మునీంద్రుల కిట్లనియె.
- సీ. హరిదానవాధీశు నణఁపనుద్యుక్తుడై పురుషహర్యక్షవిస్ఫురణ దాల్చి
త్రిభువనానందవర్ధిష్ఠుడై యాహిరణ్యకశిపు నరికట్టి యరగఁబట్టి

యాదిభాగవతుఁ బ్రహ్మాదునిఁ దద్రాజ్యవిభునిఁగానొనరించిశుభములొదవఁ
బ్రజలరక్షించిభూభారమంతయుమాన్చినిశ్చింతహృదయుఁ డైనగడియుండె
సంతహతశేషులైనదైత్యాధిపతులు, సంతతంబునుభయసమాక్రాంతులగుచు
మందరద్రోణికామధ్యమంబునకును, కేరి యచ్చో మిశస్సమాసీను లగుచు.

క. చింతాపరవశులై మది, నెంతయుఁ బరితాప మంది హితకార్యంబుతో
చింతించుచుఁ దమలోన, త్యంతంబును బ్రతుకుఁదెరువుతహతహానూపక.

ఉ. దానవనాయకుం డణఁగెఁ దత్సతుఁ డిష్టుడు విష్ణుభక్తుఁడై
దీనునిమాడ్కిఁ బ్రత్యహము దేవగణంబుల కావుఁడై తదీ
యానుమతంబు లైనపను లర్థి నొనర్చుచు నున్నవాఁడు దు
ర్గానముతోడఁ దండ్రిపగ మానసవీధిఁ దలంపఁ డింతయున్. ౯౪

సీ. అవినీతుఁ డైనప్రహ్లాదుని మనకెల్లఁబతిగాఁ దలంచినఁ బ్రాణహాని
వంద్యుఁడై దేవుఁడై వరదుఁడై దైతేయవతులకెల్లను దిక్కు. పార్వతీశుఁ
డామహాత్ముని నాత్మభైమతోఁదలంచినఁగలుగుఁనిష్టములైన ఫలముతెల్ల
నీయఁడే తొల్లిదై త్యేంద్రుల కతిమోదమునవరంబులు లోకములునుతింప
సనుచుఁదలపోసియాతుధానాగ్రచరులు, పద్మకీర్తనిపై దృష్టిపాదుకొలిపి
జలమువాయువు నాహారములుగనడసి, తపమునేయంగఁబూనిరిదర్పముడిగి.

—: దానవులు శివునింగూర్చి తపము చేయుట :—

చ. దనుజులు దేహావాంఛ విడఁదన్ని శివాధిపుఁగూర్చి సంతసం
బునఁ దప మాచరించునెడఁ బుట్టినతద్దహనోగ్రకీలల
స్తునుకొని సర్వలోకములు ముచ్చముణింగె బెహరి నంచుల
ద్దినముతుది స్తుతించినగతిం బ్రవిముక్తబహిఃప్రచారతన్. ౯౬

క. దనుజకృతం బగుతపమున, మనసిజసంహరునినిండుమనము గరంగెఱ
గనదనలద్రావితనూ, తననవనీతప్రపూరితకళశలీలన్. ౯౭

సీ. వలమానదహనకీలల నీను నెమ్మాముములికితో డావంక కలికితోడ
వెలఁదివెన్నెలరేల వికసించు విరవాజ్జపువ్వుతో నిద్దంపునవ్వుతోడ
వలపువసంతంబుఁ దలకొల్పు సున్నిగ్ధభూతితో శృంగవద్వీతితోడ
వికటంపులీలలు ప్రకటించి నవ్వించు నందితోఁ వినురూపుమందితోడ
భుజగహారంబుతోడఁ గర్పూరతుహిన, రాశినంకాశకాంతిపూరంబుతోడ
నమరరిపులకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యెనిఖిల, సంయమివశంకరుండగుశంకరుండు.

- మ. కని రాదై త్యులు నందివాహనుని శ్రీకంఠం ద్రిశూలాయుధు
 న్వనజాతారికళాధరుక్ హిమసుధావర్ణం ద్రినేత్రభుజం
 గనికాయాంచితభూషణం బ్రమథసంక్రాంతున్ జటావర్యట
 ధ్వనపుష్పాకలితున్ హిమాద్రితనయాకాంతు స్సహశాంతునిన్. ౯౯
- వ. అంత నద్దనుజవీరులు కరుణారసప్రవాహ మకరందనిష్యందతుందిలంబును
 నకుండితకంఠకాళిమకలభనలకలభమస్పృణంబును బ్రసవశరశరీరగంధసార
 సంజనితక్షోదమేరురపరాగంబును సరాగజటాపటలరూటఘటితకుటిలకు
 ముదిసీవిలకోరకంబును నుదారబాహుమండలవిటపమండితంబును దుహిన
 గిరిదుహితృలతాలింగితంబును నగు నాయనంగమథనునాకారంబు నిజతపః
 ఫలప్రదాయకంబగు లేఖనాయకశాఖ శేఖరంబుగాఁ దలంచి యలంతకలంత
 యుందొలంగి తదీయశీతలచ్చాయాచక్రంబు నాశ్రయించుచు నవని కెఱిగి
 లేచికరకమలపుటంబులు నిటలంబుల ఘటియించి యెట్లని స్తుతియించిరి.

—: రాక్షసులు శివుని స్తుతియించుట.:—

- సీ. శ్రీనీలకంఠ యాశ్రితభక్తవత్సల పురవిభేదన సర్వభూతనాథ
 శంకర శారీశ శర్వలోకేశ్వర గంగాంబుపరిషిక్త కాలరూప
 'కందర్పభసితసంక్రాంతభవ్యశరీర చంద్రశేఖర నాగచర్మవనన
 నందివాహన జగద్వందిత, శూలవిభ్రాజితకర లోకపాలవినుత
 భవ మహాదేవ షన్నగాభరణ రుద్ర, ప్రమథనాయక దక్షాధ్వర ప్రళమన
 యంధకాసురహరణసత్యస్వరూప, మమృరక్షింపవలయు భీష్మప్రభావ.
- క. పురుషుఁడు రుద్రుం డనుచును, మొరయుచునలనకల వేదములుచాఁపెడిచోఁ
 బరమేశ పురుషుడై వాం, తర*మున్నదియేజగత్త్రితయమునఁదలఁపన్. ౧౦౨
- క. జ్వలనవియన్నరుదచలా, జలదీక్షితచంద్రపంకజప్రియు లన మీ
 విలసన్తూర్తులఁ ద్రిజగంబులు నిత్యము వృద్ధిబొందు భూతనివాసా. ౧౦౩
- క. నారదననకననందన, మారుతభుగ్రమణిబిభుధమంత్రిషణాస్యాం
 భోరుహనంభవముఖ్యులు, మీరూపముఁ దెలియఁగలరె మీనాంకహరా.
- మ. కరిదై త్యేంద్రుని సంహరించి త్రిజగత్కళ్యాణముం గోరి శం
 కర నీ వాక్రియఁ దాండవంబు నలుపంగా నీదుమై రాలున
 మ్మరులుం గమ్మనిబూది దేవమునిసామ్రాట్పీఠగంధర్వభా
 స్కరచంద్రాదులు దాల్తు రొండలల రాకాకాముకాభప్రభా. ౧౦౪

- చ. ధరణి రథంబు చక్రములు తారకనాయకలోకలోచను
 ల్పరపగు వేదజాలములు పన్నిన తేజులు నల్వ యంత ని
 ర్జరగిరి విల్లు సింగిణి భుజంగమభర్త శితాస్త్ర మిందిరే
 శ్వరుడును నై చెలంగఁ బురసంహరణం బొనరించి తీశ్వరా. ౧౦౬
- చ. గరుసులుమీఱ మందరముఁ గవ్వముచేసి సురాసురావళుల్
 తరువఁగఁ దర్వఁగా నిఖిలదాహకరోత్కట కీలజాల మై
 గరళము పర్వఁ గేలఁ గొని కంఠమునేర్చితి విట్టి మొక్కలం
 బారులకు సంభవించునె సురోత్తమ పాదనతాత్మవిత్తమా. ౧౦౭
- ఉ. దక్షుఁడు దక్షుడై క్రతువిధానమొనర్పఁగ దర్పఘోరరూ
 డ్దేక్షణవిస్ఫులింగముల నెల్లజగంబుల వేచుచు న్విరూ
 పాక్ష తదీయమస్తకము హస్తకనన్తణికందుకంబుగా
 నాక్షణమాత్రఁజేయవె మహాపురభైరవ కాంతికైరవా. ౧౦౮
- క. రక్షారుద్రాక్షాపరి, లక్ష్మీతశుభలక్షణులకు లంచము లిడు న
 మ్మాక్షరమ యిత్సుకార్తుక, శిక్షాక్షాక్షేయనిటలశిఖజటిలశిఖా. ౧౦౯
- క. కలవీడుఁ జేతికూడు, న్నలకలజందెంపుఁద్రాడుమదనునిసూడున్
 వలచేఁ గంకటికోడుం, గలవాడౌ నీదుకరుణగలవాడు శివా. ౧౧౦
- చ. పరధనచోరకుండు గురుభామలతో రతిసల్పవాఁడు భూ
 సురవరహంత మద్యపుండు నూనృతవాక్యవిహీనుఁ డాదిగాఁ
 బరఁగునకేవకల్తఫులు పన్నగభూషణ మీపదాంబుజో
 పరివరిలగ్నభక్తిపరిపాకమున స్సఖు లౌదు రెయ్యెడన్. ౧౧౧
- క. శివశివ యని మిముఁ దలఁచిన,భవభవరాహిత్యమొంది పంచజనుఁడుప్రా
 భవభవనాయితతనువై, కవకవ నగు జన్మపాశకాండావృతులన్. ౧౧౨
- ఉ. సైకతదారులోహమణిచందనపంకములందు దివ్యలిం
 గాకృతిగా నొనర్చి మిము నందుపయి నివ్విడియించుచున్ వృథా
 పాకముగాని నేమముల భక్తిభరంబునఁ బూజనేయు పు
 ణ్యాకృతు లందు రెందుఁ బ్రమథాధివులై రజతాద్రికందరన్. ౧౧౩
- క. శివలింగదాన ముర్వీ, దివిజులకు నొసంగునట్టి ధృతిమంతులు పు
 త్రవధూధనవాహనశాం, ధవపరివృతు లగుచు సంపదలు గాంతు రిలన్. ౧౧౪
- సీ. భసితక్రిపుండ్రము ల్ఫలపట్టికలపై ధరియింపనేర్చిన తత్త్వవిదులు
 కంఠభూషణుగాఁగఁ గైకొని రుద్రాక్షదామము జ్ఞాల్పినధర్మరతులు

ప్రేమతోఁ బంచాక్షరీమంత్ర రాజంబు జపించు సంతతాచారపరులు
బాహ్యంబుమఱచి యాభ్యంతరమ్మునమిమ్ముధ్యానంబు నేయువుణ్యస్వరూపు
లన్య మెఱుంగకకై వమార్గానురక్తి, బొదలుచుండెడు విశ్రుతాద్భుతచరిత్రు
లలఘువుణ్యలుభవబంధములుత్యజించి, ప్రమథులై మిమ్మునేవీంతురమరవంద్య
నిరోఽప్యసీసము.

సతతసత్యాకార చంద్రశేఖరశ్చై లతనయాధినాయక దైత్యహరణ
గరళసంక్రాంతకంధర ధయాసాగర హరిరాజకటక యనంగదళన
గంగాధర యహర్యఖండనాద్యాశాదశేశార్చిత్రశ్రీశ హితగణేశ
ఘనగజాజనచేలకలితకట్టిసల రజతాద్రినిలయ సారజ్జరసిక
ఖరఖరానలకళినేత్ర కాంచనాగ, శాశ్వతరంజితకరకంజ చక్రహస్త
నిశితసాయక నిఖలార్థనిత్యచరిత, నకలజగదయనయద రసాశతాంగ. ౧౧౬

చ. జయజయపార్వతీరమణ చంద్రహుతాశనసూర్యలోచనా

జయజయ దేవతానివహనంతతనన్నత భక్తవత్సలా

జయజయ పద్మజాదిమునిసంఘుని మేవితభావభావితా

జయజయ వామదేవ గజచర్మధరా బహుధర్మసాదరా. ౧౧౭

ప. అనియిట్లు దానవవీరులు సాక్షాత్కరించిన దాక్షాయణీవల్లభుని ననేక

విధంబుల సన్నుతించి మఱియు నిట్లనిరి.

౧౧౮

సీ. విను విరూపాక్ష నీకనికరంబునఁజాల బొదలి హిరణ్యాక్షపూర్వజుండు

భూస్వర్గపాతాళములు మాఁడునరికట్టి గరిగంటిగాని సౌఖ్యములఁదనరి

విభవసంపూర్ణుడై వెలసి యుండెడిచోట దంష్ట్రాకరాళవక్త్రంబుతోడ

నరసింహరూపంబుధరియించి కఠివేలు పుక్కుగంబముచించియుఱక వెదలి

తోడలపైఁ బెట్టిదై త్రేంద్రు నడఁగఁబట్టి, శీతనఖరశిరములఁగుఱిచీర్చివైచి

నకలరాక్షసబలమెల్ల నంహరించి, లక్ష్మీమారునిఁగాచెనంధకవిదారి. ౧౧౯

క. ఆనరకేసరినాసా, నూనానిలనిహతిఁ గెరలుసురుదంష్ట్రాదం

డాననదహనజ్వాలకు, దానవసంతానములు పతంగములయ్యెగా. ౧౨౦

ప. మఱియును.

సీ. హలహలారవన ర్తనారభరంగమై మేటిజిహ్వాకఠోల మెఱుంగులీనఁ

జటచిటారభటితోఁ జెలఁగుదంష్ట్రాటంకసంవర్తనహ్ని పోననముగొనఁగ

భుగభుగధ్వనులతో నెగసిమిన్నందుచు భూత్కరవాయువుల్పుటములెగయఁ
గిటకిటచ్చబ్బసంకీర్ణంబులై దంతకూటకాటికలు కోలాటమాడఁ
బడ్డజాతాదిసురలెల్లభయమునొంద, నున్నవాడదెనరసింహుఁడుగ్రుఁడగుచు
సతనికతముననుద్భవంబైనసాధ్యసంబుదొలగించిముఁబోవుచంద్రజూట.
వ. అని యిట్లు సురలు నరసింహావిర్భావవృత్తాంతం బెఱింగించిన నాకర్ణించి
పరమేశ్వరుం డిట్లనియె. ౧౨౩

సీ. దనుజనాయకులార తథ్యంబు చెప్పెద వీనులుదనియంగ వినఁగవలయుఁ
గార్యసాధ్యము లైనకర్తవ్యకర్తములీ ఖడ్గసాధ్యంబులు గావు ఖడ్గ
సాధ్యంబులైనట్టి నకలకర్తంబులు గార్యసాధ్యంబులు గావు తెలియ
నీరెండు నెఱిగి యెయ్యెది యెందు కర్తంబు తద్వినియోగంబుదగినకార్య
మందుఁ దలకొల్ప సిద్ధించు నర్థలాభ, మట్లుగావునఁ దత్తటం బాత్మ నణచి
తపముచాలించుఁడెంతయేనుపముఁ జేసి, పాదుకొల్పెదమీకార్యభాగమిప్పుడు.
వ. అని యాకాకోదరకుండలుం డామహాదరదీర్ఘదర్శిదంతఘాటకప్రముఖులైన
పూర్వబర్హిర్ముఖుల నాదరించి. ౧౨౪

క. సురగరుడోరగనరకి, న్నరనానానుతులు చెలఁగ నాగాభరణం
డరిగెఁ దనవెంకికొండకు, గిరిజాకరజలజపత్రకీలితకరుండై. ౧౨౫

వ. ఆనమయంబున. ౧౨౬

సీ. భర్గుమైభోగంపుఁ బచ్చడంబులకుఁ గెంజడరంగుచంద్రికచాయవేయఁ
బండువెన్నెలమ్ముగ్గుపైనిండఁ బేరిన పద్మరిగతి మేనిభసిత మమర
నాకాశగంగామహాకుల్య వలిమలఁబోలెఁ జన్నిదముల పొంకమమరఁ
గరుణాంబుపూర్ణహృత్కమలంబుగతిఁ గేలి తీర్థకుండిక భానుదీప్తిఁ దెగడ
నక్షమణిభూషణాంకితుం డాదవైష్ణవ, వాన్వయవతంస మఖిలవిద్యావిశార
దుండునారదుఁడే తెంచె ఖండపరశు, వెండికిండ్రుఁగెన్నులపఱచువగుచు.

క. హరుని గనుంగొని తత్పద, నరసిజయుగమునకు మ్రొక్కి చతురయువతిక్రొ
మురువున సురమున బాయక, మరులుకొనఁగఁ జేయతనదుమహాతీర్థిణనై

వ. ప్రసాదితంబులైనసతతప్రముఖములందునోరియలొనరంగూర్చియందు సా
యనచార్యారోహణరోహణేదరూపంబులవాద్యనువాదివివాదినంవాదులు
మొదలైనద్వావింశతిశ్రుతిమండల సమేతంబులైనంద్యావర్తజీమూతస్తుభ
ద్రనామకంబైనగ్రామత్రయంబునుగలిగియేకోనవింశతిమూర్తినానామభే
దంబులంబ్రవర్తించుషడ్వర్ణగంధార్ధమధ్యమపంచమదైవతనిపాదస్వరం

బులుషాడవౌడవనంపూర్ణంబులంబ్రక్షీర్ణంబులుగానావర్తనప్రకారంబులం
బరిభ్రమించు భైరవిభూషాశ్రీరాగమాళవినాట గామక్రియాశంకరా
భరణబళహంసాదిస్త్రీపురుష రాగంబులు శుద్ధసాళగసంక్షీర్ణంబుల శ్రవణము
నోహారంబగునట్లంగుళీస్పర్శనచమత్కారవిశేషంబునఁ బాదుకొలుపుచురా
గాలప్తినమేతంబుగాఁ ద్రిపురవిజయాపదానంబు రూపకాలప్తిమార్గంబు
న వినిపించినఁ దద్దానంబునాకర్ణించి గోకర్ణివలయుం జాదరించిన సంతం
దద్భావంబెఱింగి పరమేష్ఠికుమారుం డిట్లనియె. ౧౩౦

చ. ధర్మణి బదద్వయం బనలతారకనాయకలోకబాంధవుల్

గరహరసీకు నేత్రములు గాడ్పులు నాభిజలంబుమే....మం

బరము శిరంబునై నిగమపంజరకీరము సీశరీర మీ

శ్వర జగదేకపూర్ణ విలసన్తహిమంబున నుల్లసిల్లెడున్. ౧౩౧

క. అవసతముఖమగుతామర, పువుటిత్తిగ మీఁదుగాఁగఁ బొంగించి శిర
స్థవనజనహస్తపత్రము, లవిక్రిందుగ నమృతమాను యతి యసమమతీ.

క. భుక్తియు ముక్తియు నొనఁగఁగ, శక్తుండవు సీవె యనుచు సంసారసుఖా
నక్తిఁ గడకొత్తిభక్తులు, భక్తి న్నినుఁగొలుతు రమృతభక్తాధీనా. ౧౩౨

శా. బ్రహ్మోజోదరపూరితుండవగు నీపాదాంబుజద్వంద్వమున్

బ్రహ్మదు ల్లనలేర యెనను భవదృక్తిప్రభావోన్నమ

దృష్టాంత హృదయంబులం దలఁచుచుం బ్రఖ్యాతులై చాలఁ ద

దృష్టానందసుఖంబు నొందుదురు రుద్రా భద్రనిర్వాహకా. ౧౩౩

వ. అనినానాప్రకారంబులనిర్వికారాకారుండై నీరజాననకుమారుండుకుమార
జనకుం బ్రణుతించిన నాపన్నగకంఠకణండుప్రసన్నుండై యతని కిట్లనియె.

చ. మునివర సీవెఱుంగనివి మూఁడుజగంబుల లేవు తజ్జగ

జ్జనితములైన వృత్తములజన్మము ధాతకుఁ గానిపించునా

యనకడనుండి నీవిటకు నై చనుదెంచుట కెద్ది హేతు మీ

వని గనఁగోరి త్రిమృదు వంజియ కా కిత్తరంబు గల్గునే. ౧౩౪

గీ. భామిసీనుతార్థపశుగతం బగుకొర్కి, లేదునీకు నొక్క లేక మైన

ముక్తివేడె ధన్న ముక్తుండవిటమున్న, యేమి గోరి పచ్చితోముసింద్ర.

క. అని నీలకంధరుడు పల్కినపల్కుల నాలకించి కేలిమొగువుతో

మునివరుడు వినయవిష్ణుమిత, తనుడై యిట్లనియె నతనుదళసునితోడన్.

—:నారదుఁడు శివునకు సరసింహుని ప్రతాపము చెప్పట:—

సీ. తేవ నీకరుణార్ద్రదృష్టి నాపైఁ బర్వనట యంతకంటె నిష్టార్థ మెది
నాకొక్కనిక కాదు సరనాగపశుపతీతతికి నీకృపయ వాంఛితములొనఁగు
వినవయ్య వేఱొక్కవిన్నవం బమరారియురమునృసింహుఁడుకరరుహముల
విదళించి మించె నవ్వభుకోపవిభవంబు ముజ్జగంటులుఁ జాట్టుముట్టుకొనియె
నప్పు డొద్రాదిసుర లెల్ల నిప్పుద్రొక్కినట్లు మిట్టించి రంభాదు లైనయప్పు
రోగణంబులఁ గొని బ్రహ్మవేగఁ గదిసి, విన్నవించిన సతఁడును వెల్లనయ్యె.
వ. ఆహిరణ్యగర్భునకు హిరణ్యకశిపువితసనకారి నివారించు భుజాసారంబు
లేదయ్యె వినుము. ౧౮౦

సీ. సాధుఘట్టనములఁ బగిలి భూవలయంబు నెఱిదప్పి యొడ్డులు విఱిగి పడఁగ
నాసాకుటీరనిశ్వాసమారుతహతి కైలసంఘము బొమ్మరాలఁ జోల
దంష్ట్రాక్షినిర్గళద్దహనకీలల వియద్భ్రష్టదారాలాజపటలి పెటులఁ
గుటిలనటాచ్ఛటాకోటికుట్టనముల విరిసి మేఘంబులు మురిసిపోవ
నట్టహాసా ర్థి బ్రహ్మాండమాపులింప, హలహలారావమునజహ్వాసెలసికొనుచు
మించిక్రోధంబుమూర్తి భవించెననఁగ, నుద్భవించె నృసింహదేవోత్తమండు.

క. గిరినిష్ఠుర మగుదానవ, వరువక్షము వాడిగోళ్లన్రచ్చుట యెట్లా
సరకేసరిపారవవి, స్ఫురణాటోపమున కీడు జోడుం గలదే. ౧౮౧

క. మనమనక వడియె దిక్కులు, వినరె సనమయప్రభాతవిలయానిలమురే.
కనుగండఁ దరణి ధరణియు, వసివాఁడ నృసింహుకోపవహ్నులునిగుడువ.

క. సురపరివృథశతమేనియు, బరమేష్ఠినహస్రమైనఁ బావకపవిభా
స్కరు లొక్కలక్షయైనను, హరిహరి సరహరికి నెదురె హరిణాంకధరా.

క. ఆకాలకూటకబలీ, స్వీకారము చేసినట్టి వీరుఁడ వీ వే
మోకాని మాకుఁ జూడ మ, హాకాళ నృసింహు నితరు లాఁగంగలరే.

క. ఈనెఱి బరిమిఱినయా, శ్రీసరకేసరిప్రతాపశిఖచందము మీ
కే నెఱిగింపఁగ. వచ్చితి, నూనాయుధదర్పహరణ సురసుతచరణ. ౧౮౨

ఉ. మానుషలీల న న్నెదుర మారుతభుజ్నురులందు లేరు వై
మానికు లెల్ల నట్ల పురమర్దనుఁ డొక్కఁడ విష్ణువేగెడిం
దా నెఱబంట నంచుఁ గదనంబున నాతఁడె పన్ని నిల్చినా
మానముఁ బ్రాణముం గొని సత్కర్మయశంబు వశంబు చేసెదన్. ౧౮౩

వ. అని పలుమాఱు నమ్మరులుమానిసిమెకంబు వికవిక నగుచుండు దేవా నీ
వావావదూకుం బోనీక యాగి మాగిన పంతంబు నంతయు విడిపించి
శాంతునిం జేసి యీనకలభవనతోభంబు నుపసంహరింపం జేయవలయు
నని కంజభవప్రభవుం, డంజలిసేయుటయు నాయుగ్రుం డుదగ్రలోచనప్ర
భలు నిగుడఁ బాయక నేవసేయుచుం జేవఁచెయి మీఁదగు నమందప్రారంభ
నందిశేష్యరుం దమోగుణవికారశబలితహృదయుండై చూచుటయు నాత్రి
లోచనదావారికుండు నారదున కిట్లనియె. ౧౮౮

క ఇది యాడఁదగినవాక్యం, బిది యాడఁగరా దటంచు నెఱుంగరు విశ్రు
ల్లదీ దోఁచినకొలఁదిన యాఁడుదు రేమేనియు శ్రవఃకఠోరము గాఁగన్
సీ. తగవ్రేయఁడే ధగద్ధగదుగ్రకరవాలధార సంధకశిరస్తామరసము
గూల్పఁడే నురశైలతోదండనిర్దుక్తపుండరీకాక్షాస్త్రమునఁ బురములు
నుఱుమాడఁడే మామనోమునోమఁగఁజూచ్చుతిండిపోతుల వేల్పుదుండగీల
నఱచేత వెనుపట్టె చఱవఁడే ముందలవట్టి మృత్యుప్రేగిట్టి బాధవెట్టి
యమృహదేవునాస్థాని కరుగుచెంచి, మేరమీఱంగ మానిసిమెకమువీర
మేలకొనియాడెదవునీకునెఱుకలేదె, నయనహృత్పూర్ణతంద్ర వీణామునీంద్ర

చ. హరునిభుజాబలంబుఁ గనకాద్రి యెఱుంగు గదాభిఘాత మా
తరణి యెఱుంగు బింక మలతామరచూలి యెఱుంగుఁ దూపుబ
ల్పరునదనం బెఱుంగుఁ బురపంక్తిలలాటకృతానుకీల ల
మ్మరుఁడె యెఱుంగుఁ గాక వెడవకాను లెఱుంగఁగ నంతప్రోడలే. ౧౮౯

క. హరునిపరాక్రమమును నర, హరిశ్చోర్యము నెల్లి నేట నమరాసురపం
కరుహభవాదులు నీవును, బరికించెద రేల వేగవడ జటిలవరా. ౧౯౦

క. మృగలక్షణధరు నాదిమ, మృగయుఁ గరానక్తయజ్ఞమృగు విధిమృగవ
న్నగమూర్తిగనినయీనర, మృగమేమియొనర్పఁగలదుమృడునెఱుంగవో

క. శంకాతంకకళంకము, గింకము నొకకొంత లేక క్రిక్కిరిసిన యీ
శంకరునభలో నాడిన, బొంకరి నినుఁ దడవఁదగదు భూసురుఁ డగుటకా

క. విను దేవసభల వీణియఁ, గొనిపాడెడుగాణ వగుటఁ గుసుమాయాధభం
జనుబలము చెప్పఁజూచితి, వినవెకనవె శంభుఁ బొగడువిద్యజ్ఞనులన్ ౧౯౧

వ. అని యిట్లు సజ్జనానంది యగునంది డెందంబునం గుంది పలికినపలుకులకులికి
వెలితపసి వెలువడియె వెడవిలుతుపగఱయుఁ దగుపరివారంబును సంతరా
నంబు నొంది రంత. ౧౯౨

సీ. బలితంపు తెక్క మొక్కల మొక్కల పుగాడ్చు ప్రాతగుబ్బలులను ట్రాతట్రాతప మురియించునిరువంకముఖరంధ్రములనుండి పొగ లేనిమంటలుబుగులుకొనగ గజగాత్రములసావి గబళింపఁ దునుకలై బలునీటిమోపరిబలంగ మగల మెట్టియూఁదిన నేలపట్టువిచ్చిన గాడినెరియల బలియింటినెలవు దోఁచఁ దారకలురాలగ్రహములు ధరణిచాల, జలధిఘోషింప దిక్కులు జలదరింప హరుఁడుశరభావతారంబు నవధరించి, వేగ మానవహరిపురోపిధి నిలిచె.

వ. ఇవ్విధంబున రుధిరోద్ధారిముఖద్వయతీలకీకృతతృతీయలోచనద్వితయంబు నుశాతచంచూపుటవిపాటితహరిదంతదంతికుంభకూటంబును బ్రహసితగ్రహారమణకిరణధారాపరిణాహసితప్రహరణపుణిద్విగుణీకృతవలయమణికిరణభుజాదండంబునునఖండపక్షవిజ్ఞేపప్రతుభితవభోభూమిభాగపాతాళగోళసంచారిసంచయంబును దర్శితసర్పహరకర్పూరప్రకారకాంతిసంతానవర్ధితశరశరదభ్రువిభ్రమంబునుజతురచరణచంక్రమణసంచలితకులూచలనిచయంబును నపారవీరవేశఘోరాటోపదీపితాంతరంగ తరంగితక్రోధరసవికసనచకితజతరస్థగజ్జాలంబు నైయాభీలం బగుశరభాకారంబు తోరంపు బింకంబునం గొంకక తనకట్టెదుటం జూపట్టుటయు నాకంబంపుంబుట్టు వాజగజెట్టి తనబెట్టిదంబు వారించుటకు నై చేరినమారవిరోధిమతకంపురూపుగా నెఱింగి కోపంబులోపలనే యడంచి గాంభీర్యకారవకౌతన్యగర్వగర్భితవాక్యసందర్భంబున నిట్లనియె.

క. నీయందము నీచందము, నాయందములోనియవియ నాభీకహిత
చ్చాయకు లోపడనితమం, బేయెడనున్నది యెఱుంగవే వికృతఖగా. గాగి
సీ. అర్ధపౌరుషము నీకనుషక్త మైనది యాలంబుమీఁద నెట్లానపుట్టె
గరతలామలకమై కనుపట్టుశూలంబు భవవైద్యుఁ డనుకొంట పాటియగునె
తోలు గప్పియు నెట్లు తొడవనేర్చితి పుగ్రవారవాణము వీరవర్ణితంబు
భంజశ్శుక్రొక్కింపఁ బాండిత్యమున్నదే యీజరద్గవమువిహీనజవము
పెంటబూడిదపం డైనతోంటిమేను, విడిచి యొకపుల్లపై యేలవిట్టవీఁగ
దింత నిలు పోకుపోకు నీగంతులెల్ల, మానిపించెద శరభనమాఖ్యతోడ.

క. ప్రద్యోతనతేజంబున, విద్యుత్ప్రభ యడంగి నెట్లు విక్రమమున నీ
యుద్యోగము వారించెద, నాద్యంత ముదగ్రవిగ్రహానలశిఖలన్ గ౧౬౧

వ. అనిన విని కనలి సరభసంబుగ నాశరభశ్రేష్ఠంబు నిష్ఠురాలాపంబులుదీసింప నాదివ్యహర్యక్షంబుతో ని ట్లనియె.

క. కులమును రూపును గుణమును, గలవాడవె పోలె నొరులఁ గఠినోక్తులచే గలఁగఁగ నాడెడు నీకును, గులమును రూపంబు నొక్కగుణముం గలదే.

సీ. సర్వజ్ఞాతుల యథేచ్ఛావృత్తివర్తింతు కుహనావిహరివై రహివహింతు వేకాకివై యుందు వీరంపుగుహలందుఁ బట్టిచూడఁగరాదు పరుడ వెపుడు తండ్రిబిడ్డలకైనఁ దల పెట్టుదువు పోరు కాద్రవేయముపోలెనిద్రఘనము పుణ్యజనశ్రేణిఁ బోలియింతు వూరక దామోదరుడవు శ్రీధరుడ వెట్లు కొలుచువారలలచ్చి కేక్రచ్చదంతుఁ, గబ్బుమీతెడ విసుమంతగాని లేపున నిన్ను నీసుద్దులన్నియుఁ గన్నవార, మేల నామ్రాలనూరక ప్రేల నృహరి.

క. కదనంబున నాతెక్కలు, నదనంబుగఁ బొడముదెంచు ఝంఝానిలముల్ వదనంబు సోకునప్పడు, వదనంబుజనాభాతివిచి వ్హచెద వివటన్. ౧౬౫

క. ధరఁ దూఱిన గిరిఁ జేరిన, శరనిధిగ్రొచ్చిన సభంబు చని చొచ్చిన నా కరరరణనఖరధారలఁ, బురుషమృగమ నిన్నునిపుడ పోలియంజూతున్.

ఉ. సంధికి వచ్చినాడ విను సర్వజగంబులుఁ గ్రోధవహ్ని కి ట్లింధన మేలచేసెద వొకించుక శాంతి వహించు నీకు మ ద్బాంధవముద్ర మే లిటులు పల్కుట నిన్దని వీఁగి కాదు ధీ బంధురు లైనవారిపరిపాటినుమీ యిది చాటి చెప్పితిన్. ౧౬౬

క. వీరమకొని విఱవీఁగిన, దారుణమత్తోటికోటిదంభోలిమహా దారతరధారలన నీ, గోరపురూపంబు నడఁగఁగొట్టాదుఁగలనన్. ౧౬౭

చ. అన విని యట్టహాసభయదాననుడై సరసింహదేవుఁ డా మినుకుల తేజపుల్గుదొరమీఁదఁ గఠోరకటాక్షవీక్షణం బొనరఁగఁ బల్కు నీవు వినవో కనవో దనుజారిపారుషం బునదటు నిన్నుఁ బట్టి యిదె పొట్ట పగిల్చెద బిట్టఁ గూల్చెదన్. ౧౬౮

—:నారసింహశరభయుద్ధము.:—

క. అని యనోన్యముఁ బరుసవుఁ, బెనుఁబలుకులువల్కి వేల్పుపైగడలురయం బునఁ గదిసి పోరఁ దొడగిరి, కనదనలోగ్రస్ఫులింగకలితేక్షణులై. ౧౬౯

* నప్పక. 2 కాద్రవేయమె. † కృచ్చదంతు-మూ.

సీ. చఱచె తెక్కల నృకేసరిఁ గిట్టి శరభంబు పక్షిన్ద్రుగోళ్ల శ్రీభర్త చీరె
శూలి చంచున వనమాలిఫలము చించె హరి ముష్టిహతి నొంచె సంగజారి
గత నురం బవియించెఁ గమలాక్షుఁగామారి కొంగవాలునశార్ఙ్గ గొట్టెశివుని
హరుఁడుజానువులఁగంసారిస్కలునొక్కెబ్ర మథేశుఁజక్రి వాలమునఁజుట్టె
మంత్రి తవిభూతినన్నులు మండఁజేసి, విష్ణుదేవునిపైఁజల్లె విషధరుండు(దర.
భుజగశయనుండుమాయంపుఁబొగలుముంచె, బంచవదనునిభూత ప్రపంచము

సీ. శ్రోధంబుచాల దేకుముదాహితుని మ్రింగఁ గడకంటమిడుఁగుఱుఁగదుపు లేల
యార్పులే చాలవే యఖలంబు బధిరంబు గావింప బిగినవృగమక మేల
తుతజంబు చాలదే జలధుల పొంగింపఁ గమయు మేచుల నుబ్బుచెమటలేల
బునకొట్లు చాలవే నుడమిదిద్దిఁద్రిప్పఁ జటులహంకార ప్రచార మేల
యెంతయుద్రేక మెంతదుద్దాంతశక్తి, యెంతబింకంబుపొంకంబునెంతయనుచు
నిలిచిదివమున నిర్జరావలులు పొగడ, నమరవృషభలు చేసి రుగ్రహవంబు.

వ. ఈ ప్రకారంబున దీప్రాకారంబై యాప్రథమపురుషద్వయం బద్వయం బగు
పాతువంబునఁదారసించి మేరలుమీఱినవారాకరంబులును నార్పరానియన
లంబును నుడివోవని యుగ్రవాయువులును నొండొంటిఁ దాఁకిన యుర్వీ
ధరశ్రేష్ఠంబులుం బోలె నాసాముఖనిష్ఠ్యాతకీలికీలాభీలంబుగ నాలంబు నే
యు నమయంబున నదభ్రభ్రమణచంక్రమణాంతపరివర్తనస్థానకోశవణాది
గతి విశేషంబులు గానిపించె నయ్యిద్దఱయందునుం దారతమ్యంబు సా
మ్యంబు చూపె నప్పుడు. ౧౭౩

సీ. దివిమాసెఁ గనుమాసె దినకరబింబంబు కురిసె మేఘములు నెత్తురులవాన
విధి దూలె ధర ప్రీతి వేఁగఁ దారాపంక్తి దిక్కులుచినచినప్రక్కలయ్యె
శిఖిమ్రగ్నే శశిమ్రొగ్గెఁజంతాభరాక్రాంతినుడుకెత్తెఁ బ్రజలకు నుదరపేటి*
ఫణిగుండె గిటిగండెఁబ్రథమకచ్ఛపరాజుతలపొట్టలోఁదూర్చెమలలువడఁకె
మునులు వెఱచిరి సిద్ధులు ముచ్చముడిఁగి, రసురలోకంబుననురుసురయ్యెసిద్ధ
సాధ్యగంధర్వయతులు జలదరించి, రాశరభనారసింహుల యాహవమున.

చ. హరి శరభంబుఁ దోలియును నాశరభేంద్రుఁడు నారసింహునిం
దెఱలఁగఁ చేసియు న్నగుడి దీక్షానియు స్సరిపోరి పోరి యా
సురగతి నుండువేళ హరుచుట్టునుఁ బారిషదుల్ నరాదులు
న్సరియలు దాల్చి నిల్చిరి పోనిచయారభటివృతాశ్వులై. ౧౭౪

- క. మున్నాడి యసురవీరులు, పెన్నాటికమైన సేన పిలపిల మనఁగా
 నన్నారసింహుఁ గదిసిరి, కన్నారం జూచుఖచరగణములువొగడన్ ౧౭౬
- చ. అలఘుభుజాబలస్థితు రాశరపుంగవు లుగ్రసాధనం
 బుల నరకేసరిం బొదువఁ బూనినయంతని తన్నుసింహుచూ
 పులయెఱుమంటలం జమిడిపోయిరి జీర్ణములైరి జీవము
 త్తొలఁగిరి తూలి రోటటిరి తొట్టిలి వ్రాలిరి కూలిరందరున్ ౧౭౭
- ఉ. ఆనమయంబునం బ్రమథు లార్చి రయంబొనగూర్చి పేర్చి బా
 ణాననసంప్రయుక్తనిశితాస్త్రములం బరఁగింప భూతసం
 త్రాసకరంబులై నిగుడు తచ్చరము ల్నరసింహవక్త్రని
 శ్వాసభవాగ్నిచే నడఁగి సర్వము భస్మము లయ్యెఁ జయ్యనన్ ౧౭౮
- వ. ఇట్లు నరసింహదేవుండు.
- క. ప్రమథుల సంగరలీలా, విముఖులఁ గావించుటయేను విఱిగి పఱచి త్రా
 సమున శరభేళువెనుకకుఁ, గమియఁజనిరి నృహరి నిలిచెఁ గల్పాగ్నిరుచిన్
- గీ. విఱిగివచ్చిన ప్రమథుల వెఱపుదేరఁ, బలికి సంగరనన్నాహభయదలీల
 నూలుకొనఁజేసి నంది యల్లోలరోష, భీషణాకృతి ననిమొనఁ బెరిగి నిలిచి.
- వ. పక్షి కలాధ్యతుండు వీక్షింప మనుజవార్యతుంబు నాక్షేపించుచు నక్షిణ
 త్వేణాముఖరితహరిస్తుఖుండై ఖరకరసహస్ర సహశ్రోతయు భూతజాతభయా
 నకప్రభాపటల చటులంబును ద్రిపురపురపురం ద్రీకపోతలముకురనికరమ
 కరిపత్రి కాలతాలవిత్తంబునునిజప్ర తాపదహనధవిత్తంబు నగునొక్కశక్తిం
 బ్రయోగించిన శేషజహ్వంచలాకారంబై తోరంబై మెఱయుచు నప్పర
 మసాధనంబు మాధనరూపాంతరంబు పై నిగిడిన నాబలుమగండు గండు
 మెఱసి దండధరదండోదారం బగునాకూరంపుటలుగును నేలం బెట్టి కాలం
 జమరి కదియుటయు మదనహరదావారకుండు వైరంబుపేరినమనో
 వికారంబున ఘోరాననుండై నారాచాసారంబు గురియుచు సరమహావీ
 రంబుఁ గదిసి బెట్టిదంబుగ నిట్లు లనియె. ౧౮౧
- సీ. కనుతెప్పవేయక కనలిచూచిన నేమి సర్వతోముఖతీలఁ జనిననేమి
 ఘుర్గురధ్వనులతోఁ గొప్పరించిన నేమి బలునోరు దెఱచి గరిలిన నేమి
 భువనసంపూర్తిగాఁ బొడపునూపిన నేమి కొన్నెత్తుమైఁ బుల్కుకొన్న

క. కపటమునివృత్తిఁ జ్రాధిమగనిననేమి, కొదమసామ్రాజినెక్కితూకొనిననేమి
నీకు వెఱుతునె పోర నాళికపత్ర, నయన శంకరభృత్యుండునందివీడు. ౧౮౩

క. నను గెలిచికాక శరభేం, ద్రునిపై నడరంగ శశమి దోహచరము
ద్దన నీబీరము గీరము, గనిపింపుము నాకుఁ గలనఁ గలనాశక్తిన్. ౧౮౪
క. అనుటయు నమ్మాటకు మదిఁ, గనలి యనలశిఖిలఁ బోలు కాండములేసెన్
జనుజారి నంపికేశ్వరు, తనువున నవి గ్రోలఁదొణఁగెఁ దద్రుధిరంబున్. ౧౮౫
క. కడుదురులు గఱచి నట్లై, యొడలు విద్రుచుకొనుచు నందియును బఱచిన నా
కడనంజపొడుపుదేవర, వెడనవ్వుగ నవ్వి శరభవీరుని బాధివెన్ ౧౮౬
లయగ్రాహి.

వారిరువురుంగదిసిపోరిరిలయాంబుధులుపోరునెఱజోకమదవారణకులేంద్రుల్
పోరుగతిసింగములుపోరునెనకంబుననుదారుణభుజంగములు పోరుమరియాద
న్ఫోరదవవహ్నులొగిఁబోరుచటులన్ఫురణమారుతములుద్దవిడిఁబోరుబలువీఁకం
దారలిలరాలఁ దిమిరారి రుద్రీప్రల*బలవైరినరిదూల నిజపారుషము వాలన్.

మ. శరభేంద్రుండు మనంబులోఁ దలఁచె రక్షిస్తెనికాభీలముం
జరవైరోధతభాస్కు రోద్భవశిరశ్చేదక్రియామూలముం
బురవప్రావళిభూరి మేఘవిలయప్రొద్భూతివాతూలము
న్వరఘంటాజనితాతిద్ధిర్వినిసదవ్యాలోలము న్సూలమున్. ౧౮౭

సీ. గల్పిమే నుబ్బునఁ గదిసిన గజదైత్యుకండలు చెండిన గదురుకంపు
నలచిత్రకాయకాయము విదారించినఁ గడుఁజుట్టుకొను విస్తగంధలహరి
యంధకోరకవాటాంతర్విపాటన మాచరించుటనై సనీచువలపు
కొనగోరఁజిమ్మివాకులకొవ్వుమగని యకాదలగ్రవ్వఁబొదువుమేదంపుఁబాలను
సురకరవిముక్తమందారతరులతాంత, గంధములఁబొత్తుగలసిన బంధురాత్మ
కీర్తిసారభవైభవస్ఫూర్తిచేత, నుడువుకొనుశూల మడరెనమ్ముడునిఘ్రోల.

క. పుటములుగొను పెటపెటలు, జటచిటలుం గలిగి విలయశిఖి లుదయించెన్
జటిలములై నిజతేజః, కుటిలములై మూఁడుమొనలకూరాస్త్రమునన్.

వ. ఇట్టి సాక్షాత్కరించిన యాశుశుక్తినిబంబునం బోని శూలంబుఁ గేలం
గీతించి శరభుం డసురభంజనుపై వైవరి బూసుటయు. ౧౮౮

ఉ. విక్రమనత్త్వనయముతుండు వీరస్పసింహుండు లోఁ దలంచె ని
ర్వక్రవరాక్రమక్రమధురంధరసాహసికత్వవిభ్రమో

పక్రమమీనధామగృహపాలనిజధ్వజసీమహాపుర
శ్శుక్రము నిర్గళజ్వలనశోషితనక్రము నాత్మచక్రమున్.

౧౯౫

క. తలఁచిన నిలిచె నుదర్శన, మలఘనుదర్శనము సజ్జనానందంబుం
దలఁకొలుప నరిప్రభయము*, నెలకొలుపఁగ నృహరికేల నిర్భరలీలన్.

వ. ఇట్లు శరభనృసింహులు సంహారదుద్రాకారులై జగదుపప్లవకారణం బగు
మహారణంబునకు నుపక్రమించి శూలచక్రంబు లెత్తుట యు మొగులు
మొత్తంబులు నెత్తురులు గురిసె ధరణి విరిసె గిరులు వడంకె సముద్రంబు
లివురంబాతె మహాకూర్మంబు బిలంబుఁదూతె నరనాగసురాసురగరుడ
గంధర్వసిద్ధసాధ్యు లసాధ్యం బగు మనస్తాపంబునం దపించిరి భూతప్ర
పంచంబు కుంచితసంచారం బయ్యె నంతె.

౧౯౪

—: బ్రహ్మ హరిహరులయుద్ధము మాన్పవచ్చి స్తుతించుట.:—

సీ. హస్తాబ్జముననున్న యక్షమాలిక వోవ వైచి మ్రోలను నున్న వాణిమఱచి
హరిపాదతీర్థపూరాభిపూరితమైన పద్మ రాగవుగిండి పగుల నడిచి
నలువంక మొగములఁదలచూపుచెమటలమంచునేత్రంబులముంచుకొనఁగఁ
గీలుగంటూడిన లోలజ్జటాచ్ఛటావళి యొక కేలనె బలిమిఁదుఱిమి (నకును
కోపమోకాక యావేశగుణమొకాక, గ్రహముసోకెనొకాక యీద్రుహిణు
ననుచు జనములు బెగడంగ నంచతేజి, రాతు కాల్నడవచ్చెనుదూభతభీతి
క. సమరము నేయుచు ఘూర్ణిలు, సమశేంద్రుల నడుమ నిలిచి యాగమసూక్త
క్రమమున నుతియించువచో, నిమణిరమణుండు చతురరచనారభటిక.

సీ. జయ పుండరీకాక్ష జయ ప్రమథాధ్యక్ష జయ రమాతరుణిశ జయయుమేశ
జయ యోగిగణసాధ్య జయ సజ్జనారాధ్య జయ జైత్రగుణజాల జయసుశీల
జయ భక్తమందార జయ ధనశాకార జయ కవిస్తోతిపాత్ర జయ పవిత్ర
జయ సముజ్వలవేష జయ తిరస్కృతదోష జయ సేఘసంకాశ జయమహేశ
జయ సువర్ణపటావృతస్థపుటజఘన, జయ మృగదినచర్మసంఛాదనఘన
జయ గదాపాంచజన్యాసిచక్రహస్త, జయ త్రిశూలదిశక్త్రురాజప్రళయ.

చ. జయ ఘణిరాజతల్ప జయ సర్వజగన్నత కౌస్తుభాంకితా
జయ నరసింహరూప జయ శాశ్వత వార్ధితనూభవాధిపా
జయ రజతాద్రిగేహ జయ శంబరశాస్త్రవభూతిభూషితాలెలుగు విశ్వవిదా
జయ శరభావతార జయ శంకర శైలసుతామనోహరా.

గంధర్వయ

సీ. వెడఁదయుదరంబున నెడమభాగంబునఁ జలువపుట్టిండ్లకొమ్మలు చెలంగ
మడుఁగుకాన్పును గేలికడియంబునై గాడ్పుప్రత్తిలక్కయునై నప్రాణిదనర
బ్రబలనాభీజటాపటలాంచలంబులఁగమలంబులొకరెండుకాంతిమీఱలఁగఁ
నొఱపైన సాంబ్రాణియును ముద్దుఁగొడుగునై యనురాగమునవినాయకులుమె
బంచజనసింహశరభరూపములుదాల్చి, ప్రాణమును మేనుబోలెనున్నట్టి మీకు
వందనంబును నతి నమోవాక మంజ, లియును గావించు నాదిమతేఘలార.

వ. అని యిట్లు నృసింహశరభరూపంబులు ధరియించినకాంచనాంబరపంచవద
నులకు విరించి వందనంబు లందంద కావించి పెండియు నిట్లనియె. ౨౦౦

గీ. ప్రజలఁ బ్రోచుపనికి బద్ధకంఠులైన, యఖిలమయులుమీరలొగ్రహమున
మేరమీఱిపోరు కారణంబునఁ దప్పి, యాకుమీఁదినీరమయ్యె జగము.

శా. భూమికంటకు లైన దైత్యవరులం బాసక శౌర్యక్రియా
సామగ్రిన్ముచూపువారిశిరము ల్చక్కాడి యుక్కెక్కియు
ద్దామఖ్యాతిఁ జెలంగుట ల్విడిచి భూతశ్రేణి భీతిల్లఁగా
నీ మేరిద్దఱుఁ బోగుట లగునె లక్ష్మీశా యుమావల్లభా. ౨౦౧

క. మీరిరువురు భవనావన, కారణములు మీర లిట్లు గదిసి పెనఁగిన
న్నేరుచునె నర్వకర్త, ప్రారంభము చక్క నిలువఁ బ్రకృతిస్థంబై. ౨౦౨

గీ. ఈతమోవికార మేటికి మీకు మీ, నామపతనమాత్ర నరులకెల్లఁ
జిక్కుఁనడినమననుచీకట్లు వాయంగఁ, దెలిసికొనుఁడు మీప్రదీప్తమహిమ.

క. ఎదిరినపగ మీలోపల, ముదిరినయది లేదు లోకములు గూఁకలిడ్డం
గదనము సేయఁగఁదగునే, మదనజనక మదనదమన మానుఁడు గినుకల్.

సీ. కైటభమధుశిరఃఖండనావక్రంబు చక్రంబుతేజ మనవ్యాతరము
లోలకాలాసలాభీలాసనం బైన శూలంబు జనమనశ్శూలగదము
గావున నివి రెండుఁ గదనజయకాంక్ష మీరు ప్రయోగింప మేర లణఁగు
నావిన్నవము విని ననుఁ జాల మన్నించి యువనంహరింపుఁడి యుగ్రసాధ
నముల నని నల్పప్రార్థింప నలిననేత్ర, ఫలనేత్రులు తమపూచిపట్టియున్న
యాయుధంబులు క్రమృణునట్లు సేయ, భూతజాలంబు సంతోషమునఁజెలంగె

వ. ఇట్లుపనంహృతాయుధంబై యాయోధద్వయంబు.

క. కర్పూరదీపకళికల, నేర్పునఁ దమయంత నుడిగి నిర్మలకాంతుల్
గనిన కాంతిమయహస్తి, దర్శనమెనిలించె భవనతాపము నుడిగెన్ ౨౦౪

సీ. వై జయంతీలతో జ్వలభుజామధ్యంబు విధిశిరోమాలికావేల్లితంబు
హరిచందనామందతర సౌరభమయంబు సూనాస్త్రుతనుభూతిసురభితంబు
దివ్యతీర్థాఘమందిరపదాంభోజంబు మందాకినీవృతమకుటతటము
చక్రప్రముఖదివ్యశస్త్రాస్త్రుకలితంబు శూలాదిసాధనశోభితంబు
సీలసీలంబు మృదుఘనజాలనిభము, గరుడవాహంబు వృషభస్ర కాండరథము
నైనదూపంబు హరియును హరుఁడుఁదాల్చి, నిల్చిపోల్చి రిబహురామణీయకముల
సీ. ఆమ్నాయసూక్తి హృద్యముగాఁగఁగీర్తించెననకాదియోగీంద్ర సంచయంబు
శబ్దానుశాసనసౌభాగ్యమధురంబుగాఁ గాద్రవేయపుంగవుఁడుపొగఁడె
బరమమంత్రరహస్యపరిపాటి వాటిల్ల పైదలోకంబు ప్రశంసచేసె
సంగీతమాధురీసాధురీతి సెలంగఁ గిన్నరగంధర్వులు స్నుతించి
రఖలభువననివాసు లాయాయి తెఱఁగు, లేర్పడభజించిరాకంసదర్శహరుని
సర్వహరుని గ్రూరిప్రచారముడిగి, రావలింబాభిరాములై తేజరిల్ల. ౨౦౦
మాలిని. హరిదిభకటదానాయత్త మతైలిపంతుల్

మరులుకొనుచు వెంట న్నాటికి న్నాటికి న్నా

సురకరపరిముక్తాక్షుడన్ నిర్దిష్టపుష్పే

త్కరము మునురువట్టెన్ గంధపాణింధమంబై.

౨౦౧

క. సింధునినదగాంభీర్య ధురంధరములు త్రిదివసౌధరంద్రగతంబుల్
బంధురములు సురదుందుభి, ధింధిమములుచెలఁగె నకలదిక్కులయందున్
వ. ఆనమయంబున వానవాలయవధూనాట్యవైదగ్యంబులు విదగ్ధనయనరంజ
కంబులై చెలంగె భృంగీశ్వరుం డావతంగధ్వజపుంగవధ్వజుల నిజమనోవు
త్తంబు తనచిత్తంబున నెఱింగి నాట్యరంగంబున నిలిచి మృదంగతాళపీణా
వేణునినాదంబులు క్రందుకొనఁ బతాక త్రిపతాకాదు లైనయనయుతచక్ర
ర్వింశతిహస్తంబుల సంజలికపోతస్వస్తి కప్రధానంబులై సంయుతంబులైనత్ర
యోదశకరంబులును జతుర శ్రరేచితార్ధరేచి తాభిధానంబు లైతనరు త్రిం
శద్గాత్రో... పాణితలంబులఁ బ్రయత్నంబులైన ముద్రావీశేషంబుల భావారా
భినయంబు చూప సంగప్రత్యంగోపాంగరూపంబు లగునవయవంబులచేతఁ
దంతన్యమానంబై మార్గకుండలిదేశ్యుద్ధతబహురూపవిలాసంబు లనంబ
రఁగు వడ్డిధంబులం బ్రవృత్తంబులై తత్కృతంబు లైనచౌకంబును మొగ
చాళియు నిస్సరణంబును నటనంబును భావంబునుజువ్రకునుదలారంబు నుమం
డలంబును నాయుధచారులును దిశయు నవదీయుఁ దట్టుమానంబును దల

చంచును, జచ్చళికెయుఁ జిత్రతాళంబును నట్లు కత్తంబును సురువును దువా
శంబును బుష్పాంజలి మొదలయిన నటనపటిమంబులు తాళలయంబు లను
సరించి రూపక వార్తిక చిత్రక మానంబులం బ్రవర్తించు చంచువుట చాచ
వుటాది తాళభంగ్యులెఱింగియంగహారకరణస్థానకవృత్తిమండలసంయుక్తం
బుగఁ దాండవం బఖండపాండిత్యంబునఁ బ్రకటించుటయు నన్నిటలన
యనహాటకపటులు హాటికం బగునమ్మహాపారిషదునిం బారితోషికస్త్రదా
నంబున నన్నానించి రంత విరించి యప్పరమపురుషులం గూర్చి యిట్లనియె.

సీ. ఇది హేమమయవీర మే మున్ను గల్పించి పాటించి దాఁచితిఁబాటవమున
నని బహుయోజనాయతము మాణిక్యసింహంచితంబును ననర్ఘ్యలిబు నైన
గద్దయ యొకటి వేగంబ యాకర్షింప నది భానుబింబనహస్త్రుల్య
మగుచు నిల్చుటయు నాహర్యక్షపీఠిపై నజుఁడు నిల్పఁగ హరిహరులునిలిచి
సీలమునువజ్ర ఫలకంబుఁబోలియుత్ప, లంబుఁగుముదంబునపఁదగిలచ్చితోడి
యురమునగరాజపుత్రికకునికియైన, యెడమవంక యుఁగలిగి శ్రీనిరవుణానిరి.

గీ. అట్టివేళ నలువ యానందజలరాళి, నోలలాడుచున్నయుల్ల మలర
లోకనాథు లట్టు లేకాననస్తులె, తేజరిల్లఁ గని నుతించె మఱియు. ౨౧౫

మ. ఘనసంసారనముద్రవారినిజదుష్కర్తాగతానేకరో

గనిపీతాంగవిలాసు లై ధనసుహృత్కాంతావియోగార్తి సం
జనితం బైనమనోవ్యధం గుదియు తుచ్చస్వాంతు లెల్లన్ జనా
ర్దన నీపాదపయోజపత్రజలధారల్ గోల రేకాలమున్. ౨౧౬

క. ఉపవాస క్రతుదానము, లవరిమితము లాచరించు నైనం గానీ

త్రిపురాంతకనఖ నీయెడ, నపరాధము దలఁచెనేని యతియును యతియే.

క. నీనామస్తరణంబును, నీనామజపంబుఁ జేయు నిశ్చలహృదయుల్

శ్రీనాయక యపవర్గత, మానాయకుల్లగుదు రమరమానితు లగుచున్.

క. బుజ్జీవైతి వసురేంద్రుని, భుజమధ్యము చించి భువనమునఁ గలబాధల్

గజరాజవరద నీయ, క్కజపునదటు నుదుటు మున్ను గని మదిమెత్తున్.

క. దానపునెపమునఁ బాడమిన, నీనిర్భర తేజ మిట్లు నిఖిలము నొంచెం

గాని జగన్నాయక నీ, మానస మీజగముమీఁద మచ్చరవడునే. ౨౨౦

ప. అని హంసవాహుం డాహరిం బ్రశంసించి హరున కభిముఖుండై యిట్లు
నియె. ౨౨౧

చ. పురమథనం జూనర్చితివి పొంగువిషానల మారగించి ని

రరులకు మేలుఁ జేసేతివి చంగునఁ బైఁబడు బెబ్బులిన్ భయం

కరకరశూలఘాతములఁ గాలుని ప్రోలికి నంచి మించి తీ

శ్వర భవదద్భుతోద్ధతి ప్రశంసయొనర్పఁగ నాకు శక్యమే. ౨౨౨

క. భవదాకారము లింగ, వ్యవహృతిపై నావహించి యాగమనరణిం

దవిలి భజించు శైవులు, యెందు రతిధన్యముక్తికన్యామణులన్.

సీ. చక్కాడితివా లేదో నవర్తమున జగజ్జాలంబు శూలంబు కేలఁ గ్రాల
ముక్కుచెక్కితొలేదో మొక్కులంబుననట్టుద్రొక్కిమృత్యువునైత్తితోడువుఁగత్తి

ప్రక్కలించితొ లేదో వారణాసురగాత్రగోత్రంబు నఖరాగ్రదాత్రలతలఁ

జెక్కువ్రేసితొ లేదో జక్కవచెలికానిఁ బట్టి గీపెట్టి లోఁదట్టువాఱ

మఱియు నీవొనర్చమానుషక్రమములు, లెక్కనెయ్యవారు లేకు నిజము

గజముఖప్రసూతిగలవేల్పు నాయల్పు, జల్పనరణి నీప్రశంస కరునె. ౨౨౪

—:అవతారద్వయోపసంహారము:—

వ. అని పంకజాననుం డాసారాకారసుధాధారంబగువాక్యప్రకారంబున సారె

సారెం బొగడిన నగుమొగంబు లొలయ నాజగద్రక్షుకు లిద్దఱు నావేల్పుఁ

బెద్ద పెట్టినగద్దియపై నతనికోరిక లీరికలెత్త నీరంబు నీరంబును దుగ్ధంబు

దుగ్ధంబును బారదంబు పారదంబునుం గలసినకరణి నేకీభవించి రాహరిహర

రూపం బాపద్దనంభవునకు వరప్రదానలాభంబై శోభిల్ల నాక్షణంబ.

గీ. బీజ మొకట రెండుభూజంబు లుదయించు, నోజ నట్టిదివ్యతేజమునను

హరియుహరుఁడునంగతాంగులై యుదయింప, వదనవలయమమరెవనజజనకు

సీ. మందారదామంబు నిండుఖండంబును మాళిభాగంబునఁ గీలితముగ

మణికుండలమ్మును ఫణికుండలమ్మును గండమండలముల మెండుకొనఁగఁ

జక్రాంకశూలాంకశయముల మాణిక్యకంకణభుజగకంకణము లమరఁ

గనకకౌశేయంబు గజరాజచర్మంబు మునుకొని కటిభాగముల ఘటిల్ల

రమయు నుమయును నుభయపార్శ్వముల నలరఁ

బులుఁగుతేఁడును నందియుఁ గొలిచి మెలఁగ

వైష్ణవశ్రేష్ఠులును శైవవరులుఁ బొగడ

హరిహరస్ఫూర్తియొక దేహమున నిలిచె. ౨౨౭

వ. ఇట్లు నారాయణస్థానపు లొక్కతనువునంగిక్కిరిసిన నెలపు హరిహరా

భిధానం బగు మహాతీర్థప్రధానం బయ్యెనందు. ౨౨౮

* నీవొనర్చు- మూ.

- సీ. తానంబు లొనరించు ధన్యుఁ డాకాశగంగానదీకల్లోలఘటల నీచు
దానంబు గావించుధర్మతత్పరుఁ డర్థపతినిధానములకుఁ బ్రభుతఁగాంచు
రోగంబుగలవారిఁ బ్రోచువుణ్యాధికుం డేబాధయును లేక యెసఁగు దివిని
నువవాసజపతపోహోమంబులొనరించుకృతిఁగీర్తనమునేయుఁగిన్న రాళిఁకుఁ
హరిహారారాధనము నన్వహమునుజులుపు, నిష్ఠనినుబాడు*వారలనిలయముల
జాల వశవర్తియైయుండు నకలలోక, గర్భపరిపూర్ణకీర్తి సందర్భుఁడగుచు.
- ప. అని రోమహర్షణుం డమృహర్షులకు నరసింహశరభసమరవ్యాజంబున హరి
హరతేజోవిశేషం బశేషంబును వర్ణించి వెండియు నిట్లనియె. ౨౩౦
- క. శరభసమసింహులచరితము, నిరుపమనదృక్తి వినిన నిర్మలమతులై
నరులు నుఖంతురు నుస్థిర, పరమైశ్వర్యానుభావభావితు లగుచున్. ౨౩౧
- క. హావళిచినయాభశవను, ధావల్లభమంత్రివర్య ధైర్యాహార్యా
ధీవిభవతోపితాధ్యా, పావననేత్రాబయుగకృపారసధుర్యా. ౨౩౨
- ఉ. దానవిలాసకంధర ప్రధానయుగంధర హరకంధరా
మానవతీమనోభవ సమగ్రరమాభవ జిహ్వవైభవా
మానవిధానుయోధన సమంచితబోధన సద్యశోధనా
మానసవైరిభీషణ తమఃపరిశోషణ బంధుపోషణ. ౨౩౩
- తోటకవృత్తము. దినకృద్వృత్తివత్పరిదీప్తివిభా, వనరాశినివాసనివాసమనా
వినయోజ్జ్వలభూషణవీర్యనిధీ, ధనరాశివీర్యకథాచతురా.
- గద్యము. ఇది శ్రీహనుమత్కృతాక్షులభవరప్రసాద సహజసారస్వతచంద్రనా
మాంకభారద్వాజసగోత్రపవిత్రరామవిద్వన్తఃసికుమా రాష్ట్రఘంటా
వధానపరమేశ్వర హరిభట్టారక ప్రణీతంబైనరసింహపురాణోక్తం
బగునుత్తరభాగంబునందుఁ బ్రహ్లాదప్రతిష్ఠాపనంబును రాక్షసులతపోమ
హత్సంబును వారలకు హరుండు ప్రత్యక్షంబగుటయు నారదాగమ
నంబును నందికేశ్వరనారదసంవాదంబును శరభావిర్భావంబును శర
భసమసింహులయుద్ధంబును బితామహసమాగమనంబును బ్రహ్మస
వంబును సవతారద్వయోపనంహారంబును హరిహరక్షేత్రమహత్వం
బు ననంబరంగు ప్రథమాశ్వాసము.

నారసింహపురాణము

ఉత్తరభాగము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీరమణీహృద్రంజన, నారాయణచరణయుగళనారజనేదా
పారాయణ పరితోషిత, నారీనివహంతరంగ నరసయరంగా. ౧
- వ. ఆకర్ణింపు మట్లు శౌనకాదిమునివరులు రోమహర్షునివలన శరభావతారశర
వృత్తాంతం బెఱింగి సంతసించి మఱియు విట్లనిరి. ౨
- క. నరసింహదత్తరాజ్య, స్థిరుడై స్రహ్మదండేమి చేసెనొ తుదఁ త
చ్చరితంబు వినఁగవలయును, బరిపూర్ణవచోవిశేషమరమార్థజ్ఞ. ౩
- వ. అని పలికిన మునివరులకు రోమహర్షుండు సంతృప్తహృదయుండై యి
ట్లనియె నట్లు స్రహ్మదండె నరసింహయాపంబు ధరించిన లక్ష్మీవల్లభుని వర
ప్రసాదలబ్ధం బగురాజ్యంబు నిష్కంటకంబుగఁ బాలనంబునేయుచు. ౪
- సీ. కండక్రావ్యస రేసి కలహింపఁబూనిన నకలశాస్త్రవకోటిఁ జక్కుచేసి
న్యాయంబువిడిచియన్యాయమార్గంబునఁ జనఁబూనుకూరులఁజదియమోది
పరకామిసిధనాపహరణోద్యక్తులౌ చక్రాంకనమయదూషకులఁ దునిమి
శ్వాపదధ్వంసి యై సారంగశశశల్యరుముఖ్యములకు నారోగ్యమొనఁగి
జవ్వనపువితసంభ్రతోత్సాహుడయ్యుఁ, గామరోషాదిరిపులచేఁగట్టువడక
నవ్యధర్మప్రతిష్ఠాపనంబుచేత, నొనఁగెఁ బ్రహ్మదుఁ డానందరసము రసకు. ౫
- క. తమనోరికళ్లు గొనివై, రమునం గారించు దైత్యరాజు మఱచి యా
గములఁ బురోడాశము లా, యమరేంద్రాదులు భుజుతు రతనిముఖమునా. ౬
- సీ. కలుషనంఘాతంబు గడికండములుచేసి దోషంబులకుఁ జేటుఁద్రోవఁజూపి
యేనస్సమూహంబు లీనంబుగావించి నృజననిర్బంధంబు వీడఁదన్ని
యంహోనికాయోగ్రరంహంబు బిటాది గురితలం బిటాదీ దుముకుచేసి
దుష్కృతశతముల ధూళిలో ముగ్ధించి పాపహంసము సహపంస,* చేసి
ధరణిధేనువునాల్గుపాదములనిలిచి, తుష్టిబురుషార్థమయపయోబృష్టిగరియ
నేలె రాజ్యంబుదానవాధీశసూతి, నాలుగంతుల నపయోవంశంబు. ౭

- సీ. పోలోమిపాలిండ్లపంచఁ జెక్కిలి చేర్చినుఖియించె బలపాకసుఖిపిరోధి
జముఁడు నారకలోకసౌఖ్యోపదేష్టయై వర్తించె నతిభద్రవర్తనముల
వరుణుండు గావించె సురతను ప్రసవనిర్గళదచ్చమధుపానకౌతుకంబు
వెలిఁ బాటవైచిన వివిధనిధానంబు లర్థాధిపతి తేచ్చె నాలయమున
కాచరించిరి నిర్విఘ్న మగుతపంబు, మునులు కాలంబు దప్పక చినికె మొగులు
నారసాతలధరణీసురాలయములు, పూర్వగతినిల్చె జాంచల్యమును దొలంగి
సీ. అశ్రులుహోమధూమావృతాక్షులయందె మద మత్స్యదగ్ధిర్ద్రవములందె
వర్ణసాంకర్యంబువ్రాయుచి త్రువందె దృఢబంధకలన సత్కృతులయందె
చిరవ్రకగతి వధూచికురవల్లరులందె కంపంబు కేళనాగ్రములయందె
తోట్టుకొంట గవాక్షధూపధూమములందె జాడ్యంబు కేలిహంసగతియందె
యధికమగులేని లేములయందెయతను, వృత్తివర్తనములయందె వెలయుఁగాని
లేదు స్రహ్మదుఁ జేలెడు మేదినిత, లాంతరాళంబునందు నొక్కింతయైన. ౯
- సీ. ఇభగండదానవాహినులు ఘోట్టాణాశ్వఖురపుటరజముచేఁ గ్రక్కఁబాట
నామతీరపువేళ నారదముని తనపదములు మధువైరియెదుట నొడువ
శరలూనశత్రుశీర్షములు గల్గొని రాహువక్త్రంబు లని వివస్వంతుఁడులుకఁ
గ్గిరిచంద్రుఁడు పరిస్ఫూర్తిమన్తూర్తియై భువనజీవంజీవములఁ బొదల్ప
వాసవపుది వితానవిన్యాసముగను, నేల పాదాంగులీరవిసీలముగను
నల్లబలియిక్కబొక్కనమిల్లుగాఁగ, వెలసెఁబ్రహ్మదుఁడాహ్లాదకలితుఁడగుచు.
- ఉ. భేచరవైరినందనునిక్తిరి దిశావళిఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
జూచి చకోరరాజ నలుచుట్టులుఁ ద్రిమృదుఁ జంద్రికామతిన్
వాచని నంచపిండు గజపం దమకించు మృణాలవల్లరీ
వీచిక లంచు నిట్టిశుభనిభ్రనుశోభిణుఁ డెందుఁగల్గునే. ౧౦
- క. పరిహతి ననుహృదిభంగుల, పినర మనురవతి వగుల్ప వెడలినముక్తా
మనృణరజోమండలిసాం, పెనఁగుం దల్కిర్తిమూర్తి సేలావహమై. ౧౧
- క. మరుదశసభువన మేలెన్, హరిహరయపుర మేలె ధరణీసుంతయు నేలెం
దరతమభావజ్ఞుండై, హిరణ్యకశిపూదృఢుం డహీనప్రాణిన్. ౧౨
- సీ. ఏవేళఁ జూచినా యింద్రాదిదేవతాలభ్యోపదానలీలావిభాతి
యేప్రార్థు చూచినా హితపురోహితముఖోదితత్త్వవాక్యసంగతమనీష

యేతఁజూచినా వాతంధయాధీశదత్తరత్నావళిదర్శనంబు

లేసమయము చూచినా సదాశివమిత్రగోచరగ్రంథార్థసూచనంబు

గాఁగ రాజ్యంబుఁబోచె సాగరముఁజేరు, నేఱులునుబోలె లోకనమిద్దలత్తు

లాప్తభవనాంతరంబుననతిశయింపఁ, బ్రోదిఁబ్రహ్మదుఁడాశ్రితాహ్లాదకరుఁడు.

సీ. ధర్మసజ్జాప్తికై ధరణీతలేశ్వరాద్భుతకన్యకాక్రేణిఁ బెండ్లియాడి

యవనీసురప్రీతికై న్యాయమార్గంబు జరుపుచు విత్తంబు సంగ్రహించి

యధికపాప్తికై యెదిర్చిన వైరి మండలాధీశుల మడమణించి

దివిజనంతృప్తికై ధృతితోడ సశ్వమేధాధ్వరాదిక్రియ లాచరించి

యఖిలవిద్యావిశేషంబులభ్యసించి, డెబద మంతయు హరిభక్తియంద నిలిపి

గంధవద్వైరివంశనిర్గంధనముగ, ధాత్రిఁ బాలించె బలశత్రుశత్రునూతి. ౧౫

సీ. హృదయంబు లక్ష్మీశపదపద్మములయంద వినుకులు హరికథల్ వినుటయంద

నయనంబులిందిరాప్రియదర్శనమునంద శిరము కేశహనమస్కృతులయంద

పదము లంబుజనాభభవనయాత్రలయంద శయములు విష్ణుపూజనమునంద

స్థానంబు శార్జినిర్మాల్యగంధమునంద రసన కైటభరిపుప్రణతియంద

పాదుకొనఁగామినీపుత్రభాంధవాది, కలితసుఖములుమిథ్యగాఁడలఁచిఁగొనుచు

వసుమతీచక్ర మేకోష్ఠవారిణముగ, లీలఁ బాలించె దైతేయపాలనుతుఁడు.

చ. హరిహాయువిందు పావకున కర్కరీ భానుజుమేనినీడ ని

రరరిపుమృతి యబ్ధిపతిప్రాణము వాయుపుకాయ మాధనే

శ్వరుపరమాపుఁ డీశ్వరువంశబుగఁజేయు కుశాగ్రబుద్ధియా

సురరిపునూనుఁ డంచుఁ దలఁచున్ భువనత్రయ మమృతహామహుఁ. ౧౭

క. చీకటియుఁ జంద్రికారస, మేకస్థానంబునంద యిరవొందుగతి

న్నాకొకోరిపుకులము, న్నాకాలయకులము నొక్కనంటునమెలఁగున్. ౧౮

ప. అట్లుసాదరగుణమేదురుండై ప్రహ్లాదుండు గురువులకుం బరిచర్యయు సుమన

స్కులకు మనస్తర్పణంబును గులంబునకు బలంబును సిరులకుం బరిపుష్టియు

వసుమతీకిం బసిమియుఁ బాతాళంబునకుఁ బ్రీతియుండ్రదివంబునకు మూదం

బును దిక్పతులకుమక్కువయును నగ్నులకు హర్షనిమగ్నత్వంబును వైదాంతి

కులకుఁ బ్రమోదంబునుదార్చికులకుఁ దర్కంబునుబరమవైష్ణవులకునిరుప

మానందనిష్ఠాతుఁడగుటయు శ్రుతులకు నభిరతియుఁ బురాణంబులకునపరి

క్షీణభావంబును శాస్త్రంబులకుఁ బ్రశస్తియుఁ గావించుచు భూవలయ పాలన

భేదనలంపటుం డై సొంపుమీఱి నిజకీర్తిగంగాతరంగధారాప్రవాహంబున

రజసిచరచరిత్రదుర్దమకర్దమసంతౌళనంబాచరించుచుసింధునదీనవిధంబున
వివిధమణిప్రభాశుభావహం బైప్రభావతి యనంబరగిన విశ్వకర్మనిరితం
బగుపురంబుఁ గరంబు తిరం బగునెయ్యంబు తియ్యంబున నరయుచు నుండె
నందలి సౌభాగ్యం బెట్టిదనిన.

౧౯

—: పురవర్ణనము :—

సీ. వేదండతతు లెల్ల జ్ఞాదంతిశోదమలు హరు తెల్ల నుచ్చైశ్రవాన్వయజము
లరదంబు లెల్ల దివ్యవిమాననిభములు భటు లెల్ల సింహడింభకసమాను
లంగన లెల్ల బుష్పాస్తునస్త్రంబులు విప్రులెల్లరు వేదవిత్తనిధులు
క్షత్రియు లెల్లరు శరభశౌర్యాధ్యులు కోమటులెల్లరు గోటిపతులు
శూద్రు లెల్లరు నిరవధిభద్రవశులుఁ తోట లన్నియు వేలుపుఁదోటలట్ల
దీర్ఘకలు దేవతాపురిదీర్ఘికాభి, రామములు దానవేంద్రపురంబునందు. ౨౦
గీ. వద్దరాగా శ్శఘటత మా పజపునేల, నంటుమెఱసిన ప్రహ్లాదునగరు మెఱయు
నీలనిర్మిత మగుచు నుత్తాలగరుడ, వాహనారూఢుఁ డగునీలవర్ణుఁ బోలి. ౨౧
గీ. మేటితలుపులమీలనోస్థిలనములఁ, బ్రజలులోడిందవెలిబర్వబరఁగుఁబురము
నిదురవోపుట లయమును నిదురలేమి, నృప్తియునుగాఁగవిసిల్లునప్తఁబోలి.

చ. తరళనుధాకరప్రభలు దార్కొనుమాత్రఁ గరంగి చంద్రకాం
తరచితసౌధముల్ గురియు తజ్జలధారలఁ బొంగుచూపుని
ర్రరనది యప్పురోగణకుచద్యయనిర్దయమర్దనక్రియా
స్ఫురితతరంగభంగదళ వోవఁగఁ బున్నమరేలఁ గ్రాలుచున్. ౨౩

క. పురగోపురవరముకురో, దరములఁ దమనీడఁ జూచి దైవతముగ్ధో
త్కర మితరకాంతకలంఘ, స్తురిపెంబున సారెసారెముచ్చటలాడున్. ౨౪
గీ. గంధబంధురసింధురస్కంధపీఠి, మీఁదఁ దత్కరనిక్షిప్తమేదురోరు
పాంసువలయంబుచెన్నొందుఁబర్వతాగ్ర, తలనుఖాసీనమేఘసందర్భమనఁగ

క. హరులు నుదర్శనకరములు, పరిపంథిమదాపహములు బహువిధలక్షి
స్ఫురణాపరిణాహంబులు, పురితేజులు శాబ్దకపాణిఁబోలుం బాలన్. ౨౫
గీ. విశ్వకర్మవినిర్మాణవేళఁ గూర్చు, నసరయానంబులకుఁబడియచ్చు లనఁగఁ
జారుచామికరాతేవసంప్రదాయ, కవచితము లై నరభములు గలపుపురిని.

క. భటులు రణరంగలీలా, నటు లుద్భటసింహనాదనారదఘోషో
త్కటులు మృగీమదచర్చోత్కటు లప్పుటభేదనమునఁదనరుదురె పుడున్.

- గీ. యజ్ఞశత మొనర్చు నవసీనురేంద్రులు, జయశతంబు గలుగుక్షత్రియులును
నిధిశతంబు గూర్చి నెరయువైశ్యులు గాని, తక్కువారులేరు తత్పురమున.
సీ. తమ్ములుఁ దారలుఁ దరుణకూర్కంబులు పరిపాటరలఁటులుఁగరిశి(రము)లుఁ
బిప్పలదళములు విప్పారుసుళ్ళును నాగడపలు గగనాంతరములుఁ
జలిచీమచాలును జక్కవపులుఁగులు ఫణిఫణంబులు బినపాశములును
దగుపోకబోదులు దర్పణంబులుఁ బల్లవములు సంపెగ మొగ్గవంగడములు
* బేడినలుసింగిణులువిజృంభించుహిమక, రాధములు శ్రీలుహరినీలవర్ధనములు
గూర్చి తాఁజతురాన్యుఁడైకుసుమశరుఁడు, చేసెనోయనఁబురివధూశ్రేణిమెలఁగు
సీ. హరికొన్నుభం బైన నంగళ్ళఁ గొనవచ్చు ననిన రత్నచయంబు లడుగనేల
లేకి యేనియుఁ బద్మినీకులోద్భవయన్నఁ బడఁతులగరిమంబుఁ దడవనేల
కడపటి చెఱువైన గగనసింధుసమాన మనినఁ గేలిసరస్సు లరయనేల
కలివెకట్టియ యైన బలభేదితరువన్న సుపవనంబుల ఁంపు లొరయనేల
రుగ్గులేనియుఁ యందర్పయాపులన్నఁ, బూరుషవిశేషముల సొంపుఁబాగడనేల
బాహుబలమున దైతేయపాలుఁడేలు, నిరుపమంబు ప్రభావతీపురమునందు.
సీ. ఆరకూటవిశంగ మగుజటాజూటిపై నెలపువ్వు తేతవెన్నెలలు గాయఁ
ధళుకుధళుక్కుంచుఁ గలికినెమ్మెగమున ముచ్చాపు మెఱుఁగులు పిచ్చలింప
దంతపుఁగమ్మల ధావశ్యమంజరి గండదర్పణములఁ గలయఁ బ్రాఁకఁ
బటికియార్చిన హేమఘటయుగ్మమునుబోని పాలిండ్లమణిహారపంక్తులులియఁ
జక్రశూలాంబురుహగ దాచాపబాణ, చర్మఖడ్గము లాత్మహస్తములమెఱయ
వీఁకఁ దత్పురరక్ష గావించుచుండు, గమలపత్రాక్షునాజ్ఞచే గాళరాత్రి.
ప. మఱియు నప్పురంబు కిరీటియుంబోలె సుభద్రాలంకృతబహువిధసౌధంబై
మాధవుండునుం బోలె విచిత్రపత్రనివహంబై దాశరథిసేనాసముదయంబు
నుం బోలె నమందమారుతకుమారవిహరణపరిచితం బై నమరయాత్రాన
ముత్సాహంబునుం బోలె సుద్యోతితోద్యానహృద్యం బై సుకవికవిత్వంబు
నుంబోలె బహువిధచిత్రవర్ణవర్ణితంబై గోకర్ణ పఠినివాసంబునుంబోలె ననం
తభోగికులభాగధేయం బై వెలయునందు.

33

—: ఋతువర్ణనము.:—

- ఉ. సంతస మొందె సంతట వసంతము పుష్పమరందసింధువే
శంతయు భోగిలోకచయశాంతము సంతతపుష్పమల్లికా

కాంతము మాన్త ధన్యురణ కాంతము దిక్కట కావగాహిరు
గ్భాంతము షట్పదస్ఫురదు పాంతము చెన్నగు సున్నతోన్నతిక. 32

సీ. కోయిల లిగురాకుఁ గొసలానిముదమూని కావించెబహుకుహూకార ఫణితి
బుష్పంధయములు సంపుల్ల మల్లీలతాప్ర సవగుచ్ఛంబుల బ్రమరివాతె
రాయంచచంచద్విరాజితోద్యాసమధ్యస్థలీ దీర్ఘికఁ దనువు గడిపెఁ
జలుకలు వండ్లు భుజించె నేఁడాదియు నవసిన కటవుడైన్యము దొలంగ
మురిసె నహకారమాధపీతరశకునుమ, పరిమళోదారసౌభాగ్యభాగ్యనిధులు
మలయగిరిజాయమానము ల్తారుతములు, విరహిణీస్తరపావకవీజనములు.

క. పోదలెఁ బ్రసూనపరాగము, లుదయార్కసమానరుచుల సుద్యానముల
న్తదనహరమూర్తితతులం, బొదివిన మన్తధవిభూతిపుంజము వోలెన్, 33

గీ. మానినీమానవిత్త సమాజమెల్ల, మగుఁడు గిలు బాడిగ్రొచ్చు నిర్భరకఠోర
నఖరరాజయుఁబోలెఁ గానలఁ జేలంగెఁ, గింశుకంబులువిస్ఫురదంశుకములు 34

గీ. మారసీరాజనానంప్ర సారచంద్ర, ఖండములు కారులచ్చియఖండమహిమఁ
బొలుపుగావించుపొక్కిల్లువెలసెనుల్ల, సింహసురపొన్నలుద్యానసీమయందు 35

గీ. అంతహేమంత చురుదెంచె నమరవైరి, మేనుయావతకుచయగీమేళనమున
సంఘటింపంగఁ జాలినశైత్యగరిమ, కతనముల్లోకములును గొంకరలువోవ 36

గీ. నకలకునుమరహితజని యయ్యు హేమంత, వేళ యొప్పె విటుల విటజనంబు
నొక్కమేను గాఁగ నొద్దికనేయుచు, మదనుదోప్రతాపమహిమ దనర. 37

క. కుసుమపరాగము దిక్కుఖ, వినరంబులఁగలయఁ బర్వోవేధిందిహిమో
ల్లననంబు మొదలు ద్రెంచిన, వినువుచు దేశాంతరంబు నెడలెడుకరణిన్. 38

గీ. కలయనిండినమంచుమీఁగడలువోయి, వెలసెబ్రహ్మాండభాండంబుచలియచ్చికి
కవ్వరము గ్రుమ్మరించినకరవటంబు, పరిమళముమాత్ర చిక్కినపరిధవమున. 39

ఉ. మోమును మోము మోవియును మోవియుఁ జెక్కును జెక్కునల్లిది
లై మర యింతలేని విమలాంగములుం గరపాదమేళన
స్థేమము కల్గి రాగములఁ జేసిన విభ్రమమూర్తులో యనం
గాముకులుం గళావతులు గ్రమ్మి రమింతురు సీతుగందువన్. 40

సీ. యువయుగ్మ సంగమవ్యవహారవిఘ్నంబు చండాంశుకరవహ్ని సామిధేవి
సర్వనర్వంసహాచక్ర సారగ్రాహి దీర్ఘ యామనూర్తి నిర్భ్రాణంబు.

మల్లికావల్లికామంజరీనివిడాట్టహాసకారియుఁ బాటలానఖంబు
ద్రాక్షాగుళుచ్చోరుమాక్షికమధువనం బక్షీణఘర్షగర్వాతిశయము
వచ్చెగ్రీష్మంబుమంచులువిచ్చెమధువి, కానమొక్కింతముఁగిఁగెల్లానశిఖరి
విడిచిహిమగిరికై యేగెవిషమబాణ, సంహరుఁడుగ్రీష్మమత్యుగ్రంహమాగుడు
ఉ. సత్తతాశనృంతపవనంబులఁ గొంత వధూకుచాంతర
స్ఫుర్తిమందిండుసప్తిభితశోభనచందనచర్చఁ గొంత గా
ఢార్తిహారంబు లైనశిశిరానిలపోతవిభూతిఁ గొంత సం
వర్తశిఖావదుగ్రకరవాసరతాపము నాఁచుఁగాఁ దగుక. ౪౫

వ. అంత నవ్వేదంగి యంతరించిన తదనంతరంబ భూనభోంతరాశంబులుబోసు
కలంగంజేయుదంభోలిగంభీరధ్వానంబులువిజృంభించెబంబువన్నీయచిరుక
పలుకం గరకమలంబునం బ్రథమదిక్కాంత సంతసంబునఁ బాటింపెనో
యన నిరాఘాటప్రభాపాటపహిండితంబగునాఖండలధనుఃఖండంబుమెఁడు
కొన నొండొండ నిండాఠం బూనినముత్యాలపేనులు గగనలక్ష్మీకలతభాగం
బుననుండి వ్రేలెడినో యనఁ గరకావారంబు తోరంబుగ మయూరకేకాపంది
వాక్యనందరఘనిర్భరానందంబై యొనంగినననవిసరంబునుంబోలెఁబయోధ
రచ్చేదంబులసాదప్రసాదంబులై చూపఱకుం బ్రమోదంబులొనఁగవినవిన
వినదు చలికరువలియు ముసరుకొన ననమసుహీరజోరాజియొండొండనీడా
డం దలచూపు ప్రథమోదబిందు సందోహంబును వాతెఱులు దేఱుచుచాత
కంబు లద్భుతస్త్రీతినికేతంబులై కొనియాడు క్రీడాసల్లాపంబులునుఁ గ్రేళ్లు
మెలంగు తటిల్లతలయుల్లాసంబును నత్యుర్జితంబు లగుగర్జితంబులవిస్ఫూర్ణ
నంబును బంధురాంధకారపరిణాహంబును నుదారాసారప్రచారంబును
సుడ్డినకుల్యాప్తమహోల్లాసంబును నుత్సాహవివర్జితసముద్రంబును నుద్యోగ
హృద్వ్యహాలికంబును నుపచితాతపవాసరత్వత్పక్షాంకురసంకులంబునై నర్హగ
మంబుమహోత్సవంబుననావిర్భవించిశరత్సమయవత్సనిసీతపయోధరవయః
పూరం బయ్యె నయ్యెడ. ౪౬

సీ. వారాకరంబు దేవేరి యాకావేరి కల్లోలఘటలలో నుల్లసిల్లి
ద్రవిళదేశాంగనాననకుంభములమీఁది పసుపుపూతలతావి పాలుపట్టి
మధుపానకేళీనిమగ్నవుష్పంధయబాంధవపరిపాటిఁ బరిధిపల్లి
కీచకరంధ్రప్రకీర్ణమై ఘుమ్మంచు నభిరామనాదంబు నావటించి

నట్లువయఁజూలె లతలకు నయముమీఱ

నటనమెఱిగించుచును జూడ విటుఁడువోలె

గొమ్మలకు సౌఖ్య మొసఁగుచుఁగొమరుమీఱె

ఋతుసమాగతమలయమారుతవిభూతి,

౪౭

సీ. మినమినమనుగండుమీనుటెక్కముతోడిపువ్వురుఁదేరిపై బాలుపుమీఱి
రతిదేవి భారంబురారావుఁజనుదోయిపుత్తడిబటువుల నొత్తగిల్లి
ముక్తామయం బైనమోహనచాపంబు తేటిలేనారినుద్దీగఁ గూర్చి
సంచితమంత్రప్రపంచమా నిజబాణసంచిక పొదిలోన సంఘటించి
మెత్తనిగురుఁడపారంబు మించుకలువ, రేకుదట్టియు మొల్లపూజోకజోడు
మొగలి మొగ్గక తారంబుజగిదొలంక, వెడలెమదనుండువిరహులవేఁటలాడ.

గీ. ఋతువులాఱుఁడనకునతులవిభూతితో, దోడుచూపుటయునుదొలుతవేల్పు
పట్టి బహువిహారపరిణతబుద్ధియై, సంచరించు వివిధ సౌఖ్యలహరి. ౪౮

క. ఈరీతి మదనరాగక, భారంజితహృదయుఁ డగుచు లలనాజననా
నారతిసౌఖ్యపరాయణుఁ, డై రయ్యోరాజపుత్రుఁ డలరఁగ సంతన్. ౪౯

—: రాక్షసమంత్రులరహస్యాలోచనము :—

గీ. ఆహిరణ్యకశిపునాప్తమంత్రులు గొంద, అతనిపుత్రుఁగొలుచునాన విడిచి
నిజమనంబులందు గుజగుజవోవుచు, వంది సంచరింతు రిందునందు. ౫౦

వ. వా రెవ్వరంటేని.

౫౧

సీ. నూచీముఖుండును శూర్పకర్ణుండును వృశ్చికరోముండు వికటబలుఁడు
శంబరుండును దీర్ఘజంఘుండు బలియును గపిలాక్షధూమ్రాక్షకంకటులును
గాలకేయుండును గాలదంష్ఠుండును వక్రదంతుండును వామనుండు
ఖరుఁడు ద్విమూర్ధుండుఁ గల్పకేతుండును దూషణుండును జర్మవేషణుండు
నాదిగాఁగల పూర్వులౌ నమరవిమతు, మంత్రులెల్లరుఁగూడినస్త్రగోష్ఠి
నతిరహాకృత్యమునకు యోగ్యతమమైన, సింధుననమునకరిగి యూసీనులగుచు

క. ఆమంత్రివరులు సంతత, ధీమంతుం డగునరస్వతీసింధునుతుఁ
వామనుఁ డనరక్కనుని న, వామనమతిఁ, బల్కి రుచితవాక్యముఖరులై.

క. అనఘా నర్వంబును సీ, కని విన్నది గాఢ వేఱె కఱవఁగనేలా
మనకార్యఁ మింక నెట్లగు, వినిసింపఁగఁ బాడి నీకు విమలవివేకా. ౫౨

చ. హరి వగవాఁడు దేవమును భ్రంతకమున్నె విరోధు లిట్టిచో
హాతి తనకూర్పునాయకుఁ డటంచు నిశాటకుమారుఁ డెప్పుడున్

- సురలును దానుఁ గూడి మనచొప్పునఁ బోవక శౌర్యహీనుడై
యరులకుఁ గ్రిందివాఁ డగుచు నాహవదోహలిగాఁ డొకింతయున్. ౧౬
- సీ. సమరాభిముఖులై నయమరవీరులఁ గిట్టి యనిమొనఁ దుత్తుము రాడవలదె
దర్పితదండయాత్రాభేరిభాంకారఝంకారముల మిన్ను చటవవలదె
యుత్పలదశములయొప్పునఁ బైకొను సరిశీలీముఖముల నాఁపవలదె
తుంగమాతంగశతాంగతురంగాంగశకలకొటల నేలఁ జమరవలదె
కలవె యొకనిఁ గొలిచి గర్వవిహీనుడై, యూడిగములు నేయుచున్నవతికి
ధూర్తవిజయలబ్ధి కీర్తిప్రతాపంబు, లసురసుతున కిట్లు లడఁగఁ దగునె. ౧౭
- క. మన మితనికిఁ బగవారము, మనపగఱులు ప్రీతిపరులు మనవాక్యంబుల్
విననొల్లఁడు స్రహ్మాదుఁడు, మనకార్యం బెట్లు నిలుచు మాన్యచరిత్రా. ౧౮
- గీ. ఆహిరణ్యకళిపునందు నీ“మామిడి, కిందిసోమ” రెట్లు బొంది యెత్తెఁ
బులికి మేఁకమఱక పుట్టినయట్లయ్యె, శిరసులైతి త్తిరుగ సిగ్గుగాదె. ౧౯
- క. అనిమిషు లితనికి నఖులై, మనుచుండిర యేని దివిజమర్దనకులముం
దునుముదురు పూర్వవైరము, మనముల నిడి పాముతోడిమిచ్చికదగునే ౨౦
- క. అందఱుఁ గూడి యీకను, గందుం దునుమాడి యొక్కకఠినభుజబలో
గ్రుం దెచ్చి రాజుఁజేసినఁ, బొందు నమందాఘనిచయములు ఘోరములై.
- గీ. రాజపుత్రుఁ దునుమరాదు వేల్పులచేతఁ, బడఁగరాదు దుతితపదవి చోరని
కార్య మెద్దిగలదు ధైర్యంబుతోనది, నీవు నిర్ణయించి నిర్వహింపు. ౨౧
- మ. ఘనసంగ్రామపరుల్ హిరణ్యకళిపుఁడై వల్లభుం గొల్చి త
ర్జనముల్లేట నురేంద్రముఖ్యవిబుధప్రాతంబు భీతిల్లఁ ద
ద్వనితాజాతముఁ బట్టితెచ్చు మనమాదైత్యార్థులం జేరి సి
గ్గున వర్తించుటకన్న మే ల్గిరిగుహఁతోఁటితతి. దాగుటల్. ౨౩
- ఉ. పక్షికులేంద్రవాహనుని బల్లిడిఁ దోలఁగరాదొ దేవతా
ధ్యక్షునివైభవంబులు స్రతాపమునన్ హరియింపరాదొ త
త్పక్షమువారి నెల్ల శితబాణవరంపరఁ గూల్పరాదొ యీ
యక్షము రాక్షసేంద్రసుతు నాడెడిదేమి వివేకహీనునిన్. ౨౪
- చ. మనము దొలంగినప్పుడె క్రమంబున దేవతలెల్ల దైత్యరా
త్తనయుఁడు వీఁడటంచు నతిదారుణవృత్తిఁ గడంగి దూషణం
బున కభివక్తులై నిమిషమున్ ధర యేలఁగనిత్తురేల యీ
ఘనునకుఁ జెల్లునా యసురకంటకుసఖ్యము సౌఖ్యహేతువె. ౨౫

క. మానంబు విడచి యన్వేషమానికులం గొలువలేము మన తెఱఁ గెటులో
మానము గలవారికి నభి, మానమురక్షించుటయే సమస్త శుభంబుల్. ౬౬
న. అని నిజపక్షంబు రక్షింపరు లుదారార్థంకారవగభీరంబుగాఁ బలికిన పలుకులు
విని మానంబున మెచ్చి వినయవినమితసుధాజేమనుం డగువామనుండువా
రల కిట్లనియె. ౬౭

ఉ. ధీరులు శౌర్యసంయుతులు దీర్ఘవచోరచనాచమత్క్రియా
పారగులైనమీమాదయపద్ధము లెంతయు సంతసిల్ల ర
క్షింరమణోత్సవావహ మకుత్సిత మార్యసుతంబు నైసుధా
హారులయత్నము ల్బలంచునట్టి యుపాయ మెఱుంగఁ జెప్పెదన్. ౬౮

మ. చల మొప్పం బడివంధినిర్జరతతి న్నాధించి వేధోవధూ
కలనిక్వాణివివంచిక నిజయశోగాధాసహస్రంబు సం
ధిలఁగా నంశధురీణుడై ప్రతిభచే దీపించు దైత్యేశ్వరుం
డలఁపఁగాఁ డగుఁగాక తిత్సుశుని చేతల్లంత లూహింపఁగన్. ౬౯

క. ఏలకవుత్త్రు వధించిన, బాలేశులకు నిహము గలదె పరముం గలదే
శీలించెద నొకకార్యము, మేలంచుడు నయము లెఱిగి మీమీయుక్తిన్. ౭౦

చ. పతియతిమూఢుఁ డైన బహుపాపనమన్వితుఁ డైన రోగనం
తతి వినిమగ్నుఁ డేనియును దాంతయు శాంతయుఁ గల్గకుండినన్
సతులకుఁ బాయరానిక్రియ శౌర్యము ధైర్యము లేకయున్న భూ
పతిఁ డమకంబున స్విడువఁ బుతమె నేవకులైనవారికిక. ౭౧

చ. క్రమమునఁ గాని వక్రమగుకార్యము ఎక్కన గాదు గాఢవి
క్రమము వివేకహీనుఁ డగురాజునకున్ హితకారణంబు గా
డనునటు సేడు దైవగతి సద్భుతశౌర్యసమేతులై యతి
ప్రసాదము నొందిరాసు పురుషులముల్ ఘటియింప వియ్యెడన్. ౭౨

క. సురపతియను సురుపతియును, నిరతంబును క్షీరసీరనివిడవృదయులై
సరిపాత్తు మనెడిచోటకె, సురపముం గొలుప వాత్తసూరత్వంబుల్. ౭౩

గీ. రాజులేనెబలము రాజీవశత్రుడు, లేనిరాత్రి మగఁడు లేనిమగువ
పూరుషంబులేని పతియును పృథగాదె, మీరలెఱుంగరే సమిద్ధమతులు.

క. సుపాలుండు తనబలములఁ, బురికొలుపకయున్న వానిపోటమరునె భూ
వరవిరహితసేనయు నం, బరరహితస్తనము నేకపర్యాయంబుల్. ౭౪

వ. ఏ నెఱింగించిన తెఱంగ మీయంతరంగంబులం దరంగితంబై నయది గదా
గదాధరచరణసేవనచతురుం డగుప్రహ్లాదకుమారునకు నాహ్లాదంబు పుట్టు
నట్లు గొన్నియుపాయంబులు వన్ని సర్వంబును శుభోదర్శంబు సేయు
దము వినుండనిన వెండియు వార లి ట్లనిరి. ౭౬

చ. కనలక దేవతావిభునికార్యవశస్థితియంద నిల్చుచు

*నల్లనలను జేరసేడు లవమాత్రము నిర్జరశక్తుసూతి యే

యనువునఁ బుట్టెనో నిజకులాంబుధిశోషణబాడబాగ్ని యై

తనమదిలోనఁ బెద్దల ప్రతాప మెఱుంగఁ డెఱుంగఁ డెమియున్. ౭౭

క. అతఁడేకైవడి నన్త, న్తతమున కొనగూడి దివిజమర్దనలీలో

ద్ధతిచూపు శ్రుతిసుఖంబుగ, హితసూక్తులఁ దెలుపవే యహీనవివేకా.

వ. అనిన వారల కతం డి ట్లనియె. ౭౮

క. ఏకార్యంబున ననుర, త్కాకాంతుఁడు తెలిసి మనవృశంబునఁ దిరమా

నాకార్యము వినిపించెద, నాకర్ణింపంగవలయు నందఱు మీరల్. ౮౦

క. ఏకాలంబున నెవ్వని, కేకార్యము జరపవలయు హితవెఱిగి నరుం

డాకాలంబున నతనికి, నాకార్యము నలుప ఫలము నందఁగవచ్చున్. ౮౧

క. ఆరూఢయావనుండై, నారీజనసరసకేళి సర్వ సఖుం డై

యారత్తోవీరుఁడు నం, చారము తొనరించుఁ గృతకశైలములందుకా.

సీ. మాధవవల్లరీమండశాంతరముల మధువేశ విహరించు మదమువదల

గ్రీష్మాటహాన సంకీర్ణపుష్పంధయధ్వానంబు వినుఁ దపవాసరముల

శైలకందరనటన్నిలకంతోత్తాలవైఖరి వాటించు వర్షలందు

నుద్దండపుండరీకోత్పలచ్చన్నదీర్ఘికల శారదవేశఁ గ్రేఖ్యములఁగు

హిమశిశిరసముచితమైన యిచ్చనిచ్చ, నంగనాలింగనాహ్లాద మాత్మగోరు

నిపుడుప్రహ్లాదుఁడతనికినిందుముఖులఁగనన్యకలఁదెచ్చియిచ్చిరాగమునొనర్చి

వ. నేర్పుమెఱసి కందర్పవిహారలంపటుం డగునిలింపారిం జేరి పర్యాయగతిం
బాటవంబు మెఱిసి బాంధవం బతిధృఢసంధానబంధురంబుగ నమరించి
యమరులయంటు వాసి మననంటున మెలంగునట్లు చేసిన సకలశోభనంబు
లుం గరతలస్ఫటికంబుల - - - కరణీయం బగు నతండు. ౮౪

క: కులమున రూపున గుణమున, బలమున సంబంధమునకుఁ బాత్రుండగుమీ
తలఁపునకు నెక్కి నేనియుఁదలఁచిన పనులెల్ల సఫలతాయుతము లగున్.

క. అదిగావున నీయత్నము, పదరక మన మిపు డొనర్పఁ బ్రాప్తము లగు నం
పదయును శత్రులగైలుచుట, విదితమనోవాంఛితములు విశోన్వన్నతియున్.
గీ. కామమోహితునకుఁ గాంతాజనంబును, ధనవిహీనునకును గనకచయము
వ్యాధిమగు నకును వలనైనయశాషధంబొనఁగుటయునిజార్థయోజకములు
క. నంతుష్టులైనధరణీ, కాంతులు నేవకులకోర్కెఁ గావింపుదు రా
వంతయు నింత యెఱుంగని, యతఃకరణంబు నిత్తు రతినులభగతిన్. ౮౮
వ. అని తామరసనంభవశేముషీనముద్దాముం డగువామనాసురుండు పలికిన
నీతిప్రస్థీతం బగుసూక్తిజాతంబునకుఁ బ్రీతహృదయులై దైతేయు లాతనిం
దోహిని నిజనివాసంబులకు మరల నేతెంచి కాతుకాయత్తచిత్తులైచిత్తజ
పూములుకులుం బోని తమకులపాలికాసంభవ లగుసౌభాగ్యధన్యలంగన్య
కలం బెక్కండ్రఁ దెచ్చియారక్కసులతేనితనూజునకుంగానుక నేయుటయు
నానందకందళితహృదయారవిందుండై హిరణ్యకశిపుప్రథమనందనుం డా
పృథులనితంబలంబరిణయంబై తరుణతరతరలనమీరకుమారతాండవితశిఖిం
డకల తాతరుషండ మండితోద్యాన హృద్యవద్యాపరిసరంబులయందు మన
ణమసారమాణికశ్యశకలమయకృతశై లకందరామందిరాంతరంబులయందును
నరవిందమకరందనిష్యంద బిందుతుందిలపయఃప్రవాహమనోహరంబు లగు
కేలికుల్యాకులంబులయందును నిందుకాంతసందానితసోపానపరంపరావ్యా
వృతప్రాసాదవేదికలయందును మదనవేదవిద్యావ్యాఖ్యాన వైఖరీమాఖరీమ
హోపదేవ్యమై త్రివిష్టవవిమళులకు నభీష్టంబు లొనంగి ప్రసాదదృష్టిమధు
రంబుగ వారివారి యావాసంబులకుం బోవం బనిచె నంత నొక్కనాఁడు.

చ. హరునిమనంబు తుత్తుమురు లైచన నేసినదంట మిక్కిలి

న్విరహులపాలిమంట నెఱవీరుఁడు మారుఁడు తియ్యవింట సు

స్థిర మగునిర్జరారినతుచిత్తము గెంటఁ బ్రసూనసాయకో

త్కరమున నంట నేసెఁ గడకంటికిఁ గోపపుఁబంట పాటిలల్.

౯౦

క. మరునిశరపుంఖములఁగల, కరువలిచేఁ దూలి యనురకంటకుహృదయాం
తర మతిభంగురగతిఁ ద, త్తరుణీకుచశై లసీమఁ దలఁదూర్చుకొనున్. ౯౧

సీ. హరిరూపదర్శనాయ త్రంబులగుకన్ను లతివలకుచములం దంటి నిలిచె

విష్ణుకీర్తనములు విని చొక్కువీనులు తరుణులగీతామృతముల నానె

బురుజోత్తమునివేడ్కఁబొగడుచుండెడుజహ్వసమదాంగనాధరాస్వాదమెఱిగె
జలజాతుపదభక్తిఁ బులకించునెఱ్ఱును ప్రమదలపరిరంభణములఁ బొదలె

నిట్లు ప్రహేదవిభునిన ర్వేంద్రియములు, మాధవా రాధనక్రియోద్బోధముడిగి
నిత్యయాపనపూర్ణ తా దైత్యదత్త, కన్యకలయందెయాన్తఃగడలుకొనియె.

చ. కెరలు మదోదయంపుగిలిగింతలు వో నిడి బ్రహ్మచర్యని

మృరహృదయాంతరాళు లగుసూరిజనంబుల కైనఁ గామిని

తరళకటాక్షవీక్షణనుధాకరచంద్రిక యింత సోకినఁ

గరఁగక యున్నె దైత్యకళికావిధుకాంతశిలాకలాపముల్.

౯౩

గీ. అంత నొక్కకందువందుఁ బ్రహ్లాదుండు, బాలికాశతానుకూలుఁడగుచు

వనవిహారకాంతుఁ జన సముద్యుక్తుఁ డై, మరునిజోడుకోడెమాడ్కిదనరి.

సీ ఉదయార్కబింబంబునొరవచ్చునెఱమెచ్చుచిగురుఁజెంద్రికచాయచేలమమర

గంధానుమేయంబుగా మేన నలఁదిన చర్చరపొంకానుష్కతి (?) దోఁపఁ

గంకణకుండలకృతేయముద్రికాహారప్రభల రోహణాద్రి బోలి

యాయాయిముతువులు పాయనం బొనఁగిన కుసుమాంబులలకలఁ గుప్తరించి

మదనశతకోటిలావణ్య మెదుగుకొన్న, నిద్దమగుమూర్తియద్దాననీడచూచి

కామినిమణిపరివారకలితుఁ డగుచు, దనగృహోద్ధానసీమకుఁజనఁదలంప.

శా. ఆదై త్వేంద్రకుమారుఁ గొల్చిరి మహోద్భవత్న హారావృతల్

పాదాబ్జకవణదచ్చనూపురలు శంపాసంపదుద్యత్తునల్

మోదాపాదినుగంధబంధురలు సంపూర్ణేందుబింబాననల్

యాదోలాంఛనమంత్ర దేవతలు దైత్యాధీశకన్యామణుల్.

౯౪

ప. ఆప్రహ్లాదుం డాహ్లాదపరిపూరితహృదయుండ్లై యమ్మదవతీశతంబుఁ గర్ణిరథా

రూఢంబు గావించి పూవుందోటకు హంటకవిమానారూఢుండ్లై చనునవన

రంబున.

౯౫

సీ. శ్వేతాతపత్రాళి వెలఁదివెన్నెల గానెఁ బార్వికళశివరంపరలఁ బోలి

కలహించురాయంచగములనందడి చూపెఁ గామినీకరదత్తచామరములు

కంతుసేనాకలకలము నాకర్షించె నర్ధగర్భోక్తిపీణాస్వనములు

✓ కర్పూరకస్తూరికాశంకుమదకుంకుమాదినుగంధము లతిశయిల్లె

✓ మునగదిత్తుల (?) నించి పల్లఱును జిమ్ము, సారపన్నీరసీరాతిశైత్య మెనఁగె

ననమయావనపరిపూర్ణఁడనురరాజు, సుతుఁడువన కేళికరు దేరనత్తులమహిమ.

సీ. కొందఁ టాందోళికాసందోహముల నెక్కి కేళిఁ గొందఱు పల్లకీలనెక్కి

ప్రకటశిల్పము లైనశకటంబు లొకకొందఁ టెక్కి హయంబుల నెక్కికొంద

తీర్థరాజముల నెక్కి హేమలేపములదూఱునుసర్వబంబరా(!)ల్లోందతెక్కి
భీమస్తవ్యము లైనవామిశతంబులపైఁ గొందతెక్కి నృపాలగణిక
లనమపిశితవిశేషంబు లానవములు,గునుమఫలములు,బట్టించుకొనియరిగిరి
రాజునిరుగడ రతిరాజు తేజులనఁగ,నరసవాక్కులనమృతవర్షములు గురియ.

క. దండెత్తు మరునిగతి నా,ఖండలరిపునందనుండు గనుపట్టె మహీ
మండలకుండల మగుతరు, వండనివేళమున నకలసౌఖ్యోన్నతుండే. ౧౦౦

క. పిడియేనికె మొత్తము తన,బడిరా నైరావణంబు బలభిదన్వనిలో
నడక్రియఁ గనకకళిపుని, కొడు కుపవనపీఠి నమరెఁ గొమ్ములుగొలువన్.

సీ. ఏడాకుపొన్నలు చోడుముట్టెడుచోట నురపొన్న విరి తేనెగురియుచోటఁ
జంద్రకాంతములునిచ్చలుఁగరంగెడుచోటఁగపురంపుటరంగులుగలుగుచోట
దరుణవాసంతికల్దభృగట్టెడుచోటఁ జిలుకబోదలు ముద్దుగులుకుచోటఁ
జలిగాడ్పునినువులుతలలుసూపెడుచోటఁ గోయిలలిగురాకుఁగొలుకుచోట
గర్వితస్థరచాపటంకార మఖిల, విరహిజనమోహనస్ఫూర్తి బెరయుచోట
విపులవిహరణపరతంత్రవృత్తిప్రాప్తి,విడిసెఁబ్రహ్మాదుఁడుద్యౌనవిధినడుమ.

చ. తొలకరి లేమెఱుంగు లనఁ దోయజగర్భుఁడు హేమపుత్రకా
వలుల నజీవభావమున వన్నియవెట్టె ననంగ నంగరే
ఖల విలసిల్లునంగనలు గబ్బున నిబ్బర మంది కొల్వఁగా
వలపులరాచవానిచెలువంబున రాజతనూజుఁ డుండఁగన్. ౧౦౩

క. తరుణులకు నుపవనశ్రీ, కరుణించి యొసంగురత్నకనకాభరణో
త్కర మనఁగ వారు వారికి, ధరియించిరి ప్రసవకల్పితము లగుతోడవుల్.

గీ. వనిత యొకతె కొమ్మ వంచి పూవులుగోయ, రాలెడనుజలోకపాలుమాలి
గొన్ని యతఁడు కీర్తికుసుమముల్ శిరసున, నావహించి మించియలరెననఁగ.

ఉ. ఇంతలె కాని నాకుచము లింతకు నెక్కుడు లేవు కామిసీ
సంతతిలోన లేత నని నఁజ్జ సురారికిఁ జేయుకైవడిం
గంతుని బెట్టకోల యొకకన్నియ మారెడుపండ్లు పాణిప
ద్మాంతరసీమ నించె సరసాకృతిఁ గందుకకేళి నల్పుచుకా. ౧౦౬

క. మరుతూపు విభునిచూపుం, గరమూలములండు నొకటఁ గడలక నిలువ
న్విరు లరవిరబాగున నొక, విరిబోడి నఖాంచలముల వేమఱుఁ జదిమెన్.

క. కరకందుకమున నొకసతి, సురవైరిన్ వైవలూనుసుభుగతఁడు హృదం
తరమునఁ గని లీలాపం, కరుహముఁ దొలగించి దానికన్నులుగప్పెన్. ౧౦౮

చ. అలికులనీలవేణి విను మాపొదరింటికిఁ బోకు నీకుఁ గా
వలసినయేని యేమి కలువా తరువాటమునందుఁ గ్రొప్పిరు
ల్పెలుచున నీదుమోవిఁ గబళింపఁగ *బొంచెను గండుఁదుమ్మెదల్
దలఁపపు ముగ్ధ వంచు నొకతామరసాక్షి యదల్చె నెచ్చెలిన్. ౧౦౯

క. విరిసినకుంతలబంధము, మురిసిననీవియును హస్తములఁబట్టి కృశో
దరియొక తెపసువుఁబయ్యెదఁ, గరువలి జడియింపే గుంజగర్భము దూఱెన్.

తరల. పదను మీఱ రసాలచేతలపల్లవావళి ముక్కులం
జడిమి కుత్తుకబంటి తద్రసనీధువుం గొని చొక్కున
గొడవమోయిలగుంపు కన్నులఁ ‡గోరగించెడుకెంపు సొం
పొదవెఁ బొంతులమీఁదికోపపు టు బృటంచు నతుల్ నగన్. ౧౧౦

మత్తకోకిల, తోరహా విరితేనంద్రవుఁదొట్టునం బడి యీఁదుచు
న్దారుసింగిఁమ్రోతలో యన మాటిమాటికి మ్రోయుచుం
దూరనెక్కి పరాగపంక్తులఁ ద్రొక్కి సౌరభ మానుచు
న్వారిజాతులచూపుచాయల వాలెఁ దుమ్మెద లమ్మహిన్. ౧౧౧

సీ. పల్లవపరిణాహపాదారవిందయుఁ గర్పూరరంభోరుకాండయుగయు
సుమరేణునైకతనముదగ్గజఘనయు నవనవపున్నాగనాభితలయు
భ్రమరడింభకరోమరాజరాజతయును శ్రీఫలస్తనకుంభశీలతయును
వల్లిమితల్లికాప్రోలనద్యాహయుఁ గ్రముకకోమలకంబుకంఠయుతయు
మధురసాదరదళపుష్పమంజరీము, ఖయును మాయూరసింఛాగ్గ కేశపాశ
శాలియునునై నవనరమాచపలనయన, మమతఁబ్రహ్మదునాహ్లాదమగ్నుఁజేసె.

చ. అనురవరేణ్యుఁ గూడి హరిణాతులు వృక్షలతామతల్లికా
ప్రసవము లాహరింప ముఖపద్మము లించుకవాడుచూపెఁ బై
✓ దుసికిలఁజొచ్చె ఘర్మభవతోయకణంబులు తొట్టుపాటునన్
విసవిసగాక మందగతి విభ్రమము ల్విలసిల్లె నత్తణి. ౧౧౨

క. ఆకాశకృష్ణవక్షః, స్వీకృతకౌస్తుభమువోలె వెలుగులఁజేఁడు
ద్రోకించెఁ బట్టవగ లతి, లోకములై కిరణపంక్తులు పిసాళింపన్. ౧౧౩

*బొంచిన

‡గోరగించెడు.

వ. అంతః బ్రహ్మదుండు ప్ర చండమార్తాండకిరణమండలచండిమ సహింపనోపక
 రూపవతీసహాయుండై రాయంచమించుఁజోడులఁ గూడి సంచరించురాజ
 హంసంబునుంజోలె భాసిల్లి సలిలకేళికి నగ్గలించు నంతరంగంబు పొంగార
 నయ్యారామంబునం గలయం దిరుగం దత్పురోభాగంబునఁ బరమయోగి
 యుంజోలెఁ బంకరహితస్వభావంబును రాకారాత్రియుంజోలెఁ జంద్రశీత
 లంబును భవసఖినివాసంబునుంజోలె మకరకచ్చపపద్మాదినద్దంబును మహా
 గహనంబునుంజోలె నుద్గండపుండరీకంబును బుండరీకాక్షుపాక్కిలియుం
 జోలె సర్వతోముఖశోభితంబునునై నయొక్కసరోవరంబుఁగని కనకకమల
 కళికాపరాగపరంపరాపరిచయసరసనలిలనమీరంబుల శరీరంబులకుఁ బ్రీణ
 నంబు గావించుచు మదకలకారండవక్త్రంపప్రముఖఘనరసవిహగవిసరమ
 నృణారణ్యంబులు శ్రవణరంధ్రంబులకుంబరమానందంబునొందింపందత్కా
 సారసౌభాగ్యంబునకు మెచ్చుచు వచ్చి యచ్చటఁ బచ్చవిలుతువిడిదియుం
 జోని* గురివెందపోదరింట మృదులలతాంతశయ్యాతలంబుననుఖాసీనుండై
 మానవతీజనంబుల వారినిహరంజానరించుటకు ననుజ్ఞ నొసంగుటయు.

క. జలకేళికి నుచితము లగు, వలిపంబులు గట్టి కనకవలయాదికభూ
 వలు డించియు విలసిల్లిరి, లలనలు నీహరసమయలతలుంజోలెక. ౧౧౭

గీ. కనకశృంగంబులును లక్కకరవటములు, నేత్రములు గండభీషలనికరములును
 మొదలుగాఁగలసాధనంబులు ధరించి, గొలనుజొచ్చిరిసంపులజలజముఖులు.

చ. కుచములకుంకుమ ల్పైదరఁ గ్రుక్కినపూవులు పుక్కిలిండుచుం
 గచములు వీడ గండయుగకల్పితనూతనపత్రవల్లికా
 రచనలు మిక్కిలిం గరఁగ రామలు కాంచనశృంగపూరితాం
 బుచయము చల్లి రొండొరులఁ బూచి తనూతటిదాళిమీఁదటన్. ౧౧౯

గీ. చాలలోఁ తై నతత్సరస్వలీలపూర, మంగనలనాభిబలములయందు నణఁగె
 ? నెంతగంభీరు లేనియునింతులకును, లోనుగాకున్నవారిని గాన నరిది. ౧౨౦

ఉ. చల్లిన మాటులే కెదురు చల్లెడువారలుఁ జల్లినన్ హస
 ద్గలతలంబుగా నిజముఖంబులు దిప్సెడువారు మూఁకపైఁ
 జల్లుచు గెల్పుకొన్నసతీఁ జాగురె యంచు నుతించువారు నై
 యల్లలసల్ సరోజలవిహారము నల్పిరి పొల్పుమీఱఁగన్. ౧౨౧

గీ. పడఁతి యొక్క తెకుత్తుకబుటిసిట, నుండునవ్వేళఁ గనుఁగొనునువిదపిండు
 భ్రమగుమిథునసమాశ్రితపద్మమనుచు, జవలదృక్తున్నఖంబుఁ బ్రశంసచేసె.

వ. అట్టి సమయంబున,

౧౨౩

సీ. తరుణీదృగంజనద్రవలతాకీర్ణమై యొకచోట నీలిమ నొడవఁ జేసి

వామనేత్రీకుచద్వయకుంకుమాలేపక ప్రిచేనొకచోటఁ గంపునెఱిసి

వనితాజనాంగచందనరసాక్రాంతిచే ధావశ్య మొకచోట నావటించి

సుదతులవసువువయ్యెదలని గ్గొదవుట నొకచోట హరితాశవికృతిగూర్చి

కొలనుబహువర్ణసాంకర్యకలితమయ్యె, గుట్టుబయలయ్యెఁగలఁకలోఁదొట్టుకొ

నెట్టివారికినేనియునిఁదుముఖులఁగలసిమెలసివఁగలుగునే శౌరవంబు. (నియె

గీ. కామరూపుఁ డగుట గంధర్వమూర్తియై, య్యసురరాజసూతి యచ్చరలకు

నీడువచ్చుదానవేశ్వరదత్తక, న్యకలఁగూడి క్రీడ లాడఁదొడఁగె. ౧౨౪

క. మరుఁడేయుతూవుగములకుఁ, దరుణీమణిపీఠములు తాపలొనఁగ ని

ర్జరవైరినుతునిఁడెందము, గరఁగెన్ శిఖిత వజ్రతుశకలపరిపాటిన్. ౧౨౫

సీ. దానవాధీశవేదండంబు కాంతావళావళం డగుట యాశ్చర్యమగునె

యసురమార్తాండుండు బినరుహలో చనాస్తభలకు లోనాట యభినవంబె

రాక్షసాధ్యక్షునశతభానుఁడు కాంతలనుతారకలఁ గూడు టద్భుతంబె

కవ్యాదసింహంబు కలకంఠకంఠీగహలీనుఁడగుట మహాఘనంబె

యనఁగ జలకేళివిహరణం బాచరించె, సారకాసారనవవారిపూరపీచి

ఘటలఁగుటిలేందునిటలానగంధగాత్ర, గంధకలితాంగుఁడై మరుత్కంపనండు

గీ. కంజపత్రాక్షియోర్తులాక్షౌకరండ, తాడనంబునఁ జెనకిన దైత్యభర్తఁగ.

దానికుచమధ్యవీధిఁగెందమ్మినినిచె, ననవిలుతుఁడేయుప్రథమబాణంబాయనఁ

ఉ. దానవరాజసూనుకరతామర సేరితవారిధారలన్

మానవతీశరీరనఖమండనముల్ పయిపూత లూడినం

గానఁగవచ్చె బుల్కుడుగఁగాఁ బ్రసవాశ్రుకృపాణపట్టికా

స్థానములందుఁ దోచునునుజాయలకైవడిఁ జూడ నందమై. ౧౨౬

గీ. తనదుఁలోఁదొడఁదేటిముల్దాఁకెననుచు, మిట్టిపడునొక్కనునుజనుఁమిట్టలాఁడి

నోడకోడకుమనినాఘఁడూఱడించె, జలువకొఁగిటజిగియారఁనవదరించి.

ఉ. బానవభర్తరత్నములుతాఁచినబుట్టటగొమ్మనీట న

మ్మానవతీజనంబుఁ బలుమాఱును జల్లుచుఁ గ్రేళ్ళుదాఁటె వ

రానవమేఘుమండలము చల్లనియుల్లసితాంబువృష్టిచే

గాననభూములుం దడువఁగా నగువిభ్రమ ముద్భవించఁగన్. ౧౨౭

* లోదడ + మిట్టలాని. † నవధరించ్చి.

క. ఘలుఘల్లనఁ గరకంకణములు మొరయగఁగాంతలొక్కమొనయైసేత్రం
బుల ఫలములఁ బూబంతుల, జలజంబులఁ గప్పి రసురశాసనతనయున్.

గీ. కామినీప్రేరితానేకగంధతోయ, ధౌతనిజ దేహలఁడై యొప్పె వైత్యభర్త
వడియుపూఁ దేనెకాలువఁగడుగఁబడిన, మేనుగనగల్గు మన్మథునేనుగనఁగ.

సీ. చక్రవాకస్తనాంచలఘేనహారంబు లదుకులువిచ్చి యిట్టట్టు చనఁగఁ
దరుణశైవాలకుంతలకలాప మొకింత పద్మాన్యమునఁ గొంత ప్రాకుదేఱ
సైకతజఘనచంచద్రాజహంససంసత్కాంచికలకలస్వనము లుడుగఁ
జవలకల్లోలభుజాబంధముద్రల జడభావ మెంతయుఁ గడలుకొనఁగ
లోనఁగలఁగుట సంగమజ్ఞానిగాఁగ, శైత్యమును బారవశ్యంబు సంభవించ
దనుజకందర్పుఁ గూడినతరుణివోలె, గేళిదీర్ఘి కయొప్పె నవ్వేళయందు. ౧౩౪

—:సూర్యాస్తమయాదివర్ణనము;—

వ. అరవిందంబులవిందు మందమందకిరణప్రసారండ్లై చరమశైలశిఖానుఖా
సీనుం డగునంతఁ గాంతానమన్వితుం డై చానవకాంతుండు నలిలకేళి
చాలించి మడుపువెడలి తత్తీరంబున నుచితశృంగారాంగీకారంబున నభిరామ
మూర్తి యయ్యె నయ్యావర్తనాభులును నలుదెఱంగుల నలంకృతలైచెలం
గుచుఁ బూజపెట్టిన వలరాజువాలురమ్ములుంబోలె భాసిల్లి రానమయంబున.

గీ. క్రుంకుమెట్టదాఁకి గుఱ్ఱంబు మ్రొగిన, నొంటికంటి తేర నుండలేక
జర్కువాతె ననఁగ నర్కమండలము ప, శ్చిమపయోధిలోన శిరసుముంచె.

సగ్ధర. భానుండస్తాద్విదాటం బవిరియగొనుచుం బద్ధసంఘంబులో భృం
గానీకం బూర్తినొండెన్ హరిణకులము కచ్చాంతరక్షోణి నిల్చెన్
నానావృత్తౌగ్రశాఖోన్నతగృహములలో నమయూరాలి కన్నుం
గోనల్తోడ్చుం బ్రవాళాంకురరుచుల హరితోక్తముల్ రాణమితాన్.

క. మనమనగఁబడియెఁ బడమర, నినువుంజేకటులమూఁకనీడలు దోఁచెం
గునుమంబెట్టినగతియా, కన మెంతయు నరుణకాంతిగర్భిత మయ్యెన్. ౧౩౫
గీ. సమయసింహంబుదివసగజంబువ్రచ్చు, దొరఁగునెత్తురుకరణిసాంధ్యరుచిదవరె
నందురాలినకుంభముక్తాంకురముల, తథుకు దళకొల్పె నూతనతారకములు.

సీ. ఇల దనయంతయ కలదొ లేదో యని కొలువవచ్చిన నభోవలయ మనఁగ
బలిబంధనమునాటి బలుమేసుహరి వీడఁదాచినఁ బోవక యేచె ననఁగ
నత్తులు గప్పి పదారజాలంబుల మాయంబునేయు పెన్నాయ యనఁగ
సూర్యవిజ్ఞానంబు సౌరుగఁ గాలముమీఁద గవిసిన మోహవికార మనఁగఁ

గప్పె రోదోంతరాళ మఖండఖండ, పరశుగళమూలకాకోలబాంధవంబు
బంధకీగాడరాగానుబంధబంధు, రము సగంధాంధకారపూరము గరంబు.

గీ. కాళియాహికినై పింఛమాళిగలంపఁ, బొరలు కాళిందిలోనిబుద్బుదనమేత
భూరినీరప్రవాహంబుఁబోలెఁ దార, కానమన్విత్తఘోరాంధకార మడరె.

క. అసితరసాలశరాసము, భనలకలభగుణముఁ గూర్చి*ప్రసవాయుధుఁడ
య్యనతుల నుపవతుల్కవేసం, గనుగండనికలువఁజంపగములం బొదివెక.

సీ. వేగింపరానివియోగసహస్సులఁ గ్రాగి జక్కవపులుఁగులు పొక్కి పడియె
జడిపట్టి వర్షించె నుడివోక పథికారుణాధరానేత్రపయోధరములు
బలిమిఁ గల్వకుఁబోవఁ బయనంబు గాఁజొచ్చెఁ దామరనుండిలక్ష్మీమృగాక్షి
పతివోవఁ బంతాభిహాశ తైర్మయన దిగంగనలు చీకటిచేతఁ గప్పఁబడిరి

యపు డరాజక స్థాన రాజ్యంబునకును, రాజభుత్తుండువచ్చునంభమెనఁగ
నుదయశైలనమీవంబునోయ్యఁజేరి, యామిసీకాముకుండికళాధాముఁడగుచు

గీ. గగనభల్లూకవిభు మోముఁగి యనంగ, రాత్రి కేతకభూరుహప్రసవకాంతి
యనఁగఁ దూనుపు తెల తెలయ్యె నంతఁ, దారకారాజకరరాజతారసింహ.

గీ. పంచజనుకుక్షి భేదించి సాంచజన్య, మంజనాభుండుయదువంశకంజనాభుఁ
డైతిపట్టిన చందంబు నిరవుకోలిపె, నిక్కదుబియ్యెనశశియున్కిబ్రథమశిఖరి.

ఉ. వ్రేతలవీఁగుఁడన్నఁగవక్రేవలఁ గుంకుమపంకవత్తనం

ఘాతము గప్పిన్ గననకాంతినుతానలిలంబు లోచన

స్త్రీతి యొసర్చుటల నృపబృంహితినూత్నచంద్రతామరఁ

ద్రాతపసంగలబ్ధిఁ బలునానతిలాకనాంధకారముల్.

౧౪౬

క. గరళశిఖు లారగించిన, హరమూర్తులువోలె దాగకాధీశశరో

త్కరము కరి ముద్దినడి భీ, నిరతిమిరౌఘముల పలుపగతములుచేసెక.

చ. పకలదిగిరి రాళసంచనత్తబింబంబులఁ గత్తిలంచి పూ

ర్ణకుముదమిత్ర చంద్రకలు సవ్యరూచిం దిలకించెఁ బాతక

వక్రరముఁ ద్రుంచినచి గడుభాసలు యోగివరేణ్యుబోధవా

క్షీకరములీల శాంతిమూను నిద్రము నైనవికాసనంబుడక.

(లుఁగులు

సీ. కొనవాడిననుపమముల్లూల ద్రుగచిత్రుంచివెన్నెలమీఁగడలుమింగె నెలపు

పేరెండతాఁకున బీజువోయిన కైరవోత్పలావలిమేని కుబ్బు వచ్చె

జేఁబుతి శరలు *గ్రీయూటతేటల చంద్రకాంతము ల్లాపప్రకాంతి చేసెఁ
జమ్మచీకటిపేరిచీడ యంతయు వీడి బ్రహ్మాండభూజంబు పల్లవించె
నడరె నగవానచటులాట్టహాసవాన, వకరికరికాండకాండ కేవలసఖములు
దీప్రకాంతిప్రసారితదిజ్ఞుఖములు, జలజరిపుసింహసఖముల తథుతథుకులు.

ఉ. శీతలవాతపోతములచేతులు చూచుచుఁ గల్వలచ్చి కెం
తేరను పావహిల్లఁ దగుదీవెన లిచ్చుచుఁ బ్రత్యగారముం
బూతముగాఁగఁ బాదతలము ల్పచరించుచు జ్యోతిరాగమ
భ్యాతునిలీల శీతకిరణాకృతి ప్రాథమిచూపె నేర్పునన్.

౧౫౦

వ. అప్పుడు కకుష్పలం గుప్ఫలించుచుఁ దప్పుతారి యోలంబుల నణంగిన
కాలాంధకారంబు దూరంబుగ వెడలించుచు నుడివోనిరతులం బతుల
చేత న్నదమదమైనమదవతీజనంబులకు ముడం బొదవించుచు నదీతటంబులఁ
బుటపాకచటులం బగువియోగవేదనాజాతవేదంబున భేదంబునొందు విర
హుల కతినిగ్రహకారి యగుచు నగుమొగంబులం జగిదొలంకు జీవంజీవం
బులకుఁ జేవదెచ్చుచుఁ బచ్చవిల్తునకు నిచ్చకంబును గమ్మతెమ్మెరకు నమ్మతి
యును గలువకుం జలువయును గైరవంబులకు గౌరవంబును నమ్మతంబు
నకు నుముఖత్వంబును సమకొల్పుచు వెలఁదివెన్నెల మిన్నునున్నేలయుం
గప్పి కర్పూరపరాగపర్వతంబు లేకీభవించి యుద్రేకించె నన విజృంభించె
నత్తటి మత్తకాశిసీచిత్తంబులుసీధురసాస్వాదాయత్తంబులయ్యెఁదత్తత్పదార్థ
సార్థంబులు ప్రబలప్రసారితంబు లయ్యె నయ్యాతుధానుండు మానవతీ
సహితుండై బహువిధచమత్కారప్రకాశం బగునొక్కవివిక్తప్రదేశంబు
నందు నాసీనుం డగుటయు.

౧౫౧

గీ. పాటలప్రసూనపల్లవభంగశీ, తలము లైనసీధుధార లాని

గ్రీష్మతావజనితభేదంబు నదలించు, సతులఁజూచి విభుఁడు మతిఁజెలంగె.

క. జలదుహకర్ణికమీఁదటఁ, దల మగువూఁదేనె కరణి దరుణియొకతె వె

గ్గలమగు మధుపూరము కర, తలమనుచమకమునఁ బట్టి ధవు మెప్పించెన్

క. మును దా మానఁగ నొకచవి, వెనుక నివ్విభుఁ డాననాన వేటొకచవి యా
వెనుక నఖులాని యిచ్చుట, పనితలకుం బెక్కుచవులు వారుణియొనఁగున్

చ. కొదలు మృదూక్తులు స్తదవిఘ్నార్ణవలోచనపంకజంబులుం

బద్ధిలము తేని సిగ్గుమనుష్యులు దొట్రిలుచున్న యానము

ల్లదనునిఁ బోదీవెట్టు మదిన్మబ్బును గుబ్బటిలంగఁ జంద్రమో
వదనలు పానకేళివిభవంబు లొనర్చిరి వారివారికిన్.

౧౫౫

సీ. ఇదె తేనెపెరచూడు మించుకచవి యంచు సధరబింబఫలంబు నాననిచ్చి
యిదె పుష్పకందుకం బెద నించుకొమ్మంచు నురుతరస్తనకుంభ మురమునేర్చి
యిదె పృథ్వికాలమత్తిపొదుపుకంధరసంచుఁ గరకాండములచేతగళముఁబట్టి
యిదె కల్వరేకు నీవిందుచే జెనుటవో జమ్మకొమ్మని గోరఁ జీరఁజేసి
నాథుఁ బోసీకయాఁగి నానావికార, చాతురీధాతురీతిప్రసక్తవచన
రచనగల్పించెఁనొక లేమప్రచురపాన, వికృతినో కాక మోహప్రవేశముననొ.

గీ. చంద్రకాంతశకలచమకసంపూరిత, మధువుఁ గ్రోలఁగ్రోల విధుకరములఁ
బానపాత్రగరఁగుపరిపాటియెఱుంగక, వెలఁదియొక లేసారెవెదకఁదొడఁగె.

ఉ. నీలకనీనికావిజితనిర్జరనాయకరత్న యొక్కహం

సాలనయాన నీధురన మానుచుఁ దత్ప్రతిబింబితాత్మవ

ద్దాలఘుకాంతివాసనకునై పచరించిన కల్వరేకులం

చాలిక నవ్వఁగా వెఱఁజియాడఁదొడంగె నభాగ్రధారలన్.

౧౫౬

సీ. వవనంబునకు నైనఁ బాయఁదట్టఁగరాని పయ్యెదకప్పులు బయలుపడియె
నధరవల్లవకాంతు లఱివద్దములందు వేడ్కనోయొక్కింత విశ్రమించె
మాటాడనేరని మాగ్ధ్యంబు విడనూకి ప్రాణిమ తనుదానె గాఢమయ్యెఁ
బరమయోగికినైన భావింపఁగారానియానందనంపద యల్లుకొనియెఁనియెఁ
మఱపుఘనమయ్యెఁజేష్టల తెఱఁగువికృతి, గనియెఁదొలుతటికోపమిక్కడికొచ
గాపికాయనమదమత్తకరివరేణ్య, యానలకు నాథకీలితధ్యానలకును. ౧౫౭

వ. పెండియు నమ్మధుపానచేట్టప్రకటనంబు కుకవికవిత్వంబునుంజోలె వికట
పదబంధవాక్యవైకల్యం బై యవివేకితరణంబునుం జోలెఁ బాత్రాపాత్ర
వివేకదూరం బై సామజాలానభూమియుం జోలె బహుప్రకారమదచమ
త్కారనరనంబై మందానిలుచందంబున నానావిధపరిమళసక్రమణరమణీ
యంబును గంధర్వలోక ప్రకాశంబున బంధుర గాంధర్వసంధాన గంధిల
బును నుఫవనంబునుంజోలె నువవసంతసఖిశిలీముఖముఖిరంబును నయ్యె
నయ్యెడ నయ్యాత్మధాననూనుండు ప్రసూనవరంపరా పరికల్పితంబు ను
మరువకమంచారపల్లవమూకండకీసలయవిసరవిరచితకయ్యాతలంబునుగర్వా
రదర్పసారకా శ్రీరవిస్తేరసారభగర్భితంబును నైవకయ్యాతలంబునధిష్ఠించి.

సీ. పంచతంత్రములభావంబు లుబ్ధించి యాలింగనంబుల నంటనలమి
నంస్కారముల ఖండకస్థానములఁగల్గె కళ లొయ్యనొయ్యనె కరఁగఁజేసి
రాగంబు లెఱిగి సంయోగసిచాత్యుచ్చరతులఁగూడక తుల్యరతులఁగూడి
చక్రధై నుకముఖ్యచతురబంధంబులపాండిత్య మంతయుఁ బరిధవించి
భావికృష్ణండు గోపాలపద్మముఖుల, రాసకేళికీ దార్చునుల్లాన మెనఁగ
నొక్కఁడయ్యనుబెక్కుండ్ర యువతిమణులఁ బరవళలఁజేసినంతనపఱిచెవిభుండు.

వ. అట్టిసమయంబున.

౧౬౨

గీ. సతులతోఁగూడిరతిపరిశ్రాంతుఁడైన, దైత్యసుతు సేద దేర్పంగఁదలఁచెనొక్క
నవలతాస్తలతాంతగంధములుగొనుచుఁ బాలిచెఁబ్రాభాతికానిలపోతకములు
గీ. ఆనవాస్వాదనిర్భరం బైనసురత, సౌఖ్యమధినాథుచేయఁజేచ్చముగఁగాంచి
వేగఁ గరువలివీవన వీచుచుండ, నందె నిద్రామహానందమతివపిండు. ౧౬౩

సీ. ఆకాశలక్ష్మీనాసాగ్రముక్తాఫలద్యోతంబుచూపె బ్రభాతతార
యెండకాలమునాఁటియేటిసరునుబోలె డొంకివెన్నలయు నిట్టింకులింకె
జలికందువఁ జరించువెలిదామరయుఁబోలె మధువైరిడాకన్న మెలవడియె
తెక్కలువచ్చి తామెక్కడికేగనో చుక్కలగమి విచ్చెఁ జూడఁజూడ
జలజకాసారతటభాజకలితనిజకు, లాయకూలంబులందుఁ గోలాహలంబు
చేసెఁబులుఁగులుజక్కవచింతవాసెఁ,దలఁగెఁగందర్పఁడానిశాంతంబునందు

ఉ. తూరుపు తెల్లనయ్యె హిమతుండిలమారుతలూనవృంతమై
జాతెఁ దరుప్రసూనతతి *జారజవారము తట్టువారె గ్రోం
కారముచేసెఁ గుక్కుటనికాయము కల్వలు గన్న మూసె నం
భోరుహ ముల్లసిల్లె నలిపోతము గీతముచేసె నల్లడన్.

౧౬౩

గీ. సమయఖనికుండు స్రాగ్విశాలై లతటము, త్రవ్వ నుద్యవమైనకెందమ్మికెంపు
వల్లువయుఁబోలెఁజీకటికుట్రమన్నె, మూఁతవిప్పుచునుదయించెఁగొఁతవెల్లు

క. త్రిజగజ్జనసేవితం డం,బుజబాంధవుఁ డుదయమైన భాసురముఖ్యుల్
భజియించిరి పాతకమలఁ,ద్యజియించిరి దివ్యనవ్యతేజోధికులై. ౧౬౪

వ. ఇట్లు సూర్యోదయం బైనయనంతరంబ యాధైర్యధుర్యండు భార్యాశత్రు
బుఁ గృశోదరీనహస్త సేవితం బగుదాని సుచితప్రకారంబున నగరికిఁ బనిచి
ననిచిననిష్టాగరివృత్త్యంబున గ్రహకులశ్రేష్ఠు నారాధించి పురప్రవేశం బాం
రించి విరించినత్యలోకంబును వైకుంఠండు వైకుంఠంబును ద్రిలోచనుండు

కైలాసంబును బాలించుకై వడి జావడింపక నిజరాజ్యపరిపాలనం బూజ్యుండై
యుండె నయ్యవనరంబున నొక్కనాడు సూచీముఖ శూర్పకర్ణ వృశ్చిక
రోమ వికటశంబర దీర్ఘజిహ్వా మహిషాదు లగుమానుషాదుల యాదేశం
బునఁ గావ్యోపదిష్టనయప్రయోగనిపుణుం డగువామనుండు తనకావించు
కపటోపాయంబునకు నవ్వేళ యనుకూలం బగుట యెఱింగి సింగంపుగద్ది
యం బ్రొద్దుజరపుచున్న యన్నారాయణస్త్రియుం గూర్చి యిట్లనియె.

—:వామనుం డనుదానవుండు కొల్వునకు వచ్చుట:—

చ. అవినయదూర సర్వభవనాధిప ధీనిధు లెల్ల మెచ్చని
య్యవనితలంబు నీకరతలామలకంబుగఁ జేసి మించి శా
త్రవులను మిత్రుల స్సమవదంబున నిల్పితి విట్టినేరు పా
దివియు రసాతలస్థలము దిద్దెడువారల కైనఁ గల్గునే. ౧౭౦

సీ. వృత్రాసురారాతి మిత్రత్వమొనరింప ధనభర్త వర్ణమబాంధవుండు గాఁగఁ
బాసీయపతి సుహృద్భావంబు జరపంగ సఖుండై కృతాంతండు సంతస్థి
మునులెల్లఁ జుట్టర్కమున మించి తిరుగంగ నెరువాఁడై భానుఁడనుమతింప
వశుండై గురుండు సర్వంబుఁ బరీక్షింపఁ జంద్రుండు ప్రాణమై నవదర్శి
దివిజులకునెల్ల మొదలై నదివిజుఁడనఁగ, నద్గణంబులయందునాచారమహిమ
బ్రస్తుతింపంగఁదొల్లింటి ప్రభువులట్లు, సాకితివి కీర్తి దానవచక్రవర్తి. ౧౭౧

మ. బలసౌభాగ్యవివేకవైభవములం బ్రఖ్యాతదానంబులం
గులవిద్యాగుణరూపశౌర్యమహిమగ్ గోత్రావనజ్ఞానని
శ్చలత న్నిత్యదయావిశేషముల నాచారప్రభావోన్నతిం
గలరే నీకెన మూఁడులోకముల లోకఖ్యాతతేజోనిధి. ౧౭౨

ఉ. మొన్నఁటిపిన్న సావడ వమోఘపరాక్రమసన్నతుండవై
మున్నిటవీరవర్యులకు*ముల్లోకయించుక చూపుచున్న మీ
యున్నతి చూచి నాహృదయ ముబ్బెడు బాంధవమిత్రవర్గముల్
సన్నుతినేయ సద్గుణవిశాలుండ వైతివి మే లనందగుక. ౧౭౩

గీ. నీవు చుట్టమ వైన మనీషివర్య, చుట్ట మనరాదు రాజవైపట్టమేల
గుప్త కార్యంబుగలదువాక్రతునొకటి, వినఁగవలతేని వినుము వివేకనిపుణ.

క. కార్యాకార్యంబులు దగ, నార్యులతోఁ దలఁపునేయనట్టిమహీశుర్
వీర్యసమన్వితులయ్యను, శౌర్యమునం గెలువలేరు నమదాహితులన్. ౧౭౪

* ముల్లోనరించుక.

ఉ. పెద్దటికంబునుం బ్రియము పెంపు వహింపంగ రాజ్యమేలు మీ
పెద్దలు భక్తితోడ మముఁ బేర్కొని పిల్చి సమస్తకార్యముల్
తద్దయు నేము చెప్పినవిధంబున నాచరణంబు చేసి యా
గద్దలు లై నశాస్త్రపుల కండలు చెండి రుపాయచాతురిన్. ౧౭౬

క. అదిగావున మామాటలు, హృదయంబున కింపుచేసెనేనియు భక్తిం
బొదలుచుఁ దద్వృత్తాంతము, ముదలించెదఁ దేటతెల్లముగ సుగుణనిధి. ౧౭౭
క. లోకాలోకనగేంద్ర, వ్యాకీర్ణప్రథితగుణలతాసీక మహా
భీకరశాస్త్రవమదద, ర్వీకరవినతాతనూజ విభవబిడౌజా. ౧౭౮

శా. ఉల్లోకామలకోమలేతరక శానుష్ణచ్ఛవిక్షీర*వాః
కల్లోలస్ఫుట పుండరీకదివిషత్కల్లోలినీమల్లికా
వల్లిపల్లవఖడ్గఖండనశరద్వారాహసందోహసం
పల్లాలిత్యమిశద్యశోధవళిమభ్రాజద్దశాశాంతరా. ౧౭౯

మాలిని. శతధృతికులదీపా సత్యభాషాకలాపా
చతురనయధురీణా శౌర్యబాణారిబాణా.
వితరణరవిపుత్రా విద్యదుద్యానచైత్రా
ప్రతిభటమదళితౌ బంధురతౌతిదతౌ. ౧౮౦

గద్యము. ఇది శ్రీహనుమత్కటాక్షులబ్రవరప్రసాదసహజసారస్వత చంద్రనా
మాంకభారద్వాజసగోత్రపవిత్రరామవిద్వన్మణికుమా రాష్ట్రఘంటావ
ధానపరమేశ్వరహరిభట్టారకప్రణీతం బైన శ్రీనారసింహపురాణోక్తంబు
నందు సుత్తరభాగంబునందుఁ బ్రహ్లాదగుణవర్ణనంబును ఋతుసమాగ
మంబును సతందు దైత్యకన్యకలం బరిగ్రహించుటయును వనవిహా
రంబును బురప్రవేశంబును ననంబరంగు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

నారసింహపురాణము.

❖ ఉత్తరభాగము ❖

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీమందిర ధృతిమందర, భూమజ్ఞేమాభిరామ పుణ్యతరమతీ
ధూమధ్వజభీమద్యుతి, ధామస్ఫుటహేతి రంగదండాధిపతీ. ౧

వ. ఆకర్ణింపు మట్లుశౌనకాదులకు రోమహర్షణుం డిట్లనియెఁ దనసూక్తంబులకు
సనురక్తుం డగుప్రహ్లాదుం గూర్చి వామనుండు. ౨

—: వామనుండు ప్రహ్లాదునకు నీతిం దెల్పుట. :—

క. జలమునఁ బుట్టిన జలజము, జలము విసర్జించినపుడె సమయవిధమునం
గులబలము విడిచి భూపతి, మలినుండగుఁ దేజ ముడుగు మఱుగుక జరగున్

క. నీనెనరువార మిందఱ, మీనియతిని నిన్ను విడువనెఱుంగక శాకం
బేనియు ఫలమూలజలము, లేనియుఁగొని నవయుచున్కి నీవెఱుంగవోకో.

క. ఇదె బుద్ధిమంతుఁ డయ్యెడి, నిదె శాస్త్రవవిజయమునకు నేగెడి నీతం
డిదె మమ్ముఁబ్రోచు నిజమని, యెదురెదురే చూచిచూచి యిటుగావలసెన్.

క. కరసఖరలూనమగు విరి, పరికింపఁగ నెండిపోవుపరువడి మూల
స్థిరబలము లేనిభూపతి, పరిభవముం బొందుఁగాని ప్రబలఁడు మీఁదన్.

క. దాక్షిణ్యంబున మముఁ దము, రక్షించుచు శత్రుపక్షరక్షివిగా కీ
వక్షిణాక్షుద్రభుజా, శాక్షేయక్షతరిపుడవు గమ్ము కుమారా. ౩

క. తరతరమునాఁటి హితుల, వ్నరపతి విడనాడి యురక నమ్మి యితరులం
బరివాతముగా నేలిన, విరవిరగా కేల గాంచు విజయశ్రీలన్. ౪

క. తనవారి మీఁటి చేసిన, పని ఫలితముగాదు వరటివద నివిరిన భూ
మిని గర్వకుండు విత్తర, కిన్ దానం గనునె ఫలము క్షీర్తివిశాలా. ౫

క. తెగటార్పవలయుఁ బగఱుల, తెగలకుటికి నిప్పు దూదితిట్టలఁ బోలెం
✓ బగవారిక్రింద నణగిన, మగవాడు న్నగువయును నమాను లభీశా. ౧౦.

- వ. విమలమనస్కులై కపటవృత్త మెఱుంగనివారితోడ న
త్యము నతిశౌచముం గలిగి భర్తమెఱింగినవారితోడ ను
త్తము లగువారితోడ సతతంబును మైత్రి యొనర్చు టొప్పుఁ జ
త్తము లొకరితియైనవిమతప్రకరంబులఁ గూడు టొప్పునే. ౧౧
- క. ప్రాణానిలముల కన్న, న్నానమె నుధికంబు గాఁగ మదిఁ దలఁపని య
జ్ఞానికిఁ గీర్తులు గలవే, దానవకులనాథ మెత్తఁదన మిది తగునే. ౧౨
- క. దనుజులకును ననిమిషులకు, నెనయపు డెందములు వైరపే తిమదర్శుల్
మొనలెత్తియుండుఁ బాముల, కునుమూషకములకుఁగల దెకూటమియెందున్
చ. ఘనతరదోర్బలోద్ధతి జగత్త్రితయంబును సంహరింప నో
పిన మముఁ జూచి దేవతలు భీతి నణంగిరి గాక మేము నీ
పనులకు రోసి పోయి తగుపట్లన యుండితి మేని యెంటిగాఁ
డని నిను నేమి నేయుదురొ యారయుమా నయమార్గచాతురిన్. ౧౩
- గీ. అన్నశేషమున్న నాఁకలి చెడిపోవు, రోగశేషమున్న రూపు దఱుఁగు
శత్రుశేషమున్న ధాత్రికి ముప్పగు, సిరులు విరియు బుణము శేషమున్న.
- క. అదిగావున శాస్త్రపుల, న్నొదలంటం దునుమలేని మూఢాత్ములకుం
గదనజయము చేకూరునె, పొదలునె సత్కీర్తితలు పూఁగొమ్మలతోన్.
- సీ. సంగ్రామముఖమహోత్సాహదోహలియైన విబుధాధిపాధునివెన్న చఱచి
మంజుఘోష తిలోత్తమయు నాదిగాఁగల సింధురయానలఁ జెఱలువట్టి
నందనవాటికానందప్రదము లైనయమరశాఖుల మొదలంట నఱకి
ముల్లోకములు గిట్టి మువ్వెట్టి గొని శత్రు వనుపేరు కలలోననైనఁ గనని
దితివధూగర్భశుక్తిమాక్తిఫలంబు, కనకకళిపుండు తండ్రిగాఁ గలుగు నీవు
విమతమర్దనశాలివై వెలయుదేని, పరిమళము బంగరుపునకు దొరకినట్ల.
- క. ముదలించి చంపనోపక, మదనగురుఁడు నీదుగురుని మానిసిమెకమై
విదళించె నట్టికుహనా, విదుని స్ఫుజయించె దీవు వే ల్పనుబుద్ధిన్ ౧౪
- మ. కనకాక్షు స్వధియించెఁ బోత్రితనుఁడై కంబంబులోఁబుట్టి శా
తనశ్రాగ్రంబుల వ్రచ్చె నీజనకునిన్ దండించె బెక్కండ్ర న
ద్దసి జశ్రేష్ఠుల నిష్ఠురాననరుచు ల్లిర్పింప నీముందటన్
జనక ద్వేషి భజించు బేలు గలఁడే సప్రాణుఁడై యుండియున్. ౧౫
- గీ. బలముఁ గులముఁ జలంబును గలఁడయైన, నకలసౌభాగ్యనంపత్పశస్తుఁడైన
బూనుతో నితండ్రి పగయీగ లేనివాఁడు, మీసములతోడియాఁడుదిమిహిర తేజ

సీ. కరతలామలకసంకాశంబు లయ్యె నీ కళలవిద్యారహస్యంబు లెల్ల
భావసంభవుడును నీవు నేమవుదురో కాని లావణ్య మనూనతరము
గోష్పదాకృతి యయ్యెఁ గులిశాయుధునివిభవంబు నీయైశ్వర్యవారిధికిని
ముక్తాతపత్రమై మూఁడులోకములకు నీకీర్తిచంద్రిక నీడ యొసఁగఁ
జతురకవికల్పశాఖ నీవితరణంబు, నీమహత్త్వంబు వర్ణింప నేరఁ డజుఁడు
నకట నీకేల పగవారి నాశ్రయించి, రాజ్య మొనరింప దీన గౌరవముగలదె.

సీ. ముదివేల్పుఁ గదిసి నెఱుంగములు పగులంగఁజెంపవెట్లఁగలేమె సింహశౌర్య
కంసారి నిద్రించుకడలిఁపండలివండు చేసి చల్లఁగలేమె వానవారి
పిడికిళ్ల నుష్ణాంశుఁ బూడిపూడి గావించి మేఁ జల్లుకొనఁగ లేమె బలాభ్య
యనలజహ్వలు పల్లవావలిక్రియఁ దున్నితూటాడలేమె బంధురవిహార
నీయుపేక్షన యేమెల్ల నిపుఱుమీఁదఁ, గవిసియుండిననిప్పులగతి విహీన
భావశౌర్యలమైయుండి ప్రతిఘటించి, పలికితిమి దేవ విసివి నీపాదమాన.

సీ. బలిమిదప్పక మూలబలములఁ బోషించి జలగిరిస్థలదుర్గచయ మమర్చి
వనదుర్గములు గొన్ని వశములు గావించి చతురంగబలముల సంతరించి
చారచక్షువులచే శత్రుభూపాలవైభవమంత్రతంత్రసంపదలు దెలిసి
సామదానాదికసమయంబు లర్థయుచు గుప్తకార్యజ్ఞానకుశలుఁ డగుచు
మించి సర్వాంగరక్ష గావించి నిశిత, నీతిదర్శనమున ధరణీవిభుండు
పరభుజాశౌర్యపాథోధిబాడబాగ్ని, వోలె నింకింపవలవదె భువనవంద్య.

ఉ. శాతకరాసిచే విమతసంహరణం బొనరింపఁజాలు నే
జాతిమనుష్యుఁ డైన బలసంభృతశౌర్యవివేకయుక్తుఁ డా
నాతఁడె సర్వలోకవిభుఁ డాతఁడె పర్యత్పక్షః శాసనం
డాతఁడె చంద్రఖండధరుఁ డాతఁడె పంకజనాభుఁ డెంచఁగన్. ౨౪

సీ. ఆదినుండియును నీయఖిలంబు జంగమస్థావరరూపమై తనరుచుండు
నందు జంగమములై యండజన్మదోద్భవజరాయుజంబులవరుస తెనఁగు
స్థావరంబులు మహీధరపాదపాదు లేతద్వయాన్యము లేదు తర్కశయ్య
నారెంటిలోన ముఖ్యములు జంగమములు వానిలో మనుజులు మానధన్య
లానరులకన్న దేవత లధికతమలు, వేలుపులకన్న ననురులు పెగ్గలంబు
తత్త్వలంబునఁబుట్టియుఁదగునెఱుఁట్లు, దానవాధీశతనయంత్రాడమందనము.

- క. తనువైత్తినందునకు రిపుఁ, జనముల భంజింపవలయు సదోగంబుల్
గొనవలయు బంధుపోషణ, మొనరింపఁగవలయుజయమునొండఁగవలయున్
- క. సంతృప్తిలేని విప్రుఁడు, సంతృప్తుం డైనవిభుఁడు జదియుదు రెందుక
సంతృప్తిలేక యునికియ, శాంతినిధి రాజునకును సంపద నొసఁగున్. ౨౭
- క. అడఁగినవారల శాత్రువు, లడఁతురు ఛల మగ్గులింప నడఁగక పరులం
గడకంటఁ జూచుధీరుల, కడఁగొలుపవు శత్రునికరగర్వస్ఫూర్తుల్. ౨౮
- క. అమరులయమరత్వము నీ, దుమనంబున నెన్నవలదు ధూర్జటినిభవి
క్రమ వారిన్లెల్ల బదహతిఁ, జమరుదుమే యమరతాప్రశస్తి యడంగక. ౨౯
- క. ఘనకీర్తికారణంబున, మునుముగు ధర్మార్థకామముల కాశ్రయముల్
దనుజేంద్ర దానవాధిప, తనువులకు న్నాటి గావు తక్కినతనువుల్. ౩౦
- క. పంచత్వము నొండకమును, సంచితములు నేయవలయు సకలార్థంబుల్
పంచత్వము నొందినత్తుద, నించుక గొఱ యగునె నిర్జరేశ్వరుఁడైనన్. ౩౧
- వ. అనిపలికి వామనుం డామహాత్మునితోడం దనతోడిదనుజవీరులఁ జూపి యి
ట్లనియె. ౩౨
- సీ. పొదివి ముష్టాముష్టఁ బోర నింద్రునినైన గెలువఁజాలిన కాలకేయుఁ డీతఁ
డానపబిందుమర్యాద సంబుధులేడుఁ ద్రావనోపిన కాలదంష్ట్రుఁ డీతఁడు
తాళంపుఁజప్పలీలఁ జంద్రార్కులఁ గడియింపఁ గల శూర్పకర్ణుఁ డీతఁడు
కులనగంబుల నైన గులగులగాఁ గేలిబిరును వాటించు శంబరుఁ డీతఁడు
దక్షుఁడాహవమునకుఁ ధూమ్రాక్షుఁ డీతఁడు, కాంచనాహార్యధైర్యుఁడికంకటుండు
భూమిచక్రంబు నొక్కటఁ బూనిపట్టి, వేషణమునేయనోవునీడూషణుండు.
- క. ఖరుఁ డనుదానపుఁ డీతఁ డతి, ఖరకర తేజుండు మున్ను గగనచరుల ని
ష్ఠురల సుకేతుకుమాఖల, నరికట్టెం దూపువాన నంటఁగఁ బట్టెన్. ౩౩
- ఉ. అమయనత్వకాలి కపిలాక్షుఁ డింతం డొకనాఁడు వుండరీ
కాక్షునివాహనం బగు ఖగాధిపుఁ డంబరవీధి నేగఁగఁ
బతుములూచి ముక్తకణఁగఁబట్టి ప్రయాసమునేయఁగాంచి యీ
రాక్షసులెల్ల మాన్సిరి భరంబుగ నీతనివిక్రమోద్ధతిన్. ౩౪
- గీ. కల్పకేతుఁ డీతఁడు కల్పాగ్నిసమమూర్తి, దీర్ఘజంఘుఁ డీతఁ డుదీర్ఘబలుఁడు
వక్రదంతుఁ డీతఁడు శక్రాదులకు నైన, గెలువరాదు సమరతలమునందు.

- క. నియ్యానతి గలిగినచో, నియ్యాన నమస్తదేవనివహము నెల్లం
గయ్యంబునఁ బరిమార్చెద, రియ్యనురులు నీవు వీరినేలుట తగదే. ౩౭
- క. ఆరూఢశౌర్యసంయుతు, తైరణమున భయములేక హాలహలాశిన్
శౌరి నజనైన గలుతురు, వీరలు నీమూలబలము వీరవరేణ్యా. ౩౮
- క. అట్టట వేలుపు గమి జే, పట్టకుమీ ప్రాతవారి పట్టుడుగకు నీ
యట్టి మహాత్మున కేటికిఁ, దట్టువడ స్వీరకర్తధర్మ మడంపన్. ౩౯
- : వామనుఁడు ప్రహ్లాదునకు హంసునికథ చెప్పట. :—
- వ. ఏతదర్థంబై యొక్కయితహాసంబు గల నాకర్ణింపు మని వామనుం డారాక్ష
సాధ్యక్షుతో ననియె మున్ను సుమాలివంశకు శేశయహంసుం డగు హం
సుండను దానవోత్తంసుండు వెలయు నబ్బలియుండు. ౪౦
- క. తలమా సూడిన మొదలున్, జలరాసులనీడు సప్తశైలములూఁచున్
జలజలఁ జక్కలరాలుచు, నిలరాచు న్భుజగకులము నేచు స్వేచున్. ౪౧
- క. సురలోకమువారల నీ, సరలోకంబునకుఁ దెచ్చు నరసురలోకే
శ్వరుల భుజగేంద్రలోకాంతరమునఁగారింపు దోర్తదము పూరించున్. ౪౨
- నీ. ఆతపత్రచ్చాయ నరుదేరనొల్లఁడు నందన*వనినీడయందె కాని
యొఱగుంముడో మీఁదనొఱగంగ నొల్లఁడు రంభపాలిండ్ల యోరలనెకాని
పార్థివం బగుభుక్తి పాటింపఁగా నొల్లఁ డలఘుసుధాసుధారలనెకాని
గజరథాశ్వముల నెక్కంగ నొల్లఁ డమరర్షితతికృతబ్రహ్మరథంబెకాని
నత్యలోకంబుఁ బాలించు శంభులోక, మేలు శ్రీవిష్ణులోకంబు లాలనంబు
నేయుఁబాతాళసురపదక్షి తితలముల,†నుంబళికినిచ్చుదనఁగొల్చియున్న ప్రజకు
- క. యోగబలంబున నతఁ డీ,లాగున నానానిలింపలాఘవకరుఁ డై
యోగములు సేసె సిరులుప, యోగించె నవీనశక్తి నొనరెం దనరెన్. ౪౩
- ఉత్సాహ. హరునిఁ గొల్వఁ డజ భజింపఁ డంబుజాక్ష సేవకుం
జారఁడు హోమవిధికి రాఁడు సూర్యుఁ బేరుకొనఁడు సు
స్థిరచతుర్ద్వయాంగయుక్తదివ్యయోగసిద్ధివి
స్ఫురితుఁ డై నిశాటరాజు పొడవువడసెఁ గీర్తులన్. ౪౪
- క. జలములు నగ్నులు నింధన, ములుఁ దక్రక్షీరదధి*సమూహమునం దే
నెలుఁ దండులములు మొదలుగఁ,గలిగించు నతండు యోగగౌరవసిద్ధిన్. ౪౫

- ఉ. దానవనాథుపంపున నుదగ్ర*బలాధ్యులు వెగ్గలంబుగా
మానిసిదిండిమూఁకలు సమస్తజగంబుల నాక్రమించి వై
మానికులన్ బలారిభవమాధవధాతలు మున్నుగాఁగ నె
చ్చో నిలుపోపనీక వెనఁ జోఁపిరి తేనియయ్యిఁగలుంబలెఁ. ౪౭
- క. బొక్కలు చొఱఁబాటిరి తము, నిక్కువలకుఁ బాపి దానవేశ్వరయోధుల్
కక్కనపెట్టిన గాలియ, †బొక్కుచు శేషాదు లైనభుజగాధీశుల్. ౪౮
- క. ఉర్వీవలయం బంతయు, నిర్వీరంబయ్యె బ్రజలు సెళవుల కెరవై
పర్వతములఁ బాథోధుల, ‡చేర్వల వసియించి రధికచింతాపరతన్. ౪౯
- ఉ. లోకములెల్ల నిట్టు లతిలోకపరాక్రమవిభ్రమక్రమో
త్సేకధురీణుఁ డైయసుర చేకొని యేలుచునుండ గాఢశో
కాకులచిత్తులై యమరు లందఱు దుగ్ధపయోధి యుత్తర
త్తొకటకంబునందుఁ గడు సందడిగా గమిగూడి వాడుచున్. ౫౦
- సీ. నిశ్వాసధారలు నిగుడించువారలు శిథిలమానసములఁ జివుకువారుఁ (వారు
దలయూఁచితలయూఁచితగ్గిమ్మగ్గెడువారు ముఖికాంతులఱి ముచ్చముణుఁగు
నంతఃపురక్లేశ మరసి ఘూర్ణిలువారు శిశుదైన్యమునకునై చిముడువారు
మాటలాడఁగఁజోయి మాటతోఁపనివారు మతిలేక చేతిది మఱచువారు
బాపురేదై వమాయనిపనువువారు, నిదిమహోత్పాతమనిహంసునెన్నువారు
నగుచు దైవతమునిసిద్ధయక్షసాధ్య, వరులుబెగడంగఁజూచి శ్రీవరుఁడుపలికె.
- శా. ఓహో మీ రొకయింతనేపు నిలుఁ డే నూహించి లోకత్రయ
గ్రాహిన్ దేవవిరోధిఁ ద్రుంచునయముం గావించెదన్ మీకు నే
లాహైన్యంబు వహింప యోగవిభవోల్లాసంబుచే వాని కీ
మాహాత్మ్యం బొనగూడఁ గాక యితరు ల్లాతీ మదుగ్రాసికిన్. ౫౧
- క. మాయాబలమున రాక్షస, నాయకుని జయించి శంభునలినానమరు
న్నా యకముఖులు మెచ్చఁగఁ, జేయుదుభద్రంబు సిరులుచేకు మనకున్.
- వ. ఆ రాక్షసుండు త్రిలోకాధ్యక్షుండై యునికి మానవమానంబున లక్షహాయ
నంబు లయ్యెఁ దదీయం బగుపుణ్యఫలం బగు నింతియ యకర్కశనయ
తర్కనిపుణుండనై సర్వంబును శుభోదర్కంబు చేసెద మీరు మీవలనపట్టు
లకుం జనుం డని పచ్చపట్టుబట్టగట్టు దేవర వియచ్చరుల నుపలాలించి విష

*బలాగ్నులు. †బుక్కుచు ‡...ర్వలవశియించి. † క్రమోచ్ఛేదక.

ధరవిధివిబుధరమణులం బిలిచిఁగొని సురగురున మేతంబుగా నంతర్ధానంబున
నవధరించి యొక్క యిక్కువ నధిష్ఠించి. ౫౪

క. భావించి కల్పతరువుల, రావించిట్లనియె హంసరక్షోహంసం

బావసుధాస్థలి నున్నాఁ డీవేశ జగంబులెల్ల నేలి యలసుండై. ౫౫

గీ. ప్రతిదినాభ్యాసనైశిత్యపటిమ నెనఁగు, యోగవిద్యయువిడనాడి భోగపరత
నున్నదై తేయమాయచే నోర్చుపనికి, నిదియెయభినంధి వింటిరె వృక్షపతులు
వ. మీరు మీయేనుదెఱంగులవారునుం గూడి కుతలంబున కరిగి యదృశ్యా
కారంబున దానవపీరునంతరంగంబు నధిష్ఠించి యతనికి నశ్రాంతవిశ్రాణ
పరాయణత్వంబు నుద్ఘోషింపఁజేయుండు పొం డనిన నా*విదురువెల్లిపొదలు
గదాధరువనువు ననుసంధించుటకునై వనుంధరకు నవతరించి దివిజారిహృ
దయప్రవేశంబు నేయుటయు. ౫౬

గీ. సివము పట్టినకై వడి దివిజవిమత, పరివృథునిబుద్ధి పాటిల్లెఁ బ్రాథగాథ
✓ వితరణస్ఫూర్తి కామిసీవిభ్రమములఁ, గాముకునిబుద్ధి రాగంబు గ్రమ్ములీల.

సీ. బలిమి విద్యజ్ఞనంబుల సమారాధించి గుప్తదానములుగాఁ గొన్న సేయు
నాచార్యగురుమిత్ర యాచకావళికెల్లఁ దుదలేకతోరహతుగ నొసంగుఁ
బేదలసాదలఁ బిలిపించి వారికోర్కీకి నలుమణుఁగుగాఁ గేలికిచ్చు
యోగసిద్ధులమంచు నొకకొన్ని బూటకంబులు పన్నువారి కేప్రాద్దురాలుచ్చు
వందిమాగధకవినటావళులనెల్లఁ, గనకవృష్టులఁ దడిపించుఁ గామినులకు
నభిమతార్థప్రదానంబు లాచరించు, వాసవారాతి వితరణోల్లాసి యగుచు.

గీ. అడుగువారు లేని యట్టి దినంబున, సురవిరోధినోరు చొరదు కూడు
వ్యసనవంతుఁ డైనవానికిఁగలుగునే, ధీరతయును నయనిచారతయును. ౬౦ ✓

క. అనుదినముఁ గరవటమునం, జన మించుక తివియఁదివియ సంశీర్ణంబై
చనుగతి దానపుసిరి పలు, చన యయ్యె నసంఖ్యదానసంభావనలన్. ౬౧

సీ. వైకుంఠపురబృహద్రామ్యరాసులు వైధాత్రపట్టణవజ్రములు
నీలకంఠావాసనీలమాణిక్యంబు లమరేందువీటి ముత్యాలనరులు
గరుడకిన్నరయక్షగంధర్వనగరాబరాగదళంబులు నాగనగర
మరకతంబులు మహివరజయసంప్రాప్తగోమేధికంబులుఁ గుండనంపు
గట్టనందలి పుష్పరాగములు జలధి, విద్రుమద్రుమఖండము లెచ్చపెట్టి
వచ్చుపైకంబు లేకుండఁ బాకవిమత, విమతుఁడాలోచనములేని వెడఁగునీగి.

* (విదర) విదురు వెల్లిపొద-విదురు-(రాల్చు) ఇచ్చు, వెల్లి= తెల్లని, పొద-కల్పకము.

క. వలదన్న పానిఁ గినియును, వలయు ననినవాని మెచ్చి వస్తువు లొనఁగుం
దల తోఁక లేనియోగుల, *ములుచఁదనంబున నురారి ముగ్ధుం డగుచున్.

గీ. కొల్లచనినరీతిఁ గుంభినిగర్భంబు, నందు నణఁగినట్టు లనురవిభుని
వసువినరము లెల్ల నిషుమంత యినుమంత, చిక్కె వేగుఁబోక జుక్క లనఁగ.

క. గణికాజనవందితుఁ డగు, మణిహస్తునిలీల రిత్తమానిసి యగుచుం
గుణవప్రాయుండై సుర, గణవిద్వేషఁడు గీర్భుఘనమై(?)యుండున్. ౬౧

గీ. బేలునీగిచేతఁ జేర్చినమున్నింటి, విత్తరాసులెల్ల రిత్తయైన
యోగమునిధనము లాగించుటకుఁ బూనె, నసురలోకభర్తయాక్షణంబ.

గీ. అంటుదాఁకినఁబోవుసిద్ధాంజనంపు, మూలికయుఁబోలె నభ్యాసముక్తమాటఁ
బనికిరాదయ్యెయోగప్రభావగరిమ, విధియప్రతికూలమైనచో వెరవుగలదె.

వ. ఇట్లమరతరువంచకం బసురవంచానను వంచింది యథాస్థానంబునకుం జని
దానవారికి నల్లెఱం గఱింగించినఁ బ్రహరించి యావిగించిజనకుం డనిమిష
పథిం జూచి యిట్లనియె. ౬౨

చ. విను మమరేంద్ర యీక్షణమ వేలుపుఁగొమ్మలు యక్షకిన్నరాం

గనలును దివ్యవారుణియు గాయకనాయక సంయుతంబుగా

జని తనుసౌరభంబులఁ బ్రసన్నముఖాబ్జసుధాంశురోచులం

జెనకుల దానవాధిపునిచిత్తము మత్తమునేయగాఁ దగున్. ౬౩

గీ. అర్థసంపదలు నిరర్థకవ్యయముచేఁ, గొల్లపుచ్చి వట్టి గుట్టుతోడ

నున్నవానిఁజేరి యెల్లన నవశిష్ట, ధనములెల్ల మీరు గొనుట యొప్పు. ౭౦

వ. ఇవ్వారుణి యవ్వారాశిమథనావసరంబున సుధావిభాగంబుతఱి నాచేతఁబ్ర
య్యకయ్యై కాదె నాకరిపులం జీకాకుపటిచె నిమ్మత్త కాళినిచేత నేతత్ప్రయోజ
నంబు ఫలించు ననుటయు బలభేది జలశాయియానతి నొనరించుటయు. ౭౧

సీ. రత్నంపుమెట్లఁ దోరము లైనవీణెలు సన్నపునరకట్ల శ్రీకిన్నెరులును

గాహళమురజశంఖపణవకింకిణిర్ ముఖవీణలును నాళములును | నాగ

నరములు | దప్పెట్లధరవీణలు నుపాంగములు నావజంబులు | దళకుఁబసిండి

చుయ్యంకులును దేశికుద్ధాంగవిదు లైననట్టువల్ పాత్రలతెట్టువలును ✓

బంచవన్నెలచిలుకలపంజరములు, మరులుగొనివెంటవెన్నాడుహరిణములును

గలిగి పూచినతం గేళ్లగతివిభూషి, తాంగలై దేవతాంగన లవని కరిగి. ౭౨

- గీ. గరుడగంధర్వకిన్నరసురకుమార, వర్గములు *మేళగాఱు కై వడి నిజాను
కూలవృత్తిఁ జరింపఁ జూరనయన, లనురకులనాధుపట్టనంబవుడుసాచ్చి.
- వ. విహరించునమయంబున. 2౪
- సీ. ఉన్నయట్లన యుండి యూరక మధుమాన మఖిలాభిరామమై యవతరించె
వలయయానములతో మలయానిలంబులుత్రొక్కనిచోటులుద్రొక్కదోణఁగ
వలరాజు నెలరాజుఁ జెలికాటుతనమున నిఖలమోహనలీల నెళపుఁగొనిరి
మరలఁ బ్రాయమువచ్చెఁ దరులతావితతికి మగువలతోపంపుమరులు మానె
గోఁకెవారిణినివారిణంబుఁగొమ్ముచిప్పి, చంచువునుజంచువునుగూర్చెనంచజోడు
తాపనులబ్రహ్మచర్యంబు తావుదలరె, నదృష్టోదయమగుమాధవాగమమున.
- వ. అంత నొక్కకందువం బురందరప్రేషిత లగుయోష లశేషనరంభనము
జ్వంభితలై మురజంబులపై వెచిన బిరుదచామరంబులునుబూదండలునుట్టిన
దండియునుబురోపీథిమొరయుమలహరులుగలిగి వెలిహజారంబుననిండు
కొలు వై యుండినదానవమండలేశ్వరుం గని యతనికనునన్న సుచితస్థానం
బుల నాసీన లై దేవా యీవచ్చినవార మెల్ల మును నల్లనేరేడుప్రాని
కింద నీడలం గ్రీడించువారలము గంధర్వులకును మాకును సంబంధగం
ధంబు గల దలఘుతరప్రచారం బగునీకీరిసారభంబు నాఘ్రాణించి శీఘ్ర
వేగంబున ద్విరేఫంబులం బోలె నేతెంచితిమి మమ్ముం గరుణించి మాయా
టపాటలు పాటించు మని వీణియలు తాటించి. 2౬
- క. అపాతమధురగీతక, లాపంబున శ్రుతులు దనిపి లాస్యవిలాస
శ్రీపరిపాకమునఁ ద్రిలో, కీపతిడెందంబుఁ గరచి కేళీపరలై. 2౭
- క. నగవులఁ జూపుల మాటలఁ, దగవులఁ గందర్పశాస్త్రదర్శనముల నా
జగదేకత్యాగికి వా, రగణితపరమానురాగ మమరించుటయున్. 2౮
- గీ. నగరుణోన రొక్కనాడెంబు లేకుంట, యెఱిగి హంసదైత్యుఁ డిచ్చెవారి
కన్న దనియ హరికటకకేయూరకి, రీటవదకవలయకొటు లెల్ల. 2౯
- ఉ. ఇచ్చిన మెచ్చి పల్కి రనులేశ్వర యేటికి మాకు నీగి మా
వచ్చుట నిన్నుఁ గొల్పుటకు వచ్చుట యిచ్చక మింత లేదు మా
ముచ్చట దీరఁ గొన్నిదినముల్ భవదంఘ్రులు నేవచేసి నీ
సచ్చిన నాగవాసములనంటున నుండెద మన్న నాతఁడున్. ౩౦

- క. ఆమేశముతో నిట్టను, భామామణులార యీగివని యెంత నుముం
గామించి కొలువ వచ్చితి, రే మంచిది యయ్యె నిలువుఁ డిచ్చోననుచున్.
- వ. వారలకుఁ బూర్వావశిష్టంబు లైన యష్టాపదవిశేషంబులు పరామర్శించి
పేరుపేరివరుస మేలువెచ్చంబునకు నిచ్చి వియచ్చరంగరోపమంబు లగు
విడుదు లొసంగిన నాకపటనటీనటఘట లాపుటభేదనంబున నిలిచి యప్పట
ప్పటికి నప్పిళితాళికి నుల్లాసంబు దెచ్చు పొరపొచ్చెపుటిచ్చకంబుల మెచ్చు
వడయుచుఁ దొడిమ విడిచినయర్థాదుఫలంబునుంబోలె సర్వసేవకనమూ
హంబునందును నిర్వాంఛితుం గావించి సేవించి రయ్యవసరంబున. ౮౨
- క. మదనుని యాటవభాణము, మదిరాకన్యకకు మేలుమానిసి యై యా
మొదలిటివేలువుదొర నద, మదమగుఁ దుదలేనిరతుల మాపునేపున్. ౮౩
- క. రాగాంధుఁ ద్యక్తబాంధవు, భోగాంబుధిమగు నస్రపుని విడిచి నిజో
ద్యోగంబు లుడిగి వెలవెల, నైగడిస్తీమలకుఁ జనిరి యాపులు హితులున్.
- వ. పరివారంబునుం బరిహృతజీవితం బగుటఁ బలుదెఱంగుల సంతరంగంబులం
బొక్కుచు దిక్కటకంబు లధిష్ఠించె నిట్లు. ౮౪
- సీ. చివికి రూపఱిపోయె నవరత్నమయశతాంగములు వానల నెండగాలిఁదూలి
గజహాయంబులుగడ్డిఖాణంబులెఱుంగకనాఁడునాటికిఁదొంటిపోఁడిముడిగె
బంగారుప్రతిమల ప్రతివచ్చు ననవచ్చు నుడిగంపుఁగొమ్మలు బడుగు లైరి
దండనాయకులు మిత్రములు నీతిజ్ఞులు గురువులు దిటదప్పి కొంచెపడిరి
మధుమదాయత్తుడై మేనుమఱచిమదిర, నంటువాయఁగనీకపుష్పాస్త్రవిశిఖ
శిఖలజంతికతోలులై నచిత్తమగల, హంసుఁడెరగొసయుండునయ్యవసరమున.
- క. తనరాజ్య మెల్ల సీక్రియ, నను వేడుట యూడిగములయందలిజనము.
ల్వినిపింప విని నిశాటుఁడు, తనమదిలోఁదలఁచె వజ్రధరుఁడలఁచుటయున్.
- సీ. ఆకుపచ్చనిచాయ నవఘళింపెడు వేయుహయములఁ బూనినయరదమెక్కి
ధూమావృతానలద్యోత మై స్థిత మై యుంపతో నశనిధ్వజంబు గ్రాల
హరిచందనాల్చి మగుప్రకోష్ఠము గల పిడికిటఁ బట్టినభిదుర మమర
హంకిరిట కేయూరతులాకోటికంకణాదులకాంతి కడలుద్రొక్క
నలఁచి నైచినహరిచందనంపువలపు, ప్రబలినలుదిక్కులందునుగుబులుకొనఁగ
దివ్యమాల్యాంబరాదృతిభవ్యమూర్తి, మహితంబున కేతెంచెమఘపుండపుడు
- క. ఏతెంచి తగినవిధమున, దైతేయాధీశుఁ గాంచి తత్పదములపై
భూతలము మ్రోవమ్రొక్కిన, నాతండ త్యాదరమున హావలదనుచున్.

వ. ప్రత్యుత్థానం బొనరించి యాదిత్యపతిం గౌగిలించుకొని యాతిభ్యంబొసంగి
తభ్యంబులు హితంబులు నైన వాక్యంబులు గొన్ని వక్కాణించి పిళిత
భుక్కులశ్రేష్ఠుం డిట్లనియె. ౯౦

శా. అన్నా యన్నలుఁ దమ్ము లైనమిము ము న్నాజ్ఞేపము ల్పల్కి నే
నిన్నా శ్శేలితి మూఁడులోకములు మిమ్మేప్రార్దుఁ గారించితిన్
వెన్నుం డుగ్రుండు నల్వయు న్ననుచుబల్వీళ్లాఁగితిన్ లోకర
క్షొన్నత్యంబున కోప భోగములయం దాసక్తి గొంటిం గడున్. ౯౧

గీ. ప్రాజ్ఞుడవు నీవు నయకళాప్రౌఢమతివి, యాబృహస్పతిసీకూర్చునాశ్రితుండు
తాల్గిలవాడ వోవుదు ధరణిభుజగ, సదననాకంబులొక్కట నవదరింపు.

క. ఏకాతపవారణ మగు, లోకత్రయ మేలు మసురలోకమును మరు
ల్లోకము సరిగాఁ జూడుము, నాకాత్తుండ వగుచు నుండు నాకాధీశా. ౯౩

గీ. అరినఁ గపటనాటకారంభనిపుణుండు, నేఁడు చిక్క *మత్తి కాఁడు నాకు
ననుచు వజ్రి దలఁచి హస్తాబ్జముకుళన, శాలి యగుచు దనుజపాలుఁ బలుకు.

మ. తపముల్ నేయుచు ప్రస్సిక్రుస్సి విపినాంతర్వాసులై పద్మజ
త్రిపురధ్వంసులచే వరంబు గొని దైతేయాఁచే జచ్చున
ట్టిపలాదుల్ నినుఁ బోలఁగాఁ గలరేఁ కంటి న్నారించందంబు నీ *
యపరిక్షీణపురాతపఃఫలము లత్యైశ్వర్య మిచ్చెన్ దగన్. ౯౫

గీ. ఒకని తెరువు ననక యొకని నొప్పింపక, సకలలోకములును సాధ్యపఱచి
యేలుచున్న నీదులీలావిభూతికి, దలఁకి రచ్యుతాదు లలఘుచరిత. ౯౬

క. ఏనుఁగువల్లం బేడిక, పైనునిచిన తెఱఁగు గాదె భవదురుబాహు
స్థాని సుఖమున్నరాజ్య, శ్రీనాపై నిలుపుటెల్ల జితశత్రుబలా. ౯౭

వ. అటులేని యు భవదీయచరణస్థరణంబునఁ గృతకృత్యుండనై దేవరయాన
తిచ్చిన ప్రకారంబున నవికారవిచారుండనై నచరాచరం బగు నీజగత్త్రయం
బుం బాలించెద †గ్రేడించి చనిన దనుజకుమారవర్గంబు నిసర్గన్నేహంబున
రప్పించి తత్తజ్జీవితంబు లిప్పించెద మీర లిచ్చానురూపంబు లగువిభవకలా
పంబుల నాపొవుచు నెడనెడఁ ముదీయం బగునడవడికి వెడఁగుఁదనంబు గలి
గిన నుడిగించుచు సుఖం బుండుం డని యాఖండలుం డతనిచిటికెన ‡వేలి
కీలితమణిశలాకాశకలం బగు ముద్దుటుంగరం బొసంగిన నంగీకరించి రాత్రించ

రపంచానను నభ్యంతరంబునకుం బోవ విన్నవించి తదీయం బగు పంచానన
ప్రీతంబున వసియించి.

౯౮

క. ఉరగుల సురగాలయమున, ధరణి సరశ్రేణి దివిఁ ద్రిదశవర్గము దొం
తరగ యథాపూర్వస్థితి, హరిహయుఁడునుచుటయు బ్రహ్మకద్భుతమయ్యెన్.

క. శూలధరుఁడేలెఁ గైలాసశైలదుర్గ, మజ్జనంభవుఁడుండె నత్యస్థలమునఁ (ను
గూర్చివై కుంఠుఁడమరెవై కుంతమునను, దానవకృతాంతరాయముల్లగుటయు

క. యాగపురోడాశము లను, రాగంబుల నారగించి ప్రబలబలభుజా
భోగములు సూచుకొనుచు, నేగన్నులవేల్పుఁబొదివె విమధశ్రేణుల్.

క. దేవవిరహితము లగుదే, వావనధస్థలము లెల్ల సహరహ మమరా
ర్పావిభవపూరితములై, భూవలయంబున కొనంగె భూరిసుఖంబుల్.

క. వానపుకతమున విగత, త్రాసములై ముజ్జగములుఁ బ్రమదము నొందెం
గానరసమమతి యగురా, కాసులగమికాఁడు మదవికారాజ్ఞతుండై. ౧౦౩

క. మదిరయు మదిరాదేవియు, మదనాహవతంత్ర విధికి మర్తముఁ దెలుపం
బదియైదువత్సరములా, త్రిదశారియుభోగకాంక్షఁ దెలులక *యుండెన్.

సీ. అష్టావళిష్టంబు లానవా లొకకొన్ని చక్కెరపానకా లొక్కకొన్ని

● వచ్చితేనెలుగాఱుఫలములొక్కొక్కొన్ని కొన్ని దివ్యామోదకుసుమసరము
లేణమదంబును నిందుఖండంబులుఁ గలపినపూతపింగాండ్లు గొన్ని ✓

✓ యుఃహవ్యననూఁదిననుడువీధిఁదాఁకుదివ్యాంబరంబులుగొన్ని యనుముహూర్త
మును బరంపరగాఁబంపుననిమిషేంద్రుఁ, డూడిగవుఁగతి యలచేత మేడలోనఁ
గ్రీడలాడుచునున్న యక్షీణమదన, రాగరసమత్తమతికి నారాక్షసునకు.

గీ. హరములును జతుర్విధాహరభాండ, నికరములుఁబచ్చికస్తూరినికరములును
ననుచు లోనికి రాజయోగ్యంబులైన, వానిఁ దెంచేపగాఁగ దైవతవిభండు.

గీ. విభుఁడు చెప్పినవానిలో వృత్తవైరి, దానపులకునె కడు నెగ్గుండలఁచుఁ గాని
నాకమునకును దక్కిన లోకములకు, నాదృతానందసౌందర్య మందఁజేయు.

గీ. వేటలాడించుదుర్యోతవిధులుదెలుపుఁ, గామశాస్త్రరహస్యసంగతులుగఱపుఁ
గానినీతికిఁ జొరసిఁడు దానవేంద్రుఁ, గూల్పబొంది వసించిన కులిశపాణి.

వ. అంతఁ గొంతకాలంబు చన్నపిమ్మట మరుత్కాంతం డేకాంతంబునకుశాం
బురి నాకర్పించి మహామాయా నీవు మాయనుమతంబున సంతిపురంబునకుం

జనిమదిరాకన్యకనయ్యన్యాయవర్తికడంబ్రవర్తింపనీకతొలంగిదూరంబుననఁ

దన వెంబడిం జనుదెంచిన యాక్రించుడెందంబుఁ బ్రవేశించు మనినొడివిన
నప్పడంతయు వేల్పుమెఱియని వీడుకొని క్రీడాభవనంబు సొచ్చి వియచ్చర
పతి తన్నుం బనిచినపని సఫలంబు గావించుటయు. ౧౦౯

ఉ. నోరును నోరుఁ గీల్కొనఁ దనూలతయుం దను*వల్లిబిల్లియై
కూరిచినట్టు లుండఁ దలగోక యెఱుంగక పుష్పబాణుపె
నోబ్బరున సీధుపానమున బుద్ధివిదూరత నిద్రవోవు ర
క్షోరమణుం ద్యజించి జరగు న్నదిరాంగన సంగమారయై. ౧౧౦

గీ. ధనమురాజ్యంబుఁదనకొఱకునెత్త్యజించి,మాటునేతలెఱుంగకమార్పురకును
బ్రియముచెప్పిచరించునాప్రియునిబాసె,మదిర పాతకములకెల్లఁగుడురుచెలువ

క. దానపుఁడు మేలుకని మది, రాసీరజవదన గానరామి కులికి నా
నానిలయాంతరములకుం, దానె యరిగి వెదకు హృదయతాపముతోడన్.

క. వచ్చినచోటికిఁ గ్రమ్మటి, వచ్చుం బూదోట సూచి వచ్చుఁ బ్రియముతో
నెచ్చెలులనడుగునడుగుల, మచ్చమరయునొఱుఁదెరలుమలఁగుంగలఁగున్.

వ. ఇవ్విధంబున నవ్విబుధారి వధూవియోగ ధూమధ్వజదండవ్యామానమాన
సుండై యానిశానమయంబున నసమనయనకతోరకంతకుహరఘటితహాలా
హలఘుటికాచటులం బగుకటికిచీకటిని నిశాచరుం డగుటను నిర్భయుం
డగుటను నెఱి దప్పక గుప్పనం బ్రాకారలంఘనం బాచరించి చరాచర
విలోచనభయద జ్వాలాకరాళం బగుకరవాలంబు దక్షిణకరంబునం జలిపిం
చుచు విలపించుచు నుత్తరాభిముఖుండై తత్తనూసారభంబు పులుగునొడు
వఁ గడువడి నడువం జొచ్చె నిచ్చట, ౧౧౧

క. మానవతి దలఁగి పోకయు,దానపుఁ డట చనినవిధముఁ దా నెఱిగి మహా
సేనలతో వెన్నాడె బ,లానలజలధరము ప్రహసితాననుఁ డగుచున్. ౧౧౨

మ. చరణాంభోరుహయావకాంకములు భూషాస్తస్తమాణిక్యముల్
తరులగ్నాంశుకఖండముల్ పథిలుతద్ధమ్మిల్లమాల్యంబులున్
సరసాంగచ్యుతగంధకర్దమ మలోలస్వేదసౌరభ్యముల్
తరుణీరత్నము చన్నత్రోవఁ దెలిపెన్ దైత్యాన్వయస్వామికిన్. ౧౧౩

క. విఘటికలోపల సురపుర, విఘటనలంపటుఁడు గాంచె విమలతరసుధా
లఘుజల మధరీకృతపం, కఘనము మానససరశ్చిఖా శేఖరమున్. ౧౧౪

సీ. వినవచ్చె దవ్వుల వెక్కి వెక్కి యొనఱు పరిచేవనధ్వని పాటపాట
నావిలాపములోన హృదయమా యను విధృప్తపాలంభనవిధము దోచె

- నాదూటుమాటలయంత రాంతరములఁ బొడకట్టె హంసుఁ దా విడిచిరాక
తత్తదుక్తులపిటుందన హంసుఁ డిఁక నేమియానొకోయనుమృషాహ్లాదభాష
లెనఁగెనెంతయునాలించియనురభర్త, కంటిఁగలకంతిననుచునుత్కంఠ మెఱయ
నుట్టిపడ్డట్టు చెట్టుననుండి దిగిన, కరణి నయ్యంతియగ్రభాగమున నిలిచి.
క. వెఱవకు మిఁక నే వచ్చితిఁ, దెఱవా నెఱవాఁడినూది దెగిపాఱని యీ
కఱకుంజీకటి వచ్చిన, కఱటివి నిను దూఱ మాకుఁ గలవే ఫలములే.
- ఉ. ర మ్మని చెట్ట వట్టుకొని రాజముఖి గురివెందతీఁగమొ
తమ్ములయింటిలోపలికిఁ దారిచి కూరుచుమాటలాడి నె
య్యమ్మనఁ గౌఁగిలించుటయు నానుదతీతిలకంబు వల్కు భే
దమ్మనఁ దల్లడిల్లెడువిధంబు ప్రవృద్ధము చేయుచుం బఠిన్. ౧౨౦
- మ. వినవయ్యో దనుజాధినాథ త్రిజగద్వీరా నినుం గూడి నా
యనుజవ్రాతముఁ దల్లిఁ దండ్రిని వయస్యాకోటలం బాసి కం
తునిశాతాశుగతపచిత్త నగుచుం దొట్టిల్లు పెల్లన్ ఫలిం
చె ననుం జంపఁ గడంగినాఁ డఁట నునానీరుండు క్రూరోద్ధతిన్. ౧౨౧
- ప. తత్ప్రేషిత యగునొక్కయోష నిజభూపావిశేషమరీచిగంఢూషితాజాండ
మండలంబుగ మనక్రీడించుమేడకు వచ్చి మీరు విచ్చలవిడి నిద్రించువేళ
ననుం గనలి చూచుచు నోమచ్చెకంటి నీ విచ్చట నునికి వియచ్చరపతియి
చ్చకు వైరస్యకారి దూరంబు చనుము చనకున్న నిన్నుం దునుకలు నేసి “నీ
కతంబున నపాకృతరాజ్యభారుం డగుదానపవీరు నుదారోత్సవంబులఁ ద్రిజగ
త్సామ్రాజ్యపూజ్యం జేయు”నిదినిక్కంబ యని చక్కం జాగిపోవుటయుఁ
గపటనాటకసూత్రధారుం డగుజంభారిసంరంభంబునకుం గలంగితిం గాక
నీకిచ్చినప్రాణంబు నొండుకడం జొనువుదునే వినుము. ౧౨౨
- క. సురనాథుతోడ వలవని, విరసత మనకేల నీడు విమలతరహృదం
తరమందిరదీపికనై, పొరయింతు నపారసౌఖ్యములు ముఖ్యగతిన్. ౧౨౩
- ప. నీవు ప్రాణాయామపరుండ వగుము పవనపరంపరాప్రవాహసౌపానంబులు
మెట్టి నీడెందంపుం గందువకుం జని యనిమిషపతికిం గన వశంబు గాక
యశోకానందంబు నొందెద ననుటయు నాకుటిలకుంతలనట లెఱుంగక
నికాటపతి తద్వచన ప్రకారం బాచరించుటయు. ౧౨౪

“...” ఈచోట నేదో కొంతలోపించియుండును.

- క. మదిరాకన్యక హంసుని, హృదయంబున నిలిచె సురమహీధరగుహలో
మదభుజగయువతి క్రుమ్మరు, విధమున లుబ్ధసక్త విత్తములీల. ౧౨౧
- క. హృదయముచొచ్చిన మదిరా, మదచేష్టలచేత మేను మఱచి ప్రబోధా
భ్యుదయరవిగ్రంక హంసుడు, నిదురయుఁ బోఁజొచ్చె నిజ్జనీలుచునచట. ౧౨౨
- క. కొండంతమేను బూడిద, పండుగ నిలఁ బొరలిపొరలి ప్రబలనిజభుజా
దండము తలగడగా నా, ఖండలరాజ్యాపహర్త కడు నిద్రించున్. ౧౨౩
- క. నిద్రాసమయంబున నా, యుద్రిక్తస్వాంతః డిచ్చునూర్జులవడి సా
ముద్ర జలంబులు ఘూర్ణిలు, నద్రులు గంపించు ధరణి యట్టిట్టు వడున్. ౧౨౪
- క. మును వెన్నాడినసురపతి, యును నచటికి వచ్చి వానియునికిఁ గని మనం
బున నలరియు బెగడెఁ దదు, గ్రనిబిడనిశ్వాసపాతకంపితబలుఁడై. ౧౨౫
- గీ. వజ్ర వేసఁ దనదువజ్రంబుడైత్యేంద్రు, మేనుగొండఁదునిమి మెఱయఁదలఁచి
యదియు దాన వేంద్రుఁడొదవించునిశ్వాస, మారుతాభిహతులస్త్రానుపడియె.
- క. ఆచంద మెఱిగి ఫాలవి, లోచనజలజాతపత్రలోచనవాణీ
లోచనచకోరచంద్రులు, వాచాలము లైన దివిజవర్గంబులతోన్. ౧౩౧
- వ. అచ్చటకి వచ్చి మచ్చరంబున నవ్వియచ్చరపరిపంథిపై శూలచక్రదండం
బులు ప్రయోగించిన నవి యవిరళవేగంబున నయోగవిద్యావిదుం
దాఁకి కాఁక యుడిగి శివీవప్రసవమృదులప్రసారంబు లగుట యుద్రిజగం
బులు విన్ననయ్యె యోగానలతప్తంబు నుత్తప్తనువర్ణవర్ణంబు నగునతని
యంగంబున ఖంగుఖంగు మనునినదంబుల కాని సప్తధాతువులుం బాతు
కలంగుట కానంబడదయ్యె నయ్యెడ. ౧౩౨
- క. లోకత్రయవిజ్ఞానక, శాకుళుం డైనయాదిలక్ష్మీవతి తీ
వ్రాకారు వాయువుం గని, క్రేకంటం జేరఁ బిలిచి కృపవెట్టుటయున్. ౧౩౩
- వ. అతండు పాష్ట్యాగనమన్మృతచతురుం డై వుండరీకాక్షునకి ట్లనియె. ౧౩౪
- గీ. దేవ పనిగొమ్ము నాకు నీసేవకునకు, నేడు ఫలియించె దవములు నీరజాత్మ
యెద్ది పనిచినఁ గావించు నెదురులేని, క్రీడనంబున వివారితఁ గీర్తి గాఢతు.
- చ. అన హరి వల్కు నోపవన యంతటివాఁడవ నీవు యోగని
ద్ధి నితని మేను నొవ్వదు మదీయసుదర్శనతీక్షణధారచే
మనసిజవైరిశూలమును మాటుమణంగె నిరించిదండము
న్వనట మునింగెఁ జేడ్వడియె వానవువజ్రము కంటివేకదా. ౧౩౬
- వ. ఉపాయంబునంగాని యపాయకరం బగునీనురారిశరీరంబుచిరుంగడుమెఱుంగు
గు మెఱచి యడంగు తెఱుంగున నీ వితనియంతర్గంగంబు సాచ్చి మర్కంబులు

గ్రొచ్చి సంధులు బంధించి పలుకులు వాకట్టి బలంబు వోడట్టి *ద్వితీయ భంగిం జేయు మనిన నతండు నట్లచేసె ననురేళ్ళకుండును ననువిదూరుం డయ్యె గావునఁ బగవారిం గలసి వర్తించుతుచ్చవర్తనం డపక్షిరి రాకకు నైశ్వ ర్యంబు పోకకు నెదురుకొని యుండుం గావున. ౧౩౭

గీ. †హంసునంతవాని కత్తెఱం గైనచో, నితరదనుజకోటి నెన్న నేల
మీఁదు దెలిసి వేల్పు మేలాటములు మాని, నిలువవయ్య కీర్తి నిలువవయ్య.
గీ. తండ్రి జంపినపగవాని దానవేంద్ర, నమ్మకుము తక్కురాజుల నమ్మరాదు
కృత్య మంతయు మాయందగీలుకొనఁగఁ, జేయునీకు నభీష్టంబు నేయవాడ.

:— ప్రహ్లాదుడు దేవతలపై విరోధించుట. —:

క. అని పలికినఁ బ్రహ్లాదుడు, తనమది దేవతలమీఁదితల పుడిగి సుధా
శనవిమతమతము గైకొని, పెనిచె విరోధంబు సాధుబృందము మీఁదన్.

సీ. నిష్పచ్చరం బయ్యె నిర్జరేశానక్తి పావకుచేపట్టు పట్టు వదలె
శమనంబుఁగనియొడచ్చమనుమీఁదితలంపుకోణపువక్షంబు గుంటవడియె
బాశపాణిస్త్రీతి పలుచన యై తోచె గాలిపై నెయ్యంబు †తీలు పడియె
ధనదానురాగంబు దవ్వలఁ దలచూపె శంకరప్రణయంబు క్రంకువడియె
దాపనులమీఁదితగులంబుతటిఁగవైష్ణ, వాగమంబులతరితీపు బాగుదప్పె
గుటిలదానవనిర్దిష్టకుత్సితప్ర, చారపారగుఁ డైనదేవారి కపుడు. ౧౪౧

క. కరుణార్ద్రవీక్షణం డై, హిరణ్యకశిపుప్రసూతి యేకాంతమునం
బరమాపు లై సరాక్షన, పరివృథులం బలికె వినయపరిచితఘణితిన్. ౧౪౨

క. పెద్దతీకంబున మును మా, పెద్దలకును వేల్పుకులముపెద్దలకు మహో
ద్యద్దాంతికాంతికర మగు, నిద్రపునీపలుకు మానసియము గాడే. ౧౪౩

సీ. సంవర్తసమయభీషణవజ్రవజ్రభఘోష మై పటుహయహేష మగుచు
నస్తానిలవృంధనంధిబంధవిభేదవేగ మై నిర్భరోద్యోగ మగుచు
ఫాలల్లోచనఫాలఫలకకీలివిశాలతేజ మై శౌర్యనిర్వాహ మగుచు
శమనకటాక్షవీక్షణపాతనన్నాహఘోర మై యాయుధోదార మగుచు
నాదుమూలబలంబు నానాదిగంత, రాశముల వేరుపాటి యుత్తాల మైన
నేమి నేయంగ నోవుదు రెంతవారు, నాదివామననిభ వామనాభిధాన.

గీ. నిష్కమీఁది నిపుణుకప్పెల్ల నొయ్య నే, పార నూఁది యూఁది ప్రజ్వలితము
చేయు హాగిమి యనఁగఁ జిక్కులన్నియుఁ బాపి, నామనంబు దేర్చిలోమహాత్మ.

*ద్వితీయభృంగిం. †హంసుడంతవాని. ‡తీలిపడియె. || బాశి.

- క. *నలుంగనికాలంబున నే, నెలుంగక దుర్బుద్ధి నైతి నెఱిగినతటి మీ
రెలుకవడఁ దేల్చినప్పుడ, మఱి యెలుంగకయునికి గలదెమాన్యవిచారా.
క. గెలిచెద భూమివలయము, గెలిచెద బలినద్రతలము గెలిచెద దివియున్
గెలు పనఁగ నెంత యుద్య, ద్బలు లగుమీప్రాపు గన్న బలవంతులకున్.

—: ప్రహ్లాదుడు శ్రీవిష్ణువుపై దాడివెడలుట. :—

- క. ఆయుధములు కంకటములు, నాయిత్రముచేసి దండయాత్రకు మీమీ
దాయాదులఁ గూరిచిఁకొని, వేయరుగుఁడు సకలదిశల వెంబడి మీరల్ గరహ
నీ. అని రాక్షసకుమారుఁ డర్హ గుణంబులు విడిచి దుర్జనబుద్ధి వివశుఁ డగుచుఁ
దామనవిక్రియాస్థగితచేతస్కుండై యాఁగాము లెలుంగక యవఘళించి
త్రిజగత్కుటుంబియై దీపించుగోపాలదేవునిపై వైరదృష్టి నిలిపి
తనతండ్రిఁ బట్టి చంపినవగ యీఁగుదు నీఁగకుండిన నన్ను నీఁగ యనరె
యనుచు శ్రీహరితనువులై యతిశయిల్లు, విప్రులకు ధేనువులకును వేదములకుఁ
బుణ్యతీర్థంబులకు నెగుల్పొడమఁజేసె, జన్యజనకంబు లేకలక్షణము లరయ.
వ. ఇట్లాహ్లాదభరితాంతఃకరణుండై ప్రహ్లాదుండు వామనుపలుకులయెడ సాద
రుం డగుచుఁ దత్సహితంబుగ నమరాహితులం దమతమయింద్లకుం బోవం
బనిచి యనువినప్రవర్ధమానస్పర్థానిర్ధౌతప్రణయహృదయుండై యయ్యద
యుండు జగత్త్రయగిళినోత్సాహంబున నుత్సేకంబు గైకొని యుండి యుండి
యొక్కనాఁడు. గాఁ

- సీ. తొడిమలూడిన జరద్రుమపుష్పములు వోలెఁ జదలఁ దారలు జలజలన రాలఁ
గ్రొత్తమెత్తిన యార్ద్రకుడ్యరేఖలు వోలెఁ జేఁబెత్తి దిక్కుల బీట లెగయ
నమ్మెట నడిచిన సంతప్రలోహపిండమువోలె మిణుంగులు లుమియఁ దరణి
ధరణి పల్లాఱుఁ గుమ్మరిసారెయును బోలె గిరగిర నడుగక తిరువుగొనఁగ
గిరులు గోలాటమాడ నయ్యురగలోక, మురక వ్రేళ్ళకుఁ బెకలంగఁగఁజుటనుర
నమరసంరంభియై ధేరి చఱవఁజేయ, నందుఁగ్గండయ్యభాంకారకందళములు.

- సీ. అశ్వరక్షకులార హయరత్నముల నెల్ల బల్లనకట్టుఁడి పాటవమున
మాశంతులార సంఖ్యాళించి ఘనవతాకంబు లెత్తుఁడు మత్తకరులమీఁద
సారథులార శస్త్రధ్వజంబులతోడ మెలవుఁడి రథము లచ్చలము మిగుల
భటులార కదలుఁడి చటులకార్దుకలతాజ్యాఘోషములు నభఃస్థలముప్రింగఁ
ద్రి భవనాభీలభుజశక్తివిభవమెనఁగ, దండయాత్రాభిముఖుఁడయ్యెదననుజభర్త
యనుచు ఘోషించిఁ రిభమునందధిపసించి, రాజపురుషులుఘంటికా రావమెనఁగ.

ద దివిఁ బేవగణంబు లెల్ల వణఁగన్ ధారాధరాకారుఁ డై
కదలె న్నృశ్చికరోముఁ డుగ్రవిచరత్రవ్యాదయాభంబుతోన్. ౧౫౮

ఉ. భూరిబలప్రతాపములఁ బొంపిరివోపుచు శూలహస్తుఁడై
హరిసువర్ణవర్ణము శతాంగమున న్నిలసిల్లి గాఢనం
చారఘనాఘనధ్వనులచందముఁ జూపెడు బృంహితంబు లిం
పారుమతంగసంభవనహస్తము గొల్వఁ జనెన్ స్ఫలీంద్రుఁడున్. ౧౫౯

ఉ. అత్యుత్తైర్యసంపదయు నద్భుతశౌర్యము నింపుమీఱఁగా
రాక్షసకోటి గొల్వ మదరాగము మోమున నిండ నాసహ
స్రాక్షసరోరుహాక్షనిటలాక్షుల గెల్చిన మేటిజోదు ధూ
మ్రాక్షుఁడు పోరికి న్నెడలె నద్రినిభద్విపవాహనంబుతోక. ౧౬౦

క. కాక్షేయపాణియై కపి,లాక్షుఁడు చనఁదొడఁగె యీణి యల్లాడంగా
నక్షతబలమున నార్వే,లక్షీణము లై నహయము లాగుబుచ్చికోనన్. ౧౬౧

ఉ. కంకటముల్ ధరించి శరకాండధనుర్ధరులై కిరీటు లై
కంకటకాలకేయు లవికారరణోత్సవమత్సరోగ్రు లై
యంకముఁ గోరి యేగిరి భయంకరశంఖరవంబు దివ్యకూ
లంకవఁ గ్రీడలాడునబలాజనముం దలఁకొందఁ జేయఁగన్. ౧౬౨

సీ. దిగ్గజంబులఁ బట్టి తివియంగఁ బోనూకఁ జాలినమదసామజములతోడఁ
బవమానవేగంబు నవమానముగఁ జూచి పరఁగు నాజానేయహరులతోడఁ
గేతనానిలసమాకృష్టతారకము లౌ రమణీయరత్నరథములతోడ
నఖిలాండకోటుల నటచేతికిని దెచ్చు చటులరాక్షసవీరభటులతోడ (డఁ
విమలముక్తానుయాతపత్రములతోడఁ, గమియఁబొదివినవింజామరములతో
గ్గాలదంష్ట్రుండు రథమెక్కి కదలె దిగ్వి, జయమనీషావిశేషవిశాలుఁడగుచు.

ఉ. శలబరదీర్ఘజిహ్వలు విశంకటకంకటగర్భితాంగు లై
కంబుమృదంగగోపదనకాహళకాన్యరవంబు లేక మై
యంబుధిసీటు దాటుగొన నాజకి నేగిరి రాజమార్గమ
ధ్యంబు తురంగచంక్రమణధారలఁ జూర్ణముగాఁగఁజేయుచున్. ౧౬౩

క. వికటబలశూర్మకర్ణులు, ప్రకటబలోపేతు లగుచు భద్రేభశతా
ధికషట్పహస్తములతో, వికసితవదనాబ్జు లగుచు వెడలిరి యనకిన్. ౧౬౪

ప. ఇద్విధంబునసధికబలపరాక్రమవిధేయులగు యాతుథానవీరు లుదారాకారు
లై చతుర్విధశృంగారభంగీతరంగితనిజాంతరంగు లై సంగరరంగంబునకు వెడల

నంగలించు రాక్షసపుంగవు నాగమనంబుఁ గోరుచు హజారంబుకడం బవు
జ్జుఁ దీర్చిరంత.

౧౬౬

సీ. వరరత్న కుండలద్వయరత్న దీధితి గండస్థలంబులఁ గప్పకొనఁగ
నంగుళీయకకిరీటాంగదహారాది భూషణంబులతోడఁ బాలుపుమీటి
పింజించికట్టిన కెంజాయవలిపంబు మొలనూలికాంతలముసుఁగుఁ దివియఁ
గర్హారకుంకుమాగరుదర్పసారాంకమృగనాభిపంకంబు మేఁ దలిర్ప
బిరుదులందియ వలకాలమొరయుచుండ, నలిసనయనలునీ రాజనంబులొనఁగ
ద్విజయయాత్రపై నముద్రేక మొదవఁ, బ్రోదిఁబ్రహ్మాదుఁడాహ్లాదపూర్ణుడయ్యె
సీ. కంకణక్రేంకారశంకులంబుగఁ జేరి రమణులు వింజామరములు వీవ

✓ బంగారుగుదియలు వట్టి పొంగారుచుఁ గంచుకివ్రాతంబు *గజబిజంప
మురజభేరీశంఖనిరుపమధ్వానంబు సాధోధిఘోషంబుఁ బరిహసింప
సంగీతవిద్యావిశారదశాయకస్తుతులు సార్వములందుఁ దోడునూపఁ
జత్రవల్యంకికాసమాసీనుఁ డగుచు, ధవళముక్తాతపత్ర శతంబుతోడ
రాజబింబాస్య లాచారలాజలొలుక, సురవిరోధినుతుం డంతిపురము వెడలె.
వ, ఇట్లు ప్రహ్లాదుండు నిజపురంబు వెలువడి నలుదెఱంగుల దళంబులు బెడంగు
మొఱయఁ జనునప్పుడు ధూప్రాక్ష కపిలాక్షాది రక్షోమంత్రులు తమతమ
సేనాతంత్రంబులతోడఁ గూడి యద్దానవచూడామణిం బురస్కరించుకొని
తిరస్కృతదిగంతదంతిదంతనైశిత్యం బగు భుజబలంబున జగిమీటి యొక
యోజనమాత్రం బరిగి రంత నమరాంతకుండు హేమనగర ప్రాంతమునఁ
బుష్పనరోవరతీరంబున నఖిలబలంబులును విడియ నేమించి యొక్కసుర
పున్నాగమూలంబున విశాలం బగు రత్నకంబళంబునం దాసీనుం డై యున్న
నమయంబున.

౧౬౭

సీ. శ్రయనమాగతజన స్త్రియవస్తువిస్తీర్ణ విశిఖాశతంబులు విశదపఱిచి
హేమకూటంబుతో నెక్కనెక్కం బాడుపటమండపంబు లావటముచేసి
గజఘటకోటి నొక్కట నీరుద్రావించి కట్టుఁగంబంబుల మట్టుపఱిచి
వసేడిపక్కెరలతోఁ బల్యాణములు డించి శ్రమముమానిచితురంగములఁగట్టి
రథవినిశ్చీప్తవివిధశస్త్రములు దెచ్చి, కదియ నొక్కొకతావునఁ బదిలపఱిచి
రఖిల సైనికు లధిపతి యా ననంగ, నేన విడియించి రింగితజ్ఞున లగుచు.

గీ. అనురనందను దోస్త తాపాగ్నిశిఖల, వెట్ట కోర్వంగఁ జాలకఁ తొట్టగిలుచు
నవరవారిధిజలమగున్ డయ్యె ననఁగ, నస్తమించె దివాకరుం డంతలోన.

క. హరిణాక్షీనయనద్యుతి, హరిమణిదశదుత్పలప్రియంభావుకభా
స్వరనైల్యగుణము లన్నియుఁ బరువడి సుగమార్దమహిమఁ బాటింపంగఁ

క. మాసినయద్దంబులక్రియ, గాసిల్లెక్ హరిదిభేంద్రకటభాగంబుల్
వాసి వదలి నలువయు నం, త్రానంజున బుద్ధి గలఁగి తహతహనొండెన్.

క. మొక మడిచినఁ గానఁగలే, కొకవస్తువు నిట్టి దనఁగ నోడిరి లోకుల్
శకలితహరిహయమణికో, రకములలో నణఁగి రనఁగ రాత్రి టివేళె.

సీ. హేషారవంబులు నెఱుంగంగఁ దగుఁ గాని తురగరాపంబులులోఁపవయ్యె
విపులఘోంకారము వ్వినితొలంగుటెకాని తెలియంగరావయ్యెఁగలభటుటలు
చక్రనేమిరవప్రక్రమంబునె కాని తిలకింపరా దయ్యెఁగఁ దేరిపిండు
స్వరమున భటునిపేరయుమాత్రమె కాని దర్శనస్వరసస్థైర్య ముడిగె

దృష్టిగోచర మెల్ల నదృష్టమయ్యె, మిన్ను మన్నును గోవెలవన్నెయయ్యెఁ
గరవటమునిండ నించినకజ్జలంబు, కరణిఁ జీకటి బ్రహ్మాండఘటము నిండె.

క. ఆపంబినతిమిరంబుప్ర, తాపంబున సకలభవనతర్జన మాఁగన్
దీపస్తంభము లెత్తిరి, యావటమండపములందు ననురేంద్రభటుల్. ౧౭౩

సీ. కరచపేటంబుల గాఢాంధకారసింధురకుంభములు వచ్చివెలియఁ జేసి
తారకామిషమునఁ దస్తాక్షికంబులు పలుదిక్కులందునఁజ్జబాఱఁజల్లి
కాఱు తద్దేహార్తముచాయ నవసాంధ్యరాగవిలాసంబుఁ బ్రోగుచేసి
తద్వధదోషంబు తగిలెనో యనమేన మృగచిహ్నగరిమంబుఁదగులుఁగొలిపి
నిగిడఁ గర్పూరపూరపన్నీరసీర, హారసీహారహారిచంద్రాతపములు
వసుమతీచక్రమఖిలంబు వాడుఁ దేర్చు, గైరవప్రియబింబప్రకాశమహిమ.

క. ఈకరణిఁ జంద్రికాపరి, పాకము లోకముల కెల్లఁ బరమానందో
తేనెకంబు నేయ దానవ, లోకాధీశ్వరుఁడు మిత్రులును దా నలరెన్.

వ. ఆనమయంబున సూచీముఖశూర్పకర్ణవికటధూమ్రాక్షకపిలాక్షులు మొదలై
కదలక యేఘ్రద్దం దన్నుం గొలిచి యున్న యన్నిర్జరారులం గనుంగొని
ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె.

ఉ. ముందటికార్య మెద్ది మనముం జతురంగబలాన్వితంబుగా
నిందుల కేగుదెంచితి ముదీర్ణులు మీరలు కర్ణధారు లై

నందడి గాకఁజూడ రిపు సైన్యపయోనిధిలంఘనక్రియా

మందతఁ జూపఁగావలయు మానుషభీషణభాషణోద్ధతిన్.

౧౦౦

గీ. ఎటకు నడువవలయు నిది మీరు తలపోసి, సర్వసమ్మతముగఁ జర్చచేసి

నిర్ణయింపవలయు సీతీశాస్త్రవివేక, శౌర్యనిధులు సఫలకార్యవిదులు.

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండువలికిన మహాహ్లాదంబునుంబొందిబృందారకవిరోధు

లతని నభినందించి దేవా సరేశ్వరుం డగువాఁడు హస్త్యశ్వరథపదాతి ప్ర

ముఖ నకల సేనాసమన్వితంబుగా స్వామ్యమాత్యనుహృతోక్తరాష్ట్రదుర్గ

బలంబు లను సప్తాంగంబులుం గలిగి సంధినిగ్రహయానాసనక్షైధీభావన

మాశ్రయంబు లనం బరఁగు షట్ప్రయోగంబులఁ గుశలుం డై సామ

దానభేదదండంబు అను నుపాయంబులు దత్ప్రయోగసమయంబు నెఱింగి

చతుర్విధదుర్గావనభద్రుండై నిజరాజ్యంబునిష్ఠుంటకంబుగం బాలించి మేలెం

చునది యాకర్ణింపు మినుటయు నాత్రి లోకవినుతుండువారలవాక్యంబులంగీక

రించి సంగరోద్యోగవినిర్నిద్రహృదయుండై శారలఁ బోవం బనిచి తాను

యథోచితప్రకారంబున నారాత్రి గడపె నప్పుడు.

౧౦౧

మ. రజనీపన్నగదప్తమూర్ఖితజగద్రక్షార్థమై పూని పం

కజమిత్రుం డను తుండికుండు దశదిగ్భాగాంతరానోకహ

ద్విజకోలాహలమంత్రము ల్నుడువుచు న్వేగంబ మంత్రింప ని

ల్చె జలేశాంతరపూర్వభూధరమహాశృంగాగ్రపీఠంబునన్.

౧౦౨

—: ప్రహ్లాదుఁ డంగరాజుపై దాడివెడలుట. :—

సీ. అట్లు సూర్యోదయం బైనఁ బ్రహ్లాదుండు జయభేరి వేయించి చండవృత్తిఁ

దురగేభరథపదాతులతోడదై తేయభటసమూహముమహోత్తటముగాఁగ

విజయుండై సర్వదిగ్విజయంబు సేయంగఁ బూని మహేంద్రదిగ్భూమిపాల

పురములకై దాడివోవ నుద్యోగించి కదలి యాత్రేయనగంబునందు (లోన

విడిసి మఱునాఁడు శత్రుభూవిధులు వడఁక, సంగదేశాభిముఖుండయ్యెనంత

సంగభూపతి గజతురంగాదిసైన్య, సంయుతంబుగ నేతెంచె శౌర్యగరిమ.

క. కరితురగరథభూహవ్వాయ, పరివృతుండై బాహుయుగముపక్షయుగముగా

శరచంచునిహతిఁ జించెన్, శరభముక్రియ సంగవిభుండు శత్రుబలంబున్.

క. అంతం బోవక మఱియును, బంతంబున దైత్యబలముఁ బవనాస్త్రహతిన్

గంధులు వేయించె మహీ, కాంతుండు విలయానిలంబు కనకాద్రిబలెన్.

గీ. అంగభూపతి యిట్లు నిజాంగబలము, చెంగఁ దోలిన దానవపుంగవుండు
రోషభీషణమూర్తియై శోష మొందఁ, జేసెనాగ్నేయశరమునఁ దీవుబలము.

చ. అరిబలమర్దనుండు దనుజాధిపపుంగవుఁ డంగ దేశభూ

వరబలము న్నిజాశుగదివాకరపంక్తుల నింతలింత లై
ధరఁ దొరుగంగ నేయుటయు దైత్యమహోద్ధతి కోర్వలేక య
న్నరపతి వాఱ నాతనిధనంబులు చిక్కె నిశాటభర్తకున్.

క. *అర్ధగాధీశవిమర్దన, శృంగారపువితసాబగు చెలు వమరంగా

నంగాలంకృతిబలుఁ డా, చుం గదలెన్ దైత్య రాజనుతుఁ డుద్ధతుఁడై. ౧౮౯
వ. ఇట్లంగరాజభంగప్రదుం డగుదానవపుంగవుం డచ్చోటు గదలి వియచ్చర
వాహినీసమీపంబునకుం జని బలాశ్వ ద్రోణాశ్వ ధూమధ్వజ చంద్రధ్వజ
నుభద్ర భద్రస్రముఖు లైనసముద్రతీరనివాసులగు నాసాధనభూధవులం
జయించి తదర్పితబహుపదార్థపరిబృంహితహృదయోనురాగుం డై యానా
గరకోత్తముండు వియ త్తరంగిణీసముత్తరణంబు చేసి పారియాత్ర గోత్రనవిధం
బున వివిధబలంబులును విడియించి యడరునప్పుడు.

ఉ. సైనికు లెల్ల నానవరసంబులు గ్రోలి మదాంధచిత్తులై

సానుమదగ్రభాగములఁ జందసశీతలచంద్ర కాంతవే

దీనివహంబులందు వడజేటి పథిశ్రమ ముజ్జగించి నా

నానుపమాన సౌఖ్యవిభవాతిశయంబునఁ బొల్చి రచ్చటన్.

గీ. భానుఁ డంత నస్తవర్వతంబున కేగె, దమము ముదిరెదారకములు మింటఁ
దెలివిమెఱసి నెఱసె జలజారి ప్రాక్శైల, శృంగమెక్కి కళలఁ జెంగలించె.

—: ప్రహ్లాదునికడకు దేవరాతుండు వచ్చుట. :—

గీ. అట్టివేశయందు నచటికి భువనైక, పూతుఁ డాదృతార్థజాతుఁ డఘవి

ఘాతుఁ డైనదేవరాతుండు చనుదెంచె, శుక్రశిష్యుఁ డుక్తిశక్తగురుడు. ౧౯౩

వ. ఇట్లుగదెంచి యానీవారముప్పింపచుండు త్రివిష్టవపరిపూర్ణప్రభావటలజటి
లుండై నిశాటపతిం గదియ నతం డతనిఁ బ్రత్యుత్థానప్రణామప్రార్థనా
ప్రముఖనపర్యాచర్యం బరితుష్టహృదయుం గావించి యుచితాననంబున
సమానీనుం జేసి ఘటితకరకమలుం డై విమలవచోవిలసనంబు లొలయ
ని ట్లనియె.

* వంగాధీశ.

- ఉ. భూరితపోవీశేషమున బుద్ధివివేకమునందు శంభుభ
ట్టరకుఁ జోలు మీరలు జడత్వపయోనిధి యైన నాపయిం
గూరిమి గల్గి వచ్చితిరి కొంకక యానతి యిందు దేహమున్
దారములున్ ధనంబులు మొద ల్నువేడిన వేగ నిచ్చెదన్. ౧౯౧
- క. భావించి యేను జేయం, గావలసిన దెద్ది యనుడుఁ గలకల నగి య
కోకివిదపరుఁ డి ట్లనియె య, శోవిజితసుధామయూఖు సురరిపునూనున్.
- క. నీ వంతవాడ వగుదువు, దేవాంతకవరకుమార దీర్ఘాయువ వై
యీవిశ్వ మేలు వేడం, గావచ్చినవాడఁ గాను గాంభీర్యనిధీ. ౧౯౨
- వ. అవక్రనీతిక్రమచక్రవర్తి యగు శుక్రాచార్యుండు నీకడకును బనిచినఁ బని
విన్నవాడ సతనివాక్యప్రకారంబు వక్కాణించెద వినుము. ౧౯౩
- నీ. మీత్పండి దీండ్లగా మించంగ వలదె యామేటి కీటములైన మేదిసీజ
నములఁ గారించెనే నముచిమర్దనముఖ్యదిక్పాలకులము మర్దించె గాక
చీమలపై దాటునే మహాసింహంబు కఱకుటేనుఁగులపై నుఱుకుఁ గాక
ధనము లర్పించి నిన్ గని మని కొలిచెద రన్న మర్త్యులమీఁదనాగ్రహింప
కాహవోత్సాహశక్తి నీ కగ్గలంబు, గలిగి యున్నదియేని నాకంబుమీఁద
నడువు సాశ్వంబుకొక్కెడ నడచినట్లు, వానపునిగెల్చివిక్ర మోల్లాసి వగుము.
- వ. దుర్వారం బగుదూర్వాసుశాపంబు కారణంబుగ నిర్వాణలక్ష్మీ పూర్వ
గీర్వాణాయత్తంబు గాఁగలిగి యున్నయది యిట్టియభినంధి ననునంధించి
యాసింధుశయనపూర్వజ, గర్వంబునర్వంబునువిడిపించి త్రైలోక్యసామ్రాజ్య
సౌభాగ్యంబు ననుభవింపు మని దేవరాతుండుశుక్ర వాక్యప్రకారంబుగా
నానతిచ్చుటయు వలె యని యసురవల్లభుం డసురవల్లభుపైఁజనుపనికి
మల్లంబువల్లవింప ధరావల్లవికనమర్చితనానావిధపదార్థపరిపూర్ణ భాండాగా
రుండై నిజరాజ్యధానికి విజయంబు చేసి. ౨౦౦
- క. భూరిభుజాబలమున ర, త్కోరాజ్యం బేలుచుండె శూరశిఖామం
దాశుమధుకళిక దమశక్తు, మారుఁడు మాతెందు లేనిమగఁటిమి నిగుడన్
- క. బాహుబలాశ్రితమాయా, రోహ
- మోహనసీమంతిన్యువ, గూహనలీలానితాంత కుశలజయంతా. ౨౦౧
- ఉ. హావళిచిన్న యోధశధరాధిపశేఖర సైన్యపాల నా
నావిధలాసలే

జోవనజాప్త ధర్మగుణశోభిత శిష్టజనానురాగ భా
షావరధీవిశేష మదశాత్రవమర్దన దానకుర్దనా.

౨౦౩

ఉత్సాహ. - - - - -

పత్రిరాజవాహనాంఘ్రిపద్మసద్దమానసా
పాత్రదాన సావధాన పద్ధిసీహితద్యుతీ
వృత్తదానవారిసూను విక్రమక్రియోన్నతా.

౨౦౪

గద్యము. ఇది శ్రీహనుమత్కటాక్షలబ్ధ వరప్రసాదసహజసారస్వత చంద్రనా
మాంక భారద్వాజనగోత్రపవిత్ర రామవిద్వత్సణికుమా రాష్ట్రఘంటావ
ధానపరమేశ్వర హరిభట్టారకప్రణీతం జైన శ్రీనరసింహపురాణోక్తం
బగు సుత్తరభాగంబునందుఁ బ్రహ్లాదగుణవర్ణనంబును నతనికి దైత్యులు
దుర్నయం బుపదేశించుటయు - - - - - వామనుండను దానవుండు
సుమాలివంశకు శేశయహంసుండగు హంసునివృత్తాంతంబుం దెలుపుట
యును బ్రహ్లాదుని దిగ్విజయంబును - - - చ్చటికివచ్చి దేవరాతుండు
ప్రహ్లాదునితో దూర్వాసుశాపవృత్తాంతంబుఁ జెప్పుటయు ననంబరఁగు
తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

నారసింహపురాణము.

❧ ఉత్తరభాగము ❧

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీమహితరామమాదృ, గ్రామక్షీరాంబురాశిరాకాచంద్రా
సామాద్యపాయనయవి, ద్యామతినిస్తంద్ర రంగయప్రభుచంద్రా. ౧
- వ. ఆకర్ణింపు మాశౌనకాదిమహర్షులకు రోమహర్షణుం డిట్లనియె దేవరాతప్రణీ
తం బగునీతివాక్యజాతం బంగీకరించి పంచజనపతిసంహరణపరాజ్ఞుఖుం డై
శతమఖస్రముఖనిఖలబర్హిర్ముఖవిదారణదారుణరణోత్కంఠం డైదనుజకం
తీరవుండు సుఖం బుండునవనరంబున. ౨

—: వర్షాకాలనర్ణనము. :—

- సీ. ప్రోసువై చినపద్మరాగఖండంబులగతి నింద్రగోపసంఘములు దనరే
గరుడపచ్చలడాలుఁ గన్నగీటఁగఁజాలు లేతపచ్చిక పిసాళించి మించె
నీశానదిగ్వాయులేశంబు లొకకొన్ని భంజిగతుల విభ్రమము చూపెఁ
✓ బ్రథమోదబిందునపర్కంబు పుడమిమైపొక్కు లాఁపఁగఁ దైలపూర మయ్యె
గగనగోపాలకృష్ణశిఖాపరీత, పింఛవలయంబు వోలె దీపించె నింద్ర
చాపవల్లీమతల్లి వర్షాశిలాక, లాపములు రాలె మొగులు మొల్లములనుండి.
స్వాగతస్మృతము. వారిదఘోషము వారిరుహాక్షీ, వారమునల్కనివారణసేయన్
సాగరసోదయసంభ్రమలీలా, స్తేరముఖు ల్విలసిల్లి రధీశుల్. ౪
- సీ. ధభుధభుక్కున నింగిఁ దాటించెఁ బలుమాఱు లలితవిద్యున్నటీలాన్యకేళి
ఘుమఘుమ నుఱిమె దిక్కులు పిక్కటిల్లంగ భూధరస్థులల సంభోధరములు
జలజలఁ దలలెత్తి చా లేరుపడియె విడూరభూస్థులల వైడూర్యశిలలు
నకనక లిచ్చుమానసఖేదదశఁ డించి పురివిచ్చి యాడె నయ్యురగభోజ
పాంథమోహనమంత్రదీపములువోలె, గడిమిపూఁజేగులురవయ్యెగహనవీధి
గాధవర్షాగమారంభగర్వరేఖ, యవనితాపనివారణం బాచరింప. ౫
- మ. పోనెట్లుం బలుమాఱుఁ జందురుండు దిక్కుల్లోంచెమై తోఁచెఁ గ
వ్యధిమామంబులు వల్కి రెల్లసుజనుల్ వజ్రధ్వని న్వచ్చి పె
క్కిడుమల్ గాంచిరి పాంథు లంధనిభ మయ్యెం జంతుసంచార మే
పడరెన్ జాతికిఁ బ్రీతి వాన జడిపింపం బోధముల్ చూపఁగన్. ౬

స్తగ్ధర. మొరయ స్తండాకపంక్తుల్ ముసురెనఁగనహంబుల్ *తమిస్తానమత్వా
దరణంబుం బొంద సింధూత్కరము జలనిధిం దార్కొనన్ జాజిపూచ
ప్పరము లోభగుల్ నుతింపం బరిపరిగతులం బర్వపున్ గ్రాజిపూవుల్
దొరఁగింపం బుప్పొడుల్ బంధుర మగుచు నిలం దోఁచె వర్షర్తు వండున్.

సీ. పెనుఁబాము వేలఁగట్టివరీతిఁ గురిసెఁగుంభద్రోణమగువృష్టిఁ బలుమొగుళ్ళు
చను జారసంకేతమునకుఁ బాంసుల రేయిఁ జనుకు పంక ముఱుముచీఁకటనక
వుక్కిటిబంటియాపాలపువెల్లికినోర్చిమెలఁగఁజొచ్చిరిహాలికులు స్త్రీయమున
నాతపాకాంక్షమై నడవిలోపల గూడువడి మూఁకలై యుండెబలుమృగములు
నట్టివర్షాగమంబున ననురభర్త, విజయయాత్రానమారంభపువృత్తి వదలి
నంకుమదమార్గమదలిప్తచతురయువతి, కుచపరీరంభశాలియైకుతుకఁజేసిండ్

క. పాపాంధకార మణచి ప్ర, దీపించు ప్రబోధచంద్రు తెలివిత పోలెం
జూపట్టె జలదనమయ, వ్యాపదఁ గడకొత్తి శారదాగమ మంతన్.

సీ. తెలుమొగల్ చిలుకముక్తులఁబోలెఁభంగభంగములయ్యెమువ్వన్నెగనవవిల్లు
తాండవక్రీడ ముక్తాశశి సోగకాసియ యూడ్చె శిఖి వనక్రేణియందుఁ
గ్రేంకారశబ్దంబు లంకురించె మరాళజాతికిఁ గమలకాసారవారి
నప్తచ్ఛదక్షిణసారభంబై పర్వెగజకపోలముల వెక్కనపుమదము
పుట్టఁ ఓగోరాడ నాఁబోతు పొట్టకట్ట, లవిసెనన్యంబునకు నింకెనలు నినుక
వెరిఁగె నేఱుల ధౌతముకురనమాన, కాంతిఁదిలకించెఁబూర్ణరాకావిధుండు.

క. ఏలాలవంగతొక్క, శీలాలీజాతీఫల ప్రియంభావుకగం

ధాలీడశిశిరమారుత, బాలక్రీడలు చెలంగెఁ బర్వతభూమిన్. (తెల్లఁ
గీ. వేడిమియుమాండ్యమును లేక వెలుంగుతేడు, పసిగలోఁగొనుధరఁగల్గరనము
గ్రూరుఁడునుశాంతుడునుగాకకువలయేళుఁ, డవనిజనములచేఁ గప్పమందినట్లు.

—: ప్రహ్లాదుఁడు స్వర్గముపై దాడివెడలుట. —

గీ. అంకురించె మహోత్సాహ మవనిపతుల

ఁడందముల శత్రువిజయంబు నొందుకొఱకుఁ

బ్రజ్జలించుకృశానుపైఁ బ్రబలు నివిడ

కీలయును బోలె నోజోవిశాల మగుచు.

౧౩

*తమిస్తానమ అవర్వపున్ గ్రాజి (పరువముగల గ్రాజుచెట్టు.) †ఖండఖండము.
య్యగోడాడ, శీలాలితజాతీఫల.

శా. ఆకాలంబున నొక్కనాఁడు చతురంగాభీలకోలాహలో

త్రేకం బంబుధిఘోషముంబొదవ నిశ్రాంతిగ్రోహగ్నియై

నాకొక్కపతిమీఁద దాడి వెడలె న్నానాసురాధీశనే

నాకోటుల్ భజియింప నమ్మనుజభుజ్నాథుం డసాధూర్ధతిన్. ౧౪

సీ. ధణధణంధణమ్రాయు తమ్మటధ్వానంబు వ్రయ్యలుగొమిన్ను వ్రచ్చివైచె
నినమండలము గప్పె నినుమంతయును గానరాకుండ నేనాపరాగరాజి
కనుమోడు పొదవించె ననిమిషాంగనలకుళాతామ్రచయచాకచక్రగరిమ
భరముతాశఁగతేక ప్రథమకచ్ఛపరాజు వికలుఁడైయొక్కింత వెన్నునంచె
మ్రొగ్గెదిగ్గజములు కైలములు చలించె, రాలె దారలుజలరాశిదీలుపడియె
దనుజనాయకదండయాత్రామహోగ్ర, వీరరసవిభ్రమస్ఫూర్తిగారుకొనఁగ.

క. ఆదేవవిభునిపైఁ బ్రహ్లాదుఁడు చనుపూనికి వలవ దని పల్కెడుమ

ర్యాద ఘనఘటల్లఁ దోఁచె, స్నేదురనాదములు దిక్సమితి చెవుడుపడఁ. ౧౬

క. నభ మెల్ల నిండి రత్నో, విభుసైన్యము కామరూపవిభ్రమమున న

క్షుభితగతి వచ్చుపూనికి, నభయుంగావింగై బాకశానను సంతన్. ౧౭

చ. కొలువున నుండి దేవపతి కూర్చుదిశాపతులు స్థరుద్గణం

బులు వసురుద్రకోటులుఁ బ్రబుద్ధులువృద్ధులు నైనవారు వీ

నుల నిడి మేలుమేలన వినూతనసూక్తుల దేవతాగురుం

బలుకు గభీర*కంతరవభర్తృతనీరదగర్జనంబుగన్. ౧౮

మ. హరినామ స్తరణంబు శ్రీహరిపదధ్యానానుసంధానమున్

హరిదాన్యంబు హరి నృజించుటలు నిత్యాచారము ల్లాఁగ భూ

సురసంప్రీణనము స్ఫురావనము నస్తోకోన్నతిం జేయు లా

ల్యరజోగర్వవిముక్తబుద్ధి యగుఁ బ్రహ్లాదుం డభేదోన్నతిఁ. ౧౯

ఉత్సాహ. అతనిధర్మ మిన్ననాశ్శునసూరభయవిదూరతో

న్నతి వహించి విభవభోగనయనమున్నతిం జగ

త్రితయ ముదయ మొందె నివుడు దివిజవిమతదుష్టవా

గ్నితతి నతఁడు సత్త్వగుణము విడిచి యడిచిపాటుతోన్. ౨౦

క. హరిమీఁద మనలమీఁదం, బరుషత వాటించెనట యపారబలముతో

సరుశెంచుచున్నవాఁ డట, కరణీయం బెద్దియో యకల్మషచరితా. ౨౧

గీ. నక్కరేనుబండ్లు నమలంగనొల్లని, ప్రతముపట్టి పిదపి బతము చెడిన
నీతి నిక్కమయ్యె దై తేయనూతిహృ, చ్ఛాంతి విడిచి దౌష్ట్యవంతుడగుట.

క. నావిని చిత్రశిఖండిజుఁ, శావజ్రాయుధునిఁ బల్కు నమరాధిప ర
క్షోవరులకు నై జము దౌష్ట్యవేశము శాంతిగుణము లాగంతుకముల్. ౨౩

చ. హరికృప గల్గియున్న నిను నాయనురేశ్వరుఁ డేమిసేయు సం
గరము జయాజయంబులకుఁ గారణ మౌతఁడు నిన్ను నోర్చిన
న్సరపురిఁ గొన్నినాళ్ళు నిలుచుం గదనంబున వాని నీవు ని
ష్ఠురగతి నోర్చితేని జయశోభనము ల్నినుఁ జేరు నారయన్. ౨౪

గీ. ముట్టఁబడినపనికి నట్టిట్లు చనఁబోల, దనురఁ దాఁకి పొడుపు మనము మిగిలి
చంపఁబొందియున్న జంతువువట్టునఁ, దడయవలవదాత్త జడియవలదు. ౨౫

క. గర్వించి యశోవా మృ, త్యుర్వా' యని దివిజబలమహోగ్రకృతి వై
గీర్వాణవిమతజలనిధి, పర్వతమై నిలువవయ్య పాకధ్వంసీ. ౨౬

సీ. విమతేంధనముల వేలిమి వేల్చుఁగాఁ జాలు ననవద్యతేజుఁ డీయనలుఁడుండ
నిటలాక్షుమదియైనఁ బెటిలి పోవఁగఁజేయు కఠినప్రచారుఁ డీకాలుఁడుండఁ
దనవారిఁ దమివాసి యనిమిషావళిఁగూడి వర్తించు నీకోణభర్తయుండ
సప్తసాగరరాజు సకలధర్మస్వరూపం బైన యీపాశపాణి యుండ
గంధవహుఁడుండనియ్యలకాధినాథుఁడుండఁబండ్లందుధరుఁడుండనురకనీకు
జ్వలించింపంగ నేల నిశాచరాత్మ, జాతమాత్రంబునకు వజ్రసాధనుండ. ౨౭

క. హరి గల్గఁడు నీకు నిన్నొక, దరిఁ జేరుచుఁగాని పెట్టిదపుభేదములం
బొరయంగనీఁడు రక్షు, పరివృథుఁ డన నెంత నీకు బరబలభేదీ. ౨౮

క. తనతండ్రి నంతవానిం, దునుమాడిన విష్ణుశక్తి తోర మనక య
మనుజాశనుఁ డచ్యుతుపైఁ, గనలుట పులిమీఁద లేడిగవయుట గాదే. ౨౯

గీ. అరులఁ జంపవలయు నరులచేఁ దానైనఁ, జావవలయుఁ గాక శౌర్యఘనుల
కహితు లెదురునప్పు డట్టిట్లు చనరాదు, చనిరయేనిగీర్తి పొనుఁగువడదె. ౩౦

చ. ఘనులు ప్రియోక్తులాడిన వికాసముఁ గాంతురు గాని దుర్జనుల్
చెనఁటులునైన రక్కసులచిత్రము మెత్తనగాదు పోరికి
న్నన కిది వేళ గా దనిన మానరు గావున వైరివీరమ
ర్దన మొనరింపు దుర్దమవిధానడురావహ శౌర్యశాలివై. ౩౧

వ. సామదానభేదంబులొనరించుతటి తప్పఁగ్రంకినయది నిరాతంకహృదయుం
డవై దండంబున విమతఖండం బొనరింపు మని యనిమిషపతికి బృహస్పతి
సీతిమార్గం బువదేశించునమయంబున. ౩౨

గీ. చారు లగుగుదెంచి జంభారిఁ బొడఁగాంచి, ఘర్తనలిలబిందుకలితమూర్తు
లగుచు సంభ్రమోక్తు లడరంగ నిట్లని, రదరుగుండెతోడ బెదరిబెదరి. ౩౩

సీ. పొడకట్ట భూరజఃపుంజంబు మాంజివవటవితానముగ నంబరమునకును

గదిసె నాజానేయకంఘాణసంఘాత మలిలోచ్చలితపీచివనమువోలె

గంధాంధబంధుర సింధురంబు లకాలజలదోదయముఁజేసె నకలదిశలు

గగనగంగాపయఃకాండ మంతయుఁ గ్రోలె నందితస్యందనోన్నతపతాక

లాయుధప్రభ లక్ష్మంశులట్లువెలిఁగె, భేరిభాంకార మభిగభీర మయ్యె

వచ్చెఁ బ్రహ్లాదుఁ డాదిత్యవంశవర్య, శాత్రవంబుననో మైత్రి జరపుటకునొ.

వ. అనిన నదరిపడి త్రిదశపతియుం గొలుపు విరిసి కలయ నెఱసిన కోపంపుం

గెంపుచెంపున సొంపారినహస్తలోచనంబులు గలుగునిజశరీరంబు చెందమ్మి

కొలనిచందమ్మున నందంబుగఁ గుటిలతరభ్రుకుటిఘటనంబు నిటలంబున

నటింపఁ గటము లదరం బుటములు గొనునిట్టూర్పులు కందర్పహరకంఠ

నర్పంబుఁ దలఁపింప నలందిన హరిచందనంబుం దెరలించి ముంచుకొను

నులివేడిచెమటలు చొటచొట వడియ నిలు వెడలి హజారంబున కెడ

గలుగ నిలిచి నిలింపులం బిలిచి పలలాశననంహారంబునకునరంహంబుగం

బయనంబు గం డని తానును భండనోచితశృంగారం బనంగీకారాంగీకార

కలితంబు గైకొన్నవాడై వాడియు వేడియుం గలకులిశంబు జళిపించు

చుం గలధౌతకుధరతులితవపురు త్సేధంబును నగాధదానపాథఃపరంపరా

పారిష్టవశ్రమరసముదయంబును నుదితనిజనినదవిదళిత బ్రహ్మాండకటాహం

బును హాటకఘంటికాఘణాత్కారఘోరవేగంబును నితాంతచతుర్దంత

కాంతినంతానకల్పితాకాలచంద్రోదయంబు నుం జారుతరావదాత చమర

వాలవల్లివేల్లిత గల్లనలంబు ను జిత్రకంబభ కలనాభిరామోర్ధ్వకాయంబు

నగునై రావణంబు నెక్కి రక్కసులమూఁకదిక్కుల కలకలం బాలించుచు

నుండె నంతం దండోపతండంబులై యమరవీరులు సమరోత్సాహసంభ్రమ

భ్రమితహృదయంబుగం బడనుమీఱిన కరవాలంబులు శూలంబులు భేటం

బులుం గిరీటంబులు వారవాణంబులు బాణంబులుఁ జాపంబులుం బ్రాసక

లాపంబులు దీపింపఁ గోపాటోపంబున నంబరంబుఘూర్ణింపఁ బెట్టు వలుకుచు
సరదంబులు ద్విరదంబులు హయంబులుం బదాతిచయంబులు నయుత
నియుత లక్ష దశలక్షకోట్సర్వదన్యర్బదప్రముఖంబు లగుసంఖ్యావిశేషం
బుల నుల్లంఘించి * క్రేళ్లు మెలంగం గసిమనంగి సింగంబులు గిరిగుహంగ
ణంబులనుండి నెడలువడువున స్వర్గంబు వినిర్గమింపం దొడంగి రప్పుడుత్పా
తంబు లనేకంబులు గనుపట్టె నట్టు లయినను నెట్టవియని గట్టిమనంబుతో
నదితిప్పటి చూపట్టి జయంతుం బురరక్షణంబునకు నియమించి చనుదెంచు
నమయంబున.

31

—: ఇంద్రుండు ప్రహోదునిపై యుద్ధమునకు వచ్చుట. :—

క. కనలుననో నైజగుణం, బుననో తనువండు నుష్ణము ఘనంబుగ న
య్యనలుం డేడికత్తడి, గొని దాఁటించుచు బలాంతకుని గని మ్రొక్కెన్.

జ. వగరపు తేజనెక్కి యిరువంకలఁ గింకరకోటి బింకమ్మల్

నగవులు నట్టహాసములు నల్లనిమేనుల నుబ్బుగబ్బునై

మొగివిడ కేగుదేర దివిముట్టిన పట్టిన పోటుముట్టుతో

బాగరున నేగుదెంచె రవిపుత్రుఁడు గోత్రవిరోధి డాయఁగన్.

32

గీ. ఆత్మతుల్యమూర్తి యగు రక్కసుని నెక్కి, ఘోరభంగి వాడికోట లెనఁగ
వివిధభూషణాస్త్రవిద్యోతితాంగుఁడై, దానవుండు వేల్పుతేనిఁ గదిసె.

శా. యాదోభేదము లెన్నియేని గొలువ న్నావ్యలోలపాశప్రభా

ప్రాదుర్భావము కల్పవహ్ని సుషమన్ భాసిల్ల నశ్రోవవా

హ్యదీర్ఘ క్రమణవుతంబుల మనం బానందముం బొంద మాం

సాదధ్వంసనకాంక్షమై నడచె బాళాంకుం డశంకోద్ధతిన్.

33

క. గంధవహుండు గనుధాంధో, బంధురు నలరించెఁ జిత్రపర్యాయగతిఁ
గంధాంధహరిణసైంధవ, ముం ధేయని పఱపి నైన్యముఖతలకం బై. ౪౦

గీ. గరుడగంధర్వకిన్నరగణము సిద్ధ

సాధ్యరక్షోబలంబు లసంఖ్యములుగ

హయము దాఁటించుచును గదాభయదబాహుఁ

డగుచు విత్తేశుఁ డనికి నైయంగవించె.

౪౧

క. ఈశానుఁ డేగుదెంచె శి, ఖాశీలమయూఖరేఖఁ గళ లుబ్బఁగ బా
హాశూలప్రభ ప్రబల వృ, షేతవిశంకటవిహారపాలావకుఁడై.

౪౨

* క్రేళ్లు మెలంగ. గనుధాంధోబంధూనలరించె.

- క. వసుధుద్ఘాదిత్యులు తీ, వ్ర నమీరక్షుభితవిలయవారిధు లన ను
 ల్లసితోగ్రవీరరసకే, లినహితగతి వచ్చి రఖిలతేజోన్నతు లై. ౪౩
- క. వీరాలాపంబులు ఘోం, కారంబులు హేషితములుఁ గలయ బెరయుటన్
 ధీరంబు లయ్యెఁ దూర్య, స్ఫూరారావములు త్రిదశబలములలోనన్. ౪౪
- క. పొగలేనిమంట లొక్కట, బుగులుకొనియె నాయుధములఁ బున్నమ రేలన్
 జగిదేటు లేతవెన్నెల, మొగడలక్రియ సఖిలనుభటముఖరుచు లలరెన్. ౪౫
- క. నలువదినాలుగుయోజన, ములవెడలుపు నిడువుఁ గలిగి భవనభయద మై
 తెలిగె నృకటవ్యూహో, కలన మరుద్బలము కంఠగర్జలు చెలఁగన్. ౪౬
- వ అందు నవగ్రహంబులు దక్షిణదక్రంబును విశ్వేదేవతలువామచక్రంబును
 సిద్ధసాధ్యసమూహంబులునొగలును సశేషమంత్రంబులును సమస్తాభిచారిక
 క్రియాకలాపంబులును సకలయోగవిద్యారహస్యంబులును నాభిఫలకంబు
 ను ధర్మం బిరుసుఁ గా నిర్మథితనిఖిలవిమతహృదయంబై యమృహావ్యూహం
 బుత్సహసాహసికత్వంబుల నొత్తఱించె నత్తఱినుత్తాలలోహనలజ్వాలాభీలం
 బై ప్రహ్లాదవాహినియు సూచీముఖశూర్పకర్ణ శంబరద్విజంఘకాలకేయ
 కాలదంష్ట్ర దంతవక్త్రవృశ్చికరోమధూమ్రాక్ష కపిలాక్షవామనప్రముఖాఖిల
 శతమఖవిరోధియాథమేదరంబై దురంబునకు నంగవించె ని ట్లుభయసైన్యం
 బులుఁ దారసించు నవనరంబున వానవుం డాసురబలంబును నిజమాయా
 బలంబునం జేసి ధూనరధరారజోవిసరప్ర సరణంబగునమీరణంబుఁబుట్టించు
 టయు నమ్మాయగాలి యుద్వేలం బై తద్వరూఢిని నొత్తరించుకొని యుత్తర
 దిక్కునకుం బోవ నూకుటయు సోఁగోర్చి లోకత్రయగీతక్షీర్తి యగు దానవ
 పక్రవర్తి శాంబరీచక్రిశతంబులఁ బుట్టించుటయు నాబునఁగొట్టుండెట్టుపలు
 పిట్టలమి యుక్తపటపవనంబు నవహరించె నవ్పడు. ౪౭
- క. కలయంగ *బెరసె నిరువాఁ, గలఘుతెరాయుధవిఘట్టనానలకణముల్
 జలజల రాలఁగఁ గోలా, హలహాళాహలవిదారితాఖిలదిశ మై. (నేయు
 గీ. కరులుఁ గరులు హరులుహరులునురథులును, రథులుభటులుభటులురణము
 నుద్దవిడి నహింపఁకూటాడబ్రహ్మాండ, మండలంబు తొంటిమట్టుఁ గడచె.
 క. తెగియెడుతలలును దెగి ధర, జగినగవులతోడ రాలి చెన్నగుతలలున్
 నగము తెగుతలలుఁ గలిగెం, నొగరుననని నేయురెండుమూఁకలయందున్.

- గీ. మీఁదిమూఁకుళ్ళు దెఱచిన మెఱుంగు లురక
*దొంగలించెడురత్న పంక్తులును బోలెఁ
గతినహేతుల నుపరిభాగములు †ద్రెవ్వి
కాతఁ గరికుంభమాక్తి కోత్కరము గరము. ౧౧
- క. ముంగాలుగొరిసె లసిహతు, లం గెడపిన మ్రొగ్గ నురుబలము గలిగియు ను
త్తుంగతురంగశరీరము, లంగద వజ్రాభిహతనగాగ్రము లనఁగక. ౧౨
- క. ఘోరానిలవిఘటితరం, భారణ్యము వోలె సాయకాసారముచేఁ
దేరుగమి చిక్కుజీరై, వై రూప్యము నొంది తొంటివన్నియదఱిగెన్. ౧౩
- గీ. కదిసి కత్తుల కింతింతకండ లగుచు, నంటుకొనిపోవునుభయపై న్యములభటుల
కాయమీచాయదనిపోరఁగానఁబడమి, నచ్చెరువునే సేదివిజూచునచ్చరలకు
ఉ. తాలతమాలసీలవనుధారజ మాకన మా క్రమించి పా
తాళము వేళ్లచేఁ బొదివి దట్టఁదనంబున బిట్టు పర్వఁద
న్మూలముఁ ద్రెంచె శాతశరముద్గరచక్రగదాత్రిశూలభి
న్నాలఘయోధయాధవపుర స్రవయోధివధూనహస్తముల్. ౧౪
- ఉ. పోకుము పోకు మోరి యనఁ బో నిదె వచ్చితిరా యటంచు వై
రాకులచిత్తవృత్తి నుభయధ్వజసిభట్టకోటి వోర న
య్యాకన మెంత గల్గు నది యంతయు నిండఁ గబంధమాలికల్
కోకిలవర్ణ మయ్యె నసికుంతరజఃపిహితాఖిలాండమున్. ౧౫
- ఉ. వాహనహీను లయ్యు వసివాడక మిన్నులు చూడకు దృఢో
త్సాహనమగ్రచిత్తముల ధైర్యము శౌర్యము నావహిల్ల బా
హుహవదోహాభిత్వముగ నచ్చెరుపా టొనరించి రమ్యహా
వ్యూహాయుగోగ్రవీరులు వయోబలపౌరుషగాఢమూర్తులై. ౧౬
- క. త్రాసునఁ దూఁచినకై వడి, వాసవసేనయును నసురవరుసేనయు న
త్రానగతిహెచ్చుగుందులు, వాసిన సమరేఖ రణము పాటించుతఱిన్. ౧౭
- క. కరిఁ గొలిపి కులిశధారలు, గరళంబుల నుమియ దివిజగణములతోడన్
హరిహాయుడు చుట్టుకొనియెం, బరిపంథిబలంబు విజయపటహములులియన్
నీ. కరవాలదండభీకరవేల్లనంబుల గళనాళములుఁ బిట్టు నులిది త్రెంచి
చక్రిచక్రోపమస్పర్శంబు లగుపాదహతులఁ గండనగాయ లట్లురాచి

శూలిశూలాగ్రనిష్ఠరదంతముఖములఁ బొడవుగా నందంద పొడిచి యెత్తి
 యడ్డతాఁకుల నేనుగై నహయంబై నరథ మైన మృదులచూర్ణముగ మెదిసి
 తిరిగెనైరావణమునుహాసురబలంబుఁ జొరుగుఁ జేయుచుఁ గ్రొత్త నెత్తురులు మెదడుఁ
 గండలునుగొండలై నిండియుండదివిజ, చుండలాధీశుడెందంబునిండముదము.
 క. తెరలిననిజ సైన్యంబుల, మరలిచికొని యసురభటసమాజము వొదిలె
 స్సురబలము నాసురోద్ధతి, ధరణీతల మదరఁ ద్రిదశధామము చెదరక. ౬౦
 నీ. సూచీముఖుండును శూర్పకర్ణుండును శంబరుండును సురేశ్వరునితోడఁ
 గాలకేయుండును గాలదంష్ట్రుండును వక్రదంతుండు గంధవహునితోడఁ
 గల్పకేతుండును గంకటాహ్వయుండును వామనుండును సమవర్తితోడ
 వృశ్చికరోముండు వికటసత్త్వుండును గపిలాక్షుండును జలాధిపునితోడ
 ఖరుండుబలియునుగుహ్యకేశ్వరునితోడ, దీర్ఘజంఘద్విమూర్ధులదితిజుతోడఁ
 దవిలిధూమ్రాక్షదూషణుల శివునితోడ, నఖిలరాక్షససైన్యంబులగ్నితోడ.
 వ. ఘోరాకారంబులం బోరం దొడంగి రప్పు డాసూచీముఖశూర్పకర్ణశంబ
 రులు శంబధరుం బొదివి పొది వివృక వెచుకదివృక వేసరక వినువక వెలియం
 బాఱక విపాటాసారంబు తోరంబుగ జోరనఁ గురిసి తత్కరిశిరంబు శిలీ
 ముఖవిద్ధంబు నేయుటయుఁ గ్రుద్ధులై యాసిద్ధసింధురంబు శూర్పకర్ణునువర్ణ
 న్యందనంబు సమందవేగంబునం గడనొగలు వట్టి బిట్టు వీచి వైచుటయు
 నన్ని శాచరుండు పిశాచబలప్రయత్నంబునరథాంతరసంపాదనలంపలుండై
 నిలింపులగుంపులకుఁజీకి వేటొక్కచిక్కిఁజిక్కువఱుచుచుండె సూచీముఖుం
 డేచినఁ బ్రాచీదిగీశ్వరుండు *భాస్కరకరధారాధాశధశ్యతస్కరంబు లగు
 శరంబులు శరధరమాలికావిభూషణం బగుభీషణకార్తుకంబునం గీలు
 కొలిపి కరి నంటఁగొలిపి యతం డేయుసాయకంబులు పాయం దట్టుచుఁ
 బతాకావిదళనం బొనరించుటయు నమృదవదసురవిసరపతి సురపతికిం గాలా
 యసనారాచంబున ఫాలతలంబునం గీలాలధార వొడమించి యార్చినం
 బేర్చినకోపంబునం జాపం బెత్తి యాదేవోత్తముండుఁబిత్తిజల్లువగిదిఁ గ్రొత్త
 లగుపుత్తడిపింజయలతూపులు పింజపింజయుఁ గొనం బఱపుటయు నయ్యుర
 వడికిం జాలక మెరవడి వీడనాడి యాసూదిముక్కురక్కనుం డూడనింబాడె
 శంబరుం డంబరంబునం బన్ని శాంబరీసహస్రంబులం బొడమించుటయు

* భాస్కరకరధారాధారధర్యతస్కర (భాస్కరకరధారాధారంధర్యతస్కర)
 పిత్తిదల్లు.

వేల్పుటాడయం డనల్పక్రోధంబున నయ్యాతుధాను గంధర్వాశ్రుప్రయో
గంబున నంధునిం గావించి శంఖంబు పూరించె నంత. ౬౩

ఉ. మ్రుక్కడిమూఁక లన్ని పయి మించిన మించినకోపరేఖ నా
పొక్కు వెలుంగు కాటడవిఁ బోలె నరాళకరాళహేతి యై
రక్కసిమూఁకఁ జక్కడిది రక్తమయంబుగఁ జేసె నేల న
ల్లిక్కులఁ బాఱజొచ్చె నతిదీనము లై హత శేషసైన్యముల్. ౬౪

వ. కల్ప కేతుకంకటవామనులువై వన్వతుంబాదివియనశ్వరపౌరుషంబునంబెనం
గం గన లధికం బై జముండు భండనంబు ప్రచండభంగికంబుగం గావించె
నయ్యిరుదెఱుంగునుం గ్రేడింపక క్రీడాకందుకభేలనప్రాయంబుగం గాయ
పతిత సుభటశిరస్తోయజంబుల ధరణీతలంబుంగప్పుచు నుప్పొంగ నయ్యెడ.

గీ. దీర్ఘజిహ్వద్విమూర్ఘు లాదితితనూజు, నేసి రేసినరేసిన హృదయ మదర
నదరిపడి వార లెక్కి నమదగజంబు, నశ్వరత్నంబుఁ ధ్రునుమాడె ననురభర్త.

క. వా రంతఃపోక ఘోరా, కారంబుల నతనిరెండుకడల నిలిచి దు
ర్వారతరవారినిఁ గరా, చూరిని నొప్పింప నతఁడు సొరిగెం బెలుచన్. ౬౫

క. కోణపుండు మూర్ఖు డెలిసి కృ, పాణహతి న్నాగి విపులబాహుమధ్య
క్షోణులు వ్రేసిన ధరణీ, రేణువునం బ్రుంగు డైరి త్రిదశవిరోధుల్. ౬౬

వ ఇట్లు ప్రాణాపాయప్రాయంబగు నైర్మతిచేతిహేతిపాతంబున భూతలపతితులై
యెట్టకేలకుం డెలిసి యలసి యయ్యసురవరు లిరువురు దురంబునకుం
దొలగి పఱచి రంత నంతకాకారు లయి నీరధిపతిం బొదివి వికటనత్వ
వృశ్చికరోమ కపిలాక్షులు నిశితక్షురప్రంబులం గప్పిన యాదఃపతి ప్రతి
విశిఖవరంపరల నాతెంపరుల పెం పుడిపె గంధవహవేగంబునకు నోర్వక
విముక్తగర్వులై కాలకేయ కాలదంష్ట్ర వక్రదంతులు దిగంతంబులం బరిభ్ర
మింపం దొడంగి రయ్యెడ. ౬౭

క. ఖరబలులు బలవదాహవ, ఖరు లై క్షేష్టార్భటిముఖరు లై యలకే
శ్వరుఁబొదివిరియ్యరెదంబుల, పరుషరషమువిండయులివు ప్రతిభయములుగన్.

గీ. వారితోఁ గూడి శస్త్రాస్త్రవారవాణ, వరశిరస్త్రాణధరులు దుర్వారబలులు
రాక్షసులుగొందతాధనాధ్యక్షుమీఁద, నురవడించిరిభూరజంబుత్కటముగ.

వ. యక్షాధ్యక్షుండును యక్ష రాక్షసకిన్నరఁబలంబులతోఁజలంబుమెఱసి హరిం
బఱసి పరుషగదాదండంబుల నఱకి యు సురియల ననువులు వెఱికి యు

- శరంబుల నురంబులు చించి యుఁ బరశువులఁ బర్శకంబులు మురియఁ
జేసి యు నత్తశంబుల నొత్తి యుఁ బ్రాసంబులం ద్రాసంబు నొందించి యుఁ
జక్రంబులం జక్కు సేసియు ముసలంబులం గసిమనంగియు నొక్కడయ్యునుం
బెక్కురూపంబులు దాల్చి పోల్చి నిల్చినయట్లుండె నుండుటయు. ౭౨
- శా. ఒల్లంబోయినసేనఁ గన్గొని ఖరుం డుగ్రాస్తపంక్తిం దలల్
ఁబొల్లం కేయుచు యక్షరాడ్బలము *బిట్టంజెందము న్నాన్చి చే
విల్లాఖండలచావలీల వెలుగఁ న్విత్తేశ్వరుం డాసి శ్రో
ధోల్లాసంబున నార్చుచుం బలుకు విద్యుద్భీమదంష్ట్రాస్యుఁ డై. ౭౩
- ఉ. శోమటిలింక మేమిటికి ఘోరపరాక్రమ మైన రాక్షస
స్తోమముఁ గిట్టుటెల్ల నిది దోమలు సామజరాజి దాఁకి నం
గ్రామము సేయుచంద మగుఁ గాదె ధనాధిప బుద్ధి గల్గిన
స్వే మగుడంగఁ బాడి యవివేకమున న్నెఱిదప్పుఁ గార్యముల్. ౭౪
- గీ. గుహ్యకేశాభిధానంబు గ్రుడ్డిగప్పుఁ, బోలువెడగ్రుడ్డు హేయమా పొడవుగల్గు
సీదుపోటును గలిగిన నేటినుండి, కలుగకుండునె జగములోఁ గప్పకాటు.
- ఉ. నావిని విత్తనాథుఁడును నంజుడు నెత్తురుఁ గ్రొవ్వు నాని పె
న్నావర మెత్తి వల్కెదవు కష్టనిశాచర లావు గల్గినం
జోవక పోరు న న్నెదిరి పోటునకై యణుకమ్మి వచ్చి యే
లా వదరంగ దుర్వచనలాలను మెత్తురె శౌర్యవిత్తముల్. ౭౫
- క. నీరజ్జు లణఁచి వుచ్చెద, నోరోరీ నిలుపు మనుచు నుజ్జితగదుఁ డై
యారాక్షసు ముంచె శరా, సారంబున యక్షరాజు చాపము మెఱయన్.
- క. హరిచిత్రగతులు మెఱయఁగఁ, బరిపంథిరథాశ్వపంక్తి బడలువఱిచి ని
ష్ఠురభల్లంబున నొక్కట, హరసఖుఁ డనురేంద్ర నూతు ననువులఁ బాపెన్.
- మ. విరభుండై దనుజాధినాథుఁడు మహావేగంబుతో ధారుణీ
ధరకూటంబుననుండి డిగ్గుమదవద్దంతావళారాతిభీ
కరరేఖ న్వనుధాన్థలంబునకుఁ జక్కుం దాఁటి యక్షేశుబల్
తురగంబు న్నిజముష్టి నొంచుటయు నెత్తుర్గక్క నావీతియుక్. ౭౬
- క. కనుచెదరి హయము గూలిన, ధననాథుఁడు విల్లు విడిచి దారుణగదఁ గై
శ్రాని యనురకడకు వ్రేసిన, వెనుకకొదిలె నతఁడు ధాతువికలత్వమునన్.

*బిట్టంజెందము (బిట్టంజెందుము?) †పోటునకయ్యరుగమ్మి.

- క. తనయన్న కైనదుర్దశఁ, గని బలిదానవుఁడు తనదుకనకరథంబున్
ధనపతి కభిముఖముగ నూ, తునిచే జేయించి వింటఁ దూపులుగురిసెన్.
- క. గద వినరి యంపపదువులు, విదళించుచు యక్షరాజు వెనఁ గదిసి హస
ద్వదనముగఁ బగఱచురదముఁ, జదుచుపలుగఁ జేయుటధికచిత్రంబయ్యెన్.
- క. అన్నయుఁ దమ్ముఁడు సీదశఁ, గిన్నరపతిచేతఁ బొంది కృతనిశ్చయ్యలై
మిన్నంట నార్చి వేటొక, పన్నినరథ మెక్కి కేలిబలువిం డ్లుఱుమన్. ౮౩
- క. శరములు గురియుచు ధరణీ, చరుఁ డగువిత్రాధిపాకు జవ మడఁచినఁ గి
న్నరవిభుఁడుదెరులుటయుఁద, త్త్వరమనఖుఁడురుద్రుఁడేచిప్రమ థావృతుఁడై
- గీ. తొలుతఁ దనమీఁద ధూమ్రాక్షదూషణాఖ్య
లనురవర్యులు గవిసిన నదియు సరకు
గొనక నిజనఖరక్ష కై యనికి నజిమె
ఖరబలులమీఁద వృషభవల్గనము లలర.
- శా. ఆయాశానుఁడు శూలహస్తలుఁ గపాలాలంకృతుల్ కృత్తివా
సోయక్తుల్ భసితాంగరాగులును జత్కుశ్రోతహృదుల్ ఘన
చ్ఛాయగ్రీవులు నైనకింకరుల నిచ్ఛాయాపులం బంప న
మ్మామానంగరకోవిదుల్ గదిసి నిర్భర్యాదనాదోగులై.
- సీ. పులులఁ బుట్టించియు నెలుఁగులఁ జూపియు గజములఁ గొల్పియుఁగాలనర్ప
నమితి నాడించియుఁ జండానిలంబులువినరఁజేసియురాలునిసుముఁ గురియు
మొగులు మొత్తంబుల మునుమాదిగల్పించియునుసంధకారంబుగొనలుసాగఁ
బ్రబలించియును నస్థిపలలమేదోమజ్జరాసులు వెనిచియు రానభోగ
నాదములుదీటుకొలిసియునవకబంధ,బంధురముగనునానభఃపథముమునుఁగు
వడనొనర్చియుఁ బోరిరపారశౌర్యధుర్యులై రాక్షసేంద్రులుతోట్రుణానఁగ.
- క. మాయానంగరమున వి, చ్ఛాయం బగుననురబలముఁ జదియఁగ నలకా
నాయకుఁడు మోదెగడఁగొని,యాయీశానుఁడునుననురహరణ మొనరెచ్చెన్.
- వ. ఇవ్విధంబున నవ్విబుధయోధులచే విచ్చియుం జచ్చియు వ్రీలియుం దూ
లియు వెఱచియుం బూరిగఱచియు మరలియుం దెరలియు నోటరియుం
బోటువడి యు మ్రంది యుం గుందియు మగ్గి యు మ్రొగి యు నలసియు
శ్లాంసియు ననురవిసరంబు పనచెడి దశదిశలకుం బాఠినయెడ వారణా
రంబు లవారణంబులై మావంతులు లేమిం దమయంత విభ్రాంతంబులై

వంతల దుంతలుంబోలెఁ గాంతి దఱిగి *సురిగ హరిగ కరవాలంబుఁ గిరుసు
వంకిణియు డొంకెన జముదాడి కొంగవాలు హలాయుధంబు మొదలుగా
నాయుధంబులు విడిచి ఏదాతు లనవదాతవదను లై పెదవులు దడుపుచు
నొదిగిరి రాహుత్త విహీనంబు లగు మరుత్తమావులు ప్రోవులుగట్టి కల్యాణ
పల్యాణప్రముఖంబు లగు సవరణలతోడ నేడఁజూచినం దామయై నము
ద్రంబునందు నవిసినకలంబుల చందంబునయథా యథలై యవధింబొరలె
బృథులంబు లగురథంబు లుపభుక్తపూర్వపుణ్యఫల పురుషవిముక్త సురపుర
విమానంబులుం బోలె. నవమానంబులకు నధిష్ఠానంబు లగుచు నున్నయవి
యున్నయట్లనె వన్నె దఱిగియొఱిగెఁ గామలకుఁబాసిన హేమచ్ఛత్రంబులు
మృత్యుభుక్తిపాత్రంబులు భుక్త్యంతంబునంబోవైచినయవియివి యనరవణంబు
లుడిగి బెడఁగు దఱిగె నంచలు చంచుపులం ద్రుంచివైచిన నెండవడి
బడలు పుండరీకంబులలాగున ననాశంబు లగుచమరవాలంబులు సమర
సరితీరంబునకు జరత్కృతప్రసూనంబు లైది - - - నుడిగి కానంబడియె
గంకణాంగదగ్రవేయకటకతులాకోటికోటులు విటతాటంబై యుత్సాతకాల
పతితమహోల్కా జాలంబుల గేలిసేయుచు నేలయెల్లనుం దామయై యప
హృతరామణీయకంబులై విశీర్ణంబు లయ్యె నెత్తు రొత్తరించె నెమ్ములుదుమ్ము
లయ్యెఁ గండలుగుండుగాలెఁ బ్రేగులు ప్రోగువడియె వాద్యంబులు ప్రద్యో
తంబయ్యె (?) నెయ్యెడఁ జూచిన దయ్యంపుగుంపులు కొత్తయెఱచిగరచిల
పులు(?) మేయుచు న్తరింపం దొడంగె నయ్యెడ.

౮౯

- సీ. గగనగంగా పయఃకాండంబుఁ గబళించు నిబిడధరా రేణునిచయధార
గుభుగుభుల్లని హరితోఁగసామజకర్ణవిదళనం బొనరించురొదలకతన
వియదంబురాశినవీనవిద్రుమలతాతతి యైనయాయుధద్యుతివిభూతి
నజానిసర్గమునందు సవతారమందు జంతువులట్లు తలచూపు వివిధసేన
రాక్షసోద్రేకనిర్వాపణక్షణోగ్రు, డగునహస్రాక్షుదృష్టికి నవగతారి
యయ్యుభువనంబు శాత్రవవ్యాప్తమైన, కరణిగనుపట్టెఘ్ఘ్ని తాకారమగుచు
క. మరుదీశవిశ్వవసుకి, స్నరనరగంధర్వయక్షనాగఖచరు లా
హరిహయనిరుగడల భయం, కరరోషోదగ్రు లగుచుఁ గమియుటయొప్పెన్
క. పాకారి యిట్లు విజయ, శ్రీకాంతం డగుచు నడువఁ జెదరి బెదరి ముం
జీకాకుపడినరక్షో, నీకిని ప్రహ్లాదుఁ గాంచి నివ్వెఱ గదురన్.

౯౦

సీ. వీరరసోధన్యవికృతియందలిజున్ను వడుపున నురువులు వొడమ నోళ్ల
విజయాదిగుణములు వెడలుచో నడరెడుకన్నీరు క్రియ ఘర్షకణము లురులఁ
బరిపంథిపదములఁ బడితి మిట్లనులీలఁ బడుచు లేచుచున్న భంగ మెవఁగ
నినకరఁబులఁ జరింగిన తమోదేహజక్షతములక్రియఁ బోటుగం టైనంగఁ
బాదహతి నేల ప్రక్కలువార గలిత, ఖడ్గవల్లులు పదకంటకములు గాఁగ
నాహిరణ్యకళిపుసూను నవుడు గాంచి, పలికి రొక్కట వేగులపరికరంబు.

శా. దేవా దేవవిభుండు దిక్పతులు సుద్రేకించి బాహర్గళ
వ్యావల్లత్కరవాలదీపులు ధరాస్వర్లోకము ల్నిండ వీ
రావేశంబున రాక్షసధ్వజని బాయంజేసెఁ గయ్యానకు
న్నీవైదగ్ధము చూపఁగాఁ దగు బలోన్మేషంబుఁ బోషించుచున్. ౯౪

క. నావుడు నేవోసిన జి, హ్వవలి వెలయంగ వెలుగునగ్నియ పోలెఁ
దైవతవిమతుఁడు తెల్లని, మాపువయి న్నిలిచి శత్రుశుద్ధనపరుఁడై. ౯౫
వ. త్రోచి నడచె నయ్యెడ నసీచంబులగు చమూనమూహంబు లుభయపక్షం
బులయవియు నభయోల్లాసంబునం దారసించి, పోరునెడ. ౯౬

సీ. ధరణీపరాగ మంతయు నొక్కగుక్కగాఁ గొనియె నూతనరక్తఘనరసంబు
శాకినీధాకినీలోకంబు లిచ్చానురూపవర్తనముల నేపుచూపెఁ
గరవాలలూనభీకరశిరఃపంక్తులు పక్వతాళీఫలభ్రాంతిఁ జూపె
నొఱగునేనుంగులుఁ బఱచునశ్వంబులు విఱగు తేరులుగనువేడుతొనఁగఁ
గడసెగొడుగులుపడిగాలుపడియెఁ బడగ, లఖలదిక్కులు ఘోరి లెనాహిరణ్య
కళిపునంభవుఁడత్యుగ్రమనరేఖ, నమరవాహినిమీఁదబిట్టలుముటయును.

గీ. అవుడు ప్రహ్లాదుఁ డనిపని కగ్గలింపఁ, వొలుత విడిగినబలములు తోడుచూపె
నిందుబింబంబు హెచ్చునుగుందు హేతువులుపయోధులనుబ్బింపఁజులకఁజే
క. అనలయమదనుజవరుణప, వనధనదేశాను లవుడు వజ్రాయుధు దూఁయ.
కొని కదనమునకు నటిమిరి, యనిమిష సైన్యములు నడిచె నత్యుగ్రములై.

క. ఆసేనకు నాసేనకు, నానురగతి నమర మయ్యె నసిమునలగదా
ప్రాసకరవాలధారో, ల్కానమితి జగత్ప్రయంబుఁ గనుమూయింపన్. ౧౦౦
సీ. విలువ్రాత లార్పలు వేదండఘీంకృతు లశ్వహేషితములు నఖలవాద్య
హృద్యన్వసంబులు నేకీభవింపఁ జక్కలు రాలె నెత్తురు గ్రక్కె మొగులు

యోగనిద్రానక్తి సురగేంద్రశాయియా నీలవర్ణుడు బిట్టు మేలుకొనియె
సభవుఁ గొఁగిటఁజేర్చె నచలరాజతనూజ కైలాసశైలంబు కంప మొందె
ధాత దిటదప్పె వేదమంత్రములయందు, నప్తవాయు ప్రచారంబుచండివడియె
బీడువాఁతీన యద్దంపు బిల్లవోలె, హల్లకా రాతిబింబంబు క్రేళ్లుమలఁగె. ౧౦౧
క. ఆయెడఁ బ్రహ్మాదుఁడు కా, లాయననారాచధార లమరబలముపైఁ

గోయని యార్చుచు సింగిణి, మ్రొలుంచుచుఁ గురిసె భువనములుఘ్నార్ణిల్లక.
ప. నూచీముఖ శూర్పకర్ణ శంబర కాలకేతు కాలదంష్ట్ర వృశ్చికరోమ ధూ
మాక్ష కపిలాక్ష వామనదండశూక ప్రముఖ ప్రథమబహ్ని ర్ముఖులు శతముఖుం
బాడిని రాజానుమతంబున నాజినైపుణంబు మెఱయుటయు హరిహాయుండు
కుండలితకోదండుం డై వేదండంబు దీక్షాలిపి కాకోలకీలికీలా కలాపరూపంబు
లగుతూవుల నాపిళితాశనులం గసిమనంగుట యు సింగంబుకరణిం బొంగి
యసాదనంగరాహ్లాదుం డగుప్రహ్లాదుండు పాదరసంబుకరణిం ద్రొక్కనివో
టులుద్రొక్కుచు నుక్కుమెఱయుతురంగమంబుం బంచవిధగతితరంగితంబు
గం గదలించి తనవేరు ముదలించి యదలించి ప్రదరపంచకంబున నహ
ల్యావేంచకు నొంచియు నప్తసాయకంబుల నప్తజిహ్వారంహంబు నాగియు
మూఁడువాఁడితూవుల నంతకుఁ బ్రశాంతం గావించియు నిశాటువిపాట
దళకంబునం బాటితలలాటతలుం జేసియుఁ బాశపాణి నాశుగనవకంబున
నవకంబు చెఱచియుఁ బవనుఁ బవనజవంబు లగుపండ్రెండువెడందవాఁడితూ
వుల నే పణించియు ధనదు నెనిమిదివిశిఖంబులఁ బిళితమయశరీరుం గావిం
చియు నీశానుం గృశానుజ్వాలాచటులంబు లగుబలుగోలలు పడునొకంట
గంటించి యు మిన్నంట నార్చి పేర్చిన*దివిజనివహంబు లుపచితాగ్రహంబు
లుగం బొంగారి చెలంగె. ౧౦౩

చ. మరలక రాక్షసేశ్వరకుమారుఁడు భల్లయుగంబు నేసి ని
రరపతి కేతనంబును నిశాకరవిస్ఫరదాతపత్రము
స్మరియలు నేసి వేటొక యమోఘశరంబున విల్లుద్రుంప న
శ్చర వెదఁ బిచ్చలింపఁగ శచీవిభుఁ డన్యధనుర్లతాగ్రుండై. ౧౦౪

—ఇరద్రుఁడు ప్రహ్లాదునకు బోధించుట.—

క. శర మరివోసి చతుర్దం, తరుచిరదంతావళాద్రిధారాధరమా
గరువంపుమేను వెలయఁగఁ, బరివంధిం బలుకుఁ బ్రాధభాషారభటిన్. ౧౦౫

*దివిజనివహంబులు లపహృతాగ్రహంబులుగం.

క. భగవత్పదయుగభక్తియు, సుగుణంబులు విడిచి నీకు సురసైన్యముతోఁ
దగునే కయ్యము నేయఁగ, నగవే లోకంబు లసురనాయక నిన్నున్. ౧౦౬
గీ. కప్పయెలుఁగుపాముగతి మేకవన్నియ, పులి విధాన నీవు పొంచి యుండి
సురల భూమిసురులఁ జూపుచున్నటకు నిది, వేళ యయ్యెఁగాదె వినయదూర.

సీ. పుల్లకండపుఁగొండ పొడినేసి చల్లిన నుప్పు మానునె లవణోదవేల
ప్రొది నావులపాలు పోసి పెంచిన నైనఁ దొలఁగునే పాముగోటల విషంబు
నిండఁ బాదునఁదేనె నించి పెంచినయేని వెడచేదు మానునే వేపవ్రాసు
కప్పురం బెరువుగా గుప్పలించిననాఁడు నుల్లిదుర్గంధంబు నోసరిలునె
తఱచు మెఱుఁగిడ్డ నిత్ర డిత్తడియ కాక, హఠకాభరణాకార మందునోటు
చదువులేరాళముగఁజాలఁజదువుచున్నఁ, దొలుతవేల్పులఁబాయునేదుర్గుణంబు
చ. జనకుఁడు కోప మెత్తి నినుఁ జంపఁ గడంగి నిశాలపీరులం

బనిచిన వారు తీవ్రతరబాధల నొంప దృఢానుకంప న
వ్వననిధిశాయి గాచఁ దగవా పగవాడవె పోలె నాజనా
ర్దనుడెన నీనడించెదవు దానవనాయక నీకు నాయమే.

౧౦౯

ఉ. అక్షతదానవైభవవిహారుల కేనియు ధర్మనంహితా
ధృతులకైన నాత్మవిదు లైనమహాత్ముల కైన నెందుఁ బ్ర
త్యక్షముగాని విష్ణుఁడు ప్రియంబున శాలుఁడ వంచు నిన్ను నం
రక్షితుఁ జేసెఁ గాక యసురస్థితి సైఁచునె దానవారికిన్.

౧౧౦

శా. ఆకంజాక్షకళావిశేష మతిరమ్యం బై భవన్మూర్తియం
దేకాలంబు వసించి యున్నకతనన్ హేమాసురప్రేషితా
నేకాభీలనిశాటహేతివితతుల్ హేలానరోజాతప

త్రాకారంబులఁ గప్పెఁ గాదె మును ని న్నాహ వివేకింపవే.

౧౧౧

చ. హరిపదభక్తియుక్తి విడనాడి నిశాచరభోధయూథముం
బిరిగొని రాజ్యగర్వమున మీఁదటికార్యము నెన్న లేక యీ
బరువలఁ గూడి సత్యమును బాడియుఁ దప్పి చరించునీకు మా
కరివరదుండు తోడగునె కల్గునె భద్రము లెందుఁ బోయినన్.

౧౧౨

చ. పెనఁగొని నీవు నే ననఁగ భేద మొకింతయు లేక ప్రాణముం
దనువును బోలె నున్నయెడ ధర్మవధస్థితిఁ దప్పఁ ద్రొక్కి నీ
వనిమిషలోక కాంక్ష మది నందితిజేనియు నేల కల్గుఁ గో
రినకొలఁదిన్ ఫలించునె యరీణరమాతరుణి విలాసముల్.

౧౧౩

- సీ. పూణకొణగ నిర్గళదుగ్రవవనార్తి గనకాద్రిముఖగిరుల్ గాతుకలగ
దంష్ట్రానిటంకసంతతి వహ్నికణకలు గుమురులై నలుగడఁ గొండ్లిసూపఁ
జరణాభిహతి విశ్వధరణీతలము వ్రస్సి వ్రయ్యలై యురిగవర్గములఁ జూప
భ్రుకుటీభయంకరాద్భుతముఖాంబుజమునమూఁడుకన్నులు తెప్పమూయకలర
హరిన్మసింహావతారవిస్ఫరణమెఱయఁ, గంబమునబుట్టిమీతండ్రి గణిననఖర
శిఖలఁజెండాడునపుడునీచేర్వదొరలు, *ధూళిఁబ్రుంగిరోగగనంబుదూటిచనిరో
క. కూటికి నీటికినై నిను, మాటికి మాటికిని గవటమార్గంబున జం
జాటములఁ ద్రిప్ప దుష్టని, శాటులపొం దేల నీకు ననఘవిచారా. ౧౧౧
సీ. శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీసమావృతవక్షు సంభోరుహాక్షుఁ గృపార్ద్రవీక్షు
నాశ్రితావనదక్షు నాదిమధ్యాంతవిరహీతుని యోగముద్రానహీతుని
బ్రహ్మరుద్రాదిభర్త కిరీటకోటిసంఘటితరత్నప్రభాకవచితాంఘ్రి
నఖలజగత్పార్శ్వ నసితసారసవర్ణ యతిమనోభర్ణ్య లాలితసువర్ణ
నాదిదేవు నమస్తేంద్రితూర్ధగమ్య, సౌమ్య ధృతశంఖచక్ర శ్రీరమ్యమూర్తి
విడిచితివి గాన నింక నీవిభవ మెల్ల, దినదినంబున కవధిమై జనునిజంబు. ౧౧౨
వ. అని పురందరుండు వలికిన హిరణ్యకశిపునందనుగ డిట్లనియె. ౧౧౩
చ. హరికిని నీకు నేమి పని యాయన న న్నెఱుఁ గే నెఱుంగుదున్
హరి నటు లుండనిమ్ము తులువా బలువా దొనరింపఁ బోవునే
పరుషవిరోధియూథకృతపాదలు యోధులు మెచ్చ నాపయిం
గరిఁ బురికొల్పు పొల్పమరఁ గయ్యము సేయుము వేయునేటికిన్. ౧౧౪
గీ. శూద్రవృత్తి గాఁగ సురలోకసౌఖ్యంబు, లిన్నినాళ్లు నీవ యేకహేళిఁ
గైవసంబు చేసి తీవలదా యింక, నాకు నేలుబడికి నాకపురము. ౧౧౫
క. చిలువదొర లిచ్చి రందఱు, బలినద్దము తనకు వసుధ వాయక నాయీ
వలమూఁపునందు నున్నది, కులిశాయుధ నాకమేలుకొదవయ తక్కున్.
గీ. అడిచిపడకుము నాకంబు విడిచి వేగ, నీదుకుళకంబు నీవును నేఁడెవెడలు
మద్భుజాయత్త మమరథామంబు నీకు, నన్యవిత్రాపహరణంబు ధన్యమగునె.
క. తొడివినజో డే విడువం, బొడిచి యెడిచి వేల్పుగములఁ బోనొత్తి రయం
బడర సుధాశనలోకము, గడిమేరగఁ దోరణంబు గట్టక వింటే. ౧౧౬
క. నీవేగుము వలసినకడ, కీవిబుధావాస మేన యేలెద ననుడున్
దేవేంద్రుఁ డాగ్రహంబున, దేవారిం జూచి పలుకు ధృతవవి యగుచున్.

* ధూళి మ్రింగిరో.

క. గుడినుండి కోయఁ జూచెదు, గుడిత్రాళ్లను మమ్ముఁ గూడుకొని వర్తిలి మా
కడఁ జెట్టుగట్టి పొత్తునఁ, గుడిచితి విన్నాళ్ళు దుష్టగుణమిది తగునే. ౧౨౪
క. భల్లూకచర్మ ముదికినఁ, దెల్ల నగునె దుష్టకష్టదితికులజాడ వీ
పుల్లంఘించుచు నుమనో, వాల్లభ్యము నొందఁగలవె వక్రవిచారా. ౧౨౫
వ. అనిన దనుజరాజతనూజుం డొండాడనేరక వదనమండలంబు వంచి మిన్నక
యుండినం దద్వైలక్ష్యం బుపలక్షించి యతనిపితృవృందగు ధూమ్రాక్షుం
డు సహస్రాక్షుతో నిట్లనియె. ౧౨౬

{ ప్రహ్లాదుండు నిరుత్తరుండైన నింద్రునకు ధూమ్రాక్షుం }
డుత్తర మిచ్చుట.

ఉ. మాటలు నేర్తు నే ననుచు మాటికి మాటికి నుగ్రసంగరా
స్ఫోటితశత్రు వైన దనువుత్రకుమారకు మీటి పల్కుర్పుం
రూటము గీటముం దగునె యద్భుతవిక్రమశాలికి న్నిరా
ఘాటభుజాసిపాటవము గల్గినఁ జూపుము శక్ర యిక్కడఁ. ౧౨౭

సీ. నాకపట్టన మెల్ల * చాకమై భేదించి నందనవనమును నటకివైచి
సిద్ధరసంబులు చీకాకుపడఁజేసి తెఱవల నందఱఁ జెఱలువట్టి
హరిదంతిదంతకుంతాగ్రంబు లగలించి గ్రొచ్చి పెన్నిధులెల్లఁ గొల్లలాడి
పరమేశనఖుని పుష్పకము గైకొని జగద్విదితంబుగా నేకవీరుండైన
యాహిరణ్యకశిపుఁడుమాయామనుష్యమృగముచేదై వవశమునఁదెగినకతన
నేడు తెక్కలువచ్చెనే నిర్జరులకు, నీకు నాకేశ యంతఃయుత్సేకమేల.

శా. అదైత్యేంద్రకుమారుండై వెలయు ప్రహ్లాదుం డమర్యాద బా
హదర్పంబున నెల్లభూపతులఁ గయ్యాలం దిగంద్రోచి నేఁ
డిదేవావనధంబుఁ గైకొనఁగ నిట్లే తెంచె నీవిక్రమ
శ్రీదాక్షిణ్యపరాయణున్ గెలువ నేరేధూర్త చర్యానిధీ. ౧౨౮

చ. సురవర నీపరాక్రమముచొప్పు నమస్తము నీటు గప్ప నం
గిరమున దానవాకలితకర్కశబాణము లోర్వలేక బ
ల్పిరు దని విష్ణుఁజూపి వెఱపించెద విక్కడ మమ్ము నక్కటా
యురుతలపాదఘట్టనల నూఁగునె తూఁగునె సాలసాలముల్. ౧౨౯

క. త్రిజగములుఁజాట్టియెవ్వఁడు, భుజబలమున నాక్రమించుఁ బూర్ణోదయుండై
విజయంబుఁగన్నయవిభు, భజయింతురు దేవుఁడనుచు బ్రజలమరేంద్రా.

* చాకమై భేదించి. † యుత్సేకము.

- గీ. మాట లేల శక్ర మగుడుము ప్రాణంబు, గాచుకొనుము గాక కదనవీధి
నిలువఁగలిగితేని నేఁ డెఱుంగఁగవచ్చు, నిర్జరారిబలము నీబలంబు. ౧౩౧
- సీ. అదె చూడు మంభోధు లాపోశనముచేసి త్రావనోపనకాలదంష్ట్రబలంబు
నాలోకనముచేయు మఖిలమత్తారిదంతావళహర్యక్షు దందశూకు
వీక్షింపు మంభోరుహాక్షుతోఁ బెనఁగంగఁజాలిన కపిలాక్షశంబరులను
దర్శింపు మఖిలదిగ్దంతిదంతము లూడఁదిగిచి పాఱఁగవైచు గగనచరుని
వీరలయ కాదు ప్రహ్లాదువీట వీరి, కినుమఱుంగగు డైత్యు లనేకు లున్న
వారు నీపారుషం బింక వారిమీఁదఁ, బ్రతిఫలింపదు చనుమునిర్జరవరేణ్య.
- చ. అనఁ గనలెత్తి దేవవిభుఁ డాశుగవేగనముజ్జ్వలాశుగం
బున దనుభూపితృవృశీరముం గరముద్ధతిఁ దున్నెఁ దున్నఁ ద
ద్భు నతరరక్తధార దివి గట్టి నభోవలయా తపత్రకీ
లనమునఁ బాలుపు విదుమశలాకయుఁ బోలెఁ ద్రిలోకభీమ మై. ౧౩౨
- గీ. పొదివి దిక్పాలసంఘంబు పోనరింప, వాసపుం డేనరేఁగి దైవతవిరోధి
పరవరూధినిఁ జెండాడె వనద ముగ్ర,వృష్టిఁబడ్డాటవుల నొంచువిధముగదుర.
- చ. తనపినతండ్రిఁ జంపిన సుధాభుగధీశ్వరుమీఁదఁ గల్పవ
హ్ని నిభకటాక్షవీక్షణము నించి దితిప్రభవాత్మజుండు ఘో
రనినదచాపవల్లరిఁ గరంబునఁ బావకకీలవోలె శో
భనరుచి యై వెఱుంగ లయభానునమానవిభాభిరాముఁ డై. ౧౩౩
- సగ్ధర. శరము ల్పుంఖానుపుంఖోచ్ఛలితగతి నభశ్చారియై తూటనేయం
గరిరాజుం గొల్పి డైత్యోత్కరము సుజీచి రక్తప్రవాహంబు లుర్విం
దారుఁగంగాఁ జేసి యేసెన్ దురధిగమజయోద్యోగపద్యావిహార
స్ఫురణన్ దేవేంద్రుఁ డగ్నిస్ఫురదిషువితతు ల్భాతము లీభితినిందన్. ౧౩౪
- క. జంభారి వైచె దితిసుత, డింభకుమీఁదన్ శతఘ్ని డెప్పర మగునం
రంభమునం దత్కిలా,నంభారము భవనములకు సాధ్వన మొనఁగన్. ౧౩౫
- క. శూలమున నసుర దానిం, దూలిచి లయకాలకుపితధూర్జటివోలెం
గ్రాలఁగఁ గనుఁగొని విశిఖ,జ్వాలల జంభారి దివిజశత్రుం బొదివెన్. ౧౩౬
- చ. పొదివిన గోపమెత్తి దితిపుత్రత్రతనూభవుఁ డాబిడాజుహ
స్తిదళన మాచరించి నలుదిక్కుల ఘూర్ణిలుసేన మాననం
పద వదలింప నిర్జరనమాజము లార్వ బలారి కూల్చె నొ
ప్పిద మగుతత్కిలముఁ గృపీటభవోపమకాంతికూటమున్. ౧౩౭

క. కరివతి దూలిన నిర్జర, *పరివృథుఁ డరదంబు నెక్కి భాసిల్లుటయున్
హరి డిగ్గి దానవాధీ, శ్వరుఁడు నృథమెక్కి విజయశంఖము లులియన్.

వ. పావకపాథోధిపతి ప్రముఖదిక్పాలపాలితంబగుగరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుష
సేనాకలాపంబు లాపురందరుం బూదివికొని యుండెఁ గాలజంఘకాలదంష్ట్ర
కాలకేయ శంబర దీర్ఘ జంఘ సూచీముఖవామనాది పలాదులు ప్రహ్లాదునకు
బాసటయై యాహ్లాదంబు నేయుచుండి రయ్యెడ. ౧౪౨

సీ. జంభశుద్ధాంతరాజనిభాననాఘసన్నహరహారియై తనరు నెద్ది
పాకకోక్తస్తనీశో కానలోద్భూతిసామి ధేనీస్వూర్తి జరగు నెద్ది
బలవధూదరహానభానమానమృణాళఖండనహంసమై యుండు నెద్ది
నముచిమానవతీజన ప్రేక్షణాంజనతిమిరేందుకాంతియై యమరు నెద్ది(విజాఁ
యట్టి వజ్రంబుఁ గెం గేలహరిహాయుండు, పూనుటయుఁ బాశుపతమైత్రైబూర్వది
డమ్మహాయోధవీరులయ్యాగ్రహమున, నిగ్రహమునోదేనలభూతనివహమెల్ల

క. బలరపువజ్రము దానవ, కలతిలకముపాశుపతము గొదకొని పెనఁగన్
జలజల విలయానలకణ,ములు దొరఁగెన్ జగములొరగె మురమరవెరిఁగెన్

వ. అయ్యవనరంబున నయ్యాతుధానప్రధానపురుషు లగువామన వ్యాఘ్రగ
మన శిఖావళప్రముఖు లగునిశాచరవీరులు ఘోరాకారులై గండశీలల
ఋషియుఁ గొండ లెత్తివైచియుఁ దరువండంబుల నొఱిందొండ మోదియు
నాదిత్యశ్రహాధినికి నిరోధంబు గావించి రప్పు డప్పుర్వకఃకృష్ణతియను
మతి ననలుండు కనలి విశాలజ్వాలాజాలంబు నిగిడించినం జమిడియుఁ
జీకాకుపడియునుం గమరియుం గాలుమట్లం బోయియును నుడికియు నోటజీ
యుం గలంగియు నలంగియుం గూలియుం దూలియు వాచిచ్చియు నొచ్చి
యుఁ బూర్వవియచ్చరనికరంబు కరంబు సంక్షోభించె నానందంభంబు జగ
త్రయసంధినిర్భేదననిష్ఠురం బగుచు నుండె వెండియు. ౧౪౩

గీ. దేవవిభుతోడదానవాధిపుఁడుపోరె, గడిమిఁగరితోడఁబోరుసింగంబుఁబోలె
మదమువిడనాడితత్త్వసామగ్రివిడిచి, విజిగవిబుధేంద్రుఁడను రేంద్రువేగమునకు

క. సురపతి దెరలినఁ దెరలె, స్ఫురబలములు జలధియుబ్బు సొరిగినతఱిఁ బూఁ
దెరలు గరువంబు నడలిన, వెరవునఁ జింతావివర్ణవివృతముఖములై. ౧౪౪

గీ. ఆహిరణ్యకళిపునాత్మసంభవుఁ డాప్త, బలముతోడ బాహుబలముతోడ
సురపురంబు సొచ్చి సుఖముండె ననుటయు, శౌనకాదిమునివితానమపుడు

వ. పరమాశ్చర్యనిర్మగ్నమాననంబై హర్షోత్కర్షంబున రోమహర్షణుం బలిక
సయ్యా యయ్యాతుధానునకుం బురుహూతుండు విజుగుట నిగమవిరుద్ధం
బిది యేకరణి సిద్ధాంతీకరించి వాక్రుచ్చితి రనవుడు సతం డమ్మునివేతండ్
తండంబుతో నిట్లనియె. ౧౮౯

చ. కలదు రహస్య మాదివిజకాంతుండు ము న్నొకనాఁడు కొల్వలలో
పల విభవాభిరాముఁ డయి భాసిలుచుండఁగ నట్టిచోటికి
న్వలయకృతానునన్నిభవవీనరుచిం జనుచెంచె మాను లిం
పలరుచుఁ గొల్పఁ గోపనమహాముని భీమతరప్రభావుఁ డై . ౧౯౦

క. అరిమర్దనంబు రాజ్య, స్ఫురణంబును గలుగుకతనఁ బొంగారి సురే
శ్వరుఁ డాదుర్వాసోముని, వరుఁ బూజింపక వికారవశుఁ డైయుండన్.

వ. నమూలఘాతంబుగ నిఖిలసురసంఘాతంబు నున్ములింపం జాలియు నాకా
లాంతకనిభండు వేళాగుణంబున శాంతుండై శచీకాంతు నైశ్వర్యంబు నిశా
చరాయత్తం బగుఁగాక యనిత్తన చిత్తంబు లోనం దలంచి చనియెం గావున
దేవపతికి నియ్యవమానంబు వాటిల్లె నదియునుం గాక. ౧౯౧

క. ఆరీతివీరుతో నరి, పోరిన దేవేంద్రమహిమఁ బొగడఁగఁ దగదే
మారుతముమీఁద వేటొక, మారుత ముఱుగ్గ మ్మినట్టిమత్తమై తోఁచెన్.

క. గురువులయెడ విప్రులయెడఁ, బరిభవ మొనరించువానిభాగ్యశ్రీ న
శ్వర యగు గాలి నిడినదీ, పరుచియునుం బోలెఁ దరళభావోదయ యై.

వ. ఇష్టిధంబున విబుధమానమర్దననిర్దయుండగుపూర్వగీర్వాణశ్రేష్ఠుండునిష్ఠుర
పరాక్రమక్రీడావశీకృతలోకత్రయుం డై నాకం బేకాతపవారణంబుగ నేలు
చుం బెద్దకాలం బుండె నాఖండలుండును నఖండశోకవ్యాకులహృదయుం
డై నాకొఱోలోకంబుతోడ లోకాలోకగుహాగేహంబుల దేహంబులు చొ
నిపి వనరుచు నపజయక్లేశంబున గానీల్లుచు నుండె నంత నొక్కనాఁడు.

—: స్వర్గం బేలు ప్రహ్లాదునికడకు శుక్రాచార్యులు వచ్చుట. :—

సీ. నెమ్మేనితేజంబు నింగి యంతయు మ్రింగి వేటొక్కనూర్చునివిధము నేయఁ
గరకల్పశాఖావికస్వరఫలలీల నిద్దంపుతీర్థకుండిక వెలుంగఁ
బరమపావనదృక్పథావిభావంబున నజ్జలకును బోధ మావహిల్లఁ
గొలిచివచ్చిన శిష్యకులము బ్రహ్మ భజించు దివ్యమానులలీలఁ దేజరిల్లఁ
జుక్క తెగి పడినట్టులు శుక్ర డాత్మ భవనవాటికసొచ్చి రాఁ బ్రథమదివిజ
పుంగవుఁడునిర్భరానందపులకితాంగుఁడగుచుఁబూజించెనాదేశికాగ్రగణ్య

- క. పూజించి తెచ్చి నిజమృగ, రాజమణిపీఠి నునిచి ప్రాంజలి యగుచున్
 నేజాడల నుతియించె బయోజానను బొగడు నిగమమోయితడనగన్.
- ఉ. ఆదరమొప్ప శుక్రు డమరాహితనందను నిందుకాంతనం
 పాదితపీఠిపై నునిచి పల్కు హిరణ్యనిశాటపుత్ర యా
 హ్లాద మొనర్చె నీచరిత మంతయు మాకు నశేషశోకవి
 చేచ్చిని యయ్యెనీభుజవిశేషవిజృంభితశక్తియుక్తియున్. ౧౧౮
- మ. జనకుం జంపిన క్రించు వీడని రమాజాని నివ్వసరించి నీ
 యనుగుండమ్ములు నెల్లబాంధవులు గాఢానందపాశోధిమ
 జ్జనముం జేయ మహేంద్రు గెల్చి త్రిదివేశత్వంబునుం జొంది వం
 దనము ల్గొంటివి శత్రుజాలములచేతన్ ధూతధూర్తవృజా. ౧౧౯
- నీ. నీప్రతాపము నోర్వనేరక రిపులక్ష్మి నీవెల్లగొడుగుకొన్నీడ నిలిచె
 నీకృపాణిధార నిచ్చెనగా నెక్కె నీవలపటిమూపు నేలగోల
 నీగుణగంధమానెడు వేడ్క సుజనవట్టదములు నీదండఁ బాయ వెపుడు
 వీవీతీర్ణికి నోడి నీరాకరము నీదుదానాంబుధారలఁ దగులుకొనియె
 నిన్ను వర్ణింప నెవ్వారు నేర్చువారు, దానవాన్వయసౌధకారస్వరఘట
 నిన్నుఁ జూచినదివనంబు నిఖిలభోగభాగ్యసౌభాగ్యములకుఁ జేపట్టుగాడె.
- క. నీరాంజలిఁ దృష్ణాతుర, పూరుషు లాసించులీలఁ జోరుల నిన్నున్
 వైరిజనహరణమునకుం, గోరెడుమాకోర్కి నేడుకొనసాగెఁజమీ. ౧౨౦
- క. మాదానవపతి నాతో, నాదగునందనులు వినయనయశాలులు ప్ర
 హ్లాదుఁ డనుహ్లాదుడు నం, హ్లాదుఁడుహ్లాదుండు ననుట నవి ఫలియించెన్.
- క. హరిహయశిఖయమసురరిపు, శరధిపవనమానశంభునఖశంకరులన్
 దురమునఁ గింకరులం బలె, శరతాడనవీడ నొంపఁ జను నీ కనఘా. ౧౨౩
- క. వంచినతల యెత్తనిన, క్తంచరులకు నేడు గలిగె దానవవర య
 భ్యంచితతేజము నీదుభు, జాంచలకరవాలకీల యలరుటకతన్. ౧౨౪
- శా. పాతాళంబును భూతలంబు దివియుం బాలించె మీతండ్రి నీ
 వాతీండ్ర స్వేలుఁ గొందియున్ని సుభటాహ్లాదంబు నొందించె నీ
 వాతంకంబులు మాన్చి రక్షణమునేయం బాడి యాదానవ
 వ్రాతంబుం బరివంధిమర్దనవిధావై దగ్ధ్యహృద్యంబుగన్. ౧౨౫
- క. నావిని ప్రహ్లాదుఁడు ర, ఖోవంశాచార్యుఁ బల్కు సుజనస్తుత నీ
 పావనకటాక్షవీక్షా, శ్రీవైభవ మిట్లు నాకు సిరు లొనగూర్చెన్. ౧౨౬

- క. నాతరమా పోతరమున, ఘాతుకులై యున్న సురలఁ గసిమనఁగఁగ ను
 ద్యోతితభవదనుకంపా, ఖ్యాతియె యనిఁ దనకు వజ్రకవచం బయ్యెన్. ౧౬౭
- చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి దనుజాన్వయదేశికుఁ డమ్మహాత్ముహ
 స్తనలినలాలనంబునఁ బ్రసన్నమతి నైయి డుల్పి మాళి మూ
 ర్కొని పులకించి హర్షరసగుంభిత బాష్పకణార్ధనేత్రుఁ డై
 ఘననిభకంఠనిస్వనముగాఁ బలుకు న్నభికు ల్ను తింపఁగన్. ౧౬౮
- శా. అన్నా వెన్నుని నమ్మఁగా వలదు మాయానాట్యకేళీరతుం
 డన్నారాయణుఁ డాదితేయులకు రంధ్రాన్వేషనంపాది యై
 యిన్నీనంపద లన్నియుం *గిలిబి తానిచ్చు నిజం బీవు నం
 పన్నప్రోధి వహించి యేమటకుమీ ప్రత్యర్థికృత్యంబులన్. ౧౬౯
- క. అని బుద్ధిచెప్పి ప్రహ్లా, దుని వీడ్కొని శుక్రుఁ డరిగె దుర్దమ తేజో
 దినకరబింబము మిన్నున, గనగనయని వెలుఁగ నయనకౌతుకకరుఁడై. ౧౭౦
- ప. ప్రహ్లాదుండు నసాదప్రమోదమేదురహృదయుండై దనుజగురువచనరచన
 వలన జాగరూకుండై నాగలోక నరావాస నాకపురంబు లేకచ్ఛత్రంబుగా
 నేలుచు నుండె నిట్లు బహుతిథం బగుకాలం బతీతం బగుటయు నగధరుండు
 నగవిరోధిప్రముఖబర్హిర్ముఖపరాభవప్రతీకారంబు నిజాంతఃకరణంబునం జిం
 తించి కృతనిశ్చయుండై యుండె నంత నొక్కనాఁడు. ౧౭౧
- క. ఊదరదాఁకినకుడ్చి, భేదకతతివోలఁ బాకభిన్నుఖదివిజుల్
 వేదనలఁ బారలి రాప్రహ్లాదునిచే నిజవిభూతి యపహృత యగుటన్. ౧౭౨
- గీ. అఖలలోకరక్షుఁ డగుపుండరీకాక్షు, శరణుచొరఁ దలంచి సురలుమునులు
 సత్యలోకనాథుసమ్ముఖమ్మున కేగి, యతఁడుఁ దారుఁ గూడి యాక్షణంబ.
- ప. వైకుంఠవాసు వాసుదేవు వనధరశ్యాము వనమాలి వందారుమందారం
 బుం గనుంగొని రె ట్లనిన. ౧౭౩
- క. శరణాగతపరిక్షణ, కరణా ఋగ్వేదిజననికాయాభరణ
 పరిణాహిశుభవ్యంజన, చరణా రణదళితశత్రుదయనంసరణ. ౧౭౪
- ఉ. నీరధిరాడ్గభీర హిమనిర్మలకీర్తివిహార సజ్జనా
 ధార సురాద్రిధీర హరిదత్తవిచార కపింద్రబృందమం
 దార విరోధినీరదకదంబనమీర సమస్తపుణ్యవి
 స్తార కృపాప్రపూర ఘనధామవిభాకర శోభనాకరా. ౧౭౫

భుజంగ ప్రయాతము. మహాదార్యశీలా సమాఖ్యాలవాలా
మహాపీతిహాత్రా రమావత్కళత్రా
సహసావలోకా రసాపుణ్యపాకా
గృహీతాశ్రితాళీ నికృతాఘపాళీ.

౧౦౪

గ.ద్యము. ఇది శ్రీహనుమత్కృతాక్షులబధరప్రసాదసహజసారస్వతచంద్రనామాంక
భారద్వాజసగోత్రపవిత్ర గామవిద్వత్తణికుమా రాష్ట్రఘంటావధానపరమే
శ్వర హరిభట్టారక ప్రణీతం బైన నరసింహపురాణోక్తం బగు సుత్తరభాగంబు
నందు వర్షాశరద్వర్ణనంబును బ్రహ్మాదుండు సంక్రందనుమీద దుండు వెడలు
టయు ననురవరచకితుండై యాఖండలుండు చిత్రశిఖండిప్రసూతినిసీతిమార్గం
బడుగుటయును సురాసురయుద్ధంబును నంచు వృద్ధశ్రవుపలాయనంబును
దితీసుతసూతి నాకలోకం బేలుటయు ననుకథలంగల చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

నారసింహపురాణము.

❧ ఉత్తరభాగము ❧

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీశ్రీతమందిర సంప, ద్వైశ్రవణ వచోవిశేషవైచిత్రీచ
క్షుశ్రవణనదృక్ష పురా, ణశ్రుతిపూతాంతరంగ నరనయరంగా. ౧

వ. ఆకర్ణింపు మాశౌనకాదులకు నాదరప్రథితుం డై కథకుం డిట్లనియె నట్లు
నవ్యాక్షేపంబునం బుండరీకాక్షు నిరీక్షణంబు సిద్ధించుటకుఁ బ్రవృద్ధప్రహర
తై న యమరవృషభు లాజగద్విభుం బ్రణామపూర్వకంబుగ నభినుతించిరి. ౨

—: బ్రహ్మాదులు విష్ణుదేవు స్తుతియించుట. :—

మ జయ నక్తంచరగర్వపంచక జగత్సాక్షీ సరోజాక్ష ని
ర్ణయముక్తవ్యవహారఘోరభవదూరా వార్ధిపర్యంక న
ర్వయతివ్రాతమనోగుహహరికిశోరా శౌరీ శార్దూల కృపా

శ్రయ విశ్వంభర చంద్రశేఖరసఖా చక్రాయుధా శాశ్వతా. ౩

క. లోకంబులు సృజించుచు, లోకాంతర్వర్తసము విలోకించుచు ను
ల్లోకప్రియ మను నిను, మాకు స్తుతియింపఁ దరమె మధునిర్మథనా. ౪

క. వేదంబు లేమి నేర్చు, స్నిదుమహామహిమఁ దెలియ నిశ్వాసము లా
వేదంబు లెల్ల నీకు మ, హోదధిపర్యంక పంకజోదర కృష్ణా. ౫

క. అనుపమ మాద్య మమేయం, బనవధి సీతత్వవిభవ మైనంగానీ
జనసీజనకులు నీవై, కను పెనుతువు గాదె ముజ్జగములు ముకుందా. ౬

నీ. నీకనునన్న చే నిర్ణీత మయి కాదె యాయహోరాత్రంబు లేరువడుట
నీపాదతీర్థంబు నెలకొంటుండే గాదె పాపంపు టనలెల్లఁ బలుచ నగుట
నీమాయఁబుట్టిన యామూఁడుగుణములవలనఁ గాదె సృష్టి మొలచు తెల్ల
నీకృపావిభవ మస్తోకహూటనె కాదె శిష్టరక్షణలీలఁ దుష్టి గనుట
నిన్ను నిదమిత్ర మగునని యెన్న సరిది, నీవిహారంబు లన్నియు నీకె చెల్లు
జలజదళనేత్ర సరదశ్యామగాత్ర, సాధుజనమిత్ర మదమత్తశత్రుజైత్ర. ౭

చ. అని కొనియాడుచున్న చతురాసముఖ్యులఁ గాంచి పద్మలో
చనుఁ డను మీముఖాబ్జములచండము తోటచింద్రునందమై

పినుగుఁడనంబు సూపె నన బిమ్మిటి యించుక దేటి పల్కి రా
మునులు నిలింపులున్ భవతమోహరు నయ్యహిరాజతల్పునిన్. ౮

క. నీ వంతర్యామివి యీ, జీవుల కందటికి నీదు చిత్తంబున ల
క్ష్మీవర తోఁపనియది గల, దా వినవలతేని వినుము తత్తమ మెల్లన్. ౯

చ. అనిమొన నీవు నాఁ డటులు హాటకదైత్యుని గీ టణంచి త
త్తనయున కై నయాపదలతండము నొండును జక్కనీక పోఁ
జొనిపి కృపాకటాక్షములఁ జూచితి వారజనిచరార్పకున్
వనజదళాక్ష వాఁడె పగవాఁడగుచు న్నము నేఁచె నీచుఁ డై. ౧౦

క. ఖలజనబోధంబులు విని, యలుకం బ్రహ్మాదుఁ డిప్పు డమరపథంబున్
బలిమిఁ గొని మమ్మునిందఱ, నిలయములకుఁ బాపెఁబాపనిశ్చితుఁడగుచున్.

సీ. ఇనరళ్లులకునైన నెడ యించుకయు నీని కాఱడవులతోనఁ దూటిదూటి
నక్రచక్రోదగ్రవిక్రాంతిఘోరంబు లేఱులఁ జేయీఁత నీఁదియీఁది
పులులుసింగంబులెల్లులు సహచరులుగాఁ గొండలోయలలోనఁగుందికుంది
యెట్టిచప్పుడు విన్న నిదె వచ్చె నమరారి పదపదం డని సారెఁబఱచిపఱచి
కలఁగి తలగంప విరుగడగాక వలస, చేయుచున్నారమిఁకనేమి చేయఁగలదు
శ్రీవధూనాథ వాని శిక్షించి మమ్ముఁ గావఁగదవయ్యమాకేడుగడయునీవ.

క. అని విన్నవించువేల్పుల, ననుకంపానంపదభిమతాలోకనభే
లనలాలనములఁ దాపం, బునకుం బాపుచు మురారి ముదమునఁబలుకున్.

చ. వెఱవకుఁ డేల యే గలుగ వేదన మీకనురారులార యే
నెఱుఁగుదు డైత్యనందనునహీనవరాక్రమ మింక వాని నే
నఱగఁగఁ బట్టి మీపదపు లన్నియుఁ గ్రమ్మఱ మీకు నిచ్చెద
న్మఱవుఁడు తొంటిదుఃఖములుమాన్ముదు మానసవీడ లన్నియున్. ౧౪

క. ఎల్లింటి నేటిలోపల, నుల్లంబుల మీకుఁ గలుగునుడు కార్చెద భీ
తిల్లకుఁ డని వేల్పుల శ్రీ, వల్లభుఁ డత్యాదరప్రవర్ధితమతి యై. ౧౫

క. తగ వీడుకొలుప వారున్, జగదీశ్వరుపలుకులకుఁ బ్రసన్నహృదయులై
మగిడిరి ప్రహ్లాదుని బలు, మగఁటిమివారింపఁదలఁచి మధుమథనుండున్.

—:నారాయణుఁడు వృద్ధబ్రాహ్మణవేషముఁ దాల్చుట.:—

సీ. తలమోచియున్న దుస్తరజరాభర మనఁ బాకపింగళజటాపటలి బిగియ
నొడలుగూనగుచుండ మెడయులోనికీఁబోయిజరతకచ్చపరాజుచాయబోవఁ

- జేవెలుం గిడి చూడ నేవస్తుతతి యైన నవ్యక్తరూపమై యవధిఁ బోవఁ
జరణవిన్యాససౌష్ఠవ మఖిలంబును నాధారయప్రియం దత్తమిల్ల
వలిపలితకర్కశాంగంబు వణఁకుగదురఁ, గంఠబిలముననుక్కినగడలుకొనఁగ
వృద్ధభూసుర వేషాభివృద్ధిఁదాల్చి, నాకపురి కేగె నిందిరానాయకుండు. ౧౭
- క. ఆపురములోనఁ బూర్వపుఁ, గాపరియును బోలె నొక్కకడ జీర్ణకుటీ
రాపాదనపరతంత్రం, డై పరమ బ్రహ్మనిష్ఠుడై విహరించున్. ౧౮
- సీ. ఆస్థానరత్నసింహాసనం బేయిందువదనకు నుత్కుల్లవనజవాటి
నవనిధానంబు తేనాగేంద్రయానకు లీలాకటాక్షమాలికలనిగ్గు
పుట్టిని లేశరత్నండరీకాక్షికి నమృతాభిరామమా నంబురాశి
కడుపుచల్లఁగఁ గన్నఱొడు కేవళహాటికి జగ దేకపీరుండు శంబరారి
సరసమేయింతివిహరించు సౌధవాటి, పుణ్యములయిక్కయేభామభూరిమూర్తి
యన్తుహలక్షివృద్ధాంగనాభిరామ, కలితయైకొల్చియుండెనక్కపటవిపు.
- క. ముత్తవ్వయుఁ దాతయు నని, తత్తాదృక్స్వరజనులు తము మన్నింపం
బుత్తడిచూపులమగువయుఁ, జిత్తజజనకుండు దివి వసించిరి మఱియున్.
- వ. ఆశాంబరీభూసురుండు కాలనేమికి ననుకూలుం డయ్యును విప్రచిత్తిచిత్తంబు
వడసియు శూర్పకర్ణునికీఁ జుట్టటికంబు నెఱసియు వృశ్చికోమునకు విద్యుం
పువావిచూపియు వ్యాఘ్రదంష్ట్రునకు వశంవదుండయ్యును గంకటునింటనుం
కువ గొనియుఁ గాలకేయునకుం గాలగతులు దెలిసియు వామనునకుఁ
బ్రేమాస్పదుం డయ్యును శంబరుం బాటించియు మఱియుఁ గలుగునిశాట
పీరులతోడఁ బోరామి యొనర్చుచునుండె.
- ౨౧
- క. తలలోపలినాలుక పూ, నలగ్రుచ్చినబొందు దుగ్ధనంయుతజలముం
బలెఁ గవటభూసురోత్తమ, కులతలకము దనుజపతులఁగొలిచిమెలంగున్.
- సీ. కార్తాంతికాకృతి గైకొని యొకచోట జ్యోతిరాగములరీతు లెన్న
నొకచోట, వేఁకి వెచ్చకు నగదంకారుడై మందు లిచ్చుచు నలపునెఱపుఁ
బరమపాశుపతరూపముఁ దాల్చి యొకచోట శైవతత్వార్థవిస్తరముగఱపు
నొకచోట, పారాణికకులాగ్రగణ్యుడై యితిహాసములఁదెల్పునెన్ని యైన
యోగియైయోగశాస్త్రంబులొక్కచోట, యోగవిదులకునుపదేశమొనరఁజేయుఁ
గవటనటనానటుండె నకంపవైరి, యాత్మనిశ్చితమగుకార్యమైనదనుక. ౨౩
- క. ఆచతురచరితుఁ డఖిలని, శాచరులకుఁబూజ్యుఁ డగుచుఁ జరియించు సుధా
వీచివలమానమృదువా, చాచాతుర్యంబు శ్రవణసౌఖ్యము నొనఁగన్.

గీ. పొడగనియెనంతనొకనాడు పుడమి వేల్పునిండుగొలుపుననున్న యాఖండలారి

విబుధవైరులు తనసాధువృత్తమెల్ల, బేరుకొని పేరుకొని కానిపించుకతన
క. నోరాగన్నలఁ జూచుచు, నారత్నోపరకుమారుఁ డవసీనుఁడు బం

గారముగద్దియయం దిడి, గారవమునఁ బలుకు వినయగంభీరోక్తిన్. ౨౬

క. ఎందుండి రాక కాపుర, మిందులనో మీక్షఁ గూర్చుహితు లిల్లాలు
న్నందనులు గలరె నిను నే, మందుగు పే రెన్నుచోట ననఘవివేకా. ౨౭

క. సీవర్తనంబు నిఖిలముఁ, గైవారము సేయుచుండఁగా వినుచుందున్

ధావతి పడి(?) యీక్రియ నుప, ధావన సేయంగ నేల దనుజకులంబున్.

క. సురకార్యార్థము వచ్చిన, పురుషుండవో కాక మమ్ముఁ బొడగని యేదే

పురుషార్థము మాచే గని, మరలెదవోయనుడుఁగవటమహిసురుఁడనియె

నీ. నాయొక్క వైకుంఠనగరంబు ననుఁ దన్నుఁగొల్గజూచుచుండు శంకరసఖుండు

కులపాలికయుఁ గొడుకులుఁగల్గివర్తింతునా రాయణ్యాహ్వయొన్న తుండసేను

బరమర్షి హృదయపద్మంబులఁ గ్రీడింతుఁ బుణ్యతీర్థముల సేప్రార్థు నిలుతు

శ్రుతులుసూసృతవాక్యరతులుదాత లలుబ్ధు లావులు నాదురూపాంతరములు

సీవు దేవేంద్రు గెలిచి తన్నిఖిలరాజ్య, వైభవశ్రీలఁ గొనియున్నవార్తలేను

గిన్నరీగీతికల వినుచున్నకతన, నిన్నుఁ జూచెద నని వచ్చి నిలిచి తిచట.

చ. అనిమిషమానమర్దనవిహారమున న్నడిసన్నయట్టి మీ

జనకునిఁ బోలి శత్రుజనసంహరణం బొనరించి వాలుము

మొన నడిపించి తింటికి నముజ్జ్వలరాజ్యరమావలూనముల్

దనుజకులేంద్ర యింత వలదా బలదారుణవృత్తి చూపఁగన్. ౩౧

—: వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడు ప్రహ్లాదం బొగడుట. :—

క. అనిమొన సీశరసంహతిఁ, దనువు సిరిగి దేవభర్త తల వీడఁగ బ

ల్లను కైతినపుడు మనయీ, దనుజకులము నవ్వకున్నె దనుజాధీశా. ౩౨

క. పావకుండు సీకృపాణము, చేవిదళితదేహుఁ డగుచు శిథిలప్రభుడై

చేవ చెడి పోవునప్పుడు, భావములో నెన్ను సీప్రభావ మధీశా. ౩౩

క. అంతకుండు శాంతుడై నీ, దంతిఘటలకాలుమట్లఁ దనసైన్యము లిం

తంతలు శకలము లైవడ, సంతకరణమున వందఁడా సురవైరీ. ౩౪

గీ. కులమువాఁ డటంచుఁ గోణపుప్రాణాన, కలుగ కీవు బాడుదలయవట్టి

విడిచినట్టి నీదువీరంబు సారంబు, గౌరవంబు నెన్నఁగా వశంబె. ౩౫

- క. జలధిపతిబలపరాక్రమ, ములు జలలిపులుగ నొనర్చి ముచ్చెఱుపుజలం
బులు ద్రావించిన నీయు, జ్వలవిక్రమ ముగ్రతరము శత్రుధ్వంసీ. ౩౬
- క. గంధవహుబాహుబలధౌ, రంధరరము బుజలువైచి రక్షసేనా
సింధువు నుబ్బించిన నీ, బంధురరణకౌశలంబు ప్రస్తుతి గనడే. ౩౭
- క. ధననాథు నతని చెలికా, నినపోలెఁ బైక్షవృత్తి నిలిపితివి జనా
ర్దనుఁ డెన్న నెపుడుఁ గూరుచు, జనములలో నీప్రభావసంపల్లీలత్. ౩౮
- క. దానవకులవర్ధన యీ, శానశిరశ్చంద్రరేఖ సౌధసలసం
దానితదీపకళికగా, వే నిలిపితి వొక్కా నిబిడవిక్రమగరిమన్. ౩౯
- క. నురలోకము నరలోకము, నురగాధిపలోకమును సముజ్జితశత్రూ
త్కరముగఁ * పాలించెడునీ, విరివికి నొకకొదవ గలదు వినుమెట్లనినన్. ౪౦
- క. శ్రుతులకుఁ దత్తద్విత్తరణ, కృతులకు యతులకు నిలింపభేదహతులకున్
శతపత్రలోచనుఁడు మూ, లతలం బగు నారసాతలగభీరముగఁ. ౪౧
- ఉ. కావున నాదిమూర్ఖము నఖండపరాక్రమదాత్రధారచే
దావు తెల్లత్తునక యుదగ్రము గాదు భవత్ప్రియత్న మో
దేవవిరోధి నిక్కము మదీయవచోవిభవంబు నితైఱం
గీ వానరించి తేని గలఁడే నినుఁ బోలిన వీరుఁ డెవ్వడన్. ౪౨
- క. వామనసూచీముఖముఖు, లై మెలఁగెడు నీప్రధాను లనువాసరముం
దామెచ్చుదు రీవిధము మ, నోమార్గములందు దిశితసూభవతనయా. ౪౩
- వ. అని యమృతాస్థానంబుఁ గలయం గనుంగొనుటయు నెల్లవారలుఁ దద్విప్ర
తల్లజప్రోక్తంబు లుత్తమోత్తమంబు లని దైత్యనత్తమ నకు విన్నవించి రావం
చనాఁగ్గించుచుండు వెండియు నిట్లనియె. ౪౪
- క. బలముగలనాఁడ శత్రులఁ, బాలియింపఁగఁ దగు సమూలముగ వేరున్నం
దల లెత్తు వెండియును హల, హలనిభవీరారికులలయానలకీలత్. ౪౫
- సీ. వేదతుల్యములు మద్విమలవాక్యములిందునంశయింపకుము రాక్షసకులేంద్ర
హరి సురావళి కెల్ల నాధారమై యుండు సతనిగెల్వకయున్న సమరపదము
చేకూరు తెల్ల నస్థిరముగావునఁ బ్రయత్నము నేయు తజ్జయోత్సాహమునకు
నామిత్ర మగు, నైన నాళికదళనేత్ర మాయావి గాన నమృత చరింతు
ననినఁ బ్రహ్లాదుఁ డిట్లను నవనిదివిజ, వర్య సీపల్కు తెల్ల నవద్యదూర
తరములెచ్చొటనుండుశ్రీవరుఁడునాదు, కట్టెదురనిల్వకున్న నేకరణిగెల్తు.

* పాలించెడు. † సారసాతలగభీ. ‡ మంచురుండు అనియే, వేటొక్కచోటనుం
గలదు.

- చ. జలముల నుండునో మఱి రసాతలగర్భముఁదూటి యుండునో
కలుచన నొంటిగాఁ డగుచుఁ గానన వాటికనుండునో మహి
వలమయ(?)మైనకంబమునఁ బాయక యుండునో యెందు నుండు నా
జలధరవర్ణుఁ డీ వెఱుంగఁ జాలుదు వొక్కొ తదాశ్రితనలుర్. ౪౭
- క. నావిని మాయాభాసురుఁ, డావిబుధద్రోహిఁ బలుకు ననురాధిప నీ
కావిష్ణు నేనె చూపెదఁ, గావలయున యేని వేగఁ గదలుట యొప్పున్.
- చ. అని తన కాపుఁ డై పలుకు నమృతకంపుఁబిసాళిపంకుఁ(?)బా
ఱునకు సురారి యిచ్చె నదరు ల్వేదచల్లు శరీరకాంతులం
దనరుపధూజనంబుల మదావళిపంకుల మేలితేజాలన్
ధనకనకాంబరావళుల దానజనంబుల సుప్రసన్నుఁ డై. ౪౯
- క. అవి యెల్లఁజూచి యిట్లను, నవనీనురనూతి నగుచు ననురాధిప న
న్నవివేకిఁగాఁ దలంచితి, వివి నా కేమిటికి నిన్ను స్నేహేడితినే. ౫౦
- క. జలములు వల్కులములుఁ బం,డులుఁ గూరలుఁ గాక యతికఠోరనియమశ
ఘ్నులులై యుండెడువారికి, వలయునె బహువిధపదార్థపై భవసుఖముర్.
- క. పరపురుషార్థము సేయని, పురుషులజన్మంబుఁ బొల్లువోయినకొలుచున్
సరిగానఁ బరుల కుపకృతి, పొరయింపఁగవలయు ననుచు బుద్ధిఁదలంతున్
- క. నీవస్తువు లివి నాయవి,గావా దేవా విధూతకైటభనిభను
శ్రీవిభవ రిపుల గెలిచిన, యావేళ నొసంగవయ్య యఖిలార్థములున్.
- క. వైకుంఠనగరవస్తువు, లీకొలఁదులయవియ వాని నేనొసరింతు
న్నీకై వనముగ నిప్పుడ, నాకొకఃప్రత్యసీకనాయక యనుడున్. ౫౪
- క. విప్రునిసాహార్దము నా, విప్రునివై రాగ్యగుణము విప్రుని మృదువా
కృప్రౌఢియు మది మెచ్చుచు, నాప్రహ్లాదుండు నిశ్చితాశయాఁ డగుచున్.
- క. తనతనుసంభవుని విరో, చను బురరక్షకు నొనర్చి సైన్యసహితుఁ డై
దనుజుఁడు వైకుంఠపురం,బునకుం జను భూసురోత్తముఁడులెరువొనఁగన్.
- సగ్ధర. హరిమీఁదం దాడివెట్టె హరిహయరిపుఁ డం చడ్చుతాత్రాంతులై ని
ర్జరవై దుర్ భూరిభేరిస్వనములు చెలఁగె నర్వసైన్యంబుల స్థి
కరలీలం ద్రోయఁ జేయం గలఁగె నభము దిగ్దంతు లూటాడఁ దారా
పరిషత్తు ల్పుత్తియంబుల్ బలె ధరఁ దొరఁగెం బర్వ దుర్వారజేనుర్.
- క. భూమిపయిఁ బర్వతంబుల, పై మరుదధ్వంబుపై నపారములై ను
త్రామరిపువాహినులు చను, భీమగమనరేఖ జగము చిమ్మిటి గొలిపెన్.

—:ప్రహ్లాదుడు వైకుంఠముపై చాడి వెడలుట.:—

సీ. ఆకాశమండలం బనునుప్పుమున్నీటి కౌర్వాగ్నిశిఖ లయ్యె నాయుధములు
ముదురు వెన్నెలగాయు ముక్తాతపత్ర సంతతులు చంద్రానవస్థలు ఘటించె
రవిమీఁద దండెత్తు రాహుగ్రహంబులకరణిఁ బతాకానికాయ మడరె
భువనంబులెల్ల నాపోశనంబుగ మ్రింగె జగతీరజఃకుంభజన్మ మూర్తి
శబ్దమయములుగావించెనకలదిశల, మురజడక్కాహుడుక్కాదితరళరవము
లవనిదైవతదృష్టమాగ్ధానుసరణ, మాచరించి సురారిసైన్యములుదఱుమ.

క. మాయావిప్రాకృతి యగు, నాయుఖలేశ్వరుఁడు నిర్జఙ్గహితబలమున్
వే యాకర్షించె సహ, స్త్రాయితయోజనము లొక్క యరనిమిషమునన్.

ఉ. ఎక్కడఁ జూచిన స్వనము లెక్కడఁ జూచిన వాహినీకులం
బెక్కడఁ జూచిన న్నృగము లెక్కడఁ జూచిన దావపావకం
బెక్కడఁ జూచిన స్వివధరేశ్వరఘాతకృతులై మనోభయం
బెక్కడఁగఁ జేసె దైత్యులకు నేగెడు మార్గము దుర్గమాకృతిక. ౬౧

క. అంతర్ధానము నొందె ము, రాంతకుఁ డాఘట్టమున భయాకులమతులై
చింతాజలధి మునింగిరి, దంతాశశతుల్యబలులు దైత్యాధీశుల్. ౬౨

క. అపు డొకచీకటి దోచెం, జపలతరయమస్వస్మప్రసర్పద్వీచీ
విపులం బై సంఛాదిత, విపులం బై గిలితవస్తువిస్మృతి యగుచున్. ౬౩

ళా. దూరొత్సరితవామనత్వముగ రోధోరంధ్రసిరంధ్రమై
యారూపంబున సంధకార మధికం బై పర్వఁ దోడ్చొన గం
భీరధ్వానముతోడఁ బెల్లు వినరెం బెన్నాడ్చు భూమిరజో
ధాతాసారపరంపరాస్థగితభూతవ్రాతదృక్పాత మై. ౬౪

క. ఏచుబలుగాలిఁ దూలుచు, నేచినచీకటియుఁ గాఁగ నెడవడి గమన
శ్రీచాతుర్య మడంగి ని, శాచరవీరులు భయప్రసక్తహృదయు లై.

సీ. ఆరదీంబు తొరఁగిన నట్టిట్లు చనలేక వికలప్రయత్నులై వెకలుపారు
దరితిసంతతి పరిభ్రాంతి నిట్టటు గా మరలింపనేరక మరలువారు
సైంధవనన్మంధంబు జడిసి వికీర్ణమైపోవ నొండనలేక పొగులువారుఁ
బల్లివిష్ణుసంప్రాప్తి చిత్తంబుల నొత్తరించిన నుడువొందువారుఁటచువారు
గొడుగులుఁ బతాకలును గూలఁ గుందువారుఁ, జామరధ్వంసమునకువచ్చ
నైరి ఘోరాంధకారవికారకలిత, గాఢవాత్యానిగుంభంబు గసిమనంగ.

క. ఇల్లాచవరై తానవ, వల్లభుసైన్యములు వివ్వ వాసవరిపుఁడు
త్యలీల నిలిచె నొక్కడ, పొల్లెడలిన వెలయు ధాన్యపుంజుపొలెన్. ౬౫

వ. ఆప్రహ్లాదుం డ ప్రతర్కితవీరసప్రసాగుంజై మసారసారవర్ణంబును మహిత
జనయోగిహృదయాభ్యర్థంబును మంజులప్రభానుభావవిశీర్ణంబు నగుతత్త్వం
బు సాత్త్వికబుద్ధిం దలంచుచుం గలంచునలఘుతమఃపుంజంబుగుఱించివిరించి
బాణప్రయోగంబు నేయుటయు. ౬౮

క. తమ మెల్ల నణగె వాయు, క్రమవిక్రమణంబు నడలెఁ గానఁగవచ్చెం
గమలాప్తబింబ ముజ్జ్వల, తమమై దివిఁ దోచెఁ జంద్రతారాచయములే.

క. ఆపన్నగవజ్రాయుధు, నాపన్నగశాయిఁ దలంచునంత నసురహృ
త్తాపంబు లణగెఁ జాలఁ బ్ర, దీపించెఁ బ్రబోధరవి యుదీర్ణప్రభుఁ డై. ౭౦

గీ. పొదివియున్నబలము లదవద యైపోవ, నుప్పుగల్లువోలె నొకఁడ నిలిచి
శాంతుఁ డగుచు నసుర చింతించుఁ దనలోన, దేవమతమువాసు దేవమహిమ.

సీ. ఇంతయై యంతయై యేమియు నెఱుంగని నావర్తనంబు లున్నతికిఁ దెచ్చెఁ
బ్రాణగొడ్డములైన బలునంకటంబులు పాయంగఁ ద్రోచి శోభవమునొనఁగె
బరమతత్త్వ మెఱుంగు బ్రహ్మరికులములో నన్నగగణ్యుగా నెన్ని మనిచె
నిబిడతామనగుణాన్విత మైనకులమునఁ బుట్టినాఁ డనక చేపట్టె నన్ను
నట్టిహరికిని భృత్యులౌ నమరవరుల, దుష్టజనబోధములు విని తూలఁ జేసి
వాసివహియించియున్న నావరభుజోరు, శక్తియిట్లయ్యెఖలులకుజయముగలదె

సీ. హరిదాసు లగువార లఖిలధర్మజ్ఞులు హరిదాసు లుజ్జితదురితభరులు
హరిదాసు లాగమోత్కరశుకపంజరులే హరిదాసు లురుక్మిహరయుతులు
హరిదాసు లనఘులు హరిదాసు లప్రమేయారంభతత్త్వనిత్యస్థలములు
హరిదాసు లెవ్వనియాలయంబునైనఁ జనిరికైకుంత మాసలము లెల్ల
నట్టిహరికిని దాసులై యతిశయిల్లు, వృతశాస్త్రవముఖులైన విబుధులకును
నెగ్గు నేసితిఁ గావున నిపుడు నాకు, నిట్టి దుర్దశవాటిలై నేది గతియొ. ౭౩

క. దుర్బోధకరులు సఖులున్, మార్బలముల గెలువఁజాలు మత్సరికరమున్
నిర్బంధము నొందిరి భువ, నార్బుదనంత్రోభకృన్మహావిలవిశ్చారిన్. ౭౪

క. ఘోరవనంబులు నక్క, క్రూరమహానదులు విపులకూటనగేంద్ర
క్షౌరుహములు దక్కఁగ నె, వ్వారుం బొడసూప రెట్టివడువోయిచటన్.

క. ఏ నెంతదప్పు వచ్చితి, నో నాకము వెడలి మన్ననోగతిఁ దత్సం
ధానము లోచదు వికలత, మానసమునఁ బర్వె నెట్టిమత మీమతమో.

ఉ. నేరువునేరము ల్కలవనేరఁడు సారసపత్రలోచనం
డారజనీచరారిచరణంబుజము ల్గది నిల్పియున్న నె

వ్వారికి నైన నన్ను గెలువం దరమా పరమార్థసార్థగా
భారభటివిహారు లగు నాదిమును ల్విపదభ్రమిగున్ను లే.

౭౭

—: ప్రహ్లాదుని పశ్చాత్తాపము. :—

క. కొడుకులు తప్పులు చేసిన, యెడ విడువం దగునె తండ్రి కిటువలెనే పో
బెడదలు గొలిపెడుభక్తుల, యెడవినువక బుద్ధి యొసఁగు టిభవరదునకున్.

సీ. సర్వాశయస్థాయి సర్వేశ సర్వజ్ఞ సామగానప్రియ సాధువినత
నిర్మల నిరవద్య నిత్య నిశ్చలరూప నిరతిశయానంద సీరజాక్ష
పరమాత్మ పరమేశ పరతత్త్వపారగ పరమదయాలోల భక్తిగమ్య
కమతాంగ కమలేశ కమలాననార్చిత కామాదిశత్రుసంఘాతదమన
దేవ దేవేశ దేవారిద్యద్విదూర, సత్యసత్యామనోనాథ సాత్యకినుత
పసుమతీధర పసువంద్య వాసుదేవ, ప్రోవు మాపన్నిమగు నాబోటివాని.

సీ. నీమేళి నెమ్మేనిరోహకూపంబుల బ్రహ్మాండకోటు లుద్భవమునందె
నీపదాంబుజముల నేపారు మిన్నేలు తివిరి కెందమ్ములఁ దేనె వోలె
ముఱుగైన నీమహామాయాంధకారంబు చింపంగ లేరు నిలింపు లైన
సంవర్తవటపత్ర శాయియో నీకన్న మూయుట సృష్టియు మోక్షులయము
నయ్యెనిన్నెన్నఁగాఁదరంబా నెహాని, మానసాంభోజకర్ణికామధులిహేంద్ర
నన్ను నాపన్నుఁ బ్రోవు సంపన్నకరుణ, సరుణకరచంద్రనేత్ర సత్యాకళత్ర.

క. నాకున్ బుద్ధులు చెప్పిన, యాకోవిదవరుడ వీవ యటు గాకున్నన్
వీకున బహుయోజనమిత, మికడ కెవ్వఁడ దెచ్చు నీనాసేనన్. ౮౧

శ. ఓనాభీభవపద్ధ యోభవహరా యోయోగిమోక్షప్రదా
యోనిత్యోన్నత యోనిశాచరహరా యోదీనకల్పదురమా
యోనమ్రప్రియ యోకృపాజలనిధి యోభక్తిగమ్యాదయా
నీనామంబు నుతించువారలకు నిర్నిద్రత్వ మా టబ్రమే. ౮౨

ఉ. ధూసర యెందు వోయితివి ధూమ్రశిరోరుహ నీకుఁ బాడియే
కాసరవాహనాదిసురగర్వ మడంపక పెంపు దింప ను
ల్లాసము నొందు నాతలఁపులన్ ఫలితంబులు సేయ కోసర
గ్రాసకులంబ డంబు చెడఁగా నగునే తగునే తొలంగఁగన్. ౮౩

క. వచ్చితిఁ గడు దూరము నా, కిచ్చట నెవ్వారు గల రహీనకృపాధ్యుల్
వీచ్చిలవిడిఁ బ్రేలెడు నా, నెచ్చెలిగఱు యింత సేయునే దుర్బుద్ధిన్. ౮౪

—: ప్రహ్లాదునికి విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్షమగుట. :—

గీ. అనుచు దానవకులసింహ మపుడు తోచ

నీరుమోచి గజేంద్రుని గౌరవమున

శాశ్వతగుణమయింది ఘోషించునమయమున ము

రారి ప్రత్యక్షమయ్యె నయ్యనఘమతికి.

౧౧౩

వ. ఇట్లు సాక్షాత్తురించి యష్టాండరీకాక్షుండుపక్షిపరివృథధృఢస్థంభారూఢుం
డై రోహణశిఖరిశిఖరావలంబి నీలాంబుదంబుచందంబున ననల్పసౌందర్య
మందిగుం డై యిందిరాదేవి పొలయలుకలకలకలం గలంగి యందంద వం
దనం బాచరింపం దదీయనీమంతసిందూరరజోరంజితంబు లనం గెంజాయ
రంజల్లు చరణపల్లవంబులును నడుగునడుగునం బొడమినమిన్నేటి తేటనీటం
బర్యటనంబు నేయు పాతీనంబులవరిపాటిం బాటిల్లు చిందంపుమీలమేని
జాలిగల పొలపంబుఁ దెలుపుచు బలభిదాదిదివిజకిరీటకోటిమాణిక్యశా
ణోత్తేజనంబునరాజల్లుచరణనఖరశిఖరంబులునుగాంతిలీలాకళాచిక్రైజాను
చ్ఛాయాద్విగుణితశోభాభిరామంబు లై యిలీందిరాకరారవిందోపలాలన
పరిస్పంద*మందిరంబులై సౌంపొందుజంఘల యలంఘ్యప్రభావిభవంబును
నభిరామనాభీకమలవిమలప రాగపరంపతా వ్యవహితంబు లగు నివియన ధగ
ద్ధగని చిగురుపసిండికాసియ వాసికెక్కు చక్కసి యూరుప్రదేశంబును
గాంభీర్యంబున సంభోజనంభవుం డొక్క చక్కింజిక్కి చేవమ్రానుదొలఁచు
నలికలభంబు సులభగతి నతీతానాగతంబులు చింతింప నత్యంతకాంతి
మంతం బగుచు శోభిల్లు నాభిపల్వలంబును ద్రివళీవలయవలయితంబై
గుణత్రయవిచిత్రమూర్తి యగు మాయప్రోయాలునుం బోలెం గ్రాలుచు
గగనతలవివర్తం బై సూక్ష్మేక్షణలక్షితంబగునవలగ్నంబు ‡సోగువునునగణిత
ముక్తాదామాభిరామం బై ప్రేమాస్వదం బగుచుం గండర్పకరకంబు బిబ్బో
కంబు|| నాగడంబునేయు కంధరాధౌరంధర్యంబును నాజానులంబితంబులై
తేజరిల్లుచు ననర్థమణిమయముద్రికాముద్రితాంగుళీకినలయంబులుం బన
మీటి శోభిల్లుచు నుల్లోకలావణ్యవణ్యస్థలంబు లగు నతిస్థూలబాహు
స్థూణంబులును నపరిక్షీణ జలధరశకలకలిత నభోభాగంబు బాగున నంచిత
శ్రీవత్సలాంఘనం బగువత్సప్రదేశంబునుం జంద్రమండలంబు బెండుపటిచి
ముకురంబును వికవిక నగి జగిదమ్మియైమైలడంచియుదంచితవిలోచనపుండ

* మందిరంబులంబులై ‡బహితంబు. †సోగివును. ||నాగంబు శేయు.

రీక పలాశ వేశల ప్రభాభిరామంబై యుద్ధామనిగమనిశ్వాస వికస్వరనాసా
పుటపుటితం బై కుటిలకుసుమశరశ రాసనసౌభాగ్యభానమానభూలతాలా
లితంబై మకరికుండలమండితగండస్థలంబై యఖండాఖండలకోదండఖండ
పరిహాసనపండిత కిరీటమండలం బై పదనుమీటు పదనవనజంబునుం గలిగి
వేదలతావితానంబునకుం బాఁడును సస్తోకశాస్త్రనిస్త్రీంశంబునకు నొట
యును బురాణపఠాహపరిణామంబునకు శరణంబును నితిహానకినలయంబు
లకు రసాలశాఖయు మంత్రంబులకు శుద్ధాంతంబును దంత్రంబులకుం దగిన
నెలవునుయోగంబునకు భాగధేయంబును విజ్ఞానంబునకు నుపజ్ఞంబును వివే
కంబునకు నాకరంబును విభవంబులకుఁ బ్రభవస్థలంబును నైనయాపంబుదీపిం
పం బుతుపోతముండు పురాణపురుషుండు భూతభవ్యభవ నాథుండు భోగి
శాయి భూధరధరుండు మాధవుండు మధువైరి మథితక్షుభుండు మండాకి
నీచరణుండు మఖిఫలప్రదాత ప్రత్యక్షంబగుటయు సుక్షీప్తమానసవికారుం
డై హిరణ్యకశిపుకుమారుండు మారజనకునకుం బలుమాటుం బ్రణమిల్లి
యిట్లని నుతించు.

౮౬

దండకము. శ్రీమానిసీప్రాణనాథానమద్భక్తయూథా త్రిలోకైకరక్షాసమాస్తక
చిత్తా యియత్తావిదూరప్రచారా మహీమానచోరా మురారాతి నీరీతి
యేవంవిధం బంచు నెంచంగరా దచ్యుతా సచ్చిదానందకందా ముకుందా
భుజంగేంద్రపర్యంక యీజంగమస్తావరాకారయాశ్చప్తీ విస్పష్టయై పుష్ప
సం దావియుం బోలె నీమూర్తిలోఁ గానిపించు నివిరించి స్తుతా విస్తృతం
బైననీమాయ కన్తూయఁగా నెవ్వఁడోపు నివృథాతవ్యపాయా జపాయోగ
విస్తేరమై మీటు క్తాశీరఖండంబునన్ రక్తిమవ్యక్తి జొత్తిల్లులీలన్ గుణ
క్రేణి క్రేఘు న్నినుం గప్పి యుండు స్తనీకుండలస్ఫారగండస్థలా పుండరీ
కాక్షయక్షీణజన్తాంతరాభ్యార్జితానేకపాపాటవివాటికల్ వీటిఁబోవు న్నవ
న్నామవర్ణావళిపావకజ్వాలచే మేలుగాఁజీంచు దుశ్శీలుఁడైనన్ని నున్నెన్నగా
నేకవారంబు హృత్కిరితుం జేయఁగాఁజాలినకా బాలిఁబోఁద్రోలి యుల్లోక
సౌఖాన్నతి స్తుఖ్యవృత్తిం గన న్నేర్చు నన్న స్పదా నిన్ను నర్పించు
వర్చోనిధు ల్భాగ్యసంపన్ను తానంచుఁగ్గిరింపఁగానేల సదీతకీర్తి మరుచ్చక్ర
వర్తీ భవత్సేవ బల్నావగాదా భవాంభోధి దాఁటింప వేదాఘపాటచ్చర
ద్వంసి హింసాదిదుష్కర్తము ల్లాని సంసారి నయ్యు న్నినుం గొల్చియే
గెల్చి నిష్కాగరిష్టుండ నై నిర్మమత్వంబునన్ ధర్మసంపాదినై యుండి యల్లుం

డగాలేక పల్లకినాకాహితాసీకము ల్పర్వి నిర్బంధముం జేసి దుర్బుద్ధినుద్బు
ద్ధముం జేయఁ గ్రద్ధుండనై మీటి వృద్ధశ్రవున్ బద్ధవైరంబునన్ యుద్ధకేళి
న్విభాళించితిం గ్రించ నై వంచనాచుంచురత్వంబున స్నేహదాంభోజము
ల్పూజ గావింపఁగాలేక చీకాకులంబొందితి న్నందితిన్నేఁడు పెన్నాటకంబైన
యీమేటిపెంజ్జికటి స్వీకడకెక్కిన్ భయం బుత్కటంబయ్యెఁ జిత్తంబు
కృత్తంబు గాఁజోలుఁ దూలెం గరాళంబు లొచుక సురాళంబుమై వాలు
మద్వాహినిజాలముం దూలముం బోలె దిక్కులముల్ చేరె గారుణ్య
ముం జేయవే పుణ్యసంపాదకా సంపదేశశ్రయా యాశ్రమస్థైర్యనిర్వా
హకా నర్వసంవేద్యవిద్యానిధి భూసురేంద్రప్రియా యాసురప్రాణనిర్దోచకా
మేచకాకార నాకానిదుర్వృత్తములతిరింపింపవే యుత్తరింతాన్ వడూర్తి
స్ఫుగద్గర్వవార్వలభుం బ్రల్లంబుం గడం ద్రోచి నీముద్రల న్నోచి నీవారికి
స్నీకునుం దప్పి యుప్పొంగ నెవ్వేళలన్ భవ్యదివ్యాశ్రుస్వాహాస్వధారూప
తాపత్రయోచ్ఛాటనావ్యగ్ర ఘోరాగ్ర హాగ్రహమస్తచ్ఛిదాకాశలోదార
ఖేదారరచ్చన్నహృత్తుంభిసంభావనాసంభ్రమాహాథగాఢప్రబోధా, సుధా
శీతళా దేవదేవా నమస్తే నమస్తే నమః.

౮౭

మ. అని నక్తంచరరాజనందనుఁడు దీనాకారుఁడై ప్రస్తుతిం
చినఁ బంచాశ్రుగురుండు భూరికరుణాసిక్తేశ్వరాంభోజుఁ డై
యనఘాత్తా యిటు రమ్మ రమ్మనుచు డాయం బిల్చి తన్నస్తకం
బునఁ గీర్తించె రమాకుచద్వయకుభృద్భావ్యనమున్ హస్తమున్. ౮౮
ప. ఇట్లు హస్తీవరదుండు హస్తమస్తకసంయోగంబు నేయుటయు నయ్యమ
రారి కొమరారి విమలతరనిజహృదయమణిముకురోదరప్రతిఫలితలలిత ప్ర
బోధమాధురీసాధురీతిప్రసారుం డై సంసారపాండిత్యంబున వెండియు
నయ్యండజాధిపన్కంధారూఢునకు గాఢభక్తిం బ్రణామంబు లాచరించి
వాచాలతాచమత్కారంబులు మెఱయ నప్పరమపురుషుం బురుషత్రయ
స్వరూపుం బరావసుం బొగడు నవనరంబున నగణితజలధరజాలవిసీలం
బగు సంధికారం బున్మూలితం బయ్యె నుత్తాలంబులై యొత్తరిందునప్తమా
రుతప్రకాండంబు లొండొండ చండివడి యథాపూర్వప్రధావనంబున
బరిమీఱుట మాని మేనులకుం దనుపు సొనిపె నుత్పాదితగగనకోటర
విపాటనంబులగు సికతావర్షంబులు పరిహృతంబు లయ్యె నయ్యెడ. ౮౯

- సీ. ఎక్కడఁ జూచిన నిందిరానుందరీప్రతిమపురంధ్రీప్రపంచలక్ష్మీ
యొక్కడఁ జూచిన హేలాలసత్కీరపరభృతాక్షీర్ణకల్పదుమంబు
లెక్కడఁ జూచిన నివతాళమున జాలువాటు సిద్ధరసప్రవాహకోటి
యొక్కడఁ జూచిన నిభతురంగస్యందనామందభటనముద్దామగరిమ
గలయ నెక్కడఁ జూచినఁ గమలగర్భ, శంభుజంభారిముఖ్యనిర్జరకులంబు
గలిగి రెండవవైకుంఠకటకమనఁగ, నాప్రదేశంబు తోచె నయ్యసురపతికి.
- క. తనమంత్రులఁ దనసేనలఁ, దనమిత్రులఁగాంచె నచట దనుజేంద్రుఁడు చూ
పనిమిషముగ నిష్కంపిత, తనుఁడై చిత్తురువు కరణిఁ దావెఱఁగందెన్.
- క. మును దనుఁ గొనివచ్చిన విప్రునిరూపము గానవచ్చెఁ బురుషోత్తముమే
నున నట్టి చందమంతయుఁ, గని ప్రహ్లాదుండు మస్తకచలన మమరన్. ౯౨
- వ. ఆవిశేషంబు లన్నియు శేషశయను శాంబరీసమాడంబరంబు లని మ
నంబునం దలంచును నంబుజాక్షు గుఱించి మఱియు నిట్లనియె. ౯౩
- ఉ. సేరము చేసి యే నిఖిలనిర్జరలోకము శోకమంద దు
ర్వారమదాతిరేకమున వాలుట మాన్పఁ దలంచి నన్ను మా
యారచనాంబురాళికిని నగ్గము చేసితి వాత్సనంభవుల్
సేరకయున్న సేర్పుఁ గరుణించుఁ గదా జనకుండు శ్రీనిధి. ౯౪
- గీ. పన్నగములచేత బహుపాశములచేత, నాయుధములచేత నగ్నిచేత
నన్నుఁ గాచినట్టి సరమృగాధిప నీకు, నెఱుఁచేసినాఁడ హీనబుద్ధి. ౯౫
- క. ఖిలజనదుర్బోధంబులఁ, గలఁగె మనసు బోధమహిమ కనుమూసె మదం
బాలసె మహీసురసురపూ, జలు దినదినమునకు నీరసములై తోచెన్.
- వ. సకలాంతర్యామివి సర్వసాక్షి వణురేఽత్యుతకావ్యంబులయం దధిష్ఠింతు
వీసృష్టిచేష్టాప్రకారంబు నీకుఁ గటాక్షమాత్రంబు నవధరింపుము. ౯౬
- సీ. గురునిందగావించు క్రూరాత్ముఁడెనియు బ్రహ్మాఘ్నుఁడెనియుఁబతితుఁడనియఁ
జండాలపాషండనంగతుం డెనియు మద్యపానానక్తి, మత్తుఁ డైనఁ
జెనకరానివధూటిఁ జెనకినవాఁడైన సజ్జనవీడాప్రసక్తుఁడైన
విశ్వసించినవారి వెతవెట్టు బలుఁడైన దుర్మదాంధుం డైన ద్రోహియైన
బహువిధమృషాప్రలాపలంపటుఁడయైనఁ, బుండరీకాక్షనీపదంబులుదలంచు
వాఁడు నీవాఁడు నీకూర్చువారివాఁడు, వానికై వసములుముక్తివైభవములు.
- క. కుపథంబులఁ జరియింపక, విపరీతమతానుభవము వీక్షింపక మీ
కృప గలిగెనేని మనుజుం, డపవర్గసుఖంబునొందు నఖలాండపతి. ౯౭

మ. వికలాంగు ల్విషమప్రచారులు రుజావిధుల్ వినేత్రుల్ జమల్
వికటాచారులు విత్తవర్జితములు నుద్వేలక్షుభావీడితుల్
సకలాన్నగ్రసనాభిముఖ్యనిరతుల్ చండాకల్పుల్ రమా
ముకురాస్యారమణా నినుంగనని ముమ్మల్ ధర్మసంస్థాపకా. ౧౦౦

సీ. సింహాసనస్థులై సిరులునించినవారు భోగసంపదలచే బాదలువారు
బహుపుత్రపౌత్రలాభముగల్గి మనువారు విద్యాసవద్వలై నెలయువారు
సప్తసంతానప్రశస్తిగల్గినవారు ప్రత్యర్థిసార్థంబుఁ బటపువారు
తాపత్రయవ్యభోధతి నెఱుంగనివారు నిష్టాన్నదాతలై యెసఁగువారు
భవదుదారాంఘ్రిభక్తి సంపన్నులగుచు, మించితొలిమేసమిమ్మునేవించినారు
వామన ముకుంద గోవింద వాసుదేవ, నైవలినదశనేత్ర పావనోన్నతచరిత్ర.

సీ. నారాయణాయ కిన్నరనరోరగయక్ష నేవితాయ మునీంద్రభావితాయ
నారాయణాయ నానాభవక్తేశవిదారణాయ సమస్తకారణాయ
నారాయణాయ పన్నగరాజపర్యంకబంధురాయ విభిన్నసింధురాయ
నారాయణాయ గండస్థలాంచితరత్నకుండలాయ మహాస్త్రమండలాయ
జలధరశ్యామవర్ణాయ శాశ్వతాయ, కంజహస్తా యశస్తాయ గతభవాయ
తేనమోయనిపల్కుసా త్వికులకిహముఁ, బరముఁగరతలమాణిక్యపరికరంబు

క. దండించు నన్ను నెన్నే, దుండగములు చేసినాడ ధూర్జటిసఖదో
ర్దండశితచక్రధారా, చండిమచే ననుడు భుజగళయనుఁడు నగుచున్. ౧౦౩

క. ఆలింగనంబుచేసెఁ గృ, పాలింగితహృదయుండగుచు నసురేంద్రసుతున్
లోలవిలోచనపాండుర, నాళీకములందుఁ గరుణ నవకము మీఱన్. ౧౦౪

క. హరిగౌత్రస్పర్శంబున, సురవైరిమనంబు జోధకోభిత మయ్యెం
దరుణారుణకిరణకిరణ, పరిణతి వికసనమునొందు పద్మమువోలెన్. ౧౦౫

వ. అష్టాదశపుండరీకాక్షుండు చతుశ్రేణుఃపరివృథసింహాసనాసీనుండై హిరణ్య
కళిపునూనుం దనకుడితొడమీఁదఁ గూర్చుండ నిడికొని తదీయకపోల
స్థలంబులు పుడుకుచు లజ్జావైవర్యంబు నుజ్జగింపించి బాజ్జగిలిగింత లిడుచుఁ
గొడుకు ముద్దాడువడు వడరం గొంతనేపు వింతవిలాసంబుల భాసమా
నుండై యయ్యమరాంతకున కిట్లనియె. ౧౦౬

క. ఏమీపు చేయుదువు ను, త్రామాహిత దుష్టజనపరంపరకటపుల్
నీమది తమోమయంబుగ, నీమాడ్కినొనర్చి దీని కేటికి వగవక. ౧౦౭

ఉ, పుట్టిననాఁటనుండియును బుణ్యచరిత్రఁడ వైనయట్టి నీ

పట్టున నొక్కతప్పు గనుపట్టినఁ గావఁగఁ బాడి గాక యి

ట్టటన నేర్తునే తనయునందలి నేరమి తండ్రి పైఁచి చే

పట్టక మానునే విమతభంజన సజ్జనచిత్తరంజనా.

౧౦౮

క. దనుజన్వభావమున నీ, మనమున నొక్కొక్కమాటు పద ముదయించుం
గనుగలిగి తద్వికారముఁ, బెనుపక కడ కొత్తవయ్య పేర్చిన తెలివిన్.

క. నామీదిభక్తి దృఢతర, మై మది నొలయంగఁ జేయు మంతశ్శత్రు

స్తోమవిదారణకారణ, ధీమహిమ సముద్ధరించి త్రిదశారాతీ.

౧౦౯

గీ. సురవిరోధంబుమానుముసురలుధరణి, సురులుధర్తేతిహాసముల్ శ్రుతులుననఁగ
మచ్చరీరాంతరము లివి మది నెఱింగి, చాలఁ బాటింపవయ్య విశాలకీర్తి.

వ. అనినం బ్రహ్మాదుం డాహ్లాదమధురహృదయుం డగు మధుమథనునితో
ని ట్లనియె.

౧౧౦

క. ధన మొల్ల ధాన్య మొల్లం, దనయుల నే నొల్ల రాజ్యతంత్రమునొల్లన్
వననిధిశయాన సీపద, వనజంబులమీదిభక్తి వదలమి యీవే.

౧౧౧

వ. దేవా యేవిధంబున భక్తులకు నీయందలి భక్తినిబిడనన్నా హంబై యుండు
ననిన సతనికి శతపత్ర లోచనుం డి ట్లనియె.

౧౧౨

సీ. సంతతాచారసంసక్తాత్మ లగు వారు నునలక సత్యంబు నొడువు వారు
సభ్యాగతార్చనం బాచరించెడువారు నిగమార్థములయూఁదినిలుచువారు
దుర్జనసంసర్గదోష మొల్లనీవారు పరకామినీకాంక్షఁ బాయువారు
గలనైన నాఁకొన్నకడుపుఁ జూడనివారు గురుసపర్యావర్తిగొఱలువారు
నిత్యనై మిత్తికముల యన్నింటియందుఁ, బట్టువదలక నిష్ఠఁ జూపట్టువారు
నాదుభక్తులు, వాగలనడక యిట్టి, దద్భుతవివేకకలితతత్త్వావలోక.

౧౧౩

క. మద్యకులకును బరమప, దోడ్పాసిసుఖంబు నొందు సుతృవము మదిం
బ్రోద్భవమగునేనియు నది, సద్భావంబున నొనర్తు జాడ్యవిహారా.

౧౧౪

వ. ముఱియుమన్నంత్ర జాపకులునుమన్నా మస్తర్గణస్ఫురణాభిరామహృదయులును
మద్యతాచరణ పరిణతనియమకృతీభూతశరీరులును మత్స్యాజాప్రయోజన

విరాజమానులును మత్కథాశ్రవణప్రవణకర్తకుహరులును, మద్రూపాంత
రంబు లగుమహీసురులు మానసియు లని మన్నించుమహామహులును మత్స్య
దంబుం బ్రాపింతు రాపద్మభవఫాలలోచన బలవిరోధివవనసఖభానుమత్స్యా
ను పలలాశన పాశేధర పరిమళరథ భర్గసఖప్రముఖ నిఖలనిలింపులును యక్ష

పక్షిరక్షోగంధర్వ సిద్ధసాధ్యతపోధనాది వివిధామరవిశేషంబులును మ
దాజ్ఞాచక్రంబునం భరిభ్రమించుచుండుదు రేను భానుకోటిప్రభాభాసమా
నంబును శ్రీనమేతంబును సుధాజలధిమధ్యమణిమండపవిహారియును మా
రుతభుగధీశ్వరతలిమతలవలచూనంబు నైన పురుషాకారంబు తోరంబుగ
నుదారభుజావిజృంభిత ప్రహరణోద్భాసి నై వర్తింతు నామూర్తి విస్ఫూర్తి
సీవంటి పావనహృదయులు దక్క దక్కినవా రెఱుంగరు, నాయందలిభ
క్తి యవ్యభిచారిణి యగుటకు నుపాయంబులు గొన్నిగల పవి వినిపింతు
విను మని దనుజమర్దనం డనిమిషమర్దనునితో నిట్లనియె. ౧౧౭

క. ధరణి మదర్పితముగ నా,చరితంబగువ్రతము మోక్షసాధక మై సు
స్థిరలక్ష్మీకర మై సం,గరజయదం బగుమనుండు గల్గవరహితా. ౧౧౮

క. వివిధవ్రతములలోపల, రవి గ్రహములయందు మించురహి వహించున్
భువనంబుల హరివాసర, మవదాతయశోవిలాసహసితశశాంకా. ౧౧౯

గీ. బహువిధానేకవిభవసంప్రాప్తి కరము, కలువతిమి రాఘవిచ్ఛేదకారణంబు
భర్గసంసేవ్య మవవర్గవర్గదాయి, సువ్రతం బగు సేకాదశీవ్రతంబు.

క. భానురముక్తిరమాము, క్తానర మై సకలసౌఖ్యకమలశ్రేణి
కేసరమై చెన్నగుహరి, వాసర మావ్రము నలుపవలయు మహాత్మా. ౧౨౦
వ. ఏతన్నిమిత్తంబుగ నొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపు మని గోకర్ణశయ
నం డాకర్ణనకుతూహలపరవశుండగు దైతేయప్రసూతితోనిట్లనియె మున్న
ఖల విభవవిభర్త్రితనిర్జరావసధం బగు సూర్యదేశంబున శరచ్చంద్రంబను
నొక్కపురవరంబు వెలయు. దదధీశ్వరుండు. ౧౨౧

—: శ్రీహరి ప్రహ్లాదునకు హరివాసరమహిమఁ జెప్పుట. :—

సీ. కడవీను లంటినకన్నుదోయికి దృష్టి సకలశాస్త్రార్థదర్శనము గాఁగఁ
బొంకంబులై యొప్పు భుజిశిఖరముల కాతతభూష వసుమతీభృతియ కాఁగ
మేరునన్నిభమైన మెఱుంగునెమ్మేనికిఁ గవచంబు వినయనంకలన గాఁగ
హస్తీగంభీరమా యానలక్ష్మీకి నొప్పు మేరమీఱని నేర్పు మెలఁపుగాఁగ
వెలసెఁ గదనాభిముఖశత్రుకలభనిటల, విఘటనారంభశుంభన్నవీనతరకృ
పాణవల్లిపరిష్కృతపాణితలుండు, భోజుడను రాజు ధిషణాసరోజనూతి.

క. ఆతనికిఁ బురోహితుం డై, సతతోన్నతి వెలయు విష్ణుశర్దుఁ డగఁగ ను
న్నతివడయు భూసురేంద్రుండు, శతమఖునకుగురుండువోలెసాధువినకుండై.

- ఉ. వేదపురాణశాస్త్రపదవిం దుదివిన్ని యెఱింగి ధర్మసం
పాదితయాగతంత్రుడయి బాంధవపోషణకామధేనువై
నాదెనఁ గల్గు భక్తికతన నివలసిల్లె సతండు తొల్లి ప్ర
హ్లాద పటుప్రసాదనిఖిలస్తుతభూరిద మామయాశయా. ౧౨౫
- వ. ఆవిష్టుశర్మ తనధర్మపత్నియందు మందేహుం డనునందనుంగాంచి యావి
రూపుతబుధగ్రహుండగు సుధాకిరణకరణింబరిణమించెనావిప్రకుమారుండు
- క. కాలోపనీతుఁడై గురు, జాలంబులయొద్దఁ జదివె సకలాగమముల్
నాళీకగర్భునన్నిధి, దాలిమి మును భృగువుచదువు తాత్పర్యమునన్. ౧౨౬
- శా. వాచాచాతుర పక్కగించు సభలన్ వైదగ్యహృద్యంబుగాఁ
దూచాతప్పఁడు వేదవాదములయందు న్నవ్యకావ్యోదయ
శ్రీచాతుర్యము సంఘటించు దృహిణస్త్రీమూర్తి విస్ఫూర్తి యై
భూచక్రస్తుతుఁ డైనవిప్రతనయుం బోలంగలే రెవ్వరున్. ౧౨౭
- వ. ఆమందేహుండు సదనత్సం దేహగోచరావలగ్నయై సులగ్న యనుపేరి పురం
చ్చిం బెండ్లియై నిజజ్యేష్ఠభ్రాతలగు విభాతృభాతృ సంయాతి యయాత్యను
యాతి భూతి ప్రభూతిచ్యవనులకు నవిధేయుఁ డై వివిధవిభవానుభవంబుల
నభినవయావన సౌభాగ్యంబు సఫలంబుగాఁ జేయుచు నుండె. ౧౨౮
- సీ. అనుదినాభ్యంగంబు సభినవధౌతవస్త్రాదరణంబు ససర్వరత్న
భూషణకలనంబు భూరిసౌరభగంధసాంకిస్తూరికాచర్మ వికచ
విచికిలదామసంవేల్లనంబును బరమాన్నభోజనమును నాటపాట
లాసన్నతీర్థయాత్రానుకూల్యంబును మధ్యూతికేళియు ధూరరతియుఁ
గలిగి దుర్వార్ధసంసారకౌరవంబు, దలఁపఁ డొకనాఁడు వేదశాస్త్రములువిడిచి
వీలఁ గ్రమ్మరు విటవేష విలసనమున, దేహవస్త్రనధుండు మందేహుఁడకట.
- క. పొదుపుఁ న పత్తింన్నలు, తుదిపుట్టువుగాన వాని దుశ్చేష్టలు నె
వ్వుదిఁ దలపోయక యట్లనె, వదినెలు వాటింతు రాకువాళేపుమఱఁదన్. ౧౩౦
- క. చిల్లరవేఁతల నిల్లుం, బొల్లుం జెల్లుగ వెఱుంజి భూసురసూనుం
డుల్లోకవృత్తి రోవె, పల్లపపాణులకు నొసఁగుఁ బ్రలక మొదవన్. ౧౩౧
- సీ. నలుదెఱుంగుల గాద్ది దెలిపి రన్నలు సారె రీతి గా దనిరి తండ్రియును దల్లి
ముట్టనాడిరి కూర్చుచుట్టంబు లెల్లరు సరిగృహమేధు లనహ్యపడిరి
గురువులు చెక్కిలిగొట్టి వారింబిరి సజ్జను లిది దురాచార మనిరి
పలుచగాఁ జూచిరి ప్రభుపురాణవచార లోపనివారు బిట్టుబిట్టనగిరి

యెవ్వ రెటువలె బోధించి రేధమాన, శేముషీగారవంబునఁ జక్కఁబట్టి
యంతకంతకునతఁడు కామాంధకార, కలితలో చనుఁడగుఁగానికాఁడునుమతి
క. కుసులకు విఱిగిరి దువ్వు, వ్యసనము విడలేక తిరుగువానిపయ్య భా)

తృనమూహంబును బాంధవ, వినరముగురుజనులుఁగూర్చువియ్యపుఁబ్రజలున్
గీ. ఉరగదప్టాంగుళముఁ ద్రుంచి యుటకపాట, వైచుకై వడి నన్ని చు వదలవిడిచి
యింటివారెల్ల సుఖముండి రంటుకొనిన, తెవులు వాసినకరణి నోధీరచరిత.

కా. ఆమందేహుఁడు బంధుముక్తుఁ డయిన చింతాక్రాంతనంతాపమూ
ర్చామగ్నశయ్యఁడై చరించుటలు కర్ణాకర్ణిక్ భోజధా
త్రీమందార మెఱింగి వానిఁ గరుణాదృష్టి నిర్మిఱించి శి
త్రామంజూక్తుల బుద్ధిచెప్పి నిజపార్శ్వస్థాయిగాఁ జేయుడు. ౧౩౬

క. రాతిరి పగలును వినయో, పేతుండై నేవ చేసెఁ బృథివీనాథుం
బోతర ముడిగి మహీసుర, సూతి మధుచ్ఛన్నమైనసురియయఁబోలెన్.
వ. ఇట్లు విష్ణుశర్మమీఁది కూర్చితన భోజం డావిప్రతనూజం బాటించుచు
నుండి కతివనునవత్సరంబు లరిగినం దదనంతరంబయ్యె క్కకందువయందు.

క. ఆమందేహునకిచ్చెన్, భూమివిభుఁ డగ్రహరములకును దేవ
గ్రామంబులకును సమమతి, వె మేరము నడుపునును నధికారంబున్.
గీ. ఇచ్చిముద్దులుంగ్రమిచ్చి వారకమిచ్చి, యందలంబువెట్టి యనుచుటయును
గుజనుఁడతఁడు బ్రహ్మకూఁకటిముట్టి భూ, పాలుపీడుకొని యపారమహిమ.

మ. కరణంబు ల్పరిహాసకు ల్కవిజను ల్కారాంతికు ల్గాయకు
త్తారపోతు ల్పరివారము స్సఖులు మంత్రుల్లరక రక్షలుం
దెరువు ల్వెట్టి పరార్థము ల్దిగుచు యుక్తిప్రేధులొన్నును ము
ష్కరులెల్లం దనవంటివారు గొలువంగా నంభుతోత్సాహుడై. ౧౪౧

క. సురభాసురభూములపై, హరిణాశ్రితవనము సొచ్చు వ్యామ్రమపోలెన్
ధరణిసురసూతికుమ్మరి, పరుసఁడనముమీఱఁ భూరుపత్రైముసేయున్. ౧౪౨

సీ. పూర్వంపు టధికారపురుషులమీఁదిముత్తేండలన్నియును జిత్రముగనొడిచి
వాచాలురగుచుఁజావడినిరంకుశవృత్తిఁదనరుగ్రామణులకుఁ జనవులొసఁగి
సందుగొందులను లంచపుముఖంబున మాటువడు నపరాధంపుబెడద లరసి
యొక్కనివెఱపించి యొక్కనిమన్నించి యొకఁడు గానకయుండ నొకనిమనవి
చనవు లేకాంతమున విని నకలజనులఁ, గైవసంబుగఁ జేసె భూదేవదేవ
సీమవారల నాధూర్త కేఖరుండు, రేయుఁబవలునుగనుతెప్పవేయకట్లు. ౧౪౩

- క. సంతాపము నొందించు మి, ధోంతఃకలహమున నగ్రహారద్విజాలన్
సంతతవిత్తార్జనబహు, చింతాపరతంత్రుడగుచు ఊతిసురుఁ డెపుఁడున్.౧౪౪
- క. విందులు వెట్టియు ముడుపులు, సందుల దోషియును నేవ నలిపియు ధరణీ
బృందారకు లెల్లప్పుడు, మందేహుని గొలిచి రిండ్లు మఱచి గుణాధ్య.
- క. దేవసానంబుల ని, చ్ఛావృత్తిఁ జరించు నతఁడు చంచలతురగ
వ్యావల్లనములు మెఱయఁగఁ, గైవారమునేయ వందిగణ మిరుగడలన్.
- సీ. పునుఁగుఁగన్తురియుఁగవ్వరముఁగుంకుమగంధసారఖండములుపన్నీరు మొద
సురభివస్తువు లెల్ల శోధించి శోధించి మేలైనయవి తనపాల నిలిసి (లు
రత్న భూషణముల రాయిఱప్పలు మంచియవియెల్లగిలుబాడియందుకుఁబ్రతి
యమరించి జీర్ణంబు లగువానిఁ బెట్టెల నించి నూతనపటీనికరమెల్లఁ
దనదుబాక్సనమింటికిఁదార్పి పెరుఁగుఁ, బాలునేతులుబియ్యముల్పప్పుఁగూర
కాయగుడములుఖండశర్కరయుఁదేనె,లాత్తగృహముననుండి రాహవణుపఱిచి
- క. శ్రీవిష్ణుస్థానములకు, శైవాలయములకు శక్తి నదనంబులకున్
తేవడినేయుచుఁ బాత్రుల, హావళిఁబెట్టుచు మెలంగు నతఁ డనుదినమున్.
- సీ. మెఱికలు మలిగండ్లు బెరసినకొత్తనూకలు పుష్పిగాఱు పెసలును గనరు
నెయ్యియునూనియఃనెలనాశ్వనుండియుఁబులిసిబూరటలాడుబూఁజుపెరుఁగు
నూరెల్ల నొల్లని కూరగాయలు త్రప్పలపుమిరియంబులుఁ జవుటియుప్పు
సౌరభం బెడలినసంబారములు నేఱుఁబిడుకలుఁ జవిచెడ్డ గుడము వరటి
చెడినపులిపండు గాని యాచెడుగు దేవ, తోపహారంబులకు ననర్హోజ్వలార్హ
భోజ్యములనంపఁడొక నాఁడుఁబూర్వకాల, కలితమర్యాదలుడిగె వేల్పులకు నెల్ల
- క. తొల్లింటికట్టుమట్ట, మొలము లన్నియును నమ్మి ముడుపులు నేయు
న్వల్లడికాఁడైతప్పులుఁ, గల్లులుఁ బ్రజలందుఁదెలుపుఁ గలుగకయున్నన్.
- క. తనకొలుపును దనపైఁ బెనఁ, చినపదములపాటలను రచింపఁగదినముల్
చనుఁ గాని 'మేళమున'క, య్యనిమిష నేవకును గలుగ వవకాశంబుల్.
- సీ. ఉప్పెనవోయెఁ బయోదధిఁద్రృఘృతంబులు దధోద్దనంబు లుడిగఁ
బిండివంటలుక థాబీజమాత్ర మెచిక్కెఁ జఱపులన్నియుఁ బనిచెఱపులయ్యెఁ
బర్వోత్సవంబు లంబరపుష్పదళ నొండె గీతవాద్యంబులు కెళవు దొలఁగె
శానసప్తగ్రామచయసమాగతవస్తువిస్తార మంతయు నస్తమించె

- ధూపదీపంబు లడఁగె దుత్తూరగోతు, రకలితార్కనికుంజపూర్ణంబులగుచుఁ
 * బాపరిండ్ల య్యెగుళ్ల యభ్యంతరంబు, లాతఁడధికార మొనరించునవసరమున
 క. నురభూనురపీడనమునఁ, బొరసిన విత్తంబు వానిఁ బొందక పెఱికి
 నురిగె నొకఁగొంత వేశ్యా, శరణములకుఁ గొంత చొరజనవశమయ్యెన్.
 గీ. చెట్టుఁ దిన్న పురుగుఁ బట్టి పీడించిన, బసరు పెడలు గాక పసిమిగలదె
 దూఱు దక్కెఁ గాని దుర్బ్రాహ్మణునకును, నార్జితార్థకోటి యంట దింత.
 క. త్రిచతుర్వర్షములకు వి, ప్రచయము దేవాలయంబుప్రజలు నొకటి యై
 కుచరిత్రుఁ డైనమందే, హుచరిత మాభోజపతికి నొగి నెఱిగింపన్.
 వ. కాలాకారుండై యభూపాలుండు కోపించి యాకాపుగుఱు రావించి వాని
 వలన దేవతాసేవకులును భూదేవనివహంబునుం గలుగరూపించిన యపరా
 ధంబు సైరింపనేరక చతుర్దండయోగ్యుండ యేనియు నయ్యయోగ్యు నవ
 విత్రాంకకళంకాంకితశరీరుం గావించి తనయేలుభూవలయంబునకుం బాపు
 టయు నాపాపప్రవణుండు. ౧౫౬
- క. బహుదేశంబుల వెంటన్, బహిష్కృతుం డగుట మాటుపఱిచి చరించున్
 మహిసురచండాలుండు న, ద్భహమేధుల యిండ్లఁదిండినుఁబలుమాటున్.
 గీ. జఘనకీలితనలిలకషాయపటము, నుత్తరీయంబు మెడవంపు నొరగుశిఖయు
 నిటలమునగంగమట్టియు నీరపూర్ణ, కుండికయు నైచరించుఁబాషండుఁడతఁడు.
 చ. అతఁ డట నొక్కనాఁడు వివినాంతరమార్గమునందుఁ బోవుచుం
 బ్రతిభయభానుదీధితులఁ బర్వినదాహము నోర్వలేక శీ
 తతరజలంబు నారయుచుఁ దత్సవిధంబునఁ గాంచె నొక్కహం
 నతుములమాంసలంబు జలజాతనివాసముఁ జారుహాసమున్. ౧౫౭
- వ. కాంచి యానవృత్తపూర్వద్విజాండు సంతృప్తహృదయుండై యభేష్టంబుగనక్కొ
 లన జలజపరాగ వరంపరావాసితంబులు సతిశీతలంబులును మధురసుధారన
 ప్రాయంబు లగుతోయంబు లాని మేనికిం దనువు వచ్చుటయు నచ్చట
 వియచ్చరతరునిభం బగు సురపొన్నగున్నప్రానిసీడం గోడవయను విసిన
 పవనశిఖువులు వినర సొగపు నొందుచుఁ గొంతతడవు మార్గశ్రాంతి నవన
 యించుచు నుండి నప్పుడు. ౧౬౦
- నీ. ముదురుచీకటినిగ్గుమ్మగులన్ని యుఁగూడి నిలిచెఁబొమ్మననొప్పువలుదొప్ప
 పైపొర తనుదానె పాయ వెలుంగొందుముగ్ధచంద్రనిబోలు మొగము మేలు

మరు మేడవసీడికుంభములఁ దప్పలువట్టు సౌభాగ్యసంఘాయచన్న దోయి
యినుకదిబ్బలమించు నినుమంతగావించుచక్షుః ప్రియశరంబు జఘనభరము
వలుదతోడలును గలహంసలలితగతియు

మృదుమృణాలాభబాహుసంపదయు సింహ

సదృశమధ్యంబుగల యొక్కశబరబర్హ

కబర యేతెంచెఁ బుష్కరాకరమునకును.

౧౬౧

క. ఏతెంచి తజ్జలంబుల, నాతరుణీమణి యొనర్చె నవగాహము ని
ర్ధూతరజోవిక్రియయై, ధౌత స్తరహేతివోలు తను వలరంగన్. ౧౬౨

వ. ఇట్లు రజస్వలయగునావికస్వరపీకస్వర సావనన్నానానంతరంబున నవ్వేశం
తంబు వెడలి యొక్కకడం గడలి వెలువడి నిలిచిన మదిరాడేవియుంజో
లఁ ద్రిభువనోన్మాదకారిణి యై హరినీలనీలవరంపరాసంపదభిరామం బగు
కుంతలస్తోమంబుం దడి యార్చుచుంబటాంతరస్తీకారంబున రాకాశశాంక
చంద్రికాసాంద్రయగు శరద్రాత్రిం బురణించుచు విలసిల్లు నవనరంబున.

గీ. తెరువునడచియలసిసురపొన్నక్రొన్నీడఁ, దూఁగువట్టియున్నతొలుతకులము
నతఁడు కన్ను విచ్చియయ్యింతిసిక్షించె, నదియుఁజూచెమోహనాంగునతని.

క. కంతుండు తప్తిపూబలు, గొంతంబున గంటిచేసెఁ గువలయగంధా
స్వాంతంబు విప్రుడెందముఁ, గాంతారైకాంతభూమిఁ గవకవనగుచున్.

క. అఘటనఘటనాచాతు, ర్యఘనుం డగుపిఠికతమున బ్రాహ్మణకులుఁడున్
జఘనవినిర్జితఫలినయు, నఘదూరా కూడి మాడి యనోవ్యవంబున్.

వ. నిధువనక్రీడాంపటులై తెంపు మెఱసి నహానన సహభోజన సహవిహరణ
పరాయణులై యొక్కపక్కణంబునం బెక్కే, డ్లధివసించి రిట్లాపాపకా
రులు కాఁపురంబునీయు కాలంబున. ౧౬౩

క. హరిణములఁ జంపియమియుఁ, దెరువాటులుఁగొట్టిదోచి తెచ్చియుఁ గనకాం
బరములఁ దనువుచునుండెం, దరుణిం బతి మదనరాగతత్పరమతి యై.

క. వాడంత వయసుదిరిగినఁ, బోడిమిచెడి కాలుఁ గేలు బ్రంగుడువడి కొ
వ్వేడిమి దఱిగిన నిష్పను, వీడనఁగానుండెఁ జెంచువెలఁదియుముదిసె

క. గరు బేతీ తినుచు బ్రదికిరి, పురుషార్థవిదూరులయిన పౌలఁతియుఁబతియుఁ
నరిముదిసి బ్రహ్మలిఖితము, హరునకు నేనియును. దాట నలవియె తండ్రి

నీ. పుట్టఁడా తానేమి భూసురాన్వయమున సాధువంధ్యుఁడు విష్ణుశర్మయందుఁ
జదువఁడా తానేమి చతురాగమంబులు నామూలచూడ ముద్యన్తనీవ.

వెలయఁడా తానేమి విభవదేవేంద్రుడై యభిమతార్థశ్రేణు లనుభవించి
యుండఁడా తానేమి యుర్వీతలాధీశునాస్థానమున సింహ మద్రిఁజాలె
నట్టిమందేహుఁ డతిదుర్లభాగవర్ణ, కర్మనిర్మతుడై చెంచుగబ్బిగుబ్బ
లానికతమునఁబాతిత్యలీనుడయ్యె, నెవ్వఁడెటువంటివాఁడొనొయ్యెఁగరాదు
వ. అంత నొక్కనాఁడు. ౧౨౨

ఉ. పండితపుండరీకుఁడు తపఃకృశదేహుఁడు తీర్థకుండికా
దండలసత్కరాంబుజుఁడు దాంతియు శాంతియుఁ గల్గినట్టి వి
ప్రుం డొకరుండు వచ్చె మృగదు టికావకున్
గండకిఁ దీర్ఘమాడుకుతుకంబు మెయిం బయిల్లోవ గావునన్. ౧౨౩

గీ. వచ్చి మధ్యాహ్న వేళనవైష్ణవుండు, నచలఝరవారి నపగాహమాచరించి
యాహ్నిక క్రియ డునొక్క, వలతలంబునఁ గూర్చుండివాడుదేరి.

మ. కలుషధ్వంతనిదానుఘర్తరుచి లోకఖ్యాత మంతారిపు
జ్వలనజ్వాలఘనాఘనోదయము మోక్షస్త్రీల స్థలీ
తిలకం బాశ్రితరక్షణకమకళాదివృద్ధవాటంబు నాఁ
గలయేకాదశి నాఁడ యాటకు శిరఃకపంబు గావించుక. ౧౨౪

నీ. శరభశార్దూలకానరఘోరమైన యీవన మెట్లు దాఁటి పోవచ్చు నొంటి
నటవీగజముచేయు హావలిచే యథాయథతైరి తనతోడి యనుఁగు తెల్ల
నొక్కపక్కణమైన నిక్కానఁ బొడగాని రాదు నిర్జనమైన బ్రహ్మనృప్తి
గాఁబోలు నిచ్చోటు గాఢసాధ్వనమునజడిసి మిక్కిలిజిక్కుపడియెనునను
శార్దూలకారాధనము నేయుజాడమెట్లు, రాత్రిజాగర మొనఁగించు క్రమము తెలియ
నిమ్మహాపుణ్యవానరంబెవ్విధమున, నాకునొడఁగూడునొక్కొయినాల్ల వలెనె.

గీ. అనుచుఁజింతించువాను దేవాహ్వయంబు, గలుగునవ్విప్రు వీనులనొల పెనొక్క
జవకలకలంబు నీచభాషావిశీర్ణ, వర్ణవైకల్యదూక్షమై పరవివార. ౧౨౫

క. ఆజాడవట్టుకొని యా, తేజోనిధి యరిగి యగ్రదిక్కునఁ గాంచెన్
భూజననుత శరహతనా, నాజంతుక్షతజచిక్కణముఁ బక్కణమున్. ౧౨౬

వ. కని యయ్యనఘమానసుండు హరిణహింసాభూయిష్ఠం బగువానిమ్మధప్ర చే
శంబు డాయం జని గాలి యెగువ నిలిని యందలి పోలనుకంపు విజవాసా
పుటకుటేశకుటుంబి గాకుండ నొక్కగండకిలామధ్యస్థలం బధిష్ఠించి యా
శబరాలయంబుఁ గాచుప్రధానశబరవలన నిజశరీరక్ష యొనరింపఁగలవాఁ
డై యొక్కింతసేపు కాలూఁడునర్థ. ౧౨౭

సీ. శణులతావల్కనంచయసితచ్చాయమా సరపవెండ్రుకముడిశిరమువాడు
 పాము ఘేమను బోలె బర్బరస్వర్గ మాతో లెముకలనంటి తూలునాడు
 ముడునులుగొఱుకంగ మొఱవలువోయినయఱుగుడుబండ్లనోరడరువాడు
 బలితంపు విలుబద్ద గిలుబాడి చేసిన యష్టిచుట్టిన గాఢముష్టివాడు
 చెట్టుచేమలుదూఱియిట్టట్టదిరుగఁబగిలి యెఱుమన్నగప్పినపదయుగంబు
 వాడుమందేహుఁడావిప్ర వరునిడాయ,నచ్చికరములుమోడ్చిదీవనలువడసి.

గీ. అతని కనునన్నఁ గూర్చుండెనంతి కమున,నప్తపూర్వద్విజుండు తన్న వ్యదివ్య
 గాత్ర పవమానసంపర్కగౌరవమునఁ, బాపబంధంబులొక్కింత పట్లువీడ.

సీ. అడిగె మందేహుఁ డాయవనీసురశ్రేష్ఠుఁ డరుదెంచుటకు హేతు వానుపూర్వ
 నడగినఁ దెల్పె నాయయ్య గండకి కేగుపనియు వన్యేభనంభవభయంబుఁ
 దెలిపిన వాడు నాదేవోపముని దెచ్చి విమలగోమయగోముఖములఁ బూత
 మగుపర్ణమయగృహభ్యంతరమున నిల్పె నిల్విన నందు నానిగమవేది
 లోహతామాత్రసంచియు దేహతాప, హరియగునాతపత్రంబు సంప్రీత
 లాది నిజసాధనము లెల్ల నర్హభంగిఁ, దగినచోటుల నునిచి చిత్తంబుదేటి.

గీ. కొంతవడి విశ్రమించెఁ గుకూలకీలి
 కీలనిభతాప మగు నెండ వ్రాలు దనుక
 బోయయును బోయప్రాయాలుఁ జేయఁదగిన
 యూడిగంబులు నేయుదు నుపచరింప.

౧౩

వ. మందేహుండు దేహధారిణి యగు ధర్మదేవతయునుంబోని యాసీష్ఠాగరిష్ఠ
 నకుఁ బచ్చితేనియలు దెచ్చి యిచ్చియును వెదురుబియ్యంబు లుపదచేసి
 యు వన్యఫలంబు లెన్నియు సమర్పించియు శ్రీఖండలతాఖండంబులు కడ
 కునకు నొడఁగూర్చియు వనమహిషవిషాణవిశకలిత శైలశిలాపట్టంబులనట్లు
 కట్టిన గుగ్గులునిర్యాసకల్కంబు లిచ్చియుఁ బ్రత్యుత్తరచరణపదనుండై
 కొదమనెత్తావు లొత్తరించు తులసీపలాశపల్లవంబులును వివిధపిరుదుల్లసిత
 ప్రసవవినరంబులును బర్ణపుటికల ఘటియించియావటించియు దేవాక్షివీ
 వనచరభయంబు దక్కి సావధానుండ వై మాధవారాధనం బొనరింపు
 మని నభార్యుండై తదభిరక్షణదీక్షితుండై యున్నంత గభస్తమంతుం
 డస్తగిరి యవ్వలికిం జను నవనరంబున.

౧౪

గీ. శబరపరివృథనిర్దిష్టసారసాక, రాంబుధారల సాంధ్యకృత్యములు దీర్చి
 కమ్మపిచ్చుకవాతినైత్తివిరులు, గలువపువ్వులు తుడ్దోదకములు దెచ్చి.

- క. తొలుకొత్తగారనూనియఁ, దళకొత్తించెం బ్రదీపదామకములు త
న్నిలయాంతరమున జ్వాలా, వలయాహతరుణతిమిర వైషమ్యముగన్. ౧౮౬
- గీ. అటులుమత్పూజనోన్ముఖుండగుచువాసు, దేవుఁడీట్లనుమం దేహుదిక్కుజూచి
యన్న హరివాసరంబు నేఁ డవధిఁబోక, జరగెనీకతమున నీకుజయముగలదు.
గీ. నిదురగాచియుండుమదగజంబులొనర్చుభయముగలదొయే మొపక్కణమున
రేయి నాల్గుజాలుఁ జేయంగవలయు జా, గరణమచ్యుతునకుఁ గౌతుకముగ.
వ. అనిన విని వాఁడు వల్లె యని సభల్లంబుగ విల్లెక్కుద్రోచి పల్లియలోని
నల్లమందిం గొందఱఁ బిలిపించుకొని తదన్వితం డై యతిచండంబు లగు
శార్దూలశరభసింహసింధురాది సత్త్వంబులువచ్చుత్రోవ లరయుచుంగావలి
కిం జాలియుండె నాభూసురపుండరీకుండు. ౧౮౭
- క. అభిషేకప్రసవార్చా, విభవంబుల ధూపదీపవిలసనముల సా
రభరితఫలపానకములఁ, ద్రిభువననుత నాకు సధికత్మస్తియొనర్చెన్. ౧౮౮
- క. కుముదోస్తీలన మాదియుఁ, గమలవికాసంబు తుదియుఁ గా యామవతినో
మము నర్పించెఁ బ్రజాగర,ణముతో భూసుకుండుమదిఁగనకభయలవమున్.
- క. బోయయు బోయతయును నా, బోయకుఁగలసఖులురేయుప్రొద్దంతయుఁగ
న్మాయక యాయకలంకుండు, చేయుమదర్చనము విసుటి నేయుచునుండన్.
- శా. భానుం డగ్రకుభృన్నణీమకుటమై భాసిల్ల సుత్ఫుల్లప
ద్దానీకం బగునొక్క నిర్ఘ్నమునం దావిప్రండ్రుం గృత
స్నానుండై దివసాననార్హవిధి నిష్ఠాయుక్తుఁ డైచేసి పూ
ర్ణానందంబున నింటికిం జని మదియస్తోత్రము ల్పల్పుచున్. ౧౮౯
- వ. అవనధకుడ్డిగావించి యథాసంభవపదార్థంబుల నన్న సంపాదనంబొనరించి
కృతపారణుండై లేచివార్చివనపవనకీశోరప్రసారశమితశరీరగ్లానియైతులనీవ
లాళచర్వణం బాచరించుచు నాచెంచునకు భుక్తావశిష్టంబు లగుభోజ్యంబు
తానంగుటయుఁ బొంగి యంగనాసహితం డై యాగహనపరుం డదియెల్ల
నుపయోగించి యామహీసురపంచాననుగొనిచనియాదిమార్గంబువట్టించి
మరలె నాధరణీసురుండును గండకీతంబునం గొండొకకాలం బధివసించి
సాధకులచేత నతిదుస్సాధం బగు లక్ష్మీనారాయణ శ్రీమూర్తిసాలగ్రామ
శైలగర్భంబునం గొని తెప్పించికృతకృత్యుండై నిజావాసంబుంబ్రవేశించెఁ
డదనంతరంబు యిచ్ఛట. ౧౯౦

శా. ఆమం దేహుఁడు దేహబంధనముఁ బాయం డాయఁ గావచ్చి రు

ద్వానుక్రోధకషాయలోచనులు హస్తస్యస్తభీమాయుధ

స్తోముల్ సామజసీలవర్ణులు మదాంధుల్ బంధురక్రూర డం

ప్రామాద్యత్తటిదుగ్రవక్త్రులు వివస్వత్సును సేనాధిపుల్.

౧౧౫

వ. వచ్చి యుచ్చెస్వరంబుల నార్చుచు నాపతితు భూపతితుఁ జేసి పొరలిం

చుచు నీ తెంపరి పరిత్యక్తకులాచారుండనియును నీనిష్ఠురుండుతిష్ఠన్మాత్రం

డనియు నీయభాగ్యుండు గురుపరి త్యాగశీలుం డనియును నీపన్న దురాన్న

భోజయనియు నీకటి పరకామి నీపరిచయపరిణతుం డనియును నియ్యధముం

డు మధుమథనమన్త థాంతకప్రముఖనిఖిలనిర్జరద్రోహి యనియును నీపిచ్చ

కుక్కచ్చుమోచిన నీచుం డనియును ననేకప్రకారంబులఁ గర్ణకతోరంబు

లాడుచు వరుణపాశకీలితుం జేసి యమావసధంబునకుం గొనిపోవుమధ్య

మార్గంబు నవరోధించి మత్స్యేరితు లగుపారిషదు లావైవస్వతు సేవకులం

బోవం దటిమి యటిముటిం బేర్చి యుదర్చిరుజ్జ్వలం బగువిమానంబున

నావిష్ణుశర్మ సూను నారోహణంబు చేయించి నాయున్నయెడకుం దెచ్చిన

నేనును నానిష్కళంకునకుఁ బుష్కలం బగు శంకుకర్ణాభిధానం బొనరించి

వైకుంఠగోపురద్వారపరిక్షణ పట్టభద్రుం గాఁజేసితి నీవిశేషంబశేషపాపా

చరణనిపుణుండ యేనియు నాధరణీసురునకున మేఘునర్మోదయంబును నప్ర

సవతరుఫలంబునుం బోలె నకారణప్రాప్తం బగు నేకాదశీజాగరణ పుణ్యం

బునం బ్రాసించెంగావున

హ్లాదంబున నుపదేశించి యాకాంచనవనసుండు వెండియు

నీ. - - - - - దశితిథిఁ బావనస్నానశోభనశరీరుఁ

డగుచు గీ - - - - -

- - - - - ముండి బహుప్రకార, పూజలును

జాగరణమున - - - - -

- - - - - రణనద్వైష్ణవులును దాను

గీ. బాలురును వృద్ధులున - - - - -

- - - - - ల్లరికర్తనంబు

నీ. ధరిణి గంగాదీర్ఘజలంతరంబు - - - - -

ము బ్రహ్మపతిష్ఠాది బహువిధసప్తసంతానంజనిత - - - - -

- - - - - దత్తాన్నదానమునకు

చాటిగావని శ్రీతికోటి చాటుచుండు - - - - -

గి. - - - - - శయము

విష్ణుదేవుండు దెలుప నవ్వెజయశాలి

తద్రవతమొనర్చుతలఁపుఁ జత్తమున నిలిపె

హరియు రావించె నింపాదిసురకులంబు.

౨౦౦

వ. రావించి యద్దేవవిరోధివలని విరోధం బుడివించి విబుధాధిపతికి నవిహతస్వ
గ్గాధిపత్యం జేకాతపవారణంబుగా నొసంగి యసురవరునకు వసుధావల
యం బొసంగి మున్ను యథాయథలై చనిన దేవతాయూథంబులం బిలి
పించి యథాస్థానంబులం బ్రతిష్ఠించి ప్రహ్లాదుం గాఁగిలించికొని మర్యాదో
ల్లంఘనంబు చేయకు విశ్వంఖలవృత్తి మత్తిల్లకు శాంతస్వభావంబున నభ్రం
తుండవై మహిమండలంబుఁ బాలింపు మని యనిచిన ననిచినవినయంబున
ననిమిషు లావనజోదరు నాదరంబువడసి తమతమనిలుకడల కరిగి రంత.

మ. పురుగుండత్తడి పుట్టుమచ్చ బలితంపుం గెంపు బల్నెట్టెముం

దెలిదప్పిం గలలోఁతు పొక్కిలియు నింతిందాల్పు పేగక్కునా

పలిలాదామనికాశయు (?) న్నొసలివాచొకట్లు రాకాసిమేఁ

తలచుట్టలును గల్గు వేల్పు చనియెం దానేలు వెల్లివికిన్.

౨౦౧

క. హరియాజ్ఞ నేలె నుస్థిర, తరముగ ధరణీతలంబు దానవపతి ని

ర్జరవిభుఁ డనువాసరముం, బరమాత్మం డగుచు సతనిపాలనె నిలిచెన్.

౨౦౨

న. అని యిట్లమృహర్షులకు రోమహర్షులండు శరభ స్వసంహనంవాదంబునుబ్రహ్మ

దకథాకథనంబును నెఱింగించిన నావిరించినిభు లన్న వారముష్టింపచు నారా

ధించి ప్రహృష్టహృదయులై యతనివలన నిహపరసాధనంబు లగుక్రీమ

దష్టాక్షరీప్రముఖవైష్ణవమంత్ర రహస్యంబులు దెలిసి విలసిల్లి రాకథకుండును

యథేచ్ఛావృత్తిం బృథివీతలంబున మెలంగుచునుండె.

౨౦౩

క. ఈప్రహ్లాదచరిత్రము, భూప్రజలు పఠించి నకలబుధవర్ణితకీ

ర్తిస్తాపియు నిహపరసా, ఖ్యస్తీతియుఁ గలిగి సిరులఁ గాంతురువరునన్

క. రాజన్యకకరతలవి, భ్రాజతజంబీరగౌరఫలసంకాశా

రాజత్కిర్తివిరాజత్, రాజార్ధకిరీటనిర్జరఘనీకాశా.

౨౦౪

మ. హనుమాంబారమణీమణీనుహృదయామ్రా రామపుంస్కృతిలా

ఘనధాటీముఖఘాటీకాకతినరింఖానంఘసంఘాతపాం

నునికాయాంతరితాంతరిక్ష నుకవిస్తోత్రార్హచారిత్ర దు

ర్జనశిక్షాగుణదత్త విక్రమకరాంచనత్తకంఠీరవా.

౨౦౫

